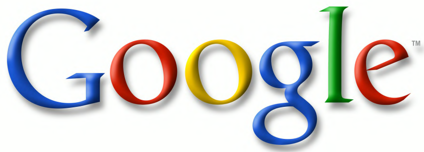

VADERLANDSCHE

HISTORIE.

DRIE EN VEERTIGSTE DEEL.

[illegible]

[illegible]

[illegible]

VADERLANDSCHE HISTORIE,

VERVATTENDE DE

GESCHIEDENISSEN

DER

VEREENIGDE NEDERLANDEN,

ZINTS DEN AANVANG DER NOORD-AMERICAANSCHE ONLUSTEN, EN DEN DAAR UIT GEVOLGDEN OORLOG TUSSCHEN ENGELAND EN DEEZEN STAAT, TOT DEN TEGENWOORDIGEN TYD.

Uit de geloofwaardigste Schryvers, en egte Gedenkstukken, zamengesteld.

Met Plaaten.

TEN VERVOLGE VAN WAGENAARS VADERLANDSCHE HISTORIE.

DRIE EN VEERTIGSTE DEEL.

TE AMSTERDAM, BY

JOHANNES ALLART.

M D C C C I X.

AV

VADERLANDSCHE

HISTORIE.

HONDERD VIJF EN TWINTIGSTE BOEK.

INHOUD.

Stoffe deezes Boeks. Wyze van bewerking. Wegens de gesteldheid der Burgerwapening. Agterlykheid veeler Grondvergaderingen om drie Man te leveren. Voorstel om dien eisch in twee Man te veranderen. Ter Eerste Kamer omhelsd en ter Tweede bekragtigd. Voorgestelde verzagting, ten opzigte van die zich aan den dienst onttrokken. Inschiklykheid omtrent de Landlieden. Wegneeming van ongelegenheden in de Registratie der Burgeren tot den Wapendienst. Toevoegingen aan het Reglement voor de Gewapende Burgermagt. Een Inspecteur Generaal over de Gewapende Burgermagt aangesteld. Lastbrief aan den Franschen Generaal AUGEREAU. *Het voorgevallene over de Bevordering van* MARTUSCHEWITZ *door den Generaal* BRUNE. *Geschillen over de Bezolding van* MARTU- CXXV. BOEK.

CXXV. BOEK.

Agents bericht deswegen. Verbaazende menigte Meykeveren, ten deezen Jaare. Wat men des van wegen den Lande deedt. Eenige ruimte aan den Invoer gegeeven. De invoer van Slaapmutzen ter Eerste Kamer toegestaan, ter Tweede gewraakt. Scherpe aanmerkingen tegen de Voorstanders des Invoers. Afgeweezen. Handelingen over de Zuiderzeesche Haring. Over de Regelen en Vastlellingen de Haringvangst betreffende. Handelingen over het Beheer der Asiatische Bezittingen. Byzonder over het bepaalen van eenige Steden tot den Oost-Indischen Handel. Wat 'er, wegens het Beheer der West-Indische Volkplantingen, voorviel. Het toegestaane aan den Levantschen Handel. Wat men bepaalde omtrent de Landspapieren voor de Nationaale Bibliotheek. Nadere Voorstellen die Bibliotheek betreffende. Voorstel, wegens het Staatencollegie te Leyden. Handelingen over de Universiteits Vierschaare. Voorstellen tot verbetering van het Schoolweezen in 't algemeen. Handelingen deswegen. Besluit daar op. Vereeniging van drie Taal- en Dichtkundige Genootschappen. Leevensverslag van L. P. VAN DE SPIEGEL.

1800. Stoffe deezes Boeks.

De zo vreemde als geduchte; doch gelukkig afgeweerde Aanval der *Engelschen* en *Rusfen*, op het Noorderdeel van *Hollands* Grondgebied, met de wyder strekkende Vyandlykheden op de weder-

zyd-

zydsche Kusten der *Zuiderzee*, gepaard met gelukkig gestuitte woelingen aan de landzyde, te werk gesteld door Aanhangeren van het *Oranjehuis*, om, ware het mogelyk, de nu ingevoerde en aangenomene Orde van Zaaken om verre te werpen, en het oude Regeeringstelzel op nieuw in te voeren, de afhanglykheid van *Groot-Brittanje* weder daar te stellen, en der *Franschen* invloed te weeren, hadt alles eene buitengewoone krygszugtige gedaante doen aanneemen. Het volduuren des Krygs deedt die ongelukkige staat der dingen stand houden. De maatregelen en schikkingen beantwoordden aan deezen loop der zaaken. Onmiddelyk waren daar mede verbonden de Geldheffingen, om 'sLands veelal ledige Kas met Penningen, de zenuw des Oorlogs, te styven, waar van wy, in ons voorgaande Boek, by den aanvange, in 't breede spraaken. Ons staat tegenwoordig te bezien, welke werkzaamheden en inrichtingen daar mede gepaard gingen, zo ten aanziene van de Gewapende Burgermagt, als van de anders bezoldigde Krygslieden te Lande, en van de Zeemagt, in zo verre dezelve zeer verzwakt, en by de voorige dagen niet noemenswaardig, nog bestondt. Bedryven alle, die, hoe zeer in die maate vreemd en hoogst onaangenaam in een Land, 't welk den Vrede zo zeer tot zynen bloei behoeft, thans van eene onvermydbaare noodwendigheid geworden waren.

CXXV. BOEK.
1800.

CXXV. BOEK. 1800. Wyze van bewerking.

Wy zullen, deeze stoffe verwerkende, niet weinig ontmoeten, 't geen, ten tyde des bedryfs, een vreemd opzien baarde, en waar over de Naneef, ons Geschiedblad leezende, zich zal verwonderen, en stoffe in overvloed vinden voor zeer wyd verschillende aandoeningen, schoon wy, den eenvoudigen styl der Geschiedenisse voerende, ons niet toeleggen om dezelve op te wekken en gaande te maaken. In verre de meeste gevallen spreeken de daaden zelve, in andere zullen wy de Hoofdbedryvers en mindere hooren. Dit alles was, ten deezen dage, met geen ondoordringbaaren sluier van geheimzinnige Staatkunde omzwagteld; de eigenlyke roerzels van sommiger bedryven mogten in het hart verborgen liggen, terwyl tegenovergestelde door zommiger tong zich lieten hooren. Over deeze laatstgemelde staat den Geschiedboeker niet te oordeelen; alleen mag hy, wanneer volgende daaden, voorgaande betuigingen logenstraffen, die veinzery of dat bedrog, in den wel verdienden vollen dag zetten. Dan verwylen wy niet met den draad onzer Geschiedenisse op te vatten.

Wegens de gesteldheid der Burgerwapening.

Het Plan eener algemeen Gewapende Burgermagt, waar over men zo veele Ontwerpen, zints den tyd der Omwentelinge, beraamde, en afkeurde, was eindlyk, in den voorleden Jaare tot stand gekomen (*); dan op verre na niet ten vol-

(*) Zie onze *Vad. Hist.* XLI. D. bl. 42—104.

volleri in werking gebragt. Zo veel echter als 'er aan gedaan was, diende niet weinig om, by den vyandlyken aanval, eenigzins gereede middelen, zo ter afweeringe en wederstand, als ter beteugeling van Tegenomwentelingsgezinden, by de hand te hebben, schoon de dringende nood, ten aanziene van de Burgerwapening, nadere en sterker maatregelen deedt gebooren worden (*).

Agterlykheid veeler Grondvergaderingen om drie Man te leveren.

Onder deeze sterke maatregelen behoorde het besluit, om drie Manschappen te vorderen van elke Grondvergadering in alle Plaatzen, welke door de toen aan de Kusten gelande Vyanden niet waren bezet. Op zommige Plaatzen was zulks, schoon meest overal met veel bezwaars, volbragt, andere waren gedeeltelyk, of geheel, in gebreke gebleeven. Het Uitvoerend Bewind deedt, met den aanvange deezes Jaars, een Voorstel, om de laatstgemelden het voldoen aan deezen eisch, binnen een zeer kort tydsbestek, af te vorderen.

Voorstel om dit in den eisch van twee Man te veranderen.

By het overwegen van deezen Voorslag bragt men, ter Eerste Kamer, in 't midden, om den eisch van *drie* Man uit elke Grondvergadering in dien van *twee* Man te veranderen, met de noodige schikkingen omtrent de Gemeenten, welke reeds gedeeltlyk aan dien eisch voldaan hadden, en nadere bepaalingen, wegens

(*) Zie onze *Vad. Hist.* XLI. D. bl. 141. 145.

XXXV. BOEK. — 1800.

gens den aart dier Wervinge. Tegenspraak ontmoette die Voorslag, en teffens aandrang om de wet der levering van drie Man ten uitvoer te brengen, daar dezelve was vastgesteld, en door eenige Municipaliteiten, niet dan met veel moeite, onaangenaamheid en kosten volbragt; terwyl andere genoegzaam stilgezeten of zich vergenoegd hadden, door vertooning te maaken met het roeren van de Trom, met Bekendmaakingen in de Nieuwspapieren; doch niets over hadden, om eenig geld te besteeden, ten einde het oogmerk des Wetgeevers te bereiken. Ja, zommige Municipaliteiten werden van tegenwerking verdagt gehouden, althans verzekerde men, dat eenige haar genoegen betoond hadden, om dat zy zo haastig niet geweest waren als anderen, waar door zy veel gelds voor haare Ingezetenen hadden gespaard. Men wilde zelfs, dat sommige Departementaale Besturen aan eenige Municipaliteiten, die niet voldaan hadden, eene aanschryving deeden, by welke zy dezelve bedankten; „ daar 't „ hun duidelyk was gebleeken, dat de „ Municipaliteiten, op alle mogelyke „ wyzen, hadden getragt het bepaalde „ getal van Manschappen te leveren: en „ dat alleen omstandigheden, die buiten „ haar bereik waren, haar geheel, of „ gedeeltlyk, belet hadden; en dat, daar „ het aan de Departementaale Besturen „ was overgelaaten om, in dit geval, „ haar van de verdere uitvoering des

„ De-

„ Decreets te verschoonen, deeze Aan- CXXV. BOEK.
„ schryving strekte om die Municipalitei-
„ ten, uit dien hoofde, met betuiging
„ van genoegen over derzelver welmee- 1800.
„ nenden yver, van de verdere uitvoe-
„ ring volkomen te ontslaan." — Iets
't geen hier verslaauwing en elders volstrekte werkloosheid ten gevolge hadt. Zo dat de last aankwam op den welmeenenden Vaderlander, die uit zuivere beginzelen, vuurig en gereed tot het algemeen geluk medewerkte; terwyl anderen, die den naam van Patriotten droegen, yskoud waren, wanneer het op werkzaamheid en in de beurstasten aankwam.

Ter Eerste Kamer omhelsd.

Byval bejegende een Voordragt op dien toon gestemd; doch ook tegenspraak liet zich hooren, uit den mond der Voorstanderen des *Verslags*. Eenige Leden werd, na de aanneeming van 't zelve in 't algemeen, het nader onderzoek deezer zaake, onder inwagting van de toelichtende bedenkingen, opgedraagen. Weinige veranderingen bragt dit te voorschyn; met het blyven der groote hoofdzaak, de vermindering van 't getal der gevorderde Manschappen. Ingang vondt zulks; doch teffens aandrang op eene, zo spoedig mogelyke, volvoering: onder anderen om reden, dat de *Bataafsche* Armée thans werd aangevuld met de aanwerving van de ergste uitvaagzels, zelfs tot krygsgevangene *Engelschen* en *Russen*.

Geen gereeden ingang vondt dit voor-

CXXV. BOEK. 1800.

Ter Tweede Kamer bekragtigd.

gestaagene ter Tweede Kamer. Een der Leden wilde die geheele leevering der Manschappen, door de Municipaliteiten, ten tyde des aanvals, noodzaaklyk, daar die gebiedende noodzaaklykheid hadt opgehouden, gestaakt hebben: uit hoofde dat de Battaillons Wervingen, welke door derzelver eigene Onderofficieren of Manschappen geschiedden, beter waren en uit derzelver aart beter zyn moesten, dan wanneer de Recruten door de Municipaliteiten, of vreemde Wervers, geleverd werden, voornaamlyk, wanneer door de laatstgemelden zulke verbaazend hooge handgelden gegeeven werden, dat meestal slegte knaapen, niet uit zugt om het Vaderland te dienen; maar alleen om die uitlokkende handgelden te bekomen, dienst namen; doch van de eerste gelegenheid zich bedienden om met deezen buit door te gaan: waar van honderden voorbeelden ten bewyze strekten. — Daarenboven moest die aanbrenging van twee Man uit elke Grondvergadering, aan veele Municipaliteiten ten ondraaglyken last verstrekken; terwyl deeze, by mangel van levering, binnen den bepaalden tyd, volgens het tegenwoordig voorgedraagen Plan, uit de Gemeentekas, tien Dukaaten zou moeten betaalen. Iets, 't geen de last om het Municipaliteitschap te bekleeden, uit andere hoofden reeds bezwaarlyk, nog onaangenaamer maakte. Hy vondt byval. Dan anderen oordeelden, dat door de vermindering der gevorderde Manschappen

en

en de verdere schikkingen, een middenweg was ingeslagen, in de tegenwoordige omstandigheden verkieslyk. Dit gevoelen verkreeg de meerderheid der stemmen, en dus volgde de bekragtiging van het besluit der Eerste Kamer (*).

CXXV. BOEK. — 1800.

By de opeisching ten Wapendienste, zo uitgestrekt en algemeen als dezelve, ten voorleden Jaare, gevorderd werd (†), hadden gewis veelen, uit verschillende oorzaaken, zich daar aan onttrokken, en dus onderhevig gemaakt aan de daar op gestelde straffen. Ter Eerste Kamer was een besluit genomen tot het volmagtigen van het Uitvoerend Bewind, om, in zekere gevallen, gunstig te beschikken op verzoek van Burgers, die, ter goeder trouwe, zich aan den Wapendienst onttrokken hadden. Een gunstig Verslag daar op hoorde men ter Tweede Kamer inbrengen; doch liet tevens eene heftige tegenkanting zich hooren, die alle verzagting afsloeg, en aan het Uitvoerend Bewind die magt niet wilde verleenen: beweerende, dat zulks aan dit Bewind de magt gaf om willekeurig te handelen; eene magt, die de Vergadering noch mogt, noch kon verleenen; keurende eene algemeene Vergiffenis door het Uitvoerend Bewind boven zulk eene Onregtvaardigheid

Voorgestelde verzagting ten opzigte van die zich aan den Wapendienst onttrokken hadden.

(*) *Dagverh. der Handel. van het Vertegenw. Lichaam* VII. D. bl. 68. 74. 146. 173. 188. 243—242.
(†) Zie onze *Vad Hist.* XLI. D. bl. 101.

XXIV. BOEK. —— 1800. heid. Terwyl anderen de strengheid der Wapenvordering, en de wyze waar op men dezelve, hier en elders, volvoerde, ten hoogsten wraakten. Heftig was de stryd. Dan dezelve eindigde: daar eene meerderheid van zestien tegen negen stemmen de bekragtiging des Besluits der Eerste Kamer vastftelde (*). — Daadlyk bevonden 'er zich niet weinigen, die, uit hoofde van ongehoorzaamheid aan de Wet op de Burgerwapening, naar inhoud van dezelve gevat, vervoerd en in verschillende Battaillons ingestooken waren. Eenigen deezer vervoegden zich met smeekschriften ter Vergadering. Dit werd ter beschikking aan het Uitvoerend Bewind gelaaten (†).

Inschiklykheid omtrent de Landlieden.

De Wapendienst viel inzonderheid zwaar voor den Landman, wiens Knegten hun onttrokken werden. Van daar de verzoeken om eenige schikking tot verligting ten deezen opzigte, of het daarstellen van eene maatige somme tot afkoop. Verzoeken met des te meer gronds gedaan, daar, op eenige plaatzen, de jonge manschappen, in dienst der Landlieden, tot de wapenen werden opgeroepen, en zulks elders geen plaats vondt: waar uit een verloop der Landwerklieden uit de plaatzen der strenge vordering na die, waar men zagter handelde, voortvloei-

(*) *Dagverh. der Handel. van het Vertegenw.* VIII. D. bl. 8—13.
(†) *Ald.* bl. 198.

CXIV. BOEK

1800.

vloeide. Het Uitvoerend Bewind werd aanbevolen om, in die gevallen, naar bevind van zaaken, en *zo* veel mogelyk, op eenen eenpaarigen voet, te handelen (*). Met te meerder toegeevenheids kon 't *zelve* te werk gaan, naa het wyken des gevaarvollen Aanvals.

Wegneeming van ongelegenheden in de Registeratie der Gewapende Burgeren.

De inval der *Engelsche* en *Russische* Legerbenden, die in veele zaaken, behalven het daadlyk daar door bewrogte leed, veelvuldige stremming te wege gebragt hadt, deedt zulks ook in de Organisatie der Gewapende Burgermagt, en veroorzaakte, dat het geheele Lichaam der Constitutioneele Gewapende Burgermagt in Slachtmaand des verstreeken woeligen Jaars, niet kon daargesteld zyn. Gevolglyk hadden de Gemeente-Bestuuren de Jaarlyksche Registeratie, overeenkomstig met de des gemaakte bepaalingen by het Reglement voor de Gewapende Burgermagt, niet by vernieuwing kunnen daarstellen, en het Jaar dienst gerekend moest worden met den laatsten van Wintermaand te eindigen, en den eersten van Louwmaand aan te vangen. Het Uitvoerend Bewind had eene Voordragt gedaan, om de ongelegenheden, uit deeze schikking ontstaande, weg te neemen. Een daar uitgebragte raadslag droeg de goedkeuring der Vergaderinge weg (†).

Hoe

(*) *Dagverh. der Handel. van het Vertegenw. Lichaam* VIII. D. bl. 26 en 32.

(†) *Ald.* IX. D. bl. 21—26.

XX. BOEK.

1798.

Toevoeging aan het Reglement voor de Gewapende Burgermagt.

Hoe breedvoerig het Reglement voor de *Bataafsche* Gewapende Burgermagt mogt weesen, hoe veele bepaalingen daar in voorkwamen, leerde echter de ondervinding, naar het oordeel van den Colonel en verdere Stafofficieren der Gewapende Burgeren in het Departement van den *Amstel*, dat 'er veranderingen in hetzelve moesten gemaakt worden, strekkende tot eene meerdere magtsverleening aan de Officieren. Een daar op uitgebragte raadslag oordeelde, dat de voorgestelde veranderingen, in plaats van verbeteringen voor de *Bataafsche* Burgermagt in 't algemeen te bevatten, veele Burgerplaageryen van zommige Officieren zouden kunnen ten gevolge hebben; dan erkende teffens, dat het belang der Krygsmagt eenige verbreeding vorderde, en het noodig was zorg te draagen, dat alle de misdryven door de Leden der Gewapende Burgermagt, buiten daadlyken dienst zynde, tegen hunne Meerderen begaan, ter kennisneeming der Raaden van Discipline zouden worden gesteld, om alzo voor te komen, dat de Politieke Regter niet anders, dan wanneer zulks door den beledigden werd gevorderd, of de belediger zich tegen de Burgerlyke Wetten mogt vergreepen hebben, daar van kennis name. — Als mede dat 'er eenige meerdere zorg diende gedraagen te worden tegen zulke Leden der Gewapende Burgermagt, die zich willekeurig, en buiten volstrekte noodzaaklykheid, aan den daadlyken dienst onttrok-

trokken. Bepaalingen daar toe strekkende werden opgegeeven en goedgekeurd. — Schoon het ter Tweede Kamer eenige wederspraak ontmoette, volgde de bekragtiging (*).

CXXV. BOEK. 1800.

Een Inspecteur Generaal der Gewapende Burgermagt, vastgesteld.

De vaststelling der Eerste Kamer van eenen *Inspecteur* Generaal der Gewapende Burgermagt, en de bepaalingen omtrent den voet, waar op het Bureau, aan die Post verbonden, zou worden ingericht, vondt ter Tweede Kamer bedenkingen, bezwaaren en tegenstand, en was het slegts de meerderheid van éene stem, die het besluit tot aanstelling eens *Inspecteur Generaals* over de Gewapende Burgermagt, gekoozen uit de Generaals in dienst van ons Gemeenebest, deedt doorgaan (†).

Lastbrief aan den *Franschen* Generaal AUGEREAU.

De Instructie voor den Generaal BRUNE oordeelde men te onbepaald. Het Uitvoerend Bewind werd te raade, een andere te vervaardigen voor den *Franschen* Generaal AUGEREAU, tot Bevelhebber benoemd over dat gedeelte der *Bataafsche* Armée, te velde, 't welk, by eenen vyandlyken aanval, gezamenlyk met de *Franschen* den Kryg zou voeren. Hoofdzaaklyk kwamen de bepalingen hier op neder. Dat het Gezag van den Generaal en Chef zich alleen zou uitstrekken tot het geen de Militaire Operatien betrof; dat hy zich niet zou

(*) *Dagverh. der Handel. van het Vertegenw. Lichaam* IX. D. bl. 772. X. D. bl. 580, 805. en 842

(†) *Ald.* X. D. bl. 723. 779—781.

CXXV. BOEK. — 1800. zou mengen in het Huishoudelyke der *Bataafsche* Troepen; dat hy geene Militaire Promotien zou doen; geene *Bataafsche* Militairen afzetten; dat de *Bataafsche* Troepen, volgens den gebruiklyken styl en wetten zouden worden gestraft. Alleen zou het hem vrystaan Officieren, die zich schuldig maakten, in hunnen dienst te schorten; hy zou zich niet bemoeijen met de werkzaamheden aan de Geconstitueerde Magten des Gemeenebest toevertrouwd; geene verandering in de stelling der *Bataafsche* Armée mogen maaken, zonder voorkennis en toestemming van den Agent van Oorlog, uitgezonderd in onvoorziene en spoed eischende gevallen, blyvende in deeze laatstgemelde daar voor verantwoordelyk — Wyders zou hy geene *Bataafsche* Troepen buiten het Grondgebied der Republiek doen trekken, en de orders van het Uitvoerend Bewind en den Agent van Oorlog eerbiedigen; en met den laatstgemelden Briefwisseling houden. — Ook behieldt het Uitvoerend Bewind aan zich het onmiddelyk Bevel over het Guarnisoen in den *Haage*. — Onverwyld werd dit Stuk ter Eerste Kamer vastgesteld, en draalde de bekragtiging van de Tweede Kamer niet lange (*). Men hadt geleerd tot welke onaangenaamheden de niet genoeg beperkte magtverleening aanleiding gaf; wyslyk zogt men zulks te voorkomen.

Het

(*) *Dagverh. der Handel. van het Vertegenw. Lichaam* VII. D. bl. 635. 639. 641. 647.

AUGEREAU.

R. Vinkeles, sculp.

Het zo bepaald en nadruklyk ontzeggen aan den *Franſchen* Generaal AUGEREAU, om *Militaire Promotien te doen*, keurde men waarſchynlyk noodig, uit hoofde van het voorgevallene, ten opzigte van den Luitenant Colonel MARTUSCHEWITZ, die zich door een by uitſtek ſchrander beſtuur der Artillerie, tegen de *Engelſchen* en *Rusſen*, op het voordeeligst gekweeten, en wel byzonder door het heldhaftig aanvoeren der Krygsbenden, op den negentienden van Herfstmaand laatstleden, ter verovering van *Schoorldam*, waar de vyand zich zeer verſterkt hadt, wel het voornaamſte toegebragt hadt tot de zo gelukkige uitkomst van dien beroemden Veldſlag. De Generaal en Chef BRUNE hadt, om die verdienſten te beloonen, daadlyk op het Strydveld, hem tot *Chef de Brigade* benoemd, en als zodanig aan het Leger voorgeſteld; in het vuur van zynen yver uit het oog verliezende, dat de hem toevertrouwde magt zich ſlegts tot de blooте voordragt en aanbeveeling bepaalde.

CXXV. BOEK. 1800.

Het voorgevallene over de Bevordering van MARTUSCHEWITZ.

Schoon het Uitvoerend Bewind en het Wetgeevend Lichaam deeze te verregaande gezagsaanmaatiging des algemeenen Opperkrygsbevelhebbers, overeenkomſtig met hunne pligtsbetrekking, op zich zelf van geene kragt of waarde kon houden, betoonden zy door hun voordragt en daar op genomen beſluit, niet min yverig te zyn, om zelve de daadlyke blyken van uitſteekende Heldendienſten te beloonen.

CXXV. BOEK. 1800.

Dit deedt de *Bataafsche* Oppermagt, toen held MARTUSCHEWITZ, nevens anderen, de drie Zegetekens, ten gemelden dage des stryds, op den Vyand veroverd, uit *Frankryk* herwaards gebragt, plegtstaatlyk overhandigde (*). Hy werd van Luitenant Colonel, tot Effectief Colonel by de Artillerie bevorderd, met de Jaarwedde daar toe staande.

Geschillen over diens Bezolding.

Het Uitvoerend Bewind hadt, vervolgens, de Vergadering verzogt, stellig te mogen onderrigt worden, hoedanig de Jaarwedde was dien Held toegelegd. Een daar op ingediend Verslag bepaalde hetzelve op 4500 Guldens. Dit wekte veeler misnoegen: daar zommigen beweerden, dat de Burger MARTUSCHEWITZ, even als de Colonel der Artillerie, 7000 Guldens moest genieten. Het bekorten van die Somme oordeelden zy onovereenkomstig met billykheid en regtvaardigheid en zeer onedelmoedig; en dat men door dien geest van berekenen en knibbelen den yver onder de Militairen geheel verdoofde. Zo spraken HUBER, BANNIER en VAN HALL. — De Indiener des Verslags, POMPE VAN MEERDERVOORT, gaf daar op te verstaan, dat het voorgedraagen Besluit niet op onedelmoedigheid noch op een geest van berekening gegrond was; doch dat het Uitvoerend Bewind, by nader inzien, zich voor den geest gebragt hadt, en dit ook was door de

(*) Zie onze *Vaderl. Hist.* XLI. D. bl. 228.

de Gelastigden in overweging genomen, dat 'er by de Artillerie geen rang van *Colonel* plaats hadt, terwyl 'er een Chef over het geheele Corps was, die het beheer over de geheele Artillerie in handen hadt. Dat de Vergadering door drift een Rang geschaapen hadt, welke niet bestondt. Hadt men dit by tyds bedagt, men zou de tegenwoordige onaangenaamheden voorkomen hebben. Hy vondt byval; een voorgeslaagen middenweg, om MARTUSCHEWITZ 5000 Guldens toe te leggen, behaagde niet, en de meerderheid stemde met het Verslag.

CXXV. BOEK. 1800.

Dit Besluit oordeelde de Tweede Kamer aan veel bedenkens onderhevig te zyn, en werd het nader inzien deezer zaake eenige Leden aanbevolen. De uitgebragte Raadslag hoorde de stem der wederspreeking, boven al uit den mond des Burgers BACOT; doch de Burger KRIEGER verdeedigde het ingediend Verslag ter bekragtiging met veel klems; dan kon geen overtuiging der Tegenstanderen bewerken, en even min behaagde 'er een voorgeslaagen middenweg. De beslissende stem der meerderheid deedt egter bekragtiging gebooren worden (*).

De Oppergeneraal BRUNE hadt, den twee en twintigsten van Wynmaand, by eenen Brieve, JAMES NICOLSON Luitenant

Het voorgevallene met anderen

(*) *Dagverh. der Handel. van het Vertegenw. Lichaam* VI. D. bl. 843. 844. 885. VII. D. bl. 148—151.

CXXV. BOEK. 1800.

door BRUNE in rang verhoogden.

nant Colonel, tot Colonel, GIDEON LEONARDUS VAN DEN BERG Major, tot Luitenant Colonel, en JOANNES GODEFROY Capitein, tot Major aangesteld, van wegen de Militaire kunde en aan den dag gelegde dapperheid. De Luitenant Generaal DAENDELS hadt hun deeze bevorderende aanstelling bekend gemaakt, en zy diensvolgens hunne nieuwe Posten aanvaard, vertrouwende dat de Actens van aanstelling hun, by de terugkomst uit het voormaalige *Noord-holland*, zouden geworden. Zulks was tot in het afloopen van Wintermaand nog niet geschied: waarom zy oordeelden zich by het Uitvoerend Bewind te moeten vervoegen. By den Burger ERMERINS ten gehoor toegelaaten, werden zy, een verhaal van die aanstelling zullende doen, daar in onmiddelyk gestuit door de vraage diens Directeurs, of zy ingevolge van die aanstelling *gedecoreerd* waren? Dit met *Ja* beantwoord zynde hadt de Burger ERMERINS zich onttrokken, zeggende, met hun in geen verdere onderhandeling te kunnen treeden.

Verzoekschrift door hun ingediend.

Hier op vervoegden zy zich by het Uitvoerend Bewind, met verzoek, dat de Actens, voor die Aanstelling noodig, aan hun mogten worden uitgereikt. De Luitenant Generaal DAENDELS kreeg hier op aanschryven, om, ingevolge eens Besluits van het Uitvoerend Bewind, de noodige orders te stellen, dat geene Officieren zyner Divisie, zich zouden veroorlo-

ven eenig ander Costuum van hoogeren Rang aan te neemen, dan die, welke verknogt was aan den Rang by hun bekleed, en door het Gouvernement erkend. — In deeze onaangenaame en verdrietige omstandigheid verzogten zy, het Besluit genomen tot het niet aanvullen der opengevallene plaatzen by de eerste en tweede halve Brigade, door de aanstelling van de Colonels RIETVELD en BRUCE (*) te vernietigen, en de eerstgemelde post door NICOLSON, als daar toe alzins geregtigd, te doen vervullen, en voorts omtrent de twee anderen te beschikken, of te voorzien, zo als de Vergadering zou vermeenen te behooren.

Door het Uitvoerend Bewind afgeslagen.

Onverwyld werd dit Verzoekschrift in handen des Uitvoerenden Bewinds overgegeeven. By eenen Brieve verstendigde het de *Vergadering*, dat het gestelde in het Verzoekschrift overeenkomstig met de waarheid was; doch dat in het gedaane Verzoek niet kon getreeden worden: dewyl daar toe vereischt zou worden eene volstrekte intrekking van het Decreet des Vertegenwoordigenden Lichaams, 't welk het Uitvoerend Bewind volmagtigde om den Burger MARTUSCHEWITZ tot Colonel der Artillerie, en de Colonels RIETVELD en BRUCE tot Generaal Majors by de *Bataafsche* Armée aan te stellen; met dien verstande, dat daar door geene nieuwe open-

(*) Men zie van deeze bevordering onze *Vad. Hist.* XLI. D. bl. 229.

CXXV. BOEK. 1800. openvallende plaatzen zouden gebooren worden; mits deeze Burgers by voorraad, en tot dat zy ieder zouden invallen, als Colonels, en Luitenant Colonel by hunne Corpsen zouden dienen. — Dat de Generaal BRUNE, aan wien dit Staatsbesluit niet onbekend was, geene benoeming hadt te doen tot deezen Luitenant Colonel en Colonels plaatzen, vermids die niet openstonden. — Dat daar door de Generaal Majors RIETVELD en BRUCE, effective Generaal Majors wordende, zouden toekomen zodanige Staven, als aan de Generaal Majors by het Reglement van Organisatie waren toegestaan. — Dat eindelyk door de intrekking van het laatste gedeelte des gemelden Decreets, by de tweede Halve Brigade een Colonel, en by het Corps Artillerie een Luitenant Colonelsplaats zou open vallen, welke alsdan ook zouden dienen vervuld te worden.

Hier op uitgebragt Verslag. Naa eenige aanmerkingen op het gedrag des Opperbevelhebbers BRUNE en den Staf der Divisie in deezen gehouden, vaart het Verslag voort, laaten wy hier de eigene woorden bezigen; „ Het is aan
„ niemand, die hier geen vreemdeling
„ is, onbekend, hoe zeer het Nationaal
„ Character onzer Landgenooten afkee-
„ rig is van aanmaatiging van Magt. Men
„ moge, in andere Landen, onder bril-
„ lante Krygstropheen, den Overwinnaar
„ zyn Gezag zien uitbreiden, en zulks,
„ in

„ in enkele gevallen, gedoogen, naar „ maate de omvang der werkzaamheden „ te groot is, om alles te bestuuren naar „ de regelen van Orde, (zo die al zyn „ gelimiteerd) de afstand der Legers van „ hun, die, in naam van het Volk, met „ het Algemeen Bestuur zyn belast, kan „ zulks *aldaar* noodzaaklyk maaken. — „ Dan, van hoe veel waardy het Mili„ taire Weezen ook hier te Lande moet „ worden beschouwd; hoe zeer geene „ Belooningen, geene Eerbewyzingen „ aan hun moeten worden onthouden, „ die den dienst aan hun Vaderland „ trouwhartig volbrengen, en den prys „ der Overwinning dikmaals zo duur „ kunnen behaalen, zo kan echter de na„ leeving der Wet, in een Land van wei„ nig bevolking en kleine uitgestrekt„ *heid*, niet te zeer van 't zelve (van „ den eersten Rang tot den laagsten toe) „ worden gevorderd: naardien de minste „ willekeurige stap van een Leger te „ velde, ongemerkt voorbygegaan, in „ zyne gevolgen niet is te berekenen."

Meerdere aanstellingen en bevorderingen van dien aart, merkte men op, waren 'er, ten dien tyde, by het Leger te velde geschied, schoon zy derzelver beslag niet verkreegen hadden: van deezer geval verschilden dat der Verzoekeren alleen daarin, dat zy, in den bevorderden graad, niet in 't openbaar aan derderzelver Corpsen waren voorgesteld, en niet als zodanig gekend geweest.

CXXV. BOEK. —— 1800.

Men zou niet onderzoeken, welke Onkosten het den Lande zou veroorzaaken de beide Generaal Majors, RIETVELD en BRUCE, als daadlyk in die rangen te bevorderen: naardien aan, dezelven alsdan ieder een Staf als Generaal Major toekwam; en daar boven die twee Colonelsplaatzen zouden moeten vervuld worden, nu door deezen te gelyk waargenomen. De Wet hadt zulks anders bepaald, en de Wetgeever zou, wanneer 's Lands bekrompene Finantieele omstandigheden, geene meerdere ingetogenheid, in het beloonen der verdiensten, gevorderd hadden, in de eerste oogenblikken, zo even naa eene voor de *Bataafsche* Krygsmagt zo roemryk behaalde Overwinning, geene zo omheinde blyken van de erkentenis der Natie aan deszelfs dappere Krygslieden hebben uitgedeeld. — Daar dan de Wet bepaald hadt, dat 'er geene plaatzen zouden openvallen door de Bevorderingen van de Colonels RIETVELD en BRUCE tot Generaal Majors, zo konden de Verzoekers daar op geen eisch maaken; vooral, daar deeze Bevorderingen niet door Lieden, volgens de Wet bevoegd, waren geschied. — Daar nu 's Lands Finantieele omstandigheden, voor als nog, alle mogelyke bezuiniging geboden, zouden de Verslagdoeners niet aanraaden, om het Besluit, ten opzigte van de mits, waar op de Generaal Majors RIETVELD en BRUCE als zodanig waren aangesteld, in

te

te trekken; maar moesten als hun raadslag uitbrengen, om de gedaane Verzoeken van de hand te wyzen. CXXV. BOEK. 1800.

Gaarne hadden de Verslagdoeners gewenscht een *gunstiger* te kunnen uitbrengen; aangezien het braaf gedrag der Verzoekeren en de diensten den Vaderlande beweezen. *Zy* konden niet voorby de billyke grieven der Verzoekeren te erkennen, wanneer, ten gevolge hier van, de Order tot den bevorderden graad, als eene belooning voor verdiensten, waar in zy openbaar waren voorgesteld, weder werd ingetrokken: zodanig iets was waarlyk hard voor een Officier van Eer, die zich niets hadt te verwyten. „Was het," dus drukten zy zich uit, „aan de eene „zyde de pligt van een wys Bestuur om „eene Wet te handhaaven, en door ongepaste *zwakheid* de overtreedingen, „zo wel van verzuim als van opzet, niet „te doen vermenigvuldigen; zo vorderde daarentegen de Staatkunde, dat de „zugt tot Eer, vooral by den Militairen „Stand, niet uitgedoofd; maar in tegendeel, zo veel mogelyk, aangewakkerd „worde."

Uit deezen hoofde keurden zy het billyk, ja noodzaaklyk, dat zonder krenking van de Wet, welker intrekking verzogt werd, met inagtneeming der gedaane diensten, de grieven geleenigd en hunne Eer bevestigd wierd, op dat de Armée erkende, dat verdiensten by het *Bataafsche*

CXXV. BOEK. 1800. Wat des voorviel.

Volk alles verwonnen. — Welk middel het gepaste was, wilden zy aan het Uitvoerend Bewind aanbevolen laaten.

By de voordragt van dit Verslag in deeze onaangenaame zaak, vielen eenige overweegingen, hoofdzaaklyk strekkende om te doen opmerken, dat, schoon 'er op de vorm der Aanstellinge zeer veel te zeggen viel, de oorzaak daar van niet moest gezogt worden by deeze Officieren; maar de misslag alleen te zoeken en te vinden was by hem, die in deezervoege die Aanstellingen gedaan hadt. — Daartegen werd, en niet zonder grond, aangemerkt, dat het Besluit van het Vertegenwoordigend Lichaam, betrekkelyk de magt tot het doen van Bevorderingen gegeeven, ter kennisse der Legers was gebragt, en de Verzoekers dus hadden kunnen weeten, dat hunne Aanstelling daar mede niet strookte. Zy waren dus door de weigering des Uitvoerenden Bewinds, om hun in dien Graad te erkennen, volstrekt niet benadeeld. Dan deeze bedenking diende niet om hun te beschuldigen. „ Zy hadden," sprak de Voorsteller APPELIUS, „ bewustheid hunner „ braafheid en van hun voorbeeldig gedrag; zy zagen hetzelve beloond; zy „ verheugden zich daar over, en in die „ vreugde gevoel ik zeer wel, dat zy „ niet koel redeneerden."

De Voorzitter VAN DER BRAAK vertrouwde, dat het Uitvoerend Bewind met een voordragt in deezen aan het verlan-

gen

gen der geheele Vergadering voldoen zou, en omhelsde men het Verslag (*).

Beloonningen van Krygsdapperheid en Straffen van Pligtverzuim te Lande.

Was in deezer voege de hand der Belooninge voor Krygsdapperheid geopend en uitgestrekt, zo veel 's Lands bekrompene Geldmiddelen gedoogden, en de vastgestelde Krygswetten zulks toelieten. De straffende hand hief zich op tegen de Verzaakers van hun pligt. Wy zagen hoe dit, omtrent het Krygsvolk te Lande, plaats greep ten opzigte van de zodanigen, die by de Veldslagen, naa de Landing voorgevallen, aan Eed en Pligt ongetrouw, of onverwyld des straffe leden of weggeleid werden om dezelve te ondergaan — Dit brengt ons tot het vermelden van de Vonnissen over de Zee-officieren, die aan de Overgave van 's Lands Vloot en Pligtverzuim schuldig verklaard werden.

Aangestelde Zeekrygsraad.

Door het Uitvoerend Bewind waren tot den Hoogen Zee-Krygsraad benoemd de Vice-admiraal E. RADERS; de Schout-bynagt J. VAN WOENSEL; de Capiteins A. SCHIERHOUT, C. VERDOORN, J. ZOETEMAN, TH. LANCASTER; de Capitein Luitenant J. J. MELVILL; Mr. H. MALECOTIUS bekleedde de post van Fiscaal, en Mr. P. P. DU CLOUX die van Secretaris (†).

Eeni-

(*) *Dagverh. der Handel. van het Vertegenw. Lichaam* VIII. D. bl. 781—786.

(†) Besluit des Uitvoerenden Bewinds van 8 Oct. 1799.

CXXV. BOEK. 1800.

Hoe het zich met den Capitein C. DE JONG toedroeg.

Eenigen der Vlootvoogden, onder deezen de Vice-admirnal STORY, als mede de Capitein C. DE JONG, waren na *Engeland* gevoerd, anderen hier gebleeven, en in bewaaring genomen. Allerbyzonderst droeg zich het geval toe met den Zeecapitein DE JONG. Als Krygsgevangene uit *Engeland* fpoedig terug gekeerd, op *Texel* zich eenigen tyd onthoudende, kreeg hy aldaar kundfchap, dat de Overgave der Vloote in 't algemeen, en by het Landsbeftuur, zeer euvel werd opgenomen; dat eenige der gecommandeerd hebbende Officieren in hunne Huizen gevat en in eene zeer ftrenge bewaaring gefteld waren, ten einde door eene Hoogen Zee-krygsraad, ten onderzoek van hun gedrag, te worden overgeleverd. Gereed zou het hem gevallen hebben zich daar aan te onttrekken, en van *Texel*, toen nog door *Engelsch* Krygsvolk bezet, de wyk te nemen; dan hy gaf den Agent der Marine, by eenen Brieve, te verftaan bereid te zyn om zyne zaak aan het onderzoek van den Krygsraad te onderwerpen. Dit deedt hy. Dan ras werd DE JONG ontwaar, dat zyn gedrag, by de Overgave der Vloot, door den Fiscaal en den Hoogen Zee-krygsraad met een vry ongunftiger oog werd befchouwd, dan dat van veele andere Officieren. De Bewaaring in het Provoosthuis in 's *Gravenhaage*, werd in eene Crimineele Vastzetting veranderd, waar hy het grootfte gedeelte van den tyd

zon-

zonder toegang zat, en voorts een zeer bepaalde hem vergund werd. CXXV. BOEK.

In deezen staat zich vleiende, dat geen ongunstiger lot dan anderen, die, met hem, in de Overgave der Vloote gestemd hadden, hem over het hoofd hing, vernam hy den eisch des Fiscaals: „ Dat „ C. de Jong, by Vonnisse van den Hoo„ gen Zee-krygsraad, uit 's Lands dienst „ ter Zee zou worden gecasseerd, en „ onbekwaam verklaard om den Lande „ immer te dienen, en voorts gecondem„ neerd om, geduurende den tyd van „ twintig agter een volgende Jaaren, in „ het Provoosthuis der Marine, of eene „ andere bekwaame plaats, te worden „ gedetineerd; of tot zodanige andere „ straffe, als de Hooge Zee-krygsraad, „ in goede Justitie, zou vermeenen te „ behooren, met verwyzing in de kos„ ten." — Het Vonnis klonk veel harder. Volgens 't zelve „ was het den „ Hoogen Zee-krygsraad blykbaar voor„ gekomen, dat Cornelis de Jong, wel „ verre van zich overeenkomstig zyn Eed „ en Pligt te hebben gedraagen, in te„ gendeel zich hadt schuldig gemaakt aan „ lafhartig Pligtverzuim, het welk hy „ listiglyk met eenen algemeenen opstand „ van het Scheepsvolk, tot welks dem„ ping hy, op zyn eigen bodem, geene „ behoorelyke middelen, overeenkomstig „ met zyn pligt als Officier, hadt aange„ wend, getragt hadt te verbloemen, en „ mitsdien hem verklaarde vervallen te „ zyn

1800. Eisch en Vonnis tegen hem.

XXXV. BOEK. 1800.

„ zyn van alle zyne Charges, waar mede
„ hy was bekleed geweest; en wyders
„ gecondemneerd, om gebragt te worden
„ aan boord van een van 's Lands Sche-
„ pen van Oorlog, en aldaar met het
„ Zwaard over 't hoofd door een der
„ Provoosten te worden gestraft, en
„ voorts, ter zyner koste, te worden ge-
„ confineerd tot naa den Vrede: en daar
„ naa, geduurende zyn leeven lang, bui-
„ ten de *Bataafsche* Republiek te wor-
„ den gebannen, als mede in de kosten en
„ misen van Justitie en in de kosten van
„ den Procesfe."

Verzoekschrift van DE JONG.

DE JONG kreeg de kundschap niet van dit over hem geslaagen Vonnis, of hy vervoegde zich met een Verzoekschrift ter Vergaderinge des Landbestuurs. By het ophaalen van zynen omtrent vier en twintigjaarigen Zeedienst, met lof volvoerd, en het vermelden van de toedragt der zaake, hoe hy zich vrywillig in gevangenis begeeven hadt, en beklag over het zoo zwaar en hem schandvlekkend Vonnis, verzogt hy, dat het der Vergaderinge behaagen mogt, hem de vryheid te verleenen van dit Vonnis, naa dat het zou zyn uitgesprooken, te nemen in Revisie, op zodanig eene wyze, als de Vergadering zou oordeelen te behooren — Of zo de Vergadering dit Verzoek mogt afslaan, alsdan zodanig eene voorziening, waar door hy zou worden bevryd van het grief en bezwaar hem boven zyne Medebroeders toegebragt. — Tessens opschorting ver-

zoekende van het volvoeren des geslaagen Vonnis.

Binnen weinige dagen stondt dit Vonnis, naa het indienen deezes Verzoekschrifts, uitgevoerd te worden. Dit deedt hetzelve aan de Hooge Zee-krygsraad verzenden, om, 's volgenden daags, de Vergadering van bericht te dienen. De Leden des Hoogen Zee-krygsraads lieten het toekomen aan den Advocaat Fiscaal, die, ten opzigte van de gevraagde Revisie, een gunstigen raadslag uitbragt. Huiverig verklaarden zich de Leden des Hoogen Zee-krygsraads om, als Militaire Regters, hun gevoelen te bepaalen; doch deelden den raadslag des Fiscaals der Vergaderinge mede. Men verwonderde zich over het zeer gunstig bericht des Advocaat Fiscaals, en verneemende, dat de volvoering der Straffe langer zou verwylen, dan eerst vermeend was, werd het Stuk in handen eeniger Leden gesteld (*).

CXXV. Boek. 1800. Hoe men daarmede te werk ging.

Het verzoek om uitstel der Strafoefening verleenden de beide Kamers (†). Het ingediend Verslag hieldt in, dat aan de Jong vergund zou worden om van het Vonnis, tegen hem geveld, na de uitbrenging daar van, in Revisie te komen, en daar toe zodanige stappen te doen, als hy noodig zou oordeelen; dat voorts de ter deezer zaake ingekomen Stuk-

Gunstig Verslag hier op uitgebragt.

(*) *Dagverh der Handel. van het Vertegenw. Lichaam* IX. D. bl. 440. 448. 583. 584.
(†) *Ald.* bl. 611. 612. 618.

CXXV. BOEK. 1800.

Stukken in handen des Uitvoerenden Bewinds zouden gesteld worden, om deszelfs raadslag in te neemen, ten opzigte van het instellen dier Herziening, zo nopens de Leden, welke dezelve zouden behooren uit te oefenen, als anderzins. Overeenkomstig viel, naa eenige tusschenbedenkingen, het besluit (*).

Afgeweezen en het veroordeelend Vonnis omhelsd.

De Raadslag des Uitvoerenden Bewinds strekte om het Verzoek der Herziening van de hand te wyzen. Hier stonden tegen elkander het voor DE JONG gunstig Verslag der Commissie, en het ongunstig des Uitvoerenden Bewinds. — De Voorzitter VERBEEK herhaalde voor de Vergadering den loop van het verhandelde ter Eerste Kamer, in deeze zaak. Hy gaf in overweeging om, ter vermyding van alle verdere raadpleegingen deswegen, by hoofdlyke stemming, te bepaalen, welk van beiden de Vergadering omhelsde. — De Burger HUBER, die het gunstig Verslag ter tafel gebragt hadt, vroeg of deeze zaak zo eenvoudig, by hoofdlyke stemming, zou worden afgedaan? Wanneer de Voorzitter hem daar op het woord gaf, indien hy meende eenige opheldering aan de Vergadering te kunnen geeven, antwoordde HUBER: „ Ik voor my ben overtuigd, dat 'er gegronde aanmerkingen „ tegen het Advys des Uitvoerenden Be-„ winds

(*) *Dagverh. der Handel. van het Vertegenw. Lichaam.* IX. D. bl. 702—705. Waar de Stukken volledig voorkomen.

„ winds te maaken zyn: doch, als de „ Vergadering daaromtrent geene ophelderingen begeert, zal ik my vergenoegen met, by de hoofdlyke stemming, „ my daar tegen te verklaaren. — Niemand verzogt verder in deezen het woord. De hoofdlyke stemming wees uit, dat dertig Stemmen zich voor de weigering des Uitvoerenden Bewinds, verklaarden; terwyl slegts tien het tegenovergestelde omhelsden, en werd des het Verzoek van DE JONG afgeweezen (*).

CXXV. BOEK. 1800.

Ingevolge hier van werd het geslaagene Vonnis over DE JONG, den dertienden van Wynmaand, ter Reede van *Helleyoetsluis*, aan boord van 's Lands Fregat *Eendragt*, ten overstaan der Capiteinen A. SCHIERHOUT en J. ZOETMAN, als Commissarissen uit den Hoogen Zee-krygsraad daar toe benoemd, volvoerd (†).

't Zelve volvoerd.

Het

(*) *Dagverh. der Handel. van het Vertegenw. Lichaam* X. D. bl. 41—44.

(†) Beknopt Verslag van eenige Sententien door den Hoogen Krygsraad geslaagen; in de Bylagen op L. C. VONK's *Geschiedenis der Landing*, bl. 49. — De Heer DE JONG hadt, in eene andere Voorreden van zyne, naa dien tyd, uitgegeeven *Reizen*, zich ten hoogsten, en op een scherpen toon, beklaagd over de handelwyze met hem gehouden, en het Vonnis over hem uitgesprooken en aan hem volvoerd; byzonder in die men vindt voor het III. Deel zyner *Reize na de Kaap de Goede Hoop*, 1803, te *Haarlem* by F. BOHN; wanneer het laatste gedeelte van het Vonnis, zyne Verbanning uit den Lande, zyn volle beslag kreeg. In deeze beloofde hy eene *Verdeediging*, niet bestaande in eene enkele Memo-

CXXV. BOEK. 1800.

Het was DE JONG alleen niet, die zich over het Vonnis over hem gestreeken, beklaagde. Zeven Zee-officieren, met naa-

Verzoeken eeniger Zee-officieren.

morie; maar vergezeld van alle de Stukken, die tot zyn Regtsgeding betrekking gehad hadden; ten einde een ieder, naa zich met alle Stukken volkomen bekend gemaakt te hebben, zelve de gronden beoordeelen mogt, waar op het harde en strenge, en voor hem toen nog onbegryplyk, Vonnis berustte. Die *Verantwoording* en *Verdeediging* verscheen ten Jaare 1804 en 1805 in drie Boekdeelen. By gemelden Boekhandelaar.

Intusschen gaf SAMUEL STORY, tegen wien, op den 16 Jan. 1804 de Crimineele Sententie was uitgesprooken, by welke hy Eer en Leeven verklaard werd, verbeurd te hebben, in 't licht eene *Verantwoording, wegens zyn gehouden gedrag, als Commandant van 's Lands Esquader op en naa den* 30 *Aug.* 1799. *Nevens zyne Wederlegging van de tegen hem uitgesprooke Crimineele Sententie.* Te *Amst.* by J. ALLART. — De *Verantwoordingen* deezer twee Mannen, die in het Treurspel beiden hoofdrollen speelden, zou men veelligt denken, dat ons, als Geschiedschryver van dit Tydvak, in een en ander opzigt, licht zouden kunnen geeven en in staat stellen, om, door vergelyking van strydige berichten, de waarheid te agterhaalen van eene Gebeurtenis, die, hoe kort geleden, aan den Noordlyken uithoek onzes Lands voorgevallen, ondanks al het daar over geschreevene, nog zeer veel duisters hadt, en dat de sluier, die de geheele Geschiedenis deezer noodlottige dagen bedekte, misschien door de hand des Tyds eens zou weggerold worden. — Dan wy moeten bekennen, dat die sluier, in stede van door deeze Verantwoordingen opgeligt te worden, veel eer met nog eene kreuk wordt toegevouwen. Althans DE JONG, het laatste Deel zyner Verantwoording in 't licht geevende, hadt de in dien tusschentyd uitgekomene *Verantwoording van* STORY geleezen, en geeft in een *Aanhangzel* eenige Aanmerkingen op plaatzen, waar in STORY hem niet malsch behan-

naame J. Huys, J. J. Droop, J. Rivery, W. H. van Senden, Jacob Diederik Schutter, Johannes Floren Eilbrecht en du Rock, gingen de Vergadering aan met Verzoekschriften, dat de tegen *hun* door den Hoogen Krygsraad vastgestelde en binnen kort uit te spreekene Vonnisfen, gedeeltlyk vergezeld van *Infamie*, wegens hun gedrag by de Overgaave der Vloot aan de *Engelschen*, moggten worden vernietigd: dewyl zy geene Verdeediging gehad hadden, teffens Opschorting verzoekende. De meerderheid wilde die Verzoekschriften aan het Uitvoe-

handelt. Wel hadt de Jong, zo hy betuigt, gewenscht de Verantwoording zyns Chefs ongemoeid te kunnen laaten berusten, deszelfs gedaane Voordragten en Opgaven met stilzwygen te kunnen laaten voorbygaan, en zyne daar op rustende Verdeediging niet te moeten verzwakken door tegenspreekingen. Doch daar Story hem, op eene en andere plaats, regelregt aantastte, oordeelde hy noch voor zyne Landgenooten, noch voor zyne Vrienden, noch voor zyne Bloedverwanten, een zwygen te kunnen verantwoorden, daar het spreeken noodzaaklyk was geworden. De Jong bepaalt zich eensdeels alleen tot het geen enkel zyn Persoon betreft; maar ook anderdeels wil hy niet bloot tegenspreeken: waar door de Leezer tusschen *Ja* en *Neen* in twyfel gehouden wordt; maar hy stelt zich voor, met Regterlyke bewyzen te betoogen en te doen zien, dat de *onvoorzigtige Man* hem, om zyns zelfs wille, niet in deeze noodzaaklykheid moest gebragt hebben. Alles is, ingevolge hier van, in dit Aanhangzel persooneel en betreft byzonderheden van een en ander geval, waar in de Jong betrokken was, en die, zyns oordeels *fautif*, *abusif* worden opgegeeven.

CXXV. BOEK. — 1800.

voerend Bewind verzonden hebben, om tydig te dienen van bericht; doch geen uitstelverleening aan de Verzoekers. —

Wat des voorviel.

De raadslag des Uitvoerenden Bewinds luidde, om die Verzoeken van de hand te wyzen. Vry langduurige woordwisselingen vielen 'er op dit weigerend woord. De Burger HUBER inzonderheid, betoonde zich een Voorstander om de Beschuldigden gelegenheid ter Verdeediging te verleenen, en hadt STEYN PARVÉ en anderen tot Medestanders. By hoofdlyke stemming kreeg dit gevoelen de meerderheid, en werd de Raadslag des Uitvoerenden Bewinds verworpen.

Verzoek om Herziening der Vonnissen afgeslagen.

Vyf van het bovengemelde zevental Zee-officieren (*) verzogten het Vertegenwoordigend Lichaam, dat hun verleend mogt worden Herziening van de Vonnissen door den Hoogen Krygsraad tegen hun vastgesteld; en, hangende de Raadpleeging, opschorting tegen den voortgang der uitbrenging van de Sententien, welke ten dien eigen dage stondt te geschieden (†). Het laatste werd van de hand geweezen; en het Verzoek om Herziening in beraadslaging gehouden tot dat de Vergadering een Besluit zou genomen hebben op het al of niet verleenen van de-

(*) DROOP en RIVERY vinden wy onder de Indieneren niet genoemd.

(†) De buitengewoone Vergadering was den 29 Sept. 's morgens ten acht uuren byeen gekomen.

dezelve aan den Zee-capitein DE JONG. — De bewoordingen, waarin de Verzoekschriften deezer Zee-officieren waren opgesteld, mishaagden dermaate, dat de Voorzitter VERHOYZEN het benoemen van eenige Leden voorsloeg tot het voordraagen van maatregelen, welke zouden behooren te worden vastgesteld, tot handhaaving van de waardigheid der Vergaderinge, in zodanige gevallen, waar in de Inleveraars van Verzoekschriften zich veroorloofden dezelve in beledigende bewoordingen aan te spreeken. — Daar het Verzoek om Herziening te beantwoorden uitgesteld was, tot dat de Vergadering deswegen, in het geval van den Zeecapitein DE JONG, uitspraak zou gedaan hebben, volgde, naa het afwyzen van diens Verzoek (*), ook de verwerping van het Verzoek door deezen gedaan (†).

Vonnissen over verscheide Zee-officieren.

Naa het mislukken deezer poogingen om Strafbevryding voer men voort met de Vonnisfen over hen en anderen te slaan en te volvoeren. HUYS, SCHUTTER, VAN SENDEN, EILBRACHT, WALDECK, RIVERY en DROOP, werden uit 's Lands Zeedienst weggezonden, en onbekwaam verklaard den Lande immer weder te kunnen dienen. H. KOLFF, die uit de gevangenis hadt weten te ontkomen, werd vervallen verklaard van alle Militaire Bedieningen im-

(*) Zie hier boven bl. 32.

(†) *Dagverh. der Handel. van het Vertegenw. Lichaam* IX. D. bl. 895. 902. 906. X. D. bl. 44.

CXXV. BOEK. 1800. immer in dienst der Republiek bekleed, en dat hy, weder in handen des Geregts geraakende, gebragt zou worden aan boord van een van 's Lands Schepen, om aldaar met kruid en lood van 't leeven te worden beroofd. — ABRAHAM VAN DER THIEN, Sergeant, werd gevonnisd om gebragt te worden aan boord van een der 's Lands Schepen van Oorlog, en daar met de koorde ter dood gestraft te worden. — De Capitein Luitenant NICOLAAS CONIO leedt, aan Scheepsboord, de doodstraffe met kruid en lood. — GERRIT VERMEULEN, Matroos, werd met de koorde te Scheep gestraft. — Anderen leeden mindere straffen, zo werd JOHAN PHILIP EILBRACHT, eerste Luitenant, verweezen, om, geduurende den tyd van twaalf maanden, onder een Onderofficier op een Schip of Vaartuig te dienen, mits op geen Vlaggeschip. De Cadet GEORGE ENGEL vondt zich geheel uit 's Lands Zeedienst geweerd. — De Capitein Luitenant ANTONY VAN ESCH werd verlaagd tot jongsten eersten Luitenant, om van die post allengskens op te klimmen, en voor den tyd van vier jaaren geschortst om eenig Bevelhebberschap te voeren. — N. GLYM, Constapel Major, mogt nimmer als Officier weder den Lande dienen. Eenige Onderofficieren kwamen 'er af met de bedreiging, dat een tweede dwaaling in 's Lands dienst, van gelyken aart als zy, in het tegenwoordig geval, begaan hadden, hun voor altoos onwaardige Persoonen voor

's Lands

's Lands dienst zou doen worden. Anderen werden ernstig onderhouden over hunne nalaatigheid. Allen werden zy verweezen ter betaalinge der Regtskosten (*). CXXV. BOEK. 1800.

Wy hebben ons schuldenaars by belofte gemaakt, om van de zaak des Schoutbynagts J. A. BLOIS VAN TRESLONG nader te spreeken (†). Deeze plaats dunkt ons de voeglykste, en te meer past het ons thans daar van te gewaagen: dewyl, ten deezen Jaare, in 's Lands Hooge Vergadering niet weinig voorviel deezen gevonnisden en veroordeelden Zeeofficier betreffende. Aanleiding hier toe gaf een door hem in 't licht gegeeven *Voorloopig Bericht tot wederlegging der Beschuldigingen tegen hem ingebragt, by de Sententie van den Hoogen Zee-krygsraad* (§). Wy moeten, om 't geen thans deswegen voorviel regt te doen begrypen, den hoofdinhoud van dit Stuk opgeeven. Het thans voorgevallene omtrent J. A. BLOIS VAN TRESLONG.

Het

(*) Men vindt dit alles breeder, met de opgave der redenen van de hun aangedane straffen, in het *Beknopt Verslag van eenige Sententien, geslaagen by den Hoogen Zee-krygsraad.* Bylage G. agter VONK's *Geschiedenis der Landing*, bl. 39—58.

(†) Zie onze *Vad. Hist.* XXXVIII. D. bl. 172 enz.

(§) Getyteld: *Voorloopig Bericht van den geweezen Schoutbynagt* J. A. BLOIS VAN TRESLONG *aan de Bataafsche Natie, tot wederlegging der Beschuldigingen, tegen hem ingebragt by Sententie van den Hoogen Zee-krygsraad, in dato* 30 *Oct.*, *wegens zyn gedrag voor, in, en naa den Zeeslag van* 11 *October* 1797 *gehouden;* en *Betoog van de Onbestaanbaarheid der Procedures tegen hem gevoerd.* Te *Leyden* by A. en J. HONKOOP, 1799.

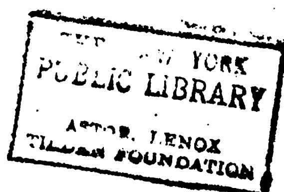
CXXV. BOEK. —— 1800. Opgave van een door hem uitgegeeven Bericht.

Het geval, waar in hy zich bevondt, geeft hy met deeze woorden op: „ Afkomstig van eenen Stam, die, zedert „ de eerste oprichting der Republiek, „ steeds aan het Vaderland heeft opgeleverd een reeks van Verdeedigers, welke hun leeven en vermogens aan den „ dienst ter Zee gewyd hebben, en waar „ van nimmer één éénige de minste kwetzing in zyn Eer ondergaan heeft — „ zelfs, van zyne vroegste jeugd af, den „ Lande meer dan zeven en twintig jaaren ter Zee, gediend hebbende, zonder „ ooit eenig verwyt van pligtverzuim gehoord of eenige Correctie ontvangen „ te hebben, nu wederom, in den noodlottigen Zeeslag van den elfden October „ 1797, al wat in zyn vermogen was „ aangewend hebbende om den roem der „ *Bataafsche* Vlag te handhaaven — van „ daar terug gekeerd, ongelukkig genoeg „ door eene Verminking, waar van de „ gevolgen hem nog folteren, en zyn leeven in gevaar houden; doch nog gelukkig boven anderen zyner Medebevelhebberen, welke hunne Schepen aan „ den Vyand hebben moeten overgeeven, en daar hy het zyne, hoe zeer „ dan gehavend, echter, met deszelfs „ overgebleevene manschap, nog heeft „ kunnen behouden en in veilige haven „ brengen; — vertrouwd hebbende door „ zyn gedrag eenige aanspraak, zo niet „ op de erkentenis, ten minsten op de „ goedkeuring der Natie te hebben; doch

„ in

L. Moritz, ad viv. del. R. Vinkeles, sculps.

„ in tegendeel bejegend met eene Be-
„ schuldiging als of hy den Vyand nog
„ geene afbreuk genoeg gedaân hadt, ja
„ zelfs door Pligtverzuim, de eerste en
„ voornaamste oorzaak van den ongeluk-
„ kigen uitslag der Actie geweest zou
„ zyn. — Op die Beschuldiging gevon-
„ nisd, zonder die volledige Defensie ge-
„ nooten te hebben, welke het Regt aan
„ hem toekende — zonder die, in weer-
„ wil van alle aangewende en gepaste
„ middelen van Verzoeken en Smeek-
„ schriften, te hebben kunnen beko-
„ men — vervallen verklaard van alle
„ Militaire Charges, door hem ten dien-
„ ste van deeze Landen bekleed — ontzet
„ van alle Regterlyke Hulpmiddelen, tot
„ herstel zyner Bezwaaren, of van de ge-
„ legenheid om als nog eene volledige
„ en genoegzaame Defensie, langs den
„ weg van Regten, te kunnen doen."

De Hoofdzaaken door den veroordeelden Zeevoogd, wiens geval wy dus, met zyne eigene woorden, voordroegen, in dit *Voorloopig Bericht* bepaalen zich om te bewyzen, dat hy, in de Procedures, zodanig als zy tegen hem gevoerd waren, niet genooten hadt die Verdeediging, waar op hy, naar Regten aanspraak oordeelde te hebben; — dat hy, om die te genieten, wel alle gepaste poogingen hadt aangewend; doch zonder vrugt; als mede dat zyn verzoek om Mandement van Appel of Revisie door de Eerste Kamer van het Vertegenwoordigend Lichaam des

CXXV. BOEK. 1800. *Bataafschen* Volks, hem alle verdere gelegenheid benomen hadt om die Verdeediging als nog, langs wegen van Regten, te kunnen doen gelden. — Byzonder loopt, in het eerste gedeelte, in 't ooge het onderzoek wat 'er zy van het voorgeeven, dat de Hooge Zee-krygsraad, in het geval van den Veroordeelden, voorzien zou geweest zyn van een Besluit van het Vertegenwoordigend Lichaam des *Bataafschen* Volks, waar by aan denzelven speciaal vergund werd, ook buiten Bekentenis des Beschuldigden, in dit Buitengewoon Proces, te mogen vonnisfen.

Hieromtrent was van achteren gebleeken, dat, in Oogstmaand des Jaars MDCCXCVIII, door den Hoogen Zeekrygsraad, op voorstel van den Advocaat Fiscaal, een Adres was gedaan by de Eerste Kamer van het Vertegenwoordigend Lichaam des *Bataafschen* Volks, hetwelk by die Kamer deeze *Secrete Resolutie* ten gevolge hadt, waar by besloten werd, „ den Hoogen Zee-krygsraad, „ ter zaake van het Voorstel in de Misfive „ vervat, te renvoyeeren tot de Manier „ van Procedeeren by speciaal gedelegueerde Zee-krygsraaden voorheen ge- „ observeerd geweest zynde, met ver- „ klaaring, dat mitsdien en dienvolgende „ de Advocaat Fiscaal van den Hoogen „ Zee-krygsraad zou mogen Eisch doen, „ en de Hooge Zee-krygsraad Regt spreeken, op ten lasten van den Beschul- „ digden voorhanden zynde stukken, en „ be-

„ bewyzen, *voor zoo verre 'er geene,* „ *of geene volledige Confessie zou mogen* „ *exteeren.*"

Dit Secreet Besluit der Eerste Kamer bleek nimmer in eene openbaare Vergadering vastgesteld, of aan de Tweede Kamer ter bekragtiging gezonden te zyn, althans daar nimmer bekragtigd te weezen; uit welken hoofde daar aan de kragt, volgens den eisch der Staatsregeling (*), ontbrak. Des niettegenstaande hadt de Hooge Zee-krygsraad, uit kragte van dat Secreet Besluit gehandeld, en het Vonnis van Veroordeeling over Blois van Treslong uitgesprooken (†).

In het ander gedeelte deezes Berichts, droeg Blois van Treslong voor de Punten van Beschuldiging, welke den grond der Veroordeeling hadden uitgemaakt; met

(*) Art. 67 en 68.

(†) Volgens bekend geworden omstandigheden, hadden van de zes Regters, met een President aan 't hoofd, waar uit de Hooge Krygsraad bestondt, de drie Oudsten (zynde de twee eerste Vice-Admiraalen en derde oudste Capiteinen in de Republiek) voor eene volkomene Vryspraak van den Schoutbynagt; doch de drie Jongsten (jonge Capiteinen) voor de Veroordeeling gestemd: waar by zich de Voorzitter voegde. Dus bekwam hy door ééne enkele stem, in plaats eener eerlyke Vryspraak, een onteerend Vonnis. — Ook hadt men grond om, wegens de wyze, op welke de stemmen uitgebragt waren, vast te stellen, dat de drie oudste Leden hunne stem afzonderlyk en schriftlyk zouden hebben uitgebragt; daar de drie jongste te zamen een vereenigd Advys inleverden.

CXXIV. BOEK. 1800. met byvoeging van 't geen hy vermeende daar tegen, te zyner verdeediginge, te kunnen aanvoeren: ten einde ieder in staat te stellen om te beslissen, of hy waarlyk schuldig stondt aan de hem aangetygde misdaaden van Pligtverzuim, en oorzaak zou geweest hebben van den ongelukkigen uitslag deezes Zeeslags, dan niet, en of de zaak zelve al of niet verdiend hadt, een nader en meer volledig Onderzoek door den Veroordeelden verzogt.

Voorstel van LINTHORST deswegen. Dit openbaar uitgegeeven Verdeedingschrift werd sterk gezogt, vlytig geleezen, en onderscheiden beoordeeld: dan het bleef niet berusten by de gevoelens deswegen in gezelschappen geuit, waar die Zeeslag en byzonder het lot den Schoutbynagt BLOIS VAN TRESLONG betrof, door 't zelve op nieuw aan de orde van den dag kwam. Gesprekken, die niet zelden in morren en misnoegen over de Uitspraak des Hoogen Krygsraads eindigden. De Representant LINTHORST deedt deswegen, ter Tweede Kamer, een zeer nadruklyk Voorstel. Hy begeerde, dat die Kamer van de Eerste een Afschrift zou vraagen van den Brief door het Uitvoerend Bewind aan de Eerste Kamer, in 't geval des Schoutbynagts, als mede van het daar op gevallene Secreete Besluit. Schoon dit Voorstel, met warmte aangevoerd, terstond tegenspraak leedt, inzonderheid van den Representant KRIEGER, wien LINTHORST niets schuldig bleef, daar zyn Wederspreeker van de zaak des Gewee-

weezen Schoutbynagts niet alleen als geheel afgedaan sprak; maar het ingediend Bericht als een gemeen gedrukt Boekje zeer laag stelde. — De Voorzitter SIDERIUS hadt een voorloopigen Raadslag uitgebragt, om het Voorstel aan eenige Leden in handen te geeven; en schoon de gemelde sterke Wedersprееker van LINTHORST niet verder in dit Voorstel wilde komen, dan om te onderzoeken, of het gedaane Voorstel een Onderwerp van Raadpleeging voor de Tweede Kamer zyn kon, ging echter dat om het eene Commissie in handen te geeven door (*).

CXXV. BOEK. 1800.

Hoe-

(*) *Dagverh. der Handel. van het Vertegenw. Lichaam* VI. D. bl. 535—539. — Terwyl wy dit schryven ontvangen wy, ten opzigte van deezen Schoutbynagt, een bericht, 't geen zyne Eerherstelling inhoudt. Wy schryven het af en deelen het hier, als iet zeer belangryks, mede. — „ De Schoutbynagt J. A. BLOYS VAN TRESLONG, „ in den Zeeslag van den 11 October 1797 het „ Schip *Brutus* gecommandeerd hebbende: by „ welke gelegenheid hy zich door zyne persoo„ neele dapperheid gedistingueerd, en, door het „ vyandlyke vuur, een zyner Armen verlooren „ had, werd echter, voor den Hoogen Zee„ krygsraad, belast met het onderzoek naar het „ gedrag der Officieren, welke in deeze Bataille „ hadden gecommandeerd, ter verantwoording „ geroepen, en, by deszelfs Sententie, ver„ klaard, incapabel, om in 't vervolg, in eenige „ Militaire Charge, den Staat te dienen. — De „ Heer BLOYS, zich door deeze Sententie be„ zwaard agtende, wendde alle poogingen aan, „ om de vlek weg te neemen, welke hier uit, zo „ voor hem zelven als voor zyn Geslacht, zints

„ meer

CXXV. BOEK. 1800.

Hoewel deeze ter handstelling den laatsten van Wynmaand des verstreeken Jaars ge-

Uitgebragt Verslag over die zaak.

„ meer dan twee Eeuwen, in 's Lands Zeedienst
„ beroemd, zou kunnen gebooren worden, en
„ addresseerde zich, ten dien einde, aan zyne
„ Majesteit, zo dra Hoogstdezelve den troon
„ beklommen hadt."

„ Deeze, zo veel gerugts gemaakt hebbende
„ zaak is eindelyk door een Decreet van zyne
„ Majesteit, van den eersten October 1808, ge-
„ termineerd: waar by het Hoogstdenzelven be-
„ haagd heeft, gratieuslyk te aboleeren en te
„ niet te doen al hetgeen aan denzelven Schout-
„ bynagt BLOYS VAN TRESLONG, by Sententie
„ van den Hoogen Zee-krygsraad, in dato den
„ 30 October 1798, tot Delicte is geimputeerd;
„ mitsgaders mede te aboleeren dezelve Senten-
„ tie, en den voornoemden J. A. BLOYS VAN
„ TRESLONG te restitueeren tot zynen goeden
„ naam en faam, en in den staat, waar in hy
„ was vóór de Pronuntiatie van voornoemde Sen-
„ tentie, en dat alles, volgens den inhoud van
„ het Decreet, uit aanmerking van het loffe-
„ lyke gedrag door den Schoutbynagt, J. A.
„ BLOYS VAN TRESLONG in 's Lands Zeedienst
„ gehouden, waar door hy zich in dien dienst,
„ geduurende vier en dertig Jaaren, als een Man
„ van Eer en Bravoure heeft gedistingueerd, en
„ in verschillende rencontres met den Vyand,
„ niet alleen de Reputatie van zyn Geslacht
„ heeft staande gehouden; maar ook bepaaldlyk
„ in den Zeeslag van den 11den October 1797 de
„ blyken van zyn betoonde trouw en dapper-
„ heid, in zyn doornageld Schip en de menigte
„ van dooden en gekwetsten aan zyn boord en
„ in de verminking zyner eigen leden, zonder
„ voor den Vyand te bukken, aan het Vaderland
„ heeft overgebragt.

„ Hebbende zyne Majesteit daar naa aan den
„ Heer BLOYS den Rang van Schoutbynagt der
„ Koninglyke Marine weder gegeeven, en hem
„ tot Ridder der Orde van de Unie benoemd."

Koninglyke Courant van 14 Nov. 1808.

geschiede, leedt het tot in Sprokkelmaand deezes Jaars eer de Gelastigden met een raadslag in gereedheid waren. De tusschenspraak, daar toe noodig, verschoonde dit verwyl. Het Verslag, schoon klaagende over duisterheid in het Besluit der Eerste Kamer, beschouwde 't zelve als eene terugwyzing na de te vooren in agt genomene manier van Procedeeren, by expresselyk gedelegueerde Hooge Zee-krygsraaden; zo dat alle verdere bedenkingen, uit het XVII Artykel der Staatsregeling afgeleid, ten aanziene van het anderzins vereischte om iets de kragt van een wet te geeven, hier niet klemde. Eene gevolgtrekking, waar toe de Commissie te meer overhelde, om dat zy geen reden vondt, noch zich ook kon verbeelden, waarom de Eerste Kamer een oogenblik in twyfel zou gehangen hebben, om dit Besluit ter bekragtiging aan de Tweede Kamer te zenden, indien zy in begrip gestaan hadt, dat het alzo behoorde te geschieden; en het, in tegendeel, niet hadt beschouwd als een bloot Renvoy, dat der Bekragtiging niet behoefde. — Hier in berusten de Verslagdoeners veel liever, dan dat zy, op eene zydelingsche wyze, zelfs den schyn zouden willen geeven, van te vermoeden, dat de Eerste Kamer den wil zou hebben gehad, om, door eene zogenoemde *Onderhandsche Wet, den Hoogen Zee-krygsraad tot het Vonnissen des Schoutbynagts* J. A. Blois van Treslong *in staat te stellen.*

De

CXXV. BOEK. — 1800. De Verslagdoeners konden zich ook niet verbeelden, dat de Eerste Kamer, van het inzenden ter bekragtiging aan de Tweede Kamer, zou zyn teruggehouden door de vrees, dat dezelve niet zou volgen: waar voor zy geen grond konden vinden, noch eenige redenen uitdenken, waarom de Tweede Kamer zou hebben willen afwyken van die manier van Procedeeren, tot hier toe by dergelyke Hooge Zee-krygsraaden in onafgebrooken gebruik geweest, en zonder dat, in deezen, eene bepaalde Instructie of andere vaste Wet bestondt. — De Verslagdoeners betuigden terug te deinzen op het enkel denkbeeld van vermoeden, dat een Regtbank, door de Hoogste Magt daargesteld, en die onder haar oog moest regtspreeken, het helsche denkbeeld in haaren boezem zou kunnen laaten vernagten, veel min koesteren, om eenen Beschuldigden *als hunnen Vyand te doemen, en hunne waardigheid op eene veragtlyke en hoogststrafbaare wyze verbreekende, tegen geweeten en kundschap aan, hem te veroordeelen.*

De Verslagdoeners vonden zich verpligt als hun raadslag uit te brengen, „om met „berusting in de Consideratien der Personeele Commissie, omtrent meer voorschreeven Besluit der Eerste Kamer *het „subjecte point van deliberatie te houden „voor getermineerd.*"

LINTHORSTS Intusschen hadt de Burger LINTHORST, wel verwagtende, dat een dusdanige raadslag

flag zou geboorен worden, zich ter tegenſpraake toegerust, en hieldt een lang vertoog, ſtrekkende tot het beweeren deezer drie ſtellingen — Dat het Secreete Beſluit geen bloot Renvoy was; maar een Voorſchrift — dat de Schoutbynagt Blois van Treslong in zyn Regt verkort was — en dat dit door de Hoogſte Magt behoorde te worden herſteld. Zeer wydluftig en dikwyls zeer ſterk liet hy zich over deeze drie hoofdpunten uit, en wilde, op die gronden, dat de Tweede Kamer aan de Eerſte zou voorſtellen, het intrekken van het Secreet Beſluit van den achtſten Augustus MDCCXCVIII, in antwoord aan deszelfs Schryver gegeven — dat 'er voorts eene Commisſie mogt worden benoemd, om zich daadlyk onledig te houden tot het vervaardigen van dergelyk eene ontbreekende Inſtructie, in zich bevattende eene Manier van Procedeeren voor zodanig een buitengewoone Regtbank. — Als mede dat den Gevonnisden, voor den Hoogen Zeekrygsraad, naa het ontvangen van dat Beſluit gevonnisd, daadlyk zou worden gegeeven regt van Beklag.

CXXV. BOEK. — 1800. Aanmerkingen daar op.

Onder zeer verſchillende aandoeningen hadt de Vergadering den Spreeker gehoord. Hy vondt een Medeſtander in Cramer, die zich in gemoede, en wegens aangevoerde redenen, verpligt vondt om het Verſlag te verwerpen, en de zaak nader in handen te ſtellen. Quesnel was met hem eenſtemmig. Busch, de Inleveraar

Vrugtlooze afloop zijner poogingen.

CXXV. BOEK. 1800.

des Verslags verdeedigde 't zelve, zo ook DE LEEUW. PLOOS VAN AMSTEL met HOITSMA mogten 'er zich tegen verzetten, en LINTHORST nog eene pooging aanwenden. Anderen lieten 'er zich voor hooren, en allersterkst KRIEGER, die, van den aanvange af, zeer ongunstig voor BLOIS VAN TRESLONG hadt gesprooken. By hoofdlyke stemming bleeken vyftien Leden tegen acht voor het Verslag te zyn, en daar mede was de zaak beslist (*).

Gunstig besluit omtrent de in *Engeland* krygsgevangene Schepelingen.

Gingen niet weinigen der by de overgave onzer Vloote by *Texel*, in *Engeland* Krygsgevangenen, door eigen zugt gedreeven, of door slegte behandeling mismoedig gemaakt, in *Groot-Brittannischen* Zeedienst over, van eenigen ontving het Uitvoerend Bewind de lofwaardigste getuigenissen, wegens hun gedrag, geduurende hun Krygsgevangenschap. Hier uit ontsproot de kennisgeeving diens Bewinds, dat de noodige bevelen gegeeven waren om de braaven en den Lande getrouwen de noodige kleeding en gelden toe te schikken, op gelyken voet als omtrent andere Krygsgevangenen plaats hadt, en dat zy, onder de uit te wisselen Krygsgevangenen, zouden begreepen worden. Eene kennisgeeving door goedkeuring des Vertegenwoordigenden Lichaams gevolgd (†).

Een

(*) *Dagverh. der Handel. van het Vertegenw. Lichaam* VII. D. bl. 414. 418. 427—430. 444. 465—468.

(†) *Ald.* bl. 493.

Een herhaalde voordragt van het Uitvoerend Bewind, strekkende om den Vice-Admiraal DE WINTER, aan welken dat Bewind voorneemens was het algemeen Bevelhebberschap over 's Lands Zeemagt op te draagen, en boven de vaste Jaarwedde toe te leggen voor Tafelgelden 1000, en voor het gemis van de voordeelen der Schaffing 2000 Guldens, zo als deeze toelaage in den Jaare MDCCLXXX door den Vice-Admiraal HARTZINK, en naa de Omwenteling door den Vice-Admiraal DE WINTER was genooten, baarde veel overweegings. — De Leden, in wier handen deeze Voordragten gesteld waren, in overweging genomen hebbende, dat het Tractement eens Generaalen Opperbevelhebbers over 's Lands geheele Zeemagt, op de noodzaaklykheid van welke post het Uitvoerend Bewind hadt aangedrongen, geëvenredigd moest weezen aan de moeilykheid en verantwoordelykheid van eene zo gewigtige, en de waardigheid van eene zo aanzienlyke post; — dat de diensten door den Admiraal DE WINTER, in onderscheidene betrekkingen, aan de Republiek beweezen, en het loflyk getuigenis door het Uitvoerend Bewind aan diens bekwaamheid, dapperheid en yverig Patriottisme gegeeven; — dat, volgens het vastgestelde der geweezene Nationaale Vergadering in Lentemaand des Jaars MDCCXCVIII, de voordeelen der Schaffing niet langer mogten genooten worden,

CXXV. BOEK — 1800.

Voorslagen ten opzigte van den Vice-Admiraal DE WINTER.

CXXV. BOEK. 1800.

den, dan tot den acht en twintigsten van de thans loopende Lentemaand, en dat overzulks de Vice-Admiraal DE WINTER van die voordeelen, van welker genot hy ook bevoorens, door een zamenloop van omstandigheden, was verstooken gebleeven, niet kon trekken — en dat de billykheid alzins vorderde, dien Vice-Admiraal, wegens het eventueel gemis dier voordeelen, geduurende den tyd van het Opperbevelhebberschap over 's Lands Vloot, 't geen aan denzelven door het Uitvoerend Bewind stondt opgedragen te worden, schadeloos te stellen.— Op alle deeze gronden stelden die Leden voor, dat aan den Vice-Admiraal DE WINTER, wanneer hy tot Bevelhebber van 's Lands Zeemagt zou zyn aangesteld, zou toegelegd worden 1000 Guldens 's maandlyks voor Tafelgelden, en 1500 Guldens 's maands voor het gemis der voordeelen, uit de bezorging der Schaffing aan het Zeevolk ontstaande, beide in te gaan met den dag dat hy deszelfs Vlag op een van 's Lands Oorlogschepen zou hebben opgeheesen; en dat daar mede zoude vervallen alle andere vorderingen; voorts met dien verstande, dat de toelaage der gemelde Somme, van geen gevolg zou zyn tot andere Bevelhebbers van 's Lands Vlooten of Esquaders.

Handelingen deswegen: door de

Geen der Leden, die over deeze zaak het woord voerde, of hy sprak met alle hoogachting over DE WINTER en diens Zeebevelhebbers verdiensten; maar eenigen brag-

bragten, uit hoofde van de schraale gesteldheid van 's Lands Kasse, bezwaaren in tegen de grootheid dier Jaarwedde, en schoon het Verslag, in den Vertegenwoordiger VAN ROYEN, een sterke voorspraak aantrof, werd het met meerderheid van stemmen verworpen, en besloten dat in deezen gehandeld zou worden naar de des vastgestelde Wet (*).

CXXV. BOEK. 1800.

meerderheid verworpen.

Verdere Voorslagen des Uitvoerenden Bewinds ten opzigte der Zee-officieren.

De Vergadering voldoende reden gevonden hebbende, om de buitengewoone toelaage, door het Uitvoerend Bewind voorgeslaagen, aan den Vice-Admiraal DE WINTER niet toe te staan, gaf dit Bewind vervolgens te kennen, dat DE WINTER, zwaarigheid maakende om het *Commandement* op den voet der Organisatie van Lentemaand des Jaars MDCCXCVII, aan te neemen, tevens zynen dienst, op de edelmoedigste wyze, hadt aangeboden. Hier op was door het Bewind besloten, geen Commandant en Chef aan te stellen; maar dat Bevelhebberschap aan den Agent van Marine over te laaten, en byzondere Commandanten over ieder der beide Vleugels te benoemen. Dit was geschied; doch ging gepaard met zwaarigheden, die het onaanneemelyk maakten; althans de Schoutbynagt MEURER hadt gehuiverd het te aanvaarden op den nadeeligen voet der Organisatie van den Jaare MDCCXCVII, welke de Tafelgel-

(*) *Dagverh. der Handel. van het Vertegenw. Lichaam* VII. D. bl. 679. 727—735.

CLXV. BOEK. 1800.

gelden voor eenen Schoutbynagt op 600 Guldens minder in iedere maand bepaalt, dan daar voor was vastgesteld by de algemeene Order op den dienst der Zee van den Jaare MDCCXCV, wanneer by de Schaffing niet hadt.

Om aan dit blyvend bezwaar te gemoet te komen, stelde het Uitvoerend Bewind voor, het Zee-tractement van een Vice-Admiraal te brengen van 200 tot 1200 Guldens 's maands, en dat van den Schoutbynagt van 150 tot 1000 Guldens in de maand; of wel aan het Bewind de vryheid te laaten om aan de Vlag-officieren, met afwyking van den voet der Organisatie des Jaars MDCCXCVII, de voordeelen der Schaffing te laaten genieten; welk laatste het egter voor den dienst van den Lande min verkieslyk keurde.

Handelingen deswegen.

Veelvuldige overweegingen baarden een Voorslag, om, met verandering van de algemeene Order op 's Lands dienst ter Zee, een Vice-Admiraal, boven het bepaalde Zee-tractement van 200 Guldens 's maands, voor Tafelgelden en het gemis der Schaffing te laaten genieten 2000 Guldens 's maands, en een Schoutbynagt, boven zyn Zee-tractement van 150 Guldens 's maands, voor Tafelgelden en het gemis der Schaffing 1200 Guldens in de maand. Alles met dien verstande, dat deeze vergunning niet langer plaats zou hebben, dan geduurende de tegenwoordige Oorlog.

Aan

Aan niet weinig tegenspraaks was dit Voorstel onderworpen, uit hoofde van de meerdere kosten voor den Lande. Daar werd beweerd, dat men, als 't ware, 'er zich op scheen toe te leggen om de zaaken kostbaar te maaken, en dat, daar de Ingezetenen zo veele drukkende Lasten moesten opbrengen, het ongeraaden was tot eene meerdere Uitgave de stem te geeven, zo lang men van de volstrekte noodzaaklykheid zich niet volkomen overtuigd vondt, 't welk in dit geval geen plaats greep. — Dit ontmoette tegenspraak der Voorstanderen van het Verslag; en een zeggen, 't welk deeze inrichting bestempelde met den naam, dat men alles zo kostbaar als mogelyk wilde maaken, werd euvel geduid en toegeschreeven aan een begrip om verwarringen te veroorzaaken. Van die zyde werd in 't midden gebragt, hoe veel meer de Marine, ten tyde der Stadhouders, den Lande te staan kwam, en dat de Vlag-officieren, in die dagen, nog ruimer bezoldigd werden dan thans was voorgesteld. Doch dit ontging de aanmerking niet, dat het meer dan tyd was om de verkwisting van die tyden te doen eindigen; dat de Nationaale Vergadering dit reeds zeer wel hadt begreepen, en daar van een wet op die betaalingen, in volgende tyden, hadt gemaakt; voorts dat geene omstandigheden geboden thans daar van af te wyken. Dit vondt meer en meer ingangs, en het Verslag werd

CXXV. BOEK.
——
1800.
Uitslag deezer zaake.

 door

CXXV. BOEK. 1800.

door de meerderheid verworpen, met bepaaling, dat de Vlag-officieren de voordeelen der Schaffing, geduurende den tegenwoordigen Oorlog zouden blyven genieten. Waar mede de Tweede Kamer instemde (*).

Het gehandelde over eene Nood-haven by *Hellevoet.*

Ter gelegenheid van het onder handen genomene herstel aan de groote Sluis te *Hellevoet* en het verbreeden van 's Lands dok aldaar, hadt het Uitvoerend Bewind een Voordragt gedaan, wegens het aanleggen eener Nood-haven tot een tydlyke bergplaats voor 's Lands Schepen, als mede van Koopvaardyvaarders. Met een afwyzend Verslag hadt de Eerste Kamer ingestemd. Dan het Committé van Koophandel en Zeevaard te *Rotterdam* nam deeze zaak zodanig ter harte, dat het, in twee Verzoekschriften, de Vergadering aanging, in 't midden brengende, dat deeze zaak, voor het belang des Handels, van veel gewigts, een nader onderwerp van raadpleeging mogt uitmaaken. Zulks werd ondersteund door een tweede Voordragt van het Uitvoerend Bewind, in 't breede vermeldende, wat aanleiding gegeeven hadt tot het denkbeeld, om de, door de vereischt wordende herstelling aan de Sluis- en Dokwerken te *Hellevoet*, noodzaaklyk gewordene gegraavene uitwatering voor het Land van *Voorn*, zo veel

(*) *Dagverh. der Handel. van het Vertegenw. Lichaam* VIII. D. bl. 414—419. 459 en 503.

veel te verbreeden en te verdiepen, dat die tevens tot eene bewaarplaats voor 's Lands en andere Schepen, zou kunnen dienen, met wederlegging der redenen, op welke het afgeweezen Verslag gegrond geweest was.

CXXV. BOEK. 1800.

Eene zaak van dat aanbelang werd eener nadere overweeging waardig geoordeeld. De Leden, die het Stuk in handen kreegen, beklaagden zich eenigermaate over de duisterheid der eerste Voordragt. Thans meerder lichts gekregen en verstaan hebbende, dat 's Lands dierbaare belangen deeze voorziening vorderden, en dat de daar toe aan te wendene kosten minder zouden beloopen, dan indien aan 's Lands Schepen eene andere Legplaats werd aangeweezen, en de daar by belang hebbende Koophandel zich bereid toonde, door het betaalen van een maatig Haven-geld, de instandhouding van dat werk te gemoet te komen, vonden zy geene vryheid, om het aanleggen dier voorgeslaagene Nood-haven langer van de hand te wyzen; maar zich verpligt eenen raadslag uit te brengen, om de noodige volmagt daar toe aan het Uitvoerend Bewind te verleenen. Den Agent der Marine eene, zo veel mogelyk naauwkeurige, opgave van de kosten gevraagd en verstaan hebbende, dat het op Zeventig duizend Guldens was begroot, droegen zy dit ter goedkeuring aan de Ver-

Toegestaan.

CXXV. BOEK. 1800. Volvoering deezes werks.

gadering voor. Deeze volgde, als mede de bekragtiging der Tweede Kamer (*).

De hand werd onverwyld aan dit werk geslaagen. In Slagtmaand hadden reeds verscheide Koopvaardyschepen van deeze nieuwe Nood-haven gebruik gemaakt, en bevonden 'er zich eerlang eenige van 's Lands Schepen, zo van Linie als Fregatten. Vervolgens sprak men over de lasten tot goedmaaking der kosten en van een Havenmeester; en stelde daarby voor, dat de Schepen aan Ingezetenen der Republiek toebehoorende, 't zy dezelve *Bataafsche* Vlaggen of die van onzydige Mogenheden voerden, zo tot verligting van de Ingezetenen, als tot bevordering des Handels, een vierde minder zouden betaalen, dan de Koopvaardyschepen en Vaartuigen van Vreemden (†).

Was, naa lang en veel overwegens, *Medemblik* in *Noord-holland* ter Bergplaats van 's Lands Schepen bestemd en in gereedheid gebragt (§), in *Hollandsch Zuiderdeel* greep dan ook dus eene verbetering plaats. Groot zeker waren de kosten aan beide besteed; doch het vooruitzigt van bestendigen dienst voor 's Lands Zeemagt aan den eenen, en de baate, die de

(*) *Dagverh. der Handel. van het Vertegenw. Lichaam* VII. D. bl. 708. VIII. D. bl. 341. 346. 505. 780. IX. D. bl. 51.

(†) *Ald.* XI. D. bl. 416.

(§) Zie onze *Vaderl. Histor.* XXXVII. D. bl. 204—209. XXXVIII. D. bl. 254 enz.

de Koophandel en Zeevaard in 't algemeen, aan den anderen kant, daar van zou kunnen trekken, deeden de te maakene groote kosten, ondanks de by aanhoudenheid schraalen toestand van 's Lands Geldmiddelen, over 't hoofd zien, in de blyde verwagting, dat wy, in weerwille van de herhaalde zwaare slagen, 's Lands Zeemagt toegebragt, eenmaal weder onder de Zeemogenheden eenen rang zouden bekleeden, en dat, de Vrede, naa zo veel Krygs, opdaagende, onze Koopvaardyschepen, als voorheen, den vryen Oceaan zouden bevaaren en welvaard in de onderscheide Havenen des Lands invoeren.

CXXV. BOEK.

1800.

De vervalle staat der Waterschepen roept om herstel.

Dan, ten aanziene van 's Lands Oorlogschepen, Oostindievaarders, en andere zwaare en diepgaande Koopvaardyschepen, die, van *Amsterdam* na *Texel* over het drooge *Pampus* en de ondiepten van de *Zuiderzee*, de hulp van die bodems sleepende Vaartuigen noodig hadden, deedt zich geene geringe zwaarigheid op, ten aanziene van de Vaartuigen onder den naam van *Waterschepen* bekend, tot dat einde verre weg de geschiktste en zints lange daar toe, met vrugt, gebruikte. Door de herhaalde diep treffende slagen 's Lands Vloot toegebragt, en het stilstaan der *Oostindische* Vaart, als mede de zo geweldige vermindering der Koopvaardyschepen, inzonderheid dieptreedende, in 't algemeen, was de toestand dier Waterschepen, op het Eiland *Marken* t'huis behoorende, in een zo diep verval geraakt,

CXXV. BOEK. 1800.

raakt, dat, in Lentemaand des voorleden Jaars, het Uitvoerend Bewind een Voorstel deedt, om 50,000 Guldens ter zyner beschikking, tot het herstellen en maaken dier Waterschepen. Thans gaven zy te verstaan, dat die som tot op 76,000 Guldens zou dienen te worden gebragt.

Wat des verhandeld werd.

Ten verstreeken Jaare besloot de Eerste Kamer, dat op het Voorstel in dien Brief, voor als nog, niet volstrekt kon worden beschikt; maar het Uitvoerend Bewind zou aangeschreeven worden, om, naa dat de Commisfie van Superintendentie over de Waterschepen, door het Provintiaal Bestuur van het voormaalig Gewest *Holland* aangesteld, van hun gehouden bestuur behoorelyke rekening en verantwoording zou hebben gedaan, eene zodanige en meer uitgewerkte Voordragt zou worden ingediend, met betrekking tot den voet en wyze, op welke de aanbouw van drie nieuwe, en de herstellingen aan de oude Waterschepen diens Eilands, onder het opzigt des Agents van Marine, zou worden gedaan, en welk regt het Land daar door op dezelve zou verkrygen. Men oordeelde de toenmaalige Voordragt des Uitvoerenden Bewinds te onvolledig, om de gevraagde som van 50,000 Guldens toe te staan, of de volmagt tot de wedergave van de door *Amsterdam* voorgeschootene 34,000 Guldens te verleenen: dewyl, zo lang 'er door hun, die het beheer over deeze Waterschepen op zich genomen hadden, geene

slot-

slotrekening gedaan was, de rekening tusschen het Land en de Stad *Amsterdam*, over dit uitschot, nog openstaande, niet wel opgemaakt en gesloten kon worden. — Men hieldt het daar voor, dat dit stuk niet dringend was, zo van wegen het meerendeels stilstaan des Zeehandels, en dat 's Lands Schepen, des noods, door een groot getal andere Vaartuigen zouden kunnen geholpen worden; als mede dat 's Lands omstandigheden scheenen aan te raaden, dat het Bestuur alle Uitgaven, welke niet volstrekt noodzaaklyk en, om zo te spreeken, onontbeerelyk waren, zorgvuldig behoorde te vermyden.

Nadere aandrang en Verslag.

By eene nieuwe voordragt kwam het den Gelastigden op dit stuk voor, dat de staat der zaake nog bykans in den *zelfden stand* was. De gevraagde Rekening en Verantwoording der Superintendenten van het voormaalig *Holland*, was tot nog toe niet geschied; men was nog even in het onzekere wat *Amsterdam* van den Lande te vorderen hadt; omtrent den voet en wyze van aanbouw en herstel, was niets bepaald, en even min het regt, 't welk het Land, door het vernieuwen en herstellen dier Waterschepen, zou verkrygen. — De Zeevaard, schoon eenigzins aanwakkerende, bleef nog in eenen kwynenden staat, en 's Lands Finantieele omstandigheden waren, althans, niet verbeterd, zints den tyd des voorig uitgebragten Verslags.

Al-

CXXV. BOEK. 1800. Alles scheen dus aan te raaden, om een Verslag op gelyken voet der Vergaderinge mede te deelen, en voor te stellen om by het voorige besluit te volharden, of een gelyksoortig te neemen. Daar toe zouden de Gelastigden gekomen zyn, zo niet het gebeurde, in Herfstmaand laatstleden, eene aanmerkelyke verandering ten deezen aanziene hadt te wege gebragt. — Toen werden de Eigenaars dier Vaartuigen, op voordragt van het Uitvoerend Bewind, gelast, dezelve in 's Lands Dok te brengen, niet alleen om ze uit 's Vyands handen te houden, die toen, in de *Zuiderzee*, goeddeels meester was; maar ook op die Zee te doen dienen, ten welken einde zy geene geringe verandering ondergingen, om 't geschut te planten, manschap, krygs- en leevensvoorraad te bergen. In dien ten Oorlog herschaapen staat, die de Waterschepen bykans onkenbaar maakte, hadden zy den Lande gediend de geheele Wynmaand en een gedeelte van Slagtmaand. Veranderingen, die ten gevolge zouden hebben, dat, by de wedergave aan de Eigenaaren in den voorigen staat, 't geen de billykheid vorderde, een som van tusschen de tien en twaalf duizend Guldens zou noodig weezen, om het daar in gemaakte weder uit te sloopen.

Het Land hadt dus, als 't ware, die Waterschepen aan zich getrokken, en de Zeevaard van de nog voorhanden zynde, die misschien genoegzaam zouden weezen

voor

CXXV. BOEK. 1800.

voor den kwynenden ſtaat, waar in dezelve zich thans bevondt, beroofd. Regtvaardigheid en billykheid vorderde, dat het Land, indien deeze Waterſchepen voor deszelfs Navaale Magt al konden gemist worden, de Zeevaard daar van niet geheel verſtooken te laaten; maar te zorgen, dat 'er, en wel ten ſpoedigſten, een genoegzaam aantal van zodanige Schepen in gereedheid werden gebragt, ten geryf des Koophandels, zonder dat men wagtte na die vorderingen, welke voorheen uitſtel baarden.

De groote zaak was, hoe het Land zich van deeze verpligting, ten meesten nutte van zichzelven, en tevens van den Handel, zou kwyten. Naa verſcheide overweegingen, des betreffende, luidde de raadſlag, dat het Vertegenwoordigend Lichaam, vooreerst, eene ſom van vyftig duizend Guldens, ter beſchikking des Uitvoerenden Bewinds zou ſtellen, om daar uit de thans nog voorhanden zynde Waterſchepen te hermaaken, en zo veele nieuwe aan te bouwen als die penningen verder ſtrekten. — Voorts wilden de Uitbrengers van dit Verſlag, dat het Uitvoerend Bewind zou verzogt worden, aan het Vertegenwoordigend Lichaam een Voordragt te doen, wegens de wyze, waar op, door de Eigenaars dier Waterſchepen, aan den Lande zouden worden wedergegeeven de penningen, die bevonden zouden worden meerder te zyn uitgeſchooten, dan aan hun, voor ſcha-

ver-

CXXV. BOEK. — 1800. vergoeding wegens het gebruik, in 's Lands dienst, zou blyken toe te komen. Nevens andere bedenkingen over de instandhouding dier Waterschepen, en het des noodige toevoorzigt des Agents van de Marine.

't Zelve verworpen. Dit Verslag ontmoette tegen- en voorspraak en gaf stoffe tot veelvuldige bedenkingen, die tot het verwerpen van 't zelve, by eene groote meerderheid van stemmen, uitliepen als mede op het schryven aan het Uitvoerend Bewind, om, wegens deeze zaak, een nadere voordragt te doen (*).

Die zaak weder aangebonden. By eenen naderen aandrang des Uitvoerenden Bewinds op deeze zaake, verscheen 'er ter Vergaderinge een Verslag, inhoudende 's Lands verpligting om in dit stuk, den Handel van zo naby betreffende, voorzieninge te doen. Men haalde op hoe, kort naa de Omwenteling, ten baate des Koophandels der Stad *Rotterdam*, eene aanzienlyke toelaage uit 's Lands Kas verstrekt was, terwyl die Koopstad voor een derde in die kosten deelde, en dat die van *Amsterdam* by het herstel der Waterschepen het hoogst belang hadt en ook 's Lands Zeemagt, daar in aanmerklyk deelde. Op deeze gronden stelde men voor, dat het Uitvoerend Bewind gevolmagtigd zou worden om, ter beschikking van den Agent van de Marine, de som van 75,000 Guldens te stellen, welke pen-

(*) *Dagverh. der Handel. van het Vertegenw. Lichaam* VIII. D. bl. 509—515.

penningen door eene Commissie van vyf Persoonen, waar van den Agent twee, de Raad der *Asiatische Bezittingen* één, en de Municipaliteit van *Amsterdam* twee Persoonen zouden benoemen, die, uit liefde tot het Vaderland, den last op zich zouden neemen de nog bruikbaare Waterschepen te herstellen, en zo veele nieuwe aan te bouwen als uit die toegestaane Somme kon geschieden. — Deeze Waterschepen zouden aan die van het Eiland *Marken* worden overgegeeven als een vry eigen goed, onder bepaaling, dat zy dezelve, ten genoegen der gemelde Commissie, in behoorelyken staat moesten houden, en ten allen tyde gereed zouden zyn om, voor een behoorelyk sleeploon, 's Lands Schepen en de Koopvaarders te gerieven. — Dan dit Voorstel geschiedde onder voorwaarde, dat die van *Amsterdam* zouden afzien van de gedaane Voorschotten, in den Jaare MDCCXCVI tot herstel deezer Waterschepen gedaan.

Afloop deezer Handelingen.

Geen gering opzien baarde deeze nieuwe Voordragt, zo uit hoofde van de geheele overgave dier Schepen aan de *Markenaaren*, als de meerdere vyf en twintig duizend Guldens, thans gevorderd. De Voorzitter van Foreest, Steller van het Verslag, merkte hier op aan, dat, by de raadpleegingen op een voorig, de Vergadering getoond hadt van begrip te zyn, dat deeze Waterschepen geene eigendommen van den Lande behoorden te weezen,

CCXV. BOEK. 1800.

zen, en wat de vermeerdering der Geldsomme betrof, deeze was veroorzaakt door het lang verwyl der zaake (*), die de kosten tot herstel noodwendig vermeerderde, daarenboven waren 'er twee Waterschepen gezonken, voor welke noodwendig nieuwe zouden moeten worden aangebouwd. Naa deeze opheldering viel het Besluit daar mede overeenkomstig. — Schoon het, ter Tweede Kamer, voorspraak vondt, werd een afkeurend Verslag, daar op gegrond, dat die Penningen niet als een geschenk aan die van *Marken* behoorden weggegeeven te worden, onbekragtigd verworpen (†).

Het voorgevallene omtrent den Uitvoer van Goud en Zilver.

Hoe zeer 's Lands Koophandel en Zeevaard, over 't algemeen, aan 't ebben bleef, zullen wy, een getrouw tafereel van de Lotgevallen des Gemeenebests ophangende, daar van het een en ander moeten vermelden. De handel in Muntstoffen, inzonderheid Goud, waar over reeds zo veel was voorgevallen, en, naar men dagt, de noodige voorzieninge en bepaalingen, ter voorkominge van misdaadig uitvoeren, gemaakt waren (§), gaf opnieuw stoffe tot overweeging. Aanleidelyk daar toe was de vergunning, op gron-

den

(*) Het was in Louwmaand des Jaars 1801, dat dit Verslag ter Kamere kwam.

(†) *Dagverh. der Handel. van het Vertegenw. Lichaam* IX. D. bl. 162—165. *Ald.* bl. 414. 461. 484.

(§) Zie onze *Vad. Hist.* XXXVII. D. bl. 24—30.

den van die bepaalingen, door de Eerste Kamer toegestaan, om den Uitvoer van 80,000, die van 200,000, en van 50,000 Dukaaten, aan drie onderscheide Handelkantooren, toe te staan. Een daaromtrent huiverend Verslag ter Tweede Kamer uitgebragt, gaf stoffe om over dien handel in Muntmaterisalen en den Uitvoer van Gemunt Geld, nader te spreeken; het voor en tegen te wikken en te weegen; met het gevolg, dat eene groote meerderheid het Verslag verwierp, en de vergunning, op den voet des Eersten Kamers, bekragtigde (*). Andere Verzoeken van dergelyken aart werden toegestaan; en ook zeer aanzienlyke van Ryksdaalders, door eene en andere Kamer vergund, ondanks daar tegen, by wylen, ingebragte aanmerkingen (†).

CXXV. BOEK. 1800.

Bepaalingen op den Uitvoer van Zeildoek.

Een en anderwerf hadt de Uitvoer van Zeildoek, na buiten 's lands, stoffe tot raadpleegingen en bepaalingen opgeleverd (§). Dit Stuk kwam weder aan de orde van den dag. Een Committé Generaal hier over aangelegd, bragt een' raadslag uit, die de voorheen des gemaakte bepaalingen veranderde, en den uitvoer van die buiten 's Lands zo zeer gezogte Scheepsbehoefte na alle onzydige Havens vryliet, met dien verstande, dat het Uitvoe-

(*) *Dagverh. der Handel. van het Vertegenw. Lichaam* VII. D. bl. 94—100.
(†) *Ald.* IX. D. bl. 54. 98. 104.
(§) Zie onze *Vaderl. Hist.* XXXVII. D. bl. 31.

XXXV. BOEK. 1800. voerend Bewind gevolmagtigd en gelast wierd, alle die voorzorgen te neemen, welke het noodig mogt vinden om te verhoeden, dat in de *Bataaffche* Republiek, door dien Uitvoer, geen gebrek ontftondt, of eenige misdaadige handel met den vyand plaats greep. — Om den handel met *Engeland* te weeren, de groote zaak waarom het te doen was, werd voorgeflaagen, dat ieder Ingezeten der *Bataaffche* Republiek, wie ook, die bevonden en overtuigd mogt worden *Hollandsch* Zeildoek na *Engeland* vervoerd, of met *Engelfche* Ingezetenen daarin eenigen handel gedreeven te hebben, zou aangemerkt worden als een heuler met den Vyand, en onder verbeurte der Goederen, als den Vaderlandfchen grond onwaardig, met Bannisfement zou worden geftraft. Zonder eenige wederfpraak ging deeze raadflag in beide de Kamers door (*).

Voorftellen wegens den Graan handel. Het uitgevaardigd verbod wegens den Uitvoer van Graanen, tot op den eerften van Lentemaand deezes Jaars zich uitftrekkende, deedt de Eerfte Kamer raadzaam keuren, om zulks te verlengen tot den laatften van Oogstmaand: Onverwyld bekragtigde de tweede Kamer dit voorftel (†). Handelftremming verwekt, wanneer de noodzaaklykheid daar voor niet dringend pleit, altoos misnoegen en geeft ge-

(*) *Dagverh. der Handel. van het Vertegenw. Lichaam* VIII. D. bl. 183. en 200.

(†) *Ald.* bl. 571.

gelegenheid tot verzoeken en klagten. Thans was derzelver menigte groot en onderscheiden gewyzigd. — 'Er was een voorstel door den Volksvertegenwoordiger Lewe gedaan, om door het Uitvoerend Bewind te doen onderzoeken, of en in hoe verre, het verbod tegen den Uitvoer van Graanen zou kunnen en behooren te worden ingetrokken. — Een groot aantal Kooplieden en Landlieden in het voormaalig Gewest *Stad en Lande*, leverde een Verzoekschrift in, dat het verbod des Uitvoers van Graanen, byzonder van Haver en Tarwe, mogt vernietigd worden. — De gezamenlyke Peldegarstmaakers in de Banne van *Oost-* en *Westzaandam* en *Nieuwendam*, waren de Vergadering aan om het intrekken des verbods van Uitvoer van Garst, gemaalen of ongemaalen, gepeld of ongepeld, en in 't algemeen alles wat van Garst gemaalen of gemaakt wordt. — Teffens kwam in overweging een Brief des Uitvoerenden Bewinds, inhoudende, het verzoek om zekere hoeveelheid Erweten en Boonen te mogen uitvoeren. — Het Uitvoerend Bewind stelde, ter deezer gelegenheid, der Vergaderinge voor, om het Verbod des Uitvoers van Erweten en Boonen in te trekken. — Een hier op uitgebragt Verslag hieldt in, om dat gedeelte der Publikatie, wegens het Verbod van Uitvoer van Graanen, in te trekken, waar by de Uitvoer van Haver en Garst,

CXXV. BOEK. 1800. Aanmerkingen daar tegen.

als mede van Erweten, en Boonen, was verboden.

De Voorzitter DE KANTER stelde voor om een Besluit overeenkomstig die Voordragt te neemen. De Volksvertegenwoordiger DA COSTA ATHIAS bragt hier tegen als bezwaaren in, dat zulk een Besluit, wegens den Uitvoer van Graanen, zou strekken om te bewerken, dat al de voorraad, die zich in 't Land bevondt, binnen een zeer kort tydperk, na *Engeland* zou worden vervoerd, waar de verbaazende en voorbeeldelooze pryzen duidelyk aankondigden, dat schaarschheid en gemis van deeze noodwendigheden aldaar plaats greepen. Hy gaf zyne vrees te kennen, dat wy in dezelfde bekrompene omstandigheden, ten aanziene van de Graanen, zouden kunnen vervallen, waar in onze onverzoenlyke Vyand zich thans bevondt; dat, wanneer wy, den Graanhandel ten gevalle, hem in zyne behoeftens voorzagen, ten koste en nadeele van onze eigene Ingezetenen, wy ons zelven niet alleen van deeze behoeftens zouden berooven, maar ook den Vyand volkomen geryven met hetgeen hem nu ontbrak en hy onmogelyk ontbeeren kon. Dit oordeelde hy niet alleen strydig met de belangen van ons Land, maar teffens onstaatkundig. — Doch, in gevalle de Vergadering mogt besluiten, om het Verbod van Uitvoer, 't zy in gevalle van den Koophandel, 't zy ter begunstiging van den Landbouw, te willen in-

trek-

trekken; dan ftelde hy voor, om den Uitvoer onder zodanig eene Belasting te vergunnen, dat dezelve ten voordeele van den Lande ftrekte. Daar onder wilde hy de Boter en de Kaas mede begreepen hebben, en wel voornaamelyk de Boter, welke, in dit Jaargetyde (*), tot een zoo ongehoorde prys was opgevoerd, door de groote en onbepaalde verzendingen na *Engeland*, dat dezelve bykans onverkrygbaar werd voor de minvermogende Lands Ingezetenen. Daarom wilde hy, in gevalle van een Befluit voor den vryen Uitvoer, voor een bepaalden tyd, of tot weder opzeggens toe, een geldfomme voor uitgaande Regten doen betaalen. — Die nieuwe Belasting by den Uitvoer, wilde hy, by voorbeeld op vyftig Guldens van ieder Last Haver, van andere Veld- en Graangewasfen naar evenredigheid; van ieder vierde Ton Boter op zes en de honderd Ponden Kaas op drie Guldens, wilde gefteld hebben. Zulks zou geen bezwaar voor 's Lands Ingezetenen zyn; maar alleen gedraagen worden door Buitenlanders, die zich van deeze behoeftens noodwendig moesten voorzien: waar door een aanzienlyk voordeel in 's Lands Kas zou worden geftort, zonder eenigen hinder te doen aan Koophandel en Landbouw. Onder deeze bepaling alleen verklaar-

CXXV. BOEK. 1800.

(*) Dit Voorftel gefchiedde den 19 van Zomermaand.

CXXV. BOEK. klaarde hy in het uitgebragt Verslag te kunnen toestemmen.

1800. Schoon de Voorzitter aanmerkte, dat deeze zaak in een Committé Generaal was afgehandeld, en 'er dus, naar zyn inzien, geene verdere beraadslagingen te passe kwamen, in eene openbaare Vergadering, vondt het Voorstel van DA COSTA ATHIAS den byval van veele Leden. Anderen ondersteunden het Verslag, noch anderen wilden de gemaakte bedenkingen in handen eener Commissie stellen, of verder in een Committé Generaal afdoen. Veelen drongen aan op een onmiddelyk besluit, ter opene Vergadering. Voor dit laatste was de meerderheid met dagsbepaaling.

Voorstellen deswegen.

Handelingen daarover. De bestemde dag verscheen, en op denzelven werd een Verslag, deeze zaak betreffende, voorgeleezen, 't welk hier op neder kwam. Het is de pligt eens Wetgeevers, om alle verbiedende wetten, en belemmeringen in den vryen Handel, terstond in te trekken en te doen ophouden, wanneer, door veranderde omstandigheden, of andere oorzaaken, dezelve niet langer van die volstrekte noodzaaklykheid zyn: daar nu de beweegredenen, die het Vertegenwoordigend Lichaam bewoogen hadden, om den Uitvoer van Garst, Haver, Erweten en Boonen, te verbieden, geheellyk of ten grootsten deele, ophielden, stelde men voor, dat, onder de Voorzieningen by onderscheidene

Lands-

Landsplakaaten omtrent den Uitvoer van Leevensmiddelen na den Vyand, het Verbod, wegens den Uitvoer van gemelde Landvoortbrengzelen, mitsgaders van Garst, zou worden ingetrokken, blyvende de Publikatie van den vier en twintigsten van Sprokkelmaand laatstleden voor het overige in volle kragt. CXXV. BOEK 1800.

De raadpleegingen over dit Verslag, mogten aangemerkt worden als een gevolg der gestaakte en uitgestelde handelingen, dit onderwerp betreffende. Ten dage des Voorstels van den Volksvertegenwoordiger DA COSTA ATHIAS, hadt het Medelid VAN HALL daar tegen reeds eenige bedenkingen in 't midden gebragt. Hy erkende thans, dat het bestryden diens Verslags alle kenmerken droeg van den Vaderlandschen yver des Spreekers, en die met hem eenpaarig over dit stuk dagten; doch dat de merktekens van het welbegreepen belang van den Landbouw en Koophandel onzes Gemeenebests, daar aan ontbraken. Hy herinnerde de Vergadering aan eene aanmerking, die, reeds dikwerf gebezigd, egter nimmer genoeg kon herhaald worden, dat een Staatsbestuur, hetwelk zich te veel met de takken van openbaare welvaard, met den Koophandel, Landbouw en Fabrieken bemoeit, kwalyk handelt, en voornaamlyk dan het verwyt der Burgeren verdient, wanneer het daar aan, buiten noodzaake, belemmeringen toebrengt. Dit paste hy Voordragt van VAN HALL.

CXXV. BOEK. 1800. boven al op den Graan- en Koornhandel, in 't algemeen, en byzonder in het tegenwoordige geval toe. Geheel zyn Vertoog ſtrekte tot het beweeren der ſtelling van HUME: „ Laaten de Boeren hun koorn „ brengen daar zy 't met het meeste voordeel verkoopen kunnen, en zy zullen, „ met een verdubbelden yver, ploegen, „ om het wolgend Jaar een eens zo grooten voorraad daar van te winnen"(*).— Al het des beredeneerde op ons Land, in de tegenwoordige geſteltenis, overgebragt hebbende, beſloot hy met de taal van FILANGIERI: „ Eene dwaaling, uit eene valſche onderſtelling gebooren, heeft zommige Gouvernementen doen gelooven, „ dat de natuurlyke werking van den Handel den Staat konde berooven van dat „ geen zelfs, hetgeen tot Binnenlands gebruik noodzaaklyk was. Om zich van „ dien ydelen ſchrik te ontdoen, heeft „ men de Havens voor den Uitvoer geſlooten; de Grenzen met Wagten omringd; de ſtrengſte Straffen vastgeſteld „ tegen hun, die ter ſluik eenige Koopwaaren, tot leevensonderhoud noodzaaklyk, durfden uitvoeren. Dan dit „ was altyd een noodlottig hulpmiddel; „ het heeft den Eigendom vernield; den „ Landbouw verwoest; den Koophandel „ vernietigd; de Velden verarmd; de Staaten ontvolkt, en het gebrek in de meeste „ dee-

(*) HUME, Wysgeerige en Staatkundige Proeven, bl. 134.

„ deelen van *Europa* vermeerderd. —
„ Wanneer gy daarenboven by eenig Volk
„ ziet, dat het Staatsbestuur zich te veel
„ met zaaken van den Koophandel be-
„ moeit; wanneer gy alle deszelfs handel-
„ onderneemingen ziet regelen door eene
„ byzondere Wet; wanneer gy den Koop-
„ man door de menigte dier Wetten ge-
„ noodzaakt ziet, om zyne Operatien te
„ regelen met het Tarif der Contraban-
„ den in de hand — zoekt dan geene
„ andere kentekenen; gy kunt, zonder
„ vrees van u te bedriegen, zeggen, dat
„ de Koophandel van dat Volk in een al-
„ lerelendigsten staat is (*)".

Besluit ter Uitvoering.

VAN HALL's uitgewerkt Vertoog vondt veel byvals, en schoon zommige Leden, ook op een andere leest geschoeide aanmerkingen, dat kiesche Stuk betreffende, bybragten, beriepen de meesten zich op het woord door dien eersten Spreeker in dit geval gevoerd. De Voorzitter DE KANTER mogt met regt zeggen: „Daar zo „ veele Leden, op eene zo cierlyke als „ interessante wyze, zich voor het Rap„ port uitgelaaten hebben, zo vraag ik „ nu de toestemming der Vergadering om „ overeenkomstig het Verslag te beslui„ ten." — Dit geschiedde. — In den tyd des Uitstels, om deeze zaak openbaar ter voorwerp van beraadslaaginge te stellen, waren twee Verzoekschriften van Koop-

(*) FILANGIERI *la Science de la Legislation*, Tom. II. Chap. 11 & 12.

CXXV. BOEK. 1800. Kooplieden te *Dordrecht*, een van Kooplieden van *Amsterdam* en *Rotterdam*, en het laatste door eene aanzienlyke Bezending, den Voorzitter ter hand gesteld, alle strekkende tot het zelfde doel, de Intrekking van het Verbod des Uitvoers van Haver en Garst. Deeze zo zeer ingericht om de algemeene begeerte van verandering in deezen te toonen, hadden, naa dit gevallen Besluit, geene overweeging noodig (*).

't Zelve volgehouden. Het mangelde echter niet aan de zodanigen in den Lande, die zich des bezwaard oordeelden, en, by het steigeren der Pryzen, hunne klagten by het Landsbestuur lieten hooren. Dit was, de Garst betreffende, het geval van Bierbrouwers te *Rotterdam* en *Gouda* (†). — De Verzoekschriften vermenigvuldigden niet alleen; maar begeerden dat, behalven den Uitvoer van Garst, ook die van Tarwe, Rogge, Boekweit, Haver, Erweten, Boonen, Ryst en Vleesch mogt verboden worden. Een deswegen by het Committé Generaal uitgebragt Verslag strekte om by het laatst genomen Besluit te volharden, en geen nieuw Verbod daar te stellen; met veele redenen was het ook, tegen de meer by deeze Verzoeken vermeldde Eetbaare Waaren, omkleed. Tegenspraak liet zich hooren, en waren de gevoelens zo verdeeld,

(*) *Dagverh. der Handel. van het Vertegenw. Lichaam* VIII. D. bl. 652. 684—693.
(†) *Ald.* IX. D. bl. 882.

deeld, dat slegts de meerderheid van éêne stem, het stand houden des Verbods bepaalde (*).

CXXV. BOEK. 1800.

Zulks hadt egter ten gevolge een Voorstel, betreffende de voorzorgen omtrent den Uitvoer van Graanen, en de Duurte der Leevensmiddelen. Men wilde van het Uitvoerend Bewind een bericht gevraagd hebben, wegens de daar zynde Wetten tegen den Uitvoer van Leevensmiddelen na den Vyand, en teffens de Vergadering met deszelfs raadslag te dienen, welke Wetten, om dien schandvollen handel tegen te gaan, zouden behooren te worden uitgevaardigd. Voorts *of*, en zo *ja*, welke eene Belasting op den Uitvoer van Graanen zou worden gelegd, en of het ook dienstig zou weezen eene Belooning op den Invoer te stellen? Dit vondt gereeden ingang (†).

Voorstel, het neemen van Voorzorgen betreffende.

Met ongeduld zag de Vergadering de beantwoording deezer Voorstellen te gemoete. Intusschen droeg DE SONNAVILLE de Vergadering voor, dat het neemen van eenige maatregelen, van dag tot dag, meer dringend en noodzaaklyk wierd. Echte berichten, van alle kanten, hielden in, dat de pryzen der Graanen en andere noodwendige Leevensbehoeftens, dagelyks, in groote maate, steegen; dat men weinig of geen Invoer meer te wagten hadt; dat daar-

Dit stuk aangedrongen.

(*) *Dagverh. der Handel. van het Vertegenw. Lichaam* X. D. bl. 464—480.

(†) *Ald.* bl. 502.

XXXV. BOEK. — 1800.

daarenboven, 't geen nog werklyk aanweezig was, of nog wel werd ingevoerd, dagelyks, met aanzienlyke partyen, zo uit *Amsterdam*, *Rotterdam* en andere plaatzen, na het zogenoemd *Groot* of *Nieuw Embden*, of beter gezegd na *Engeland*, werd uitgevoerd; 't geen de Ingezetenen de behoeftens van de eerste noodzaaklykheid uit den mond rukte, om 'er den Vyand mede te spyzen: waar uit niet anders dan misnoegen en gebrek te voorzien was. De hier op gegronde aandrang, om het Uitvoerend Bewind aan te schryven tot het bespoedigen van het verzogte Antwoord, werd welhaast omhelsd (*).

Besluit tot het bepaalen des Uitvoers.

Inmiddels nam men, in een Committé Generaal, een voorloopig Besluit, waar by, tot den eersten naastkomenden Bloeimaand, tegen allen Uitvoer van Graanen een Verbod kwam; met uitzondering van zodanige Schepen, welke vóór de afkondiging deezer Wet reeds waren uitgeklaard en met de volle laading het laatste Lands Kantoor voorby gevaaren. Zulks verwierf, schoon niet zonder wederspraak, de bekragtiging der beide Kameren (†).

De Raadslag des Uitvoerenden Bewinds overwogen.

De Brief des Uitvoerenden Bewinds, dit onderwerp betreffende, was in beraadslaging gehouden; dan werd, weinig dagen naa het even vermeld Besluit, in over-

(*) *Dagverh. der Handel. van het Vertegenw. Lichaam* X. D. bl. 560.

(†) *Ald.* bl. 605 enz. Dit viel voor in eene buitengewoone Avondzitting den 29 Nov.

overweeging gebragt. Dit stuk was den drie en twintigsten van Slachtmaand gedagtekend, en ten tyde der uitgevaardigde Publikatie des Verbods van Uitvoer overal bekend. Het was vry breedvoerig en strekte om aan te toonen, dat 'er geene middelen van Wetgeeving waren om de Duurte der Leevensmiddelen te verminderen. Sterk was de taal doorgaande in dit Stuk gevoerd. Ten slot konden zy niet nalaaten der Vergadering in bedenking te geeven, „ dat, in eene zo be„ langryke zaak als de tegenwoordige, „ welke van dien aart was, dat één eeni„ ge verkeerde, hoewel met de beste „ inzigten der wereld, genomene mesu„ re, het Land onherroepelyk zou doen „ ten gronde gaan; hoe gevaarlyk, in dit „ tydstip, alle mesures zyn konden, en „ misschien daadlyk waren, die den vryen „ Handel eenigzins belemmerden. — Een „ vrye Handel, waar by deeze Republiek „ zich altoos zo uitneemend wel hadt „ bevonden, waar aan zy verschuldigd „ was, dat, op die zelfde tyden, dat, „ in andere Landen, enkel om dat de „ Regeering zich met het Commercieele „ hadt willen bemoeijen, en de Commer„ cie door Wetten dwingen of wyzigen, „ gebrek plaats gehad hadt, men hier te „ Lande, nimmer weezenlyk *gebrek*, maar „ alleen *duurte* hadt ondervonden."

CXXV. NOORDEN. 1800.

Het Uitvoerend Bewind eindigt met deeze betuiging: „ Een wys Wetgeever „ en Bewindsman bekommert zich niet „ over

CXXV. BOEK. 1800.

„ over een ydel en overgedreeven ge-
„ schreeuw, en neemt, als 't ware, om
„ het Volk te behagen en te gemoet te
„ komen, geene maatregels, die hy voor-
„ ziet dat het zelfde Volk in onheilen zal
„ storten. — Hy onderscheidt onder de
„ klagten, die hy hoort, die, welke uit
„ gebrek aan doorzigt, en ydele vrees,
„ voortkomen, en die, welke slegts op-
„ geheven worden om byzondere belan-
„ gen te voldoen, of het Volk tot wan-
„ daaden te doen overslaan; ten einde
„ daar door misdaadige oogmerken, ware
„ het mogelyk, te bereiken. — Hy maakt
„ de Ingezetenen niet diets, dat de Han-
„ del in Leevensmiddelen de duurte ver-
„ oorzaakt; dat die Handel gebrek doet
„ gebooren worden; dat men Handel
„ dryft om aan de Ingezetenen het noo-
„ dige te beneemen, en dat aan den Vy-
„ and te brengen. — Hy weet te wel,
„ dat zonder Handel, zonder vryen Han-
„ del, geene Leevensmiddelen, althans
„ geene genoegzaame hoeveelheid Graa-
„ nen, by ons aanweezig zyn kunnen. —
„ Hy neemt niet alle mogelyke gelegen-
„ heden waar, om vrees voor aanstaand
„ gebrek te verwekken. — Hy weet,
„ dat die vrees zelve nadeelig is, en strekt
„ om de duurte te vermeerderen. — Noo-
„ pen hem de omstandigheden, om over
„ zulke gewigtige ontwerpen te raadplee-
„ gen, hy houdt zyne raadplegingen zo
„ geheim als immer mogelyk is; ten einde
„ door dezelve geen agterdogt, geene
„ be-

„ bekommering, geene vrees, te doen „ gebooren worden. — Deeze zyn onze gevoelens, welke wy ons gedrongen zien om Uſieden, met gepasten eerbied, doch in volle kragt, onder het oog te brengen. — Wy zyn niet bekommerd voor gebrek, zo lang men den Handel onbelemmerd zal laaten voortgaan: wy beeven voor de onheilen, die 'er kunnen gebooren worden met meſures te neemen, die, hoe heilzaam ze ook oppervlakkig mogen ſchynen, zeer gemaklyk onberekenbaare gevolgen naa zich kunnen ſleepen."

CXXV. BOEK. 1800.

Dezelve voor vervallen verklaard.

Naa het voorleezen deezes Briefs ſtelde de Voorzitter STEYN PARVÉ voor, om denzelven, van wegen het genomen Beſluit des Verbods, voor vervallen te houden. Hy bekragtigde dit met den hamerſlag. — AMMENT, getroffen door den Brief, zoo rechtſtreeks aangekant tegen het genomen Beſluit, wenschte, dat de hoogstnoodige eensgezindheid tusſchen de Wetgeevende en Uitvoerende Magten der Republiek mogt bewaard blyven, en betuigde tevens wel verlangd te hebben, dat dit ſchryven bondiger geweest waare en geſteld in bewoordingen met de waardigheid der Vergadering meer overeenkomſtig. — LEEMANS verzogt het woord om zyne gedagten over dien Brief te zeggen. De Voorzitter betuigde, dat de Hamer reeds vóór het

CXXV. BOEK. 1800. het vraagen des woords gevallen was. Verscheide woordwisselingen, by den aandrang van LEEMANS, weezen de geraaktheid der Vergaderinge uit, over de uitdrukkingen in dit schryven gebezigd: dan de Voorzitter wees al het aanhouden, om des in breeder beraadslagingen te treeden, van de hand, en werd de Brief voor vervallen verklaard (*).

Voorstel om den Uitvoer van veele Leevensmiddelen te verbieden. Leevensmiddelen den Vyand toe te voeren, was by Plakaten van den Lande verboden; dan daar de tegenwoordig hoog stygende Pryzen van eenige benoodigdheden des leevens, voornaamlyk, zo niet alleen, naar veeler gevoelen, toe te schryven was aan den menigvuldigen Uitvoer, welke, zints eenigen tyd, hadt plaats gegreepen, en dagelyks in gevolge der onbepaalde lastgeevingen tot opkoop vermeerderde, oordeelde men, in een Committé Generaal, dat 'er geen ander geschikt middel overbleef om in deezen te voorzien, en de Markten op een gemaatigden prys, ter vervulling van de behoeften der Ingezetenen, terug te brengen, dan een Verbod daar te stellen tegen allen Uitvoer van Boter, Kaas, Spek, Reuzel, Vet, Smout en Aardappelen. Dit strekte zich uit tot de zodanigen, die, zulks voorneemens zynde, niet daadlyk, naa de Aankondiging, bevelen ten tegendeele gegeeven hadden.

Een

(*) *Dagverh. der Handel. van het Vertegenw. Lichaam* X. D. bl. 613.

Een aantal Verzoekschriften van onderscheiden aart, kwamen hier op in; en vorderden de overweeging des Wetgeevenden Lichaams, die op het van de hand wyzen uitliepen. Andere Verzoekschriften hielden in, dat het geoorlofd mogt weezen, van de verbodene Goederen, die niet alleen vóór het Verbod waren ingelaaden geweest, maar reeds te scheep afgezonden; en door tegenwind genoodzaakt terug te keeren, uit te voeren, afwyzend was de raadslag. — Het Committé Generaal, vergaderd om te handelen over verscheide Brieven van het Uitvoerend Bewind en de Verzoekschriften van Kooplieden, voornaamlyk den Uitvoer van Boter en Kaas betreffende, bleef volharden by de weigerende besluiten; met uitzondering egter van die Schepen, welke vóór of op den vier en twintigsten van Herfstmaand, den dag der Publikatie, waren uitgeklaard. Dit ging ter Eerste Kamer, naa eenige wederspraak, door.

CXXV. BOEK.

1800.

Verzoekschriften afgeweezen ter Eerste Kamer.

Het ontmoette ter Tweede Kamer zo veele bedenkingen, dat eene Commissie benoemd werd, om, staande de Vergadering, een Verslag uit te brengen. 't Zelve kwam hier op neder, dat, in gevalle de uitzondering zich alleen zou moeten bepaalen tot Uitgeklaarde Schepen, zulks noch aan de billykheid, noch aan eene gezonde Staatkunde, noch aan de dierbaarste belangen van den Handel onzes Vaderlands, zou worden genoeg gedaan: en dat een zodanige bepaalde uitzondering,

Door de Tweede niet bekragtigd.

CXXV. BOEK. 1800.

ring, in haare gevolgen, inzonderheid tot eene onregelmaatigheid en ongelykheid in de behandeling der belanghebbenden, aanleiding zou geeven, waardoor de raadflag tot het niet bekragtigen uitliep: en een daar mede overeenkomftig Befluit volgde.

Hoe de zaak gevonden.

Niet weinig gaf zulks ter Eerfte Kamer te doen; hevige gefchillen reezen 'er, die uitliepen om te berusten in de reden van weigering; dan niet zonder het benoemen eeniger Leden, om hunnen raadflag, binnen kort, over het Befluit ter Tweede Kamer in te dienen. Deeze voldeedt niet, en even min eene nadere. De Voorzitter VAN LEYDEN verklaarde, naa al dit verwerpen, niet meer te weeten, wat aan de Vergadering voor te ftellen.

POMPE VAN MEERDERVOORT gaf daar op in bedenking om te bepaalen, dat alleen die Schepen, welke op bekomen Paspoort, den vier en twintigften September, den Dag van het geeven der Wet, volladen geweest waren, zouden mogen vertrekken. Niet zonder tegenfpraak bleef dit Voorftel; doch, by hoofdlyke ftemming, ging het door. En vondt, fchoon huiverende, ingang ter Tweede Kamer (*). Welke ook laater haare bekragtiging gaf aan een Befluit der Eerfte om het Uitvoerend Be-

(*) *Dagverh. der Handel. van het Vertegenw. Lichaam* IX. D. bl. 883. 914. 920. X. D. bl. 175. 189. 192. 194. 220. 234. 443. 256. 259.

Bewind te volmagtigen tot het verleenen van verlof, om zodanige Schepen, welke met gemelde verboden Goederen waren volgelaaden geweest, op nieuw in te laaden, en deeze Goederen uit te voeren, mits het Bewind de noodige voorzorgen name, dat deeze Schepen, geene andere of meerdere waaren uitvoerden, dan zy, ten tyde der bekendmaaking der Publikatie, aan boord hadden (*).

CXXV. BOEK. 1800.

Het Voorstel en 't Besluit om ook de Aardappelen in dit Verbod des Uitvoers te begrypen, een voortbrengzel van 's Lands grond, 't welk met regt *gezegend* mag heeten: dewyl zonder hetzelve, in de laatste Jaaren, daadlyk gebrek by den behoeftigen zou ontstaan weezen, drukte die Gewesten, waar in de Aardappelenteelt geen gering gedeelte des bestaans geworden was, en waar men in dit Grondvoortbrengzel sterken handel dreef. Dit deedt eenige Landlieden in *Groningen* een Verzoekschrift indienen, dat 'er verandering mogt gemaakt worden, ten aanziene van het Verbod op dit Artykel.

Handelingen het Verbod van den Uitvoer der Aardappelen betreffende.

Een Volksvertegenwoordiger uit dat Gewest, de Burger Lewe, ondersteunde dit Verzoek, en gaf, te dier gelegenheid, eene inlichting, wegens de Aardappelenteelt in dien oord. Niet onvoegzaam keuren wy, te deezer gelegenheid, dit kortlyk te vermelden. Het was, merkte by

Het Verzoek der *Groningerlandeeren* afgeslaagen.

(*) *Dagverh. der Handel. van het Vertegenw. Lichaam* X. D. bl. 627.

CXXV. BOEK. 1800. hy op, overvloedig bekend, dat, naar maate de woeste hooge Veenlanden waren afgegraaven, en dier overblyvende poelen en ondergrond, gewoonlyk *Dallen* genaamd, door zwaaren arbeid en met veele kosten, herschapen waren in volkryke en bloeijende Colonien, ook, naar die maate, de Aardappelen-teelt, zo wel als het vertier van dit zo gezegend en thans onontbeerelyk voortbrengzel des gronds, niet alleen binnen; maar ook op veele plaatzen buiten 's Lands, waren verbeterd en vermeerderd; maar dat boven al, door de groote sommen Gelds, welke daar door in dit Land waren gebragt, en die alwederom gestrekt hadden tot het aanleggen en toemaaken van nieuwe Landen, de aankweeking zodanig was toegenomen, dat de hoeveelheid, welke uit deeze Colonien, mitsgaders *Veendam*, *Wildervank* en de *Pekel-A*, voor deezen naa *Hamburg* pleeg uitgevoerd te worden, gewoonlyk op 200,000 zakken 's Jaarlyks begroot werd. — Dit, met veel voordeels teelen van Aardappelen, hadt stand gehouden tot dat een Verbod des Uitvoers (in den Jaare MDCCLXXI) daar aan een zwaaren slag toebragt. De Planters bezigden wegens den laagen prys, den grond tot hun meer voordeels geevende Gewassen. Van deezen slag was dezelve wel eenigzins bekomen; doch haalde niet by den voorigen tyd. Dan stondt zulks, door dit nieuw Verbod des Uitvoers, weder-

derom met snelle schreeden, agterwaards te zullen loopen, tot groot nadeel dier Landbewooneren. — Op deezen grond drong Lewe, die, by het vaststellen des Verbods, niet ter Vergaderinge tegenwoordig geweest was, het verzoek der *Groninger* Landlieden aan; dan werd het, om aangevoerde redenen, van de hand geweezen (*).

CXXV. BOEK. —— 1800.

Voorstel om Opgave van den staat der Gronden en des Landbouws.

Schoon dus een byzondere tak des Land- en Akkerbouws in de opbrengst der verwagte voordeelen moest lyden, trok dezelve echter, van eenen anderen kant, ten deezen Jaare, reeds vroeg de aandagt des Landbestuurs. Immers de Agent der Nationaale Oeconomie, Goldberg, deedt door onderscheidene Departementaale Bestuuren, in geheel het Gemeenebest verzenden vier Tabellen, ter bekoming van opgave, wegens den staat der woeste Gronden en verdere zaaken, den Vaderlandschen Landbouw betreffende, ten einde door eene volkomene kennis van zaaken en byzonderheden den Vaderlandschen Landbouw, als een der weldaadigste bronnen van welvaard voor de Maatschappy in 't algemeen, tot geluk en voorspoed van den Landman in 't byzonder, met al zyn vermogen, door de meestgepaste middelen, in alle oorden en gedeelten der Republiek, naar vereisch der plaatslyke omstan-

(*) *Dagverh. der Handel. van het Vertegenw. Lichaam* X. D. bl. 558.

CXXV. BOEK. —— 1800.

ſtandigheden, te bevorderen. — Het onderzoek na alle die zaaken, in de Tabellen opgegeeven, zou den Agent den zekerſten weg baanen, en op de beste wyze in ſtaat ſtellen om alle middelen aan te wenden tot bevordering des Landbouws over geheel de Republiek (*).

Deeze komt zeer gebrekkig in.

Dan, met hoe veel aandrangs op het invullen dier Tabellen de aanſchryving geſchiedde, ondervondt de Agent, den tyd der Inzendinge verſtreeken zynde, eene volſtrekte teleurſtelling en mislukking: daar de weinige opgaven, hem ter hand gekomen, of zeer oppervlakkig en onvolledig, of geheel onverſtaanbaar waren: daar veelen de moeite ontzagen, of de vereischte bekwaamheden derfden, om de zaak in dat daglicht voor te ſtellen; waar door alles, tot het beoogde einde, hoogst gebrekkig was (†).

De Huishoudelyke Genootſchappen vergeefs aangeſchreeven.

By eenen rondgaanden Brieve vervoegde zich die Agent aan alle Huishoudkundige Genootſchappen in ons Vaderland, dezelve uitnoodigende tot het openen eener geregelde Briefwisſeling, in welke hy van dezelve verwagtte zodanige voorſtellen en denkbeelden, door welke, naar hunlieder inzien, het Huishoudelyk belang der Republiek, in de onderſcheidene vakken, waar toe zich hunne werkzaame pogingen uitbreidden, op het meest en kragt-

(*) *Algem. Kunst- en Letterbode* voor 1800, I. Stuk, bl. 27.
(†) *Ald.* bl. 196.

CXXV. BOEK. 1800.

kragtdaadigst zou worden bevorderd; mitsgaders zodanige belangryke opgaven, welke hem konden en zouden kunnen in staat stellen, om, door hunne medewerking ondersteund, den Vaderlande en deszelfs algemeen welweezen bevorderlyk te zyn (*). — De aanschryving aan deeze Genootschappen, over de woeste Gronden, en andere belangryke zaaken, het nut van den Landbouw bedoelende, hadt de gewenschte gevolgen niet, en staafde by hem de onaangenaame zekerheid eener schoorvoetende medewerking (†).

Voorstel des Agents van Oeconomie tot eene reize goedgekeurd.

Eene en andere teleurstelling deedt den Agent bedagt weezen op een spoediger en zekerder werkend middel, om den Landbouw, en teffens de Fabrieken en Trafieken, in den Lande te bevorderen. Ten deezen einde stelde hy het Uitvoerend Bewind voor het doen eener Reize binnen deeze Republiek, en daar toe, vergezeld van de noodige Persoonen te zyner hulpe, drie maanden te besteeden, onder daar toe van hem gestelde voorwaarde de Reis- en Teerkosten betreffende. — Het Uitvoerend Bewind nam hier in genoegen (§).

's Agents bericht deswegen.

De Reis duurde meer dan vier maanden. By zyne wederkomst betuigde de Agent openlyk zynen dank aan alle Bestuu-

(*) *Algem. Kunst- en Letterbode* voor 1800, I. Stuk, bl. 185.
(†) *Ald.* bl. 197.
(§) *Ald.* bl. 195.

CXXV. BOEK. 1800.

ſtuuren en byzondere Perſoonen, welke met zo veel welwillenheids en yvers getragt hadden aan het groot oogmerk zyner onderneeming, door het geeven van de gevraagde toelichtingen, behulpzaam te zyn. Hy voorſpelde zich daar uit, zo in het ſpoedig ontvangen der Stukken, welker overzending aangenomen en by het Agentſchap nog niet ingekomen waren, als in de beantwoording der Vraagen aan Beſtuurders en byzondere Perſoonen, van zynen wege gedaan of nog te doen, alles goeds. — Dan, ſchoon een groot getal plaatzen aangedaan hebbende, hadt hy zich in alle Gemeenten niet kunnen begeeven; deswegen verzogt hy met de overzending van de Stukken, daar toe behoorende, vereerd te mogen worden, om, door dit alles in ſtaat geſteld, het Hooge Beſtuur des Lands, in het voorſtaan dier teedere belangen, volgens een welberekenden en onwrikbaaren maatſtaf, van zynen raad te dienen (*). — Niettegenſtaande dit algemeen bericht eener gunſtige bejegening, weeten wy dat deeze, op alle plaatzen, die gevalligheid niet gehad hebben.

Verbaazende menigte van Meikeveren ten deezen Jaare.

In een en ander oord onzes Vaderlands, doch bovenal in het Departement van den *Rhyn*, was de menigte der *Meikeveren* zo groot, en waren de verwoestingen daar door aangericht zo ſterk, dat de Agent der

(*) *Algem. Kunst- en Letterbode* voor 1800, 1ſte Stuk, bl. 146.

der Nationaale Oeconomie zich deswegen aan het Uitvoerend Bewind vervoegde, met voordragt van de Natuurlyke Historie van dit Ongedierte, hem opgegeeven door den Hoogleeraar BRUGMANS. — Vrugtloos hadt men zich, tot hier toe, bezig gehouden met het uitdenken van voldoende middelen, om dit schadelyk Ongedierte uit te rooijen. Terwyl men zich onledig hieldt met iets, uit den aart en leevenswyze der Meikeveren afgeleid, te bedenken, 't geen ter verdelging zou strekken, diende 'er iets onmiddelyk werkend, en 't geen, in dit Saisoen, baat zou aanbrengen, daargesteld, en vermeende het Uitvoerend Bewind met den Agent der Oeconomie, dat dit bestondt in het uitlooven van ééne Stuiver voor elken Wateremmer, welke met dit Insect gevuld aan de Gemeente-Bestuuren werd overgeleverd, welke Stuiver onmiddelyk zou worden betaald, met de voorzorge, om daadlyk al de gevangen en overgeleeverde Meikevers te doen verbranden (*). — De verzogte volmagt, om die belooning uit te looven, volgde on-

CXXV. BOEK.
——
1800.
Wat men des van 's Lands wege deedt.

(*) Tot dit middel kregen zy aanleiding door een bericht uit het voormaalig *Gelderland*, waar het aantal der Meikeveren, in dit Jaar, zo verbaazend groot was, dat de Eigenaar van eene Landhoeve aldaar, op deeze zyne Buitenplaats, binnen den tyd van vyf dagen, 500 groote Wateremmers, met deeze Insecten vervuld, hadt doen opzamelen en verdelgen.

CXXV. BOEK. 1800.

onverwyld. Teffens werd in handen eeniger Leden gesteld, om op andere middelen, dan dit, bedagt te weezen. Zwarigheden deeden zich op, welke zy der Vergadering mededeelden, om als nog eenige algemeene middelen daar te stellen (*).

Eenige ruimte aan den Invoer gegeeven.

By zoo veele bepaalingen en verboden op den Uitvoer van Goederen, van onderscheiden aart, als wy hier boven vermeld hebben (†), bleef het stuk des Invoers niet ongemoeid. Het drukkend strenge der herhaalde Publikatien, den Invoer betreffende, daargesteld om dien van *Groot-Brittanje* te weeren (§), hadt een Voorstel doen gebooren worden, om des eenige verzagting te bewerken. Volgens een voordragt deswegen zou het Uitvoerend Bewind gevolmagtigd worden, om toestemming te mogen verleenen tot den Invoer van zodanige Goederen, voor welke aan 't zelve, boven allen twyfel, kwam te blyken, dat dezelve geene *Britsche* Koopmanschappen, of Voort-

(*) *Dagverh. der Handel. van het Vertegenw. Lichaam* X. D. bl. 17 enz. *Algem. Kunst en Letterbode* voor 1800, I. D. bl. 193. In dit Weekblad schonk de Heer OTHMAR TEN CATE, uit *Enschede*, eene *Natuurlyke Historie van den Meikever, met aanwyzing der middelen ter verdelging van dat schadelyk Insect.* Een zeer leezenswaardig Stuk, met eene Afbeelding opgehelderd. *Ald.* 1800, II. D. bl. 99 enz.

(†) Zie hier boven bl. 66 enz.

(§) Zie onze *Vad. Hist.* XL. D. bl. 240.

Voortbrengzelen waren, en welker Invoer de aanmoediging der Fabrieken en Trafieken binnen ons Vaderland niet kon benadeelen — als mede van zodanige Artykelen, van welk eenen oorſprong ook, wier gebruik in de Vaderlandſche Fabrieken of Trafieken volſtrekt vereischt wordt, en welke dus alleen, uit hoofde dat dezelve zouden kunnen geagt worden onder eenige der by de vroegere Publikatie opgenoemde ſoorten van Goederen te behooren, in de termen der Wet vallen zouden. Dit in een Committé Generaal genomen Beſluit ging onverwyld door (*).

CXXV. BOEK. 1800.

Een Verzoek, tot Invoer van Tweehonderd Wollen Slaapmutzen, tot kleeding der nieuw aangeworvenen by de Armée, uit de Fabriek in 't Armenhuis te *Breemen*, hadt, op een gunſtigen raadſlag des Uitvoerenden Bewinds, ter Eerſte Kamer, een verlofgeevend Beſluit ten gevolge. Dan ter Tweede Kamer, werd dit Stuk, ſchoon op zich zelve eene kleinigheid, in zeer ernſtige overweeging genomen, en een uitgebragt Verſlag wraakte zulks, als ſtrydig met het Verbod van den Invoer van vreemde Manufactuuren, en aanloopende tegen de verpligting, om tot Kleeding van 's Lands Krygsvolk, Inlandſche Goederen te gebruiken. In 't zelve werd niet alleen verzekerd, dat 'er binnen 's Lands kwynende Fabrieken van die be-

De Invoer van Slaapmutzen ter Tweede Kamer gewraakt.

(*) *Dagverh. der Handel. van het Vertegenw. Lichaam* VIII. D. bl. 284.

CXXV. BOEK. 1800. behoefte bestonden; maar dat, zelfs weinige dagen geleden, aldaar zodanige Mutzen besteld waren door het *Fransche* Commissariaat, ten dienste der *Troepen* in soldy deezer Republiek.

Scherpe Aanmerking tegen de Voorstanders des Invoers.

Uit het slot deezes Verslags mogen wy een trek ontleenen, die de Stellers zo zeer tot eere als anderen in den Lande, ten dien dage, tot schande strekt. VAN DE KASTEELE, de Uitbrenger deezes Verslags, sprak op deezen, zeker voor eenigen niet aangenaamen, trant: „ Men „ heeft, zints eenigen tyd, door het te „ gronde gaan van Inlandsche Fabrieken, „ die te vooren een groot deel van hun „ bestaan hadden uit het fabriceeren van „ Monteerings-stoffen voor 's Lands Mi„ litie als anderzins, argwaan opgevat of „ niet, omtrent de Kleeding der Troe„ pes, eenige heimlyke Operatien plaats „ hadden. Dan, gelyk men aan de be„ ginzelen van argwaan niet ligtlyk moet „ toegeeven, heeft zulks, tot hier toe, „ geen byzonder gevolg gehad. Maar „ thans hebben wy voor ons oog, als een „ onderwerp van Deliberatie, een Adres, „ uit welks geheelen inhoud duidelyk „ blykt, dat men op het gebruik van „ Inlandsche Manufactuuren, niet de al„ lerminste attentie vestigt. — Die ge„ wigtige verpligting schynt (zo verre is „ het reeds gekomen) geheel uit het oog „ verlooren te zyn. — Een gering Ob„ ject van Twee honderd Slaapmutzen was „ geschikt om de attentie niet na zich te

„ trek-

„ trekken. En dit is juist het bedenke-
„ lyke deezer zaak. Indien wy ons door
„ de kleinigheid van dit Object lieten te
„ rug houden, dan zou 'er eene erken-
„ tenis zyn van den Wetgeever, dat het
„ geoorlofd is Buitenlandsche Manufac-
„ tuuren voor de Militie van deezen Staat
„ te gebruiken. En dus zou deeze, in
„ schyn geringe zaak, tot grooter over-
„ treedingen aanmoedigen. — Hier te-
„ gen zal gewisselyk de *Bataafsche* Wet-
„ geever waaken, en niet alleen van nood-
„ looze Dispensatien zich onthouden; maar
„ ook, het zy door ouder inrichtingen
„ te doen herleeven, het zy door nieuwe
„ te beraamen, efficacieuslyk zorgen, dat
„ de heilzaamste bedoelingen, door geen
„ byzonder belang, of kwaade oogmer-
„ ken, verydeld worden. — Althans uwe
„ Gecommitteerden verblyden zich gele-
„ genheid gehad te hebben, om hier op
„ de attentie van het Oppergezag te ves-
„ tigen, en vertrouwen redenen genoeg
„ gegeeven te hebben, om dit Besluit
„ der Eerste Kamer niet te bekragtigen."

Afgeweezen.

De redenen van weigering kwamen de Leden der Eerste Kamer, die dit Stuk in handen gekreegen hadden, zo volwigtig voor, dat zy 'er zich mede vereenigden, en gevolglyk het verzoek oordeelden van de hand te moeten wyzen. Deeze raadslag ontmoette geen wederspraak (*).

De

(*) *Dagverh. der Handel. van het Vertegenw. Lichaam* X. D. bl. 212 en 507.

CXXV. BOEK.

1800.

Handelingen over de *Zuiderzeesche* Haring.

De ſtremming der Groote Visſchery, of de Haringvangst, door den Oorlog hadt ten gevolge, dat men op middelen bedagt was, om het mangel aan Haring aan te vullen, door de zogenaamde Panharing, in de *Zuiderzee* gevangen, op de wyze der *Noordzeeſche* Haring te kaaken, in te zouten en te verkoopen. Verzoekſchriften daar tegen ingediend, ſtrekkende om de eer der *Hollandſche* Haring by den Buitenlander op te houden, als welke men oordeelde dat door deeze veel mindere Haring zou lyden, kwamen ter Vergaderinge. Verzoekſchriften ten tegendeele, door hun, die beſtaan en belang vonden in het bezigen deezer hulpmiddelen, zo lang die Vischvangst in de *Noordzee* door den Oorlog belet bleef, werden ingediend. Terwyl anderen vreemde Haring invoerden, die alhier werd gehavend, gewasſen, overgepakt en opgehoogd.

Ter Vergaderinge, die zich deeze zaak moest aantrekken, hoorde men een Verſlag, tot afkeuring van 't een en ander ſtrekkende, 't welk, naa eenige overweegingen, doorging, en de voorgeſtelde beletmiddelen daar tegen teffens.

Geen onverwylden ingang vondt dit ter Tweede Kamer. Veel bedenkens viel op 't een en ander. Gedeeltlyke weigering was het gevolg. Dan ook het indienen van een nader Verſlag, 't welk ſtrekte tot het meest raadzaam keuren om

in

in de bekragtiging te ftemmen: gelyk by meerderheid gefchiedde (*).

CXXVI. BOEK.

1800.

Over de Regelen en Vastftellingen de Haringvangst betreffende.

Ten allen tyde, zints het Landsbeftuur de Haringvangst als een voorwerp van dringend aanbelang voor den Lande befchouwd hadt, waren 'er Regelen en Vastftellingen geweest, ten opzigte van de Groote Visfchery. Met tyds- en omftandigheidsveranderingen, hadt men daarin verfchikkingen noodig gekeurd en daargefteld. Reeds, ten Jaare MDCCXCVIII, viel het Befluit om een algemeen Plakaat en Ordonnantie aan de Hooge Lands-Vergadering in te dienen. Het Uitvoerend Bewind deedt zulks in Oogstmaand deezes Jaars, en droeg het de goedkeuring der Eerfte Kamer weg. Dan dit Stuk, ter Tweede Kamer, in handen eeniger Leden gefteld zynde, hoorde men daar een Verflag, dat zy met het Uitvoerend Bewind en de Eerfte Kamer ten vollen inftemden, dat het, voor het algemeen belang, dienftig en noodzaaklyk was, om, in tyds, bedagt te zyn op zulke maatregelen, als, by eenen gewenschten Vrede, aan dit Gemeenebest alle de voordeelen van deeze belangryke Visfchery en Handeltak kunnen doen herkrygen, vooral wanneer dezelve aan wyze bepaalingen waren onderworpen, en die

(*) *Dagverh. der Handel. van het Vertegenw. Lichaam* VII. D. bl. 572. 682. 855. 902—906. VIII. 176. 202. 405. 478. 479.

CXXV. BOEK. — 1800. die verorderingen stiptelyk werden gehandhaafd.

De Verslagdoeners voegden 'er by, dat de Voorzieningen, in de nieuw ontworpen Ordonnantie vervat, veelal waren overgenomen uit de Wetten, in vroegeren tyde, vastgesteld, en welker heilzaame uitwerking, tot de bevordering van de Nationaale welvaard, by ondervinding gebleeken was. Zy erkenden, dat de Inrichtingen van het Bestuur der zaaken, zo als hetzelve, onder het toevoorzigt van den Agent van Nationaale Oeconomie, door Burgers by de Haringvaart belang hebbende, zou worden uitgeoefend, en by het Ontwerp was voorgesteld, volgens hunne gedagten, zeer geschikt waren om de bedoelde heilzaame eindens, onder den Godlyken zegen, te bereiken. Weshalven zy geene zwaarigheid zouden maaken, om zich met het Ontwerp eener Algemeene Wet, en daarby gevoegde Formulieren van Eeden te vereenigen. Dan hun waren, ten opzigte van een en ander Artykel, bedenkingen voorgekomen, welke het aanneemen ontraadden. Deeze in 't breede voorgesteld zynde, ontmoette weinige aanmerkingen; doch konden het voorgedraagene Besluit ter Verwerpinge niet weeren, en was dit de afloop dier zaake ter Tweede Kamer (*).

De

(*) *Dagverh. der Handel. van het Vertegenw. Lichaam* IX. D. bl. 239. 388. X. D. bl. 63—72.

CXXV. BOEK

1800.

Handelingen over het Beheer der *Asiatische* Bezittingen.

De Staatsregeling schreef voor: „Het
„ Uitvoerend Bewind heeft de Beheering
„ van alle de Goederen en Bezittingen
„ der Republiek, gelyk mede over haare
„ Buitenlandsche Etablisfementen en Co-
„ lonien en derzelver inwendig Bestuur;
„ het draagt zorg, dat de Jaarlyksche
„ Inkomsten van alle dezelve verzekerd
„ en in de Nationaale Kas gestort wor-
„ den. In geen geval kan het Uitvoe-
„ rend Bewind die Goederen, Bezittin-
„ gen, Etablisfementen, of Colonien af-
„ staan, vervreemden of bezwaaren (*)."—
Over het Beheer der *Oost-indische* Maatschappye, en de verkooping der Goederen waren onaangenaame geschillen gereezen (†), en 'er was tot nog geen nieuw Plan van het Beheer der *Asiatische* Bezittingen ingediend. — Het Uitvoerend Bewind leverde, met den aanvange deezes Jaars, eene Concept-Instructie in voor den Raad der *Asiatische* Colonien en Bezittingen. — De Vergaderings Leden, in wier handen dit stuk gesteld was, dienden een uitvoerig Verslag in. By hetzelve konden zy niet nalaaten te gewaagen van den ongunstigen staat, waarin de *Oost-indische* zaaken zich bevonden, zo ten aanziene van de verliezen door den Oorlog met *Engeland* geleden, en de opofferingen, welke het Vaderland hadt moeten doen,

(*) *Art.* 129. *der Staatsregeling.*
(†) Zie onze *Vaderl. Histor.* XXXVIII. Dl. bl. 291—293.

CXXV. BOEK. — 1800. doen, wanneer de laatste *Fransche* Koning, door zynen afzonderlyken Vrede, ons buiten staat stelde het magtig *Albion* te bestryden. — Zy konden niet afzyn te spreeken van het veelvuldig onaangenaame, ten aanziene van dat Beheer, hier te Lande voorgevallen. Doch thans was de Staatsregeling het richtsnoer, naar 't welk alle bepaalingen moesten geregeld worden.

Aangezien het Uitvoerend Bewind zelfs het Bestuur niet kon hebben, en 't zelve niet wel opgedraagen kon worden aan een der Agenten, wier werkzaamheden talryk genoeg waren, bepaalde de Staatsregeling, dat het Bestuur zou worden toevertrouwd aan twee afzonderlyke Raaden, overeenkomstig de Staatsregeling aan het Uitvoerend Bewind verantwoordelyk en ondergeschikt (*).

De Verslagdoeners werkten drie hoofddenkbeelden uit: — betreffende de noodzaaklykheid om aan de Regeering in *Indien* dien klem te geeven, zonder welken zy buiten staat zou zyn iets goeds te verrigten; — om aan het Bestuur in *Europa* die kracht te verleenen, zonder welke het niet nuttig zyn zou; — als mede dat het Oppertoevoorzigt over de Handelingen van den Raad aan het Uitvoerend Bewind werd opgedraagen, aan 't welk de Raad ondergeschikt en verantwoordelyk was; uitweidende over deeze wederzydsche

(*) *Art.* 233. *der Staatsregeling.*

ſche werkzaamheden zodanig, dat ze geen belemmering; maar wederzydſche ondersteuning te wege bragten. CXXV. BOEK.

Hoe zeer *Zeeland* zich, by alle de veranderingen, zints de Omwenteling, ten aanziene der *Oost-indiſche* zaaken, bevlytigd en beyverd hadt, om de voordeelen diens Handels voor dit Gewest te behouden, blykt uit alles wat wy des, zints den Jaare MDCCXCV, te boek ſtelden. Dit trok, byzonder, de aandagt der Verſlagdoeneren, en bragt hun tot de Verklaaring, dat, uit hoofde der Staatsregeling, en eene daar mede overeenkomſtige Inrichting, geene Kooplieden konden worden geoordeeld geregtigd te zyn om zeker aandeel in den Handel te blyven houden. — Eenige van de veelvuldige Artykelen werden aangenomen, anderen eenigzins veranderd, genen verworpen. De beraadſlagingen over dit Verſlag waren veelvuldig. 1800.

Byzonder over het bepaalen van eenige Steden tot den *Oost-indiſchen* Handel.

Byzondere opmerking trok het belang der Steden *Middelburg*, *Hoorn* en *Enkhuizen*. Met meerderheid van ſtemmen was beſlooten, dat geene Steden in de Inſtructie zouden worden uitgedrukt. By de overweeging van de nadere opgaven eeniger te veranderen Artykelen, kwam iets daar toe betrekkelyk ter baane, en onder anderen het Voorſtel, dat by de gemaakte verandering zou gevoegd worden. „Zonder dat daar door wordt verſtaan, „ dat alle de werkzaamheden en voor-

 „ dee-

XXXV. BOEK. — 1800. „ deelen van den Handel zich zullen „ moeten bepaalen te *Amsterdam*, zullende in tegendeel de Raad verpligt „ zyn, te zorgen, dat de Handel, zo veel „ mogelyk, worde versspreid; en dat die „ Plaatzen, binnen welken de *Oost-indische* Handel en Navigatie is gevestigd „ geweest, door geene plaatslyke verandering van die Directie, van die directe „ voordeelen worden beroofd; maar dezelve in zo verre blyven genieten, als „ het algemeen belang zulks gedoogt." — Ingekomene Verzoekschriften van *Middelburg* en *Enkhuizen*, daar op gegronde Vertoogen ten voordeele dier Steden, hadden niet weinig uitwerkings gebaard, en werd, naa veelvuldig tegenstreeven, by hoofdlyke stemming, met vyf en dertig tegen vyftien stemmen, tot dit Byvoegzel besslooten.

Het Stuk met de veranderingen werd ter Tweede Kamer ingediend. De Raad der Gemeente te *Middelburg* hadt, by eenen Brieve, de Vergadering verzogt, dat dezelve, by haare raadpleegingen over het Besluit, omtrent de Instructie voor den *Asiatischen* Raad, de belangen en oude Regten dier Stad op de *Oost-indische* Compagnie, niet uit het oog geliefde te verliezen. Dit schryven bleef buiten beraadslaaging. Een gunstig uitgebragt Verslag, strekkende tot het bekragtigen van het Besluit der Eerste Kamer

mer op de Instructie, werd voldoende gekeurd (*).

CXXV. BOEK. 1800.

Wat 'er wegens het Beheer der *West-indische* Volkplantingen voorviel.

Hoe veel 'er ook, ten aanziene van het Committé des Beheers van de zaaken in de *West-indien*, was voorgevallen (†), bleef het dus lange stand houden. Ten deezen Jaare diende het Uitvoerend Bewind aan het Vertegenwoordigend Lichaam een Concept-Instructie voor den Raad der *Americaansche* Colonien en Bezittingen in. De staat, in welken deeze zich grootendeels, door der *Engelschen* vermeesteringen, bevonden, deedt het, uit verscheiden hoofde, bovenal uit aanmerking van het verband deezer zaake met het Charter der Volkplantingen, de Gelastigden, om dit Stuk te onderzoeken, hoogst bezwaarlyk, ja onmogelyk, voorkomen der Vergadering een Instructie aan te bieden, welke hun voldeedt. Liever zonden zy, uit dien hoofde, de zaak nog eenigen tyd hebben laaten rusten, ware het niet, dat het langer aanblyven van het tans bestaande Committé een aanmerkelyk bezwaar voor 's Lands Geldmiddelen zou doen voortduuren. Wel was dit Committé, 't geen, volgens de oorspronglyke inrichting, uit één en twintig Le-

(*) *Dagverh. der Handel. van het Vertegenw. Lichaam* VII. D. bl. 214. 219. 509—517. 524. 534. 557. 560. 624. 646. VIII. D. bl. 119.

(†) Zie onze *Vaderl. Historie* XXXVIII. D. bl. 298—301.

CXXV. BOEK. 1800. Leden moest bestaan (*), door verscheide omstandigheden, op omtrent de helft versmolten; doch de dertien overgeblevenen waren nog veel talryker dan vereischt werd voor de geringe werkzaamheden, die, zelfs naa de wedergave der Volkplantingen, door vyf Persoonen, zouden kunnen verrigt worden.

Op deezen grond gaven zy in overweeging, eenen middenweg in te slaan, en het Uitvoerend Bewind te volmagtigen tot het benoemen van eenen *Americaanschen Raad*, doch die werkzaam zoude zyn op de wyze als thans het *Committé van de West*, in Wynmaand des Jaars MDCCXCV aangesteld: met uitzondering alleen van de verdeeling in drie Departementen, welke verdeeling wegvallende, daadlyk een groot getal van aan dit Committé dienstbaaren zou doen onnoodig worden, 't welk eene aanmerkelyke bezuiniging zou daarstellen. Deeze vyf bekwaame, en, volgens de Staatsregeling, bevoegde Persoonen zouden den Raad uitmaaken der *Americaansche* Colonien, in den *Haage* zitten, het voorig Committé vervangen, en de werkzaamheden waarneemen, daar aan, ten gemelden Jaare, opgedraagen, alles overeenkomstig met het toen genomen Besluit, voor zo verre, door de Staatsregeling, daar in geene verandering gemaakt was. —

Over

(*) Zie onze *Vad. Hist.* XXXIII. D. bl. 201—211.

Over deeze schikking zou de Raad, met het geen daar aan onmiddelyk verbonden mogt weezen, met het Uitvoerend Bewind handelen. Alles voor zo lange, by het Vertegenwoordigend Lichaam, door het vastítellen eener volkomene Instructie, of anderzins, nadere voorzieningen zouden zyn gedaan. Terwyl het Uitvoerend Bewind omtrent dit alles het noodige zou te werk stellen, zo wat de Ontbinding des ouden Committés, als de instelling van deezen Nieuwen Raad betrof. — Naa weinig overweegings volgde een daar mede overeenkomstig Besluit (*). CXXV. BOEK. 1800.

Niet zo vlot ging zulks ter Tweede Kamer. Een zeer uitgewerkt Verslag, daar door Gelastigden ingebragt, hieldt ten slot in, dat het der Commissie ontegenzeggelyk voorkwam, dat, zo wel de belangen van het Moederland als van de Volkplantingen, dringend vorderden den aanstaanden Raad, zo dra mogelyk, in de gelegenheid te stellen om deszelfs gewigtige bezigheden, hoe eerder hoe liever, te kunnen aanvaarden: waarom zy op eene onverwylde bekragtiging aandrongen. — Uit verscheide hoeken liet zich de stem der wederspraake hooren. Deezen beweerden, dat het uitwinnen in de kosten zo veel niet zou betekenen. Genen hadden tegen de plaatzing in den *Haa-*

(*) *Dagverh. der Handel. van het Vertegenw. Lichaam* X. D. bl. 245. 246.

CXXV. BOEK. 1800. *Haage.* Anderen ontleenden grond des bezwaars uit den tegenwoordigen toestand dier Volkplantingen. De Verslagdoeners verdeedigden hun stuk, en was het slegts de meerderheid van ééne stem, die de bekragtiging der Tweede Kamer daarstelde (*).

Wat aan den *Levantschen* Handel werd toegestaan.

Geen tegenstand vondt de gunstige Raadslag des Uitvoerenden Bewinds op het Verzoekschrift der Directeuren van den *Levantschen* Handel en Scheepvaart op de *Middellandsche* Zee, om, voor den tyd van zes Jaaren, de verlenging te verwerven der Heffing van een half ten honderd van de opgegeevene Koopmanschappen, welke uit de *Levant* hier te Lande werden ingevoerd. De Tweede Kamer was eenstemmig in het bekragtigen (†).

Wat men bepaalde omtrent Landspapieren enz. ter Nationaale Bibliotheek.

Weinig werd, ten deezen Jaare, van 's Lands wege, in het vak der Letteren gedaan. De ten verstreeken Jaare gemaakte schikkingen op de Nationaale Bibliotheek (§), hadden een en ander Voorstel, daar toe betrekkelyk, ten gevolge, als daar was het Verzoek des Opzigters der Bibliotheek VERBEEK, dat het Uitvoerend Bewind mogt worden gelast, aan de Commissie van Politie af te geeven alle Tractaaten tusschen deeze Republiek en vreemde Mogendheden geslooten, met der-

(*) *Dagverh. der Handel. van het Vertegenw. Lichaam* X. D. bl. 677. 683—686.
(†) *Ald.* VII. D. bl. 663. 821.
(§) Zie onze *Vad. Hist.* XLII. D. bl. 75.

derzelver Gouden en Zilveren Doozen; als mede de onder het Agentschap van Oorlog berustende Unie van *Utrecht:* ten einde in de Nationaale Bibliotheek te worden overgebragt. De toestemming der Eerste Kamer volgde terstond; zo onverwyld niet die der Tweede; schoon dezelve niet agterbleef (*).

CXXV. BOEK. —— 1800.

Van wydstrekkender en der Landsgeschiedenisse hoogst heilzaame bedoeling was een, door duchtige reden, aangedrongen Voorstel van dien zelfden Opzigter der Nationaale Bibliotheek, tot het benoemen van Mannen uit de Vergadering, om een Concept-decreet voor de Eerste Kamer te ontwerpen van aanschryving aan het Uitvoerend Bewind, tot het doen byéén en in orde brengen van alle zodanige authentique Charters, Stukken en Bescheiden, voormaals berust hebbende by de onderscheidene *Algemeene Gewestlyke* of Quartierlyke Collegien van Bestuur of Beheer binnen ons Vaderland, die betrekking hadden tot de *Geschiedenis*, *Huishouding*, *Regeering*, *Wetten*, *Ordonnantien*, en *Statuten* deezes Lands: ten einde dezelve onder behoorelyk op- en toevoorzigt zouden kunnen dienen ten nutte van het *Bataafsche* Volk in het algemeen, en ten dienste byzonderlyk van de Beminnaaren onzer Vaderlandsche Geschiedenis, die zouden mo-

(*) *Dagverh. der Handel. van het Vertegenw. Lichaam* VII. D. bl. 508. 702. 901.

CXXV. BOEK. 1800.

mogen verlangen daar van een gepast gebruik te maaken. — Dit Voorstel werd aan Commissarissen tot de Nationaale Bibliotheek aanbevolen en hun, ten deezen aanziene, toegevoegd den Burger Representant VAN LEYDEN (*).

Nadere Voorstellen de Nationaale Boekery betreffende.

By het uit een gaan der Geregtshoven, vielen 'er schikkingen te beraamen omtrent de Bibliotheeken en Gelden, welke dezelve zouden mogen bezitten. Een hier op ingebragt Verslag hieldt, behalven de schikkingen op Gelden en andere Goederen by dezelve voorhanden, ten aanziene der Bibliotheeken in, dat de Bibliotheek des Hofs van het voormaalig Gewest *Friesland* zou overgaan in het Departementaal Geregtshof van de *Eems*, — die der voormaalige Gewesten *Holland* en *Zeeland*, naa dat door de Commissarissen der Nationaale Bibliotheek, uit dezelve waren overgenomen zodanige Boeken, als in de Bibliotheek zouden worden geplaatst, zou worden overgelaaten aan de Leden van gemelde Hof; ten einde te bepaalen aan welke der Departementaale Geregtshoven van den *Amstel*, *Texel*, de *Delf* of *Schelde* en *Maas* dezelve zou overgaan of onder die worden verdeeld. — Het Departementaal Geregtshof van den *Ouden Ysfel* zou de Bibliotheek van het voormaalig Gewest *Gelderland* bekomen. — Dat van den *Rhyn*, die van het voormaa-

(*) *Dagverh. der Handel. van het Vertegenw. Lichaam* X. D. bl. 813—815.

maalig Gewest *Utrecht* verkrygen; en zo ook het Departementaal Geregtshof van de *Dommel*, die van het voormaalig *Bataafsch Brabant* deelagtig worden. CXXV. BOEK. 1800.

Gemelde yverige Voorstander der Nationaale Bibliotheek betuigde, by de overweeging van dit Verslag, niet te zien, waarom de voorgedraagene bepaaling alleen zou plaats hebben, omtrent de Boekery van *Holland* en *Zeeland*, en niet worden uitgestrekt tot alle de Boekeryen der Hoven in de overige Gewesten. Zyns inziens behoorden alle de Hoven, die in de voormaalige Gewesten bestaan hadden, aangeschreeven te worden om ter Vergadering in te zenden eene Naamlyst van alle de Werken by dezelve voorhanden, op dat de Commissie der Nationaale Bibliotheek daar door in staat gesteld mogt worden, om te zien, welke Boeken, uit die Bibliotheeken, in de Nationaale Boekery zouden dienen te worden overgebragt. — Luidde de raadslag der Commissie om het Fonds by het Hof over de voormaalige Gewesten van *Holland* en *Zeeland* in de Nationaale Schatkist te storten: hier tegen wilde hy zich niet verzetten; doch voor de Vergadering niet verbergen, dat, wanneer dit Fonds (*), even gelyk dat van den Hoogen Raad, aan de Nationaale Bibliotheek was overge-

(*) In nominaale waarde aan Obligatien ten laste van de Generaliteit, de Marine en het voormaalig *Holland*, was dit Fonds groot *f* 49,560.

CXXV. BOEK. —— 1800. gegeeven geworden, hy een voorneemen hadt der Vergadering voor te stellen, om, voor een gedeelte van dat Fonds, te doen vervaardigen eene Nationaale Medaille, ten einde daar mede, by gelegenheid, zodanige Burgers te beschenken, welke zich, op de eene of de andere wyze, aan het Vaderland verdienstelyk gemaakt hadden, — hoedanig eene Eeremunt tot heden ontbrak: en zou de Commissie, in allen geval, verzoeken, dat een gedeelte van dit Fonds tot zulk een nuttig einde mogt worden afgezonderd; aangezien dit, buiten schade van den Lande, op deeze wyze, het gevoeglykst zou kunnen geschieden.

Huber verklaarde zich, ten sterksten, tegen die vryheid der Boekenkeuze voor de Nationaale Bibliotheek, en schreef dien Voorslag toe aan eene zekere voorkeuze van gehegtheid aan de Nationaale Bibliotheek. — Dan Verbeek, hier op het woord vattende, betuigde, dat niet alleen eene voorkeus *van*, en gehegtheid *aan* de Nationaale Bibliotheek, de Commissie aanspoorde, om die Boekery zoo uitgebreid en luisterryk te maken, als mogelyk was; doch het was tevens de wil van het Vertegenwoordigend Lichaam, welke beslooten hadt, dat de Nationaale Bibliotheek zou bestaan uit die van den Vorst van *Nassau*, en voorts van die Collegien, welke, door de veranderde Orde van zaaken, kwamen te ver-

val-

vallen. Tot het eerste gedeelte deezes Verslags werd besloten, en het tweede bleef, tot nader overweeging, in handen gesteld (*).

1800.

Voorstel wegens het Staaten Collegie te *Leyden*.

's Lands Hooge Schoolen bieden weinig te vermelden aan. De afscheiding van Kerk en Staat hadt ten gevolge, dat Curatoren van 's Lands Universiteit te *Leyden* aan het Uitvoerend Bewind den Voorslag deeden, ter vernietiging van het Gesticht, 't welk, onder den naam van *Staaten Collegie*, of *Collegium Theologicum*, zints twee Eeuwen, bestaan hadt, en hetzelve te doen vervangen door de uitgiften van particuliere Beurzen, ter bevordering der Letteroefeningen van zodanige verdienstlyke Jongelingen, wier omstandigheden hun niet toelieten, zonder dergelyk een onderstand, aan hunne bestemming ter beoefening der Letteren en Weetenschappen te voldoen. Het stuk werd in handen gesteld van de Leden belast met het vervaardigen eener Instructie voor den Agent der Nationaale Opvoeding (†).

Handelingen over de Universiteits Vierschaaren.

Ten opzigte van de Universiteits Vierschaaren, was de vraag gedaan, of deeze zouden worden afgeschaft? en zo ja, wel ke bepaalingen alsdan zouden behooren gemaakt te worden, in 't byzonder wat minderjaarige Studenten betrof? Het Uitvoe-

(*) *Dagverh. der Handel. van het Vertegenw. Lichaam* X. D. bl. 708. XI. D. bl. 374—378.
(†) *Ald.* IX. D. bl. 790. X. D. bl. 810.

CCXV. BOEK. 1800. voerend Bewind hadt eenen Raadslag voor het niet afschaffen ingediend: dewyl de Staatsregeling die Afschaffing niet vorderde, en dat dezelve, voor als nog, niet nuttig zou weezen. De Leden, in wier handen dit stuk gesteld was, dien Raadslag overweegende, kwamen tot het voordraagen van het Besluit, dat alle thans in kragt zynde Wetten, houdende de Inrichting en het Gezag van eenige Universiteits Vierschaaren, zouden blyven in volle kragt, niet tegenstaande de invoering van de Manier van Procedeeren en de Constitutioneele Regterlyke Magt: zodanig echter, dat derzelver Judicatuure zich alleen zou uitstrekken over de zodanigen, welke hunne Naamen in de Academische Rolle, ter voortzetting hunner Letteroefeningen, hadden laaten inschryven, en de Lessen der Hoogleeraaren waarnamen: wordende de overige Lidmaaten der Universiteit, het zy Hoogleeraars, of anderen, aan den gewoonen Regter onderworpen; en overzulks vernietigd alle Statuten, welke aan anderen, dan eigenlyke Studenten, eene byzondere Regtbank aanweezen. — Dat voor zo verre die Vierschaaren ook mogten zyn zamengesteld uit andere Leden dan die der Universiteit, een gelyk getal der Leden van de Burgerlyke Regtbank der plaats, alwaar dezelve gevestigd was, zou vervangen de Leden van het, by het invoeren der Constitutioneele Regtbanken, vernietigd wordend

Col-

Collegie van Justitie en de Leden, welke te vooren mogten zyn benoemd door eenige Vergadering de Souverainiteit uitoefenende, door het Vertegenwoordigend Lichaam op gelyke wyze zouden worden aangesteld. — Dat by die Vierschaaren dezelfde Manier van Procedeeren zou blyven, als thans by dezelve in gebruik was, en regt gevraagd worden door den zelfden Persoon, of zo deszelfs Ampt zou komen te vervallen, door hem, die dezelfde functie by de nieuwe Regtbank zou waarneemen.

Schoon deeze Voordragt by sommige Leden gedeeltlyk toestemming vondt, en verdeedigers aantrof, was der zwarigheden opwerpende en dat der tegenspreekeren menigte zo groot, dat de verwerping van 't zelve volgde, en de Commissie verzogt werd des eene nadere Voordragt te doen (*).

Dit hadt ten gevolge een Voorstel, om van het Uitvoerend Bewind een Raadslag te vraagen, wegens de tusschen beiden te maaken schikkingen naa het vernietigen der Universiteits Vierschaaren. — Hier op volgde het op nieuw doen van den zelfden Voorslag, welke by de voorige gelegenheid de goedkeuring der Vergadering niet hadt mogen wegdraagen. Aan tegenspraak ontbrak het andermaal geenzins; dan een in 't midden gebragt Voor-

(*) *Dagverh. der Handel. van het Vertegenw. Lichaam* VII. D. bl. 295—302.

CXXV. BOEK. —— 1800.

Voorstel, om de Regtspraake dier Vierschaaren alleen tot *Minderjaarigen* te bepaalen, als wordende daardoor het weezenlyk nut der Jongelingschap bereikt, en te gelyk gezorgd, dat geen anderen daar van misbruik konden maaken, of van voordeelen, welke hun niet toekwamen, genot trekken, vondt zo veel ingangs, dat met die invoeging de meerderheid thans het Voorstel omhelsde. Een breedvoerig Verslag ter Tweede Kamer baarde aldaar de bekragtiging (*).

Voorstellen tot verbetering van het Schoolweezen.

Betwist kon het niet worden, of de loflyke Maatschappy *Tot nut van 't Algemeen*, van den aanvange haars bestaans af, zich byzonder toeleggende op de verbetering van het Schoolweezen, hadt eenige van de gestrooide zaaden, hier en daar, zien kiemen, en aanschouwde, van tyd tot tyd, vrugten van haaren veelvuldigen arbeid; dan dit alles was het werk eens Lichaams, bestaande uit byzondere Persoonen, zonder eenig gezag: 't kwam alleen aan op werkzaamheden, ingevolge van goede raadgeevingen, aangevangen en voortgezet.

Thans trok zich het Landsbestuur deeze zaak meer byzonder aan. De Agent der Nationaale Opvoeding deedt een Voordragt betrekkelyk de verbetering van het Schoolwezen in 't algemeen, en in 't by-

(*) *Dagverh. der Handel. van het Vertegenw. Lichaam* VIII. D. bl. 650. IX. D. bl. 794 enz. X. D. bl. 178.

byzonder tot het vormen van bekwaame Onderwyzers. — Het Uitvoerend Bewind dien Voordragt ter Eerste Kamer gezonden hebbende, bragten de Leden, tot die zaak benoemd, een Verslag uit, by 't welk zy, in den aanvange, met grond, aanmerkten: „Het is met een „waar genoegen, dat wy onzen Landgenooten het regt doen wedervaaren, „dat zy, boven verscheide andere Volken, uitmunten, door eene meer algemeene gehegtheid aan de voorschriften eener goede Zedekunde, welke de „beste steun is eener welingerichte Volksregeering, en tevens best door eene „welingerichte Volksregeering wordt gewaarborgd. Doch ook die bewustheid „moet ons, met des te grooter yver, „doen naspooren langs welke wegen „men het Nationaal Onderwys kan verbeteren, om de goede zaaden, welke „nog, in eene ruime maate, by ons zyn „overgebleeven, nog meer heilryke vrugten te doen draagen.

CXXV. BOEK. 1800.

„Met die voornemens de schoone Verhandeling van den Agent der Nationaale Opvoeding opvattende, hebben wy „met hem gemeend, dat men in deezen „minder na eene Theoretische volkomenheid moet zoeken, dan wel de „middelen uitdenken, door welke men „trapswyze het goede kan daarstellen, „de vooroordeelen allengskens uitrooijen, zonder hun, die met dezelve be-

CXXV. BOEK. 1800.

„ hebt zyn, voor het hoofd te stooten. —
„ De natuur moge wel eens, zo wel in
„ het *moreele* als in het *physique*, schok-
„ ken noodig hebben, om het behoore-
„ lyk evenwigt te herstellen, in de meeste
„ gevallen, is eene zagte leiding, hoe-
„ wel minder schielyk werkende, te ver-
„ kiezen boven eene plotslyke verande-
„ ring. — Indien de omstandigheden
„ minder drukkend waren, indien het
„ Vertegenwoordigend Lichaam niet het
„ pynlyk gevoel gehad hadt, van, door
„ den nood derzelver gedrongen, zwaare
„ Lasten op het *Bataafsche* Volk te moe-
„ ten leggen, om grooter onheilen voor
„ te komen, dan zou men sommige In-
„ richtingen, daadlyk, tot eene meerdere
„ volkomenheid, kunnen brengen; dan
„ het is door den Agent begreepen, dat
„ alle Uitgaven, die niet volstrekt nood-
„ zaaklyk waren, moesten worden ver-
„ myd. Onze Landaart zondigt zeker
„ meer door eene te groote gehegtheid
„ aan het *oude*, dan door eene overdree-
„ vene zugt tot het *nieuwe*, en het is
„ daarom, dat zy liefst het haare tot ver-
„ beteringen bydraagt, wanneer de on-
„ dervinding het nut derzelven boven
„ alle bedenking heeft gesteld."

In het uitgewerkt Vertoog beantwoordden de Verslagdoeners de Vraagen, welke Schoolen 'er zyn zouden? — Wie op dezelve Onderwys zouden genieten? — Welke Leerwyze zou worden gevolgd? —

Op

Op welke wyze de Schoolen zouden worden bekostigd? — Welke Persoonen over dezelven toezigt zouden hebben, en welke werkzaamheden aan die Persoonen zouden worden toevertrouwd? en wordt ten slotte gehandeld over het Schoolfonds en deszelfs gebruik.

CXXV. BOEK. 1800.

Handelingen deswegen.

Te wagten was het, dat, by de beraadslaaging van dit Stuk, zoo veele en zo gewigtige zaaken bevattende, niet weinig overweegings zou vallen. Eene groote zaak was, van waar de Gelden te vinden? — Het hier op ingebragt Verslag hieldt in, dat deeze nieuwe Inrichting geene Uitgaven van 's Lands Kas zou vorderen, en wilde, om alle bedenking, welke, by vervolg van tyd, mogt opkomen, weg te nemen, de Artykelen, tot dit gedeelte behoorende, in deezer voege gesteld hebben. — Het Uitvoerend Bewind zal zorg draagen, dat 'er Nationaale Schoolen worden aangelegd, of de plaatshebbende Armen-Schoolen, tot Nationaale Schoolen worden ingericht op die plaatzen, alwaar zulks voordeeliger is voor het algemeen Armenfonds, dan het zenden der Armenkinderen op de Gemeentlyke Schoolen. — Dat de kosten der Nationaale Schoolen zouden worden gedraagen, door het Algemeen Armen-Fonds, zonder, op eenigerlei wyze, ten laste van 's Lands Kas te kunnen komen; ten ware voor het oprichten derzelven, eenige Gelden door het Vertegenwoordigend Lichaam

CXXV. BOEK. 1800. waren toegestaan, by eenigen onderstand, die aan het Armen-Fonds mogt worden gegeeven.

Besluit daar op. Voorstanders en Verdeedigers lieten zich hooren; doch de stem der Wederspraake was voornaamlyk daar op gegrond, dat de zaak van het Armen-Fonds, waar toe men wees, nog, op verre na, niet afgedaan was. De raadslag des Representants VAN GALEN kwam, by hoofdlyke stemming, tot stand; naamlyk, dat men de Artykelen, die tot het oprichten van nieuwe en het vernietigen der thans bestaande Schoolen betrekking hadden, in beraad zou houden, tot dat de daar toe benoodigde Fondsen voorhanden zouden weezen; en alleen te besluiten die Artykelen, die tot het algemeene toevoorzigt der thans bestaande Schoolen, het Onderwys der Jeugd, het beroepen en onderzoeken der Schoolmeesteren en derzelver verpligtingen, betrekking hadden. En werd de Commissie verzogt een nadere Voordragt, in gevolge van dat Besluit, te doen (*). Verder liepen de beraadslagingen en bepaalingen, ten deezen Jaare, niet.

Vereeniging van drie Taal- en Dichtkundige Wel verre van gebrek te hebben aan Taal- en Dichtkundige Genootschappen in ons Vaderland, was derzelver menigte groot. Veele waren ontstaan doch verouderd,

(*) *Dagverh. der Handel. van het Vertegenw. Lichaam* X. D. bl. 629. 637. 646. XI. D. bl. 116. 122. 124.

derd, veele ſtierven kort naa de geboorte, of hielden althans niet lang genoeg ſtand, om eenigen uitſteekenden naam te verwerven. Zints veele Jaaren beſtonden te *Leyden*, te *Rotterdam* en te *Amſterdam*, Taal- en Dichtlievende Genootſchappen afzonderlyk. Derzelver overeenſtemming, zo in bedoelingen als in werkzaamheden, deedt eenige Leden, zo in een als ander dier Genootſchappen bedagt weezen op eene naauwere en onderlinge verbintenis, geſchikt om den verſlaauwden yver der Kunstbeoefenaaren op te wakkeren, te doen herleeven, en om, met vereende kragten, zamen te werken, ter bereiking van het algemeen oogmerk dier verſchillende Stichtingen.

CXXV. BOEK.

1800.

Genootſchappen.

Eenige vrugtlooze poogingen deeden bykans aan eenen by veelen gewenschten uitſlag wanhoopen. Nader kwam men, om dit doel te bereiken, tot het benoemen eeniger Perſoonen, die het ontwerp van dusdanig eene Vereeniging beraamden. Het gelukte deezen, naa veelvuldigen en langduurigen arbeid, een Plan te vervaardigen, met algemeen genoegen ontvangen, en door de drie Genootſchappen, met vernietiging van derzelver voorig beſtaan, aangenomen tot een grondſlag der zo zeer gewenschte Vereeniging tot ééne Letterkundige Stichting, verdeeld in drie Departementen, te *Leyden*, te *Rotterdam* en te *Amſterdam* gevestigd.

In Herfstmaand deezes Jaars hielden de

CXXV. BOEK. 1800. nu vereenigde Genootschappen eene Algemeene Vergadering te *Leyden*, en nam die nieuwe Stichting den naam aan van *Bataafsche Maatschappy van Taal- en Dichtkunde*. Zy stelde vast, twee Gouden Medailles als eerepryzen op te hangen, één voor het goedgekeurde en schoonste Dichtstuk op eenig voorgesteld Onderwerp, en één voor de beste en voldoende Verhandeling over eenige Theoretische of Taalkundige Stoffe; als mede, in beide de vakken, nog eene Zilveren Gedenkpenning, van gelyke grootte als de Gouden, voor het Dichtstuk en de Verhandeling, welke desgelyks goedgekeurd en geoordeeld mogten worden, de bekroonde stukken het naast by te komen. M. SIEGENBEEK, Hoogleeraar in de *Nederduitsche Letterkunde* aan 's Lands Universiteit te *Leyden*, werd tot eersten algemeenen Voorzitter verkoozen (*).

Leevensverslag van L. P. VAN DE SPIEGEL. De groote rol, welke LAURENS PIETER VAN DE SPIEGEL, eerst Raadpensionaris van *Zeeland*, en daar naa van *Holland*, op het Staatstooneel deezes Lands speelde, in den aanvange met zo veel glans en invloeds, en naderhand des geheel beroofd, in bewaaringe gesteld, doch ook daar uit ontslaagen, verpligt ons, daar hy, in het laatste Jaar deezer Eeuwe, 't geen wy thans beschryven, overleedt, byzonder van hem te gewaagen.

Vroe-

(*) *Nieuwe Algem. Kunst- en Letterbode* voor 1800, Tweede Deel, bl. 90 en 114.

Vroeger Deelen onzer *Vaderlandsche Historie* vermelden veelvuldig den naam en bedryven van deezen Staatsman. Alleen willen wy hier eenige voornaame trekken, zyne Werkzaamheden en Character betreffende, byeenvoegen. *Goes* was, ten Jaare MDCCXXXVII, zyne Geboortestad. Vroeg ontluikende bekwaamheden, gepaard met vlytige beoefening der Wetenschappen, baande hem spoedig den weg tot Ampten; langs dien van Secretaris en Burgemeester zyner Geboortestad en Secretaris van *Zeeland*, steeg hy tot de waardigheid van Raadpensionaris, en betoonde zich een man van groote bedryven.

CXXV. BOEK. —— 1800.

De veelvuldige Stads- en Staatsbezigheden verhinderden hem niet zyne stappen, in het oefenperk der Letteren, aanhoudend voort te zetten. Niemand heeft immer zyne zeldzaame en wyduitgestrekte kundigheden, in de *Nederduitsche* Taal, de Oudheden, de Geschiedenis en Regtsgeleerdheid, in twyfel getrokken. Trouwens, zyne nagelaatene Schriften draagen des getuigenis. Als Geschiedschryver vestigde hy zynen roem door een Geschiedkundig Werk, zyne Geboortestad betreffende. De Vaderlands- en Vryheidsmin, daar in doorstraalende, maakte het by alle rechtschaape Vaderlanders dierbaar (*).

's Lands

(*) *Historie van de Satisfactie, waar mede de Stad Goes en het Eiland van Zuid-Beveland, zich be-*

CXXV. BOEK. 1800. 's Lands Geschiedenis van de Omwenteling in ons Vaderland, ten Jaare MDCCLXXXVII, wyst uit, hoe aan zyn beleid voornaamlyk is toe te schryven, dat *Zeeland*, in Zomermaand des gemelden Jaars, de zyde des Stadhouders toeviel, en de Omwenteling aldaar zo veel vroeger dan elders plaats greep (*). — Eene Omwenteling, met zo veel oproers, plunderings en mishandelings gepaard als wy boekten, en waar in zommige *Zeeuwsche* Regenten, zich van meer dan nalaatigheid hoogst verdagt maakten. Onder de des verdagten en beschuldigden vindt men den toenmaaligen *Zeeuwschen* Raadpensionaris geteld (†), schoon anderen hem des vry kennen (§). Wat

begeeven hebben onder het Stadhouderschap van Prins Willem van Oranje, *in het Jaar* 1577, *uit veele oorspronkelyke Gedenkstukken zamengesteld. Beneffens eenige Verhandelingen, betrekkelyk de Regeeringsform van dien tyd.* Te *Goes, by* J. Huysman, 1777.

(*) Hoe dit toeging en in hoe onderscheiden licht van de Spiegel, wegens zyne gedraagingen ter Staatsvergaderinge van zommige Staatsleden beschouwd werd, hebben wy, in onze *Vaderl. Hist.* XIII. D. bl. 250 enz. XVIII. D. bl. 211. 224—243. 278—286. 294. 308. opgeteekend, en, met onwraakbaare Stukken, uit de getrouw gehoudene Notulen van *Zeeland*, beweezen. Notulen, waar in veel, zyns ondanks, geplaatst bleef.

(†) Men leeze de Geschiedenis der *Zeeuwsche* Stedeplunderingen in onze *Vad. Hist.* XVIII. D. bl. 310—432.

(§) Caillard, *Leevensbeschryving van* Fred. Willem II. *Koning van Pruissen*, I. D. bl. 333.

CXXV. BOEK. 1800.

Wat daar van zy, verdienstlyk genoeg hadt VAN DE SPIEGEL zich, door veelvuldige bedryven in *Zeeland*, ten voordeele van 's Prinsen Party gemaakt, om, by BLEISWYKS aftreeden van het Raadpensionarisschap van *Holland*, op zeer aanzienlyke en geldige voorwaarden, diens Opvolger te worden (*). VAN DE SPIEGEL was niet aan den *Persoon* van WILLEM DE V. maar aan het *Stadhouderschap* gehegt (†).

Doorzettende onvermoeide werkzaamheid was een der doorsteekende Charactertrekken van dien Raadpensionaris. Van hier het groot aandeel, 't welk hy hadt in de voornaamste Gebeurtenissen van die dagen, strekkende om het Stadhouderlyk Bewind te styven en te schraagen. Geen wonder, dat VAN DE SPIEGEL, den tyd van het vyfjaarig Raadpensionarisschap ten einde loopende, by het nederleggen van dit Ampt, in den schoot van Hun Ed. Groot Mogenden, ten sterkste en met toestaan van de voor hem gunstigste gemaakte bedingen, weder die gewigtige Post aanvaardde (§). Werkzaam was hy, in eene geheime Onderhandeling tot het voorkomen des Oorlogs ten dien zelfden Jaare MDCCXCIII, met den *Engelschen* Afgezant Lord AUCKLAND en den *Fran-*

schen

(*) Zie onze *Vaderl. Hist.* XX. D. bl. 308 enz. XXII. D. bl. 153—267.
(†) *Ald.* XX. D. bl. 155. 317.
(§) *Ald.* XXV. D. bl. 192 enz.

CXXV. BOEK. — 1800. *schen* Minister MAULDE, die vrugtloos afliep, en de ontzettende Oorlogsverklaaring van *Frankryk* aan den Koning van *Engeland* ten gevolge hadt (*). Aanraader betoonde hy zich om deel in den Kryg te neemen (†), en Medewerker in de aangegaane Verbintenis tusschen onzen Staat met *Engeland* en *Pruissen*, om den Kryg tegen *Frankryk* door te zetten (§). Een Oorlog, die door de Overwinnende Wapenen der *Franschen*, het Vaderland, en *Holland* in 't byzonder, in den hachlykften toestand bragt, door den Raadpensionaris met de treffendste kleuren geschilderd (**). Meer en meer vondt hy zich in netelige omstandigheden ingewikkeld (††), en eindelyk van alle zyne Posten ontslaagen (§§).

Voorbeeldlyk kloek hadt VAN DE SPIEGEL zich tot het laatste gedraagen, de verwondering zelfs by zyne Tegenparty verwekt. In 't einde oordeelde hy met CICERO te mogen zeggen: „Nu wordt ik „ gedwongen het Schip te verlaaten; niet „ om dat ik het Roer uit de handen heb „ gegeeven; maar het is my ontrukt, nu „ kan ik de Schipbreuk van anderen van „ den wal aanschouwen." — By lange eg-

(*) Zie onze *Vad. Hist.* XXV. D. bl. 322—327.
(†) *Ald.* XXVI. D. bl. 119.
(§) *Ald.* XXVII. D. bl. 20.
(**) *Ald.* bl. 408.
(††) *Ald.* XXVIII. D. bl. 18 enz.
(§§) *Ald.* XXIX. D. bl. 265.

egter mogt het hem niet gebeuren, een vry en gerust gezigt te hebben van 't geen 's Lands geslingerde Staatshulk overkwam. Hy werd in hechtenis genomen. Na 't *Huis in 't Bosch* overgebragt. De *Pruisfische* Gezant HARDENBERG trok zich zyns aan. Dan, by het Besluit tot een Regterlyk Onderzoek, moest hy het *Huis in 't Bosch* met de *Voorpoorte van den Hove* verwisselen. Zyn bedaard antwoord, te dier gelegenheid, luidde: *Ik ben in* GODS *hand!* — Het Advys van den Fiscaal VALCKENAER hadt ten gevolge, dat hy in beslootene Bewaaring na het Kasteel van *Woerden* werd overgebragt (*).

CXXV. BOEK. 1800.

Het leedt tot den Jaare MDCCXCVIII, dat hy uit de Gevangenis geslaakt werd. Een ontslag, 't geen hy niet aannam, dan met een deftig Protest, van door het gebruik maaken van de gegeevene Amnestie, het regt om hem in hechtenis te neemen en te houden, niet te hebben erkend. — De Letteroefeningen, die, in vroeger leeftyd de veraangenaaming zyns leevens uitmaakten, strekten hem nu ter vertroosting: terwyl hy, behalven het gemis der vryheid en het onaangenaame zyns lots, volgens zyn eigen betuiging, aan die uit het Bestuur van *Holland*, van tyd tot tyd, hemwaards afgevaardigd werden, om te zien hoe het met de Staatsgevangenen gesteld was, en of zy iets ver-

(*) Zie onze *Vad. Hist.* XXXI. D. bl. 321—339.

CXXV. BOEK. 1800. verlangden, 't-geen hun toegestaan kon worden, verklaarde over de behandeling wel voldaan te weezen (*).

Ysselstein koos hy, op vrye voeten gesteld, ter woonplaatze met zyn talryk Gezin, 't welk zich, in 't herkrygen van Man en Vader, te regt verheugde. — Met den Zomer des Jaars MDCCXCIX trok hy na *Lingen*, waar zich, ten dien dage, de Erfprins van ORANJE en veele Uitgeweekenen bevonden. — Hoe verre hy woord gehouden hebbe om, gelyk men wil dat hy eens verklaarde, zich voortaan met geene Staatszaaken te zullen bemoeijen, komt by veelen in verdenking, uit hoofde van zyn oponthoud, in dat Tydsgewrichte, by den Erfprins. — Wat hier van zyn moge, te *Lingen* overleedt hy aan eene Beroerte den Zevenden van Bloeimaand deezes Jaars (†).

(*) Zie onze *Vad. Hist.* XL. D. bl. 217.

(†) Zie J. SCHELTEMA, *Staatkundig Nederland*, II. D. 1. St. bl. 330. — Uit de hand van VAN DE SPIEGEL, ten opzigte van wien zo veel en zo veel belangryks te doen viel, die in een zo onderscheiden daglicht gezet, en zo wydverschillend beoordeeld is, door deezen als een eersten Staatsman geroemd, door anderen als een bederver zyns Vaderlands gevloekt, door allen als een bekwaam afgerigt en werkzaam Man beschouwd; hebben wy, zints den tyd zyner hegtenisse en verlaating, geene Schriften door hem eigenhandig ter drukpersse vervaardigd, *De Nadenking van eenen Staatsman, wegens zyn Ministerie in Holland*, ten Jaare 1800 uitgegeeven, zondt hy zelve niet in 't licht, het kwam daar in te voorschyn, buiten 's Mans weeten, door Lieden, die, van wegen het aantal der verminkte Afschriften, welke daar-

daar van rondzwierven, en de vrees van eene nog meer verminkte Uitgave, daar toe beslooten. — Deeze *Nadenking* was door hem geschreeven in de maand July 1795, de zesde maand zyner Gevangenisse. „ Hy hadt," luidt het bericht, „ deeze zaaken gemeend op het pa„ pier te moeten brengen, tot behulp van zyn ge„ heugen, wanneer hy ter Verantwoording zou „ geroepen worden. Zyn oogmerk was niet eene „ Verdeediging van zyn Gedrag, veel minder „ eene Historie van zyn Ministerie te schryven; „ maar alleen eene herinnering van de voornaam„ ste Gebeurtenissen, tot zyn eigen gebruik: om „ die reden was het slechts oppervlakkig en in „ den styl eener enkele aanwyzing opgesteld." Wy hebben 'er in den loop onzer Geschiedenis gebruik van gemaakt.

CXXV. BOEK. 1800.

Laater, naamlyk in 't Jaar 1803, zagen, by J. ALLART, in drie Deelen, het licht, *Brieven en Negotiatien van Mr.* L. P. VAN DE SPIEGEL, *Raadpensionaris van Holland, geduurende den jongsten Oorlog van deezen Staat met de Fransche Republiek. Waar by gevoegd zyn veele Authentique Stukken, strekkende tot beter verstand van dezelve Brieven.* Een Werk, van zo laate Jaartekening hebben wy, in de veel vroeger uitgegeeven Deelen onzer *Vaderlandsche Historie*, niet kunnen gebruiken. Men kan niet nalaaten het zeer belangryk te rekenen, en de Verzamelaar verdient dank voor de Uitgave der oorspronglyke Stukken, daar in vervat. — Stukken, uit welke de oogmerken en gedraagingen der Persoonen, zo wel als de dryfveeren en roerzels der publieke Gebeurtenissen, gekend en beoordeeld kunnen worden, althans in zo verre Persoonen, daar in betrokken, en Staatsleden, zich uitlaaten, zelfs by hunne vertrouwdste Vrienden en Medestanders.

De *Brieven* en *Negotiatien* bepaalen zich tot een zeer beperkten, maar allerbelangrykſten Tydkring. Het Tydvak neemt eenen aanvang met de Oorlogsverklaaring der *Fransche Nationaale Conventie* tegen den Prins Erfstadhouder en de Zynen, en eindigt met het oogenblik der Overmeestering van deeze Republiek door de *Fransche* Wapenen.

De

CXXV. BOEK. 1800.

De Vervaardiger deezes Werks oordeelde te regt, dat met de door hem uitgegeevene Brieven in onmiddelyk verband stonden alle de Staatsbesluiten, grootendeels uit de pen van VAN DE SPIEGEL gevloeid, of immers onder medewerking, zo wel als door den invloed van deezen Staatsminister, geduurende dien Oorlog, genomen, voor zo verre dezelve de Policie, Militaire, Diplomatische of Finantieele onderwerpen betroffen. — Deeze Stukken, uit de Staatsregisters, of ook van elders, opgezogt en verzameld, zyn ter voeglyke plaatzen in deeze Verzameling ingevlogten, maaken met dezelven een geheel uit en dienen ter toelichting. — Het kon niet missen, of veele derzelven waren reeds vry algemeen bekend, schoon 'er ook voorkomen, die minder en eenigen die aan weinigen slegts medegedeeld waren. — Ten aanziene van eenige zeer belangryke *Brieven* hadden wy, in onze *Vaderl. Hist*, den inhoud uit egte Handschriften opgegeeven. Zie onder anderen XXVIII. D. bl. 37. 39. 40. 366 enz.

VADERLANDSCHE

HISTORIE.

HONDERD ZES EN TWINTIGSTE BOEK.

INHOUD.

Inleiding over de Eeuwverwisfeling. Herziende oogflag op de verloopene Eeuw. Algemeen overzigt. Meer bepaald van ons Vaderland. Schets der Letterkundige Gefchiedenis van dit Tydperk, met betrekking tot ons Vaderland. Van den Zedelyken toeftand in 't zelve. Stoffe deezes Boeks. De Vredezon daagt op. Hervatte Vredesonderhandelingen te Luneville. Hoofdpunten des daar geflooten Vredesverdrags. De Vrede bekragtigd. Andere Vredesverdragen ten deezen Jaare. SCHEFFERS *woord by de tyding der Vredesbekragtiging ter Eerfte Kamer.* VAN HOOGSTRAATENS *woord ter Tweede Kamer. Voorftel om de Misdaaden, uit verfchil aan Staatkundige Begrippen gereezen, te vergeeven, omhelsd. Voordragt der Hooge Militaire Vierfchaar om eeniger Strafontheffing. Daar toe beflooten. Het voorge-*

CXXVI. BOEK.

CXXVI. BOEK. *gevallene omtrent de Staatsregeling. Brief des Uitvoerenden Bewinds, de Herziening der Staatsregeling aanraadende. Wat deswegen ter Vergaderinge voorviel. In handen eeniger Leden gesteld. Inhoud des Verslags. 't Zelve in overweeging genomen.* VERBEEKS *raadslag.* NIEHOUT VAN DER VEENS *verwerpend Besluit. Zo spraken ook* AMENT, VERHOYSEN *en anderen.* RIS *uit zyn gevoelen. Andere Verwerpers.* STEYN PARVÉ *treedt als een Verdeediger van het Verslag op.* HUBER *en* VAN GALEN *'er voor. De meerderheid voor het in overweeging neemen des Verslags. Voorgestelde bepaaling. Overweeging deswegen. Dezelve omhelsd. Het stuk ter Tweede Kamer overwogen.* CRAMER *verzet 'er zich tegen.* LINTHORST *desgelyks. Verdere tegenspraak.* SICCAMA *en* BUSCH *van een ander gevoelen. De Tweede Kamer stemt met de Eerste in.* GERLSMA'S *Voorstel om den bepaalden tyd van de Verandering der Leden in de Gemeente-Bestuuren op te schorten. Zulks gaat ter Eerste Kamer naa veel wederspraaks door, als mede ter Tweede Kamer. Uitgebragt Verslag vergezeld van het Ontwerp eener nieuwe Staatsregeling.* PYMAN, *in stede van den aftreedenden* A. W. HOEDT, *tot Directeur verkoozen. Het Verslag en het Plan in overweeging gebragt. Aanmerking deswegen.* VERBEEKS *raadslag.* NIEHOUT VAN DER VEENS *gevoelen.* CRAMERS *denkbeeld. Dat van* DE SONNAVILLE. *Dat van* WELSMA *en* VAN RIS.

Hoe

Hoe VAN VEEN, SCHELTS *en* SCHERMER *daar over dagten. Gevoelen van* VAN DER ZOO, *van* VAN DER BRAAK *en* GUILJÉ. SCHRYVERS *en* LEWES *begrippen 't Gevoelen van* AUFFMORTH. BANNIERS *gedagten.* DOELMAN, DIERT, VAN MELISSANT *en* CUYPERS *brengen hun gevoelen uit. Desgelyks* DOMINICUS. VAN LEYDENS *gunstig begrip Dat van* DE LEEUW. *Hoe* APPELIUS *zich uitte* GERLSMA'S *en* AMENTS *begrip.* WERNERS *begrip en voorslag.* OUDORPS *meening en voorslag.* HOOFTS *gedagten. Het begrip van* REYNDERS. DERIKS *voordragt. Hoe* VAN GALEN *zyn gevoelen uit.* HUBERS *gevoelen.* POMPE VAN MEERDERVOORTS *en* STEYN PARVÉS *denkbeelden op dit Stuk.* VAN ROYENS *begrip. Hoe* TEN POL *en* COUPERUS *gevoelen.* VERHOYSENS *begrip. Uitslag der Stemming tot Verwerping. Omvraage of de Brief des Uitvoerenden Bewinds hier mede geheel ter zyde zou gelegd worden? De voorgaande Commissie onttrekt zich aan eene volduuring.* CXXVI. BOEK.

De lotgevallen en gebeurtenissen, die de Volken der aarde bejegenen, 't zy vrede en voorspoed dezelve met een gunstig en vervrolykend gelaat belonken, 't zy oorlog en rampspoed, met een gefrontzeld voorhoofd en fellen blik, dezelve aanzien, en met eene scherpe roede kastyden, gaan by den Tydwissel der Eeuwen, met den zelfden tred voort. Doch, schoon 1801. Over de Eeuwwisseling.

CXXVI. BOEK. 1801.

schoon die Tydwisseling daar op geenen invloed baare, kan de Beleever van de voltrekking diens Honderdjaarigen Tydkrings niet nalaaten het oog terug te slaan, en een zo hoogstaanmerkelyk tydvak by herziening te beschouwen. Hier mede hieldt aller opmerkenden geest zich onledig, by den aanvange des Jaars, welks Gebeurtenissen wy aanvangen te boeken.

Herzienende oogslag.

Wy konden, deeze taak beginnende, niet nalaaten, een terugziend oog te vestigen op onzen Geschiedkundigen arbeid, die zich over meer dan de laatste helft der verloopene Eeuwe uitstrekt (*), en waar van het laatste vierde gedeelte bovenal, in ons Vaderland, zo veele, zo groote, zo belangvolle, zo verschillend beoordeelde Gebeurtenissen deedt gebooren worden. In elk vak der Geschiedenisse treft het terug geslaagen oog voorwerpen aan, die de aandagt vestigen, die verwondering baaren, en niet kunnen nalaaten het voor 't Vaderland kloppend hart, met hoogst verschillende aandoeningen, te vervullen. Tyden van Rust, Vrede en Volksvoorspoed, wisselden af in dagen van Land- en Zeekryg, van Volksramp, uit andere oorzaaken gebooren, die de ontzettendste Staatsomwentelin-

(*) Wy hebben dien in de Drie Deelen, ten *Onmiddelyken Vervolge van* WAGENAARS *Vaderlandsche Historie*, geleverd, en verder in dit Werk die Geschiedenis tot het einde der afgeloopene Eeuwe voortgezet.

lingen, van menigerlei aart, baarden, en zo schielyk elkander opvolgden, dat te meermaalen de Landsgebeurtenisfen van één Jaar, schoon niet ten uitvoerigsten geboekt, meerder plaats besloegen, dan anders het verloop van een aantal Jaaren vorderde. Zulks zal onze *Vaderlandsche Historie*, hoe veel Deelen ook reeds beslaande, zo wy hoopen, voor het verwyt van langwyligheid beschutten, terwyl wy de pen rustig opvatten, om, op den zelfden voet voortvaarende, de Gebeurtenissen onzes Lands, in de nieuw aangevangene Eeuwe, te boek te stellen.

CXXVI. BOEK.

1801.

Schoon eene eenigzins breede vermelding van alles, wat het terugzien op dit verstreeken Eeuwperk betreft, hier niet voege, kunnen wy niet nalaaten uit het *Overzigt van de Geschiedenis der Achttiende Eeuw*, door eene meesterlyke hand vervaardigd, eenige algemeene en meer byzonder ons Vaderland betreffende trekken, te ontleenen. SCHELTEMA's fiksche tafereeltrekken zullen onze Geschiedenis opcieren.

Algemeen overzigt der voorgaande Eeuw.

„ Ryk in lotwisfel en veelerlei geval, was de jongst verloopene Eeuw. Alle Staaten der Wereld geheel anders by het einde dan by het begin. Alle Landen van grenzen veranderd. Alle Kroonen van *Europa*, behalven in twee Ryken, in andere Huizen overgebragt. De oudste Republieken uit de lyst der Staaten geschrapt. De oudste Monarchie in de

XXXVI. BOEK. — 1801. magtigste Republiek herschaapen. Een ander Koningryk vernietigd en verdeeld. Twee nieuwe gevormd. Verscheidene nieuwe Gemeenebesten, by het einde der Eeuwe, in de geboorte. Alles onbeslist. In de oude Wereld ten minsten één, weleer magtige, Staat, door tweedragt en weelde, in diep verval; in de Nieuwe ééne Republiek, onlangs door wyze Wetgeevers gesticht, bloeiende door eendracht en door zeden. — De Geschiedenis der Eeuwe — afschrikkende, door veele Waterstryden en Veldslagen, in negentien groote en veele kleine Oorlogen, en door Muitery, Moord, Twist, Verraad en helsche Staatkunde, zelfs in tyden van Vrede — aanlokkende, door een hoogeren vlugt van 's Menschen geest in alle Kunsten en Weetenschappen, en door voorbeelden van uitsteekende Deugden. — Gewigtig alzo door afwisseling van Dwaasheid en Wysheid, van kwaad en goed — bevat niet alleen alle belangryke tafereelen van vroegere tyden; maar verschaft ook nieuwe, welke de schranderste opmerker der menschelyke Lotgevallen, als onmogelyk beschouwende, zelfs met de sterkste verbeeldingskragt, nimmer zou hebben durven voorspellen."

Van ons Vaderland in 't byzonder. „Van ons Vaderland, in dit Eeuwperk, treffen wy deeze meer byzondere schildery aan. De Geschiedenis van ons dierbaar Vaderland, ryke stoffe verschaft zy den opmerkzaamen beschouwer. Wy vinden het,

het, onder WILLEM III, in slaafsche banden, en zien het medegesleept in den Successie-oorlog, door de trouwloosheid der Bondgenooten, alle gehoopte voordeelen, behalven het Tractaat van Barriere, verliezen. Toen en naderhand strekt het ter toevlugt voor alle Vervolgden in andere Landen, die 's Lands welvaard door hunne kunsten en yver doen toeneemen. — In den tyd van Vrede, op deezen Oorlog gevolgd, zien wy *Nederland* den grootsten invloed hebben op het lot van *Europa*, en het Volk deel nemen in de dwaasheid des Windhandels. Naderhand wordt het Vaderland door Factien verlamd, en eindelyk in den Oorlog betrokken, en, naa verschriklyke tooneelen van Plundering en Muitery te hebben opgeleverd, op nieuw aan eenen Stadhouder onderworpen. — Het Geslacht van ORANJE, in 't vervolg, meer zyne belangen, dan die van het Vaderland, behartigende, verwaarloosde de bescherming des Koophandels, om een gewaand punt van Eer, en wekte door heerschzugt en het opvolgen van kwaaden raad, de Vaderlandsliefde op, terwyl het, tevens, den grond legde tot laatere rampen. Naa eens door Buitenlandsche Magt hersteld te zyn, miskent het als nog zyne waare belangen, vereeuwigt den haat, door vervolging en het voldoen aan wraakzugt, en veroorzaakt alzo zynen val. — De laatste Stadhouder, uit

CXXVI. BOEK.

1801.

CXXVI. BOEK. 1801. zyn Vaderland gevlugt, fpant zamen met onzen Vyand, en beantwoordt alzo de genooten blyken van liefde en opoffering. Eindelyk overheerd door de *Franſchen*, onderging het Vaderland eene algemeene Omwenteling, die, met herhaalde fchokken voortgaande, alles van gedaante heeft veranderd, de voorige Grondwetten vernietigd; de Oppermagt der Gewesten weggenomen; de Volken in een gefmolten; de Factien vermeerderd; de Kerk van den Staat gefcheiden, de voordeelen, weleer aan Kerklyke, thans aan Staatkundige Geloofsbelydenisfen gehegt."

„ Geduurende den loop deezer Eeuwe aan byna alle foorten van Beftuur onderworpen, kunnen wy de voor- en nadeelen van dezelve, uit onze Gefchiedenis, leeren kennen. Deeze levert teffens het treffendst voorbeeld op, hoe fpoedig bloeiende Staaten door tweedragt kunnen ten gronde gaan. Nog voor weinig jaaren woei de *Bataaffche* Vlag in alle Zeeën; thans, naa alle onze Bezittingen en Zeemagt, door toeval, onkunde of verraad verlooren te hebben, byna nergens. — Voor weinig Jaaren was de Staat magtig door verbaazenden Rykdom; nog onlangs zagen wy, door den inval der *Rusſen* en *Engelſchen*, ons op den rand des verderfs, ons ftaatkundig beftaan als aan een zyden draad; dan toen het gevaar op zyn hoogst was, werden wy, op 't onverwagtst, door GODS zegen gered. — Maar de aandagt

ves-

vestigende op aangenaamer tooneelen, op voorbeelden ten goede, waar aan het onze Geschiedrolle geenzins ontbreekt, vierde ik, (liet zulks het bestek toe, waar aan ik my diende te bepaalen) myne begeerte bot in de loflyke vermelding van veele en groote Mannen, die het Vaderland tot eere verstrekten. Ik herroep thans alleen voor den geest, de nagedagtenis, van den wyzen en voorzigtigen SIMON VAN SLINGELAND, die *Europa* en *Nederland* veele Jaaren in Vrede bewaarde; van den dapperen ZOUTMAN, die onzen vervallen roem ter Zee handhaafde, en van den belangeloozen CAPELLEN TOT DEN POLL, de Verbreeker der kluisters van den verdrukten Landman". (*)

CXXVI. BOEK.

1801.

Die zelfde bekwaame hand schetst ons een uitmuntend Tafereel van de *Letterkundige Geschiedenis* der Achttiende Eeuwe, waar in ons Vaderland, nu en dan, met glans te voorschyn treedt, zo door het aanleggen van Maatschappyen en het stichten van Genootschappen, als te *Haarlem*, te *Rotterdam*, en in *Zeeland*; de Prysuitschryvingen van het *Stolpiaansch* Legaat; van TEYLERS twee beroemde Genootschappen; van de School voor *Doofstommen* te *Groningen*, door den verdienstlyken GUYOT; van de Maatschappy tot

Schets der Letterkundige Geschiedenis van dat Tydperk.

(*) Het uitmuntend Stuk, waar uit wy dit ontleenden, komt voor in de *Algemeene Vaderl. Letteroeff.* voor 1801. IIde Deel, bl. 38 enz.

CXXVI. BOEK. 1801.

tot *Redding der Drenkelingen*, aan de edele pooging van eenen VAN ENGELEN verschuldigd; van de Maatschappy *tot Nut van 't Algemeen*, om kunde en deugd onder de laagere Volksstanden te verspreiden, die den Eerwaardigen JAN NIEUWENHUIZEN voor haren Stichter groet.

Groot waren de vorderingen in de Wysbegeerte, in welk vak ons Vaderland een 's GRAVESANDE en MUSSCHENBROEK, en andere Mannen van naam opleverde, terwyl de Zedelyke Wysbegeerte en Menschkunde een licht van kennis deedt opgaan, waar toe zo veele Zedekundige Schriften, deels op 't spoor van eenen VAN EFFEN, deels in uitgebreider Werken, medewerkten. — En ontbrak het den Vaderlande niet aan Lichten in de Regtsgeleerdheid, een NOOT en BARBEYRAC noemen wy alleen. De groote Herschepper der Geneeskunde, BOERHAVEN, tradt hier te voorschyn, gevolgd door zo veele loflyke Betreeders van zyn voetspoor, die op zyne spreuk, „ *het eenvoudige heeft het kenmerk der waarheid*" afgingen; daar een VAN GEUNS en BIKKER de beste Bouwstoffen tot een Geneeskundige Staatsregeling leverden. — Wis-, Zeevaart en Sterrekunde, roemen op de uitvindingen van eenen DOUWES, betreuren den vroegtydigen dood van eenen PIETER NIEUWLAND. — Hoe veel is door een LEEUWENHOEK en ZWAMMERDAM niet gearbeid, om de Natuurkunde toe te lichten,

ſten, en tot de verhevenſte einden, tot de Godskennis en Verheerlyking te doen ſtrekken. Wat richtte een MARTINET niet uit, ſmaak voor de Natuurkundige Weetenſchappen by zyne Landgenooten van allerlei Standen opwekkende.

Een HEMSTERHUIS, een SCHROEDER, en de SCHULTENSEN, bragten de kennis der Oude Taalen uit een chaos tot orde, en lagen den grond, waar op, zints dien tyd, het gebouw der verbeterde Taal-, Uitleg- en Oordeelkunde zo heerlyk is opgetrokken. Hier toe hielpen kragtdaadig een VALCKENAER, en SCHRADER, een RUHNKENIUS, een WYTTENBACH, en zo veele andere Letterhelden. Terwyl het vak van de Taalkennis onzer Moederſpraake niet onbearbeid bleef, en een TEN CATE, een HUIDECOPER, lofwaarde en onvermoeide naavolgers hadden; en de Dichtkunst, daar mede gepaard, veelerwegen haare kragtige en ſtreelende toonen liet hooren. En de daar aan verwante beeldende Kunſten opgang maakten, onder het geleide van edele Verſtuften (*).

Door

(*) Men vergelyke J. SCHELTEMA's *Overzigt van de Letterkundige Geſchiedenis der Achttiende Eeuw.* In de *Algem. Vaderl. Letteroef.* voor 1801. 2de D. bl. 127 enz. De Eerw. J. BROUWER heeft, in eene Aantekening, op zyne Leerrede, by het eindigen der XVIII Eeuwe, te *Leeuwarden* by D. v. D. SLUYS in 1809 uitgegeeven, ons, bl. 66, eene Naamlyst medegedeeld der Perſoonen, die in ons Land, in de jongst verloopene Eeuwe, ge-

CXXVI. BOEK. 1801. Van den Zedelyken toestand, in dat Tydperk.

Door dit alles won de Beschaaving veld. Of met de Verstandsverlichting de Zedebeterschap gelyken tred hieldt, in 't beloop deezer Eeuwe, is een hoogst moeilyk vraagstuk. Ontkennend door veelen beantwoord, die des de donkerst gekleurde schilderyen ophingen (*), terwyl anderen, schoon de gebreken der Tydgenooten niet vergoelykende, deswegen een zagter en, onzes inziens, billyker oordeel velden (†). Wy mogen ons tot gee-

gebloeid hebben en gestorven zyn, in onderscheidene vakken verdeeld. Deeze, schoon niet alzins volledig, kan met een opslag van het oog dienen, om te doen zien, hoe ons kleine Land, in het genoemde Tydvak, vrugtbaar geweest is in Godgeleerden, Bybeltolken, en Zedekundigen; in Regtsgeleerden; in Geneeskundigen; in Wysgeeren en Wiskunstenaars; in Taalgeleerden, Geschiedschryvers en Oudheidkundigen; in Dichters en Dichteresfen.

(*) Dit, by voorbeeld, deedt de Eerw. Ockerse in zyn *Ontwerp eener Algemeene Characterkunde*, en nög sterker de Hoogleeraar Y. van Hamelsveld, zie zyn *Zedelyke Toestand der Nederlandsche Natie, op het einde der Achttiende Eeuwe.*

(†) Als de Eerw. J. Bouwer, in zyne bekroonde Verhandeling, ten antwoord op de Vraage van Teylers Tweede Genootschap, *verlangende eene behoorelyk ontwikkelde, welberedeneerde, en met bewyzen gestaafde Opgave van het geen de* Achttiende Eeuw, *in vergelyking met de naast voorgaande, byzonder eigen of karacteristiek heeft, en vorderende, dat, op grond van zodanige vooraf gegaane Opgave, onderzogt en betoogd worde, of de meest bekende Europische Volken, geduurende de* Achttiende Eeuw, *in gemelde opzigten al of niet gevorderd zyn? Zo ja! waar in zulks zy gelegen? Zo neen, waar aan dit zy toe te schryven: en dus* of

geenerlei uitweiding, ten opzigte van dit belangryk en kiesche stuk inlaaten, zulks zou ons te verre van ons doel verwyderen. Men raadpleege de aangeduidde Schryvers.

CXXVI. BOEK. 1801.

Dit weinige oordeelen wy voor onze Geschiedenis genoegzaam ter aaneenschakeling van de ACHTTIENDE en NEGENTIENDE EEUW. De Gebeurtenissen der laatstgenoemde vangen wy aan met vermelding van 't geen den Vaderlande in 't algemeen bejegende, en welk eene verandering het Landsbestuur in 't zelve onder-

Stoffe deezes Boeks.

of en in hoe verre, over het algemeen genomen, dat gedeelte van het Menschdom, welks Geschiedenis het meest bekend is, in den loop der Achttiende Eeuwe, *in waare Verlichting en Zedelyke Verbetering hebbe toegenomen?* Hy heeft ons Vaderland, by zo veele andere, tot zyn plan behoorende stukken, uit het oogpunt der Zedelykheid beschouwd. — Dit geheele door en door bearbeidde Stuk verdient, om de afgeloopene Eeuwe, in de gewigtigste opzigten, te kennen en te beoordeelen, eene gezette leezing. Het is voorhanden in de *Verhandelingen van* TEYLERS *Tweede Genootschap*, XIVde Stuk. — Men zal ook met vrugt en genoegen deswegen raadpleegen met D. JOHAN GEORG. ROSENMULLERS *Beschouwing van eenige voor Godsdienst en Zedelykheid merkwaardige Gebeurtenissen der Achttiende Eeuw, uit het Hoogduitsch vertaald en met Aanmerkingen vermeerderd*, door P. KOUMANS BROUWER. 't Is in de *Aanmerkingen* byzonder, dat men veel, ons Land betreffende, vermeld vindt. — De Dichteresse P. MOENS gaf haare uitmuntende Bespiegelingen van de XVIII Eeuw in Dichtmaat, te *Haarlem*, by A. LOOSJES Pz., waar die Dichteresse het Vaderland niet vergeet; maar dit stuk, op den haar eigen hoogen toon bezingt.

CXXVI. BOEK. — 1801. derging. Hier toe bestemmen wy dit en het volgende Boek, en zullen deeze, schoon met vereischte spaarzaamheid behandeld, niet kort kunnen vallen.

De Vredezón daagt op. De zo hoog geklomme hoop op Vrede onder de Mogenheden, op het Vasteland, in den voorleden Jaare gekoesterd, zagen wy, eer hetzelve een einde nam, voor de meesten, op 't onverwagtst verdwynen. Heftige Kryg werd 'er gestreeden. De Overwinning verklaarde zich, op het spreekendst, aan de zyde der *Franschen*, en dus ook aan de onze, in zo verre wy Bond- en Strydgenooten waren. Een Wapenstilstand was 'er het eerste gevolg van. Gepaard met Onderhandelingen, die alle hoop op Vrede gaven aan de des zo zeer behoevende Mogenheden, en de Volken, lang gedrukt onder den last des hervatten Oorlogs, met zo veel hardnekkigheid gevoerd (*). By de Eeuwwisseling gloorde niet alleen het morgenrood der Vredezonne; maar die zon daagde op met troostenden glans.

's Lands Minister te *Parys*, SCHIMMELPENNINCK, marde niet, door een buitengewoonen Bode, het Landsbestuur deswegen te verstendigen, en bekend te maaken, dat den dertienden van Sprokkelmaand, naa de wederkomst des Eersten Consuls, BONAPARTE, te *Parys*, ter kennisse der vreemde Gezanten was gebragt de

(*) Wy hebben in ons voorgaand Deel des eene schets gegeeven.

de heuchlyke tyding, dat, op den negenden der maand, door de wederzydsche Gevolmagtigde Ministers een Verdrag van Vrede en Vriendschap tusschen de *Fransche* Republiek en zyne Majesteit den Keizer en Koning van *Hongaryen* en *Bohemen*, geslooten was. De treffendste betooningen van hartlyke blydschap vergezelde de bekendmaaking dier tyding by beide de Kamers van ons Landbestuur (*).

Eene gebeurtenis, zo gewigtig in zich zelve, en zo belangryk in de gevolgen, verdient dat wy 'er het voornaamste van aanroeren. Naa zo veel Krygs van allerleien aart, in den loop onzer Geschiedenisse, vermeld te hebben, valt het aangenaam van Vrede te mogen spreeken: en zal het den Leezer eene verkwikkende verademing schenken.

De hervatte Vredehandelingen te *Luneville*.

Met andere beroemde *Fransche* Veldheeren hadt BONAPARTE, in den hervatten Kryg, Keizer FRANCISCUS DEN II. zeer veel lydens en de grootste nadeelen toegebragt; en hy den Vyand tot voor de poorten zyner Hoofdstad *Weenen* genaderd gezien. De op nieuw gedaane Vredesaanbiedingen des Overwinnaars vonden by hem gereeden ingang. *Luneville* was de Stad door de beide Mogenheden gekooren tot het aanvangen en voortzetten der Onderhandelingen. Niet meer dan

(*) *Dagverh. der Handel. van het Vertegenw. Lichaam* XI. D. bl. 383.

XXXVI. BOEK. 1801.

dan twee Gevolmagtigden waren tot dit groote werk benoemd: van 's Keizers zyde diens eersten Staatsdienaar LODEWYK, Graaf van *Cobenzel*, van der *Franschen* zyde den Burger JOSEPH BONAPARTE, Broeder des Eersten Consuls, Lid in den Staatsraad van het *Fransche* Gemeenebest. Slegts weinig weeken in onderhandeling gesleeten, bragten den vierden van Sprokkelmaand een Vredesverdrag voort, welks inhoud hier op neder kwam.

Hoofdpunten des daar gesloten Vredesverdrags.

I. Dat 'er een altoosduurende Vrede, Vriendschap en goede Verstandhouding zou zyn tusschen zyne Majesteit den Keizer, Koning van *Hongaryen* en *Bohemen*, zo wel in zynen naam als in dien van het *Duitsche Ryk*, en tusschen het *Fransche Gemeenebest*. Verbindende de Keizer zich, om, door het bovengenoemde Ryk, deszelfs bekragtiging in goeden vorm aan het tegenwoordig Verdrag te doen geeven. Ook zou, van wederzyden, de naauwkeurigste zorg gedraagen worden tot het in stand houden eener volkomene Eenstemmigheid, en om alle soort van Vyandlykheden, zo ter Zee als ten Lande, voor te komen, zich met alle zorgvuldigheid toeleggen, om de gelukkig herstelde Eensgezindheid te onderhouden. — Daarenboven zou 'er geenerhande hulp, het zy rechtstreeks, het zy ter zyde, aan die genen verleend worden, welke de eene of de andere der zich verbindende Partyen nadeel zou willen toebrengen.

II. De

II. De Afstand der voornaamste *Belgische Provintien* aan het *Fransche Gemeenebest*, by het derde Artykel des Vredes te *Campo Formio* bepaald, werd mits deezen, op de uitdruklykste wyze, hernieuwd, in dier voege, dat de Keizer, voor zich en zyne Opvolgers, afstand deedt van alle zyne Regten en Aanspraak op die Provintien, zo wel in zynen naam als in dien van het *Duitsche Ryk*, welke Landschappen voor altoos in vollen Eigendom en Oppergezag, met alle de daar van afhangende Grondgebieden, door het *Fransche* Gemeenebest zouden bezeten worden. — Desgelyks werden door zyne Keizerlyke Majesteit, en met uitdruklyke goedkeuring des Ryks, aan de *Fransche* Republiek afgestaan het Graafschap van *Falckenstein*, met deszelfs aanhoorigheden, benevens het *Fricktal* en al het geen aan het *Huis van Oostenryk* op den linker *Rhynoever*, tusschen *Zurzach* en *Bazel*, toebehoorde: het *Fransche* Gemeenebest aan zich voorbehoudende, om dit laatstgemelde Landschap aan de *Helvetische* Republiek aftestaan.

CXXVI. BOEK. 1801.

III. Zou zyne Keizerlyke Majesteit desgelyks, in vernieuwing en bekragtiging van het zesde Artykel des Vredes, te *Campo Formio* gesloten, in vollen eigendom bezitten, *Istrien*, *Dalmatien*, de voormaalige *Venetiaansche Eilanden* in de *Adriatische Zee* en aanhoorige, de monden van den *Cattaro*, de Stad *Ve-*

CXXVI. BOEK. 1801. *netien*, de *Lagunische Eilanden*, en de Landen begreepen tusschen de Erfstaaten van zyne Keizerlyke Koninglyke Majesteit, de *Adriatische Zee* en de *Etsch*, van de plaats alwaar deeze Rivier *Tyrol* verlaat tot aan derzelver uitwatering in meergemelde Zee.

IV. Verbondt zich de Keizer, om aan den Hertog van *Modena*, in vergoeding van 't geen deeze Vorst, en diens Erfgenaamen, in *Italie* bezeten hadden, het Gebied van *Brisgau* af te staan, welk laatstgemelde hy, op dezelfde voorwaarden, zou bezitten, als hy zyne goederen in *Modena* bezeten hadt.

V. Was men overeengekomen, dat zyne Koninglyke Hoogheid, de Groot Hertog van *Toscaanen*, voor zich, zyne Opvolgers en Erfgenaamen, afstand zou doen van het Groothertogdom *Toscaanen*, en van het gedeelte van het Eiland *Elbe*, daar onder behoorende, zo als mede van alle Regten en Aanspraak op gemelde Staaten, welke, van nu af aan, in vollen Oppergezag en Eigendom, door zyne Koninglyke Hoogheid, de Hertog van *Parma*, zouden bezeten worden, zullende de geweezen Groothertog, in *Duitschland* eene gansch volkomene Schavergoeding voor zyne Staaten in *Italie* ontvangen. — Voorts zou de Groot Hertog, naar welgevallen, beschikken kunnen over de Goederen en Eigendommen, die hy, in zyn byzonder, in *Toscaanen* bezat, het

het zy perſoonlyk verkreegen, of door CXXVI.
Erfenis van zyn' Vader en Grootvader, de BOEK.
Roomſche Keizers LEOPOLD DEN II. en
FRANCISCUS DEN I. — Daarenboven kwam 1801.
men overeen, dat de Vorderingen, Bezittingen, en Eigendommen des Groothertogdoms, zo wel als de Schulden, die wettig op dit Land gehypotequeerd waren, aan den nieuwen Groothertog zouden overgaan.

VI. De Keizer ſtemde, zo wel in zynen naam als in dien van het *Duitſche Ryk*, toe, dat het *Franſche* Gemeenebest in eigendom zou bezitten, de Landen en Domeinen, aan den linker *Rhynoever* gelegen, en die een gedeelte des *Duitſchen* Ryks uitmaakten, in diervoege dat de *Thalweg* des Ryks van nu voortaan de Grensſcheiding tusſchen de *Franſche Republiek* en het *Duitſche Ryk* zou zyn: te weeten van de plaats alwaar de *Rhyn* het Grondgebied van *Helvetien* verlaat, tot op die waar hy het *Bataafſche* Grondgebied bereikt. — Ten gevolge hier van deedt het *Franſche* Gemeenebest uitdruklyk afſtand van alle hoegenaamde Bezittingen op den regter *Rhynoever*, en gaf aan hun, die het toebehoorde, terug de Vestingen *Dusſeldorp*, *Ehrenbreitſtein*, *Philipsburg*, het Fort van *Casſel* en andere Vestingwerken over *Maints*, de Forten van *Kehl* en *Oud Briſach*, onder uitdruklyke voorwaarden, dat deeze Vestingen en Sterkten in dien ſtaat zouden bly-

 ven,

CXXVI. BOEK. ven, in welken zy zich, ten tyde der ontruiminge, zouden bevinden.

1801. VII. Dit Artykel hieldt in, dat, uit hoofde van den Afstand, welke het *Duitsche Ryk* aan het *Fransche Gemeenebest* deedt, en waar door onderscheidene Vorsten en Staaten des Ryks, geheel of gedeeltlyk, van hunne Eigendommen waren ontzet geworden, het *Duitsche Ryk* gehouden zou zyn, aan de Erfvorsten, die zich, op den linker *Rhynoever*, van hunne bezittingen ontzet bevonden, eene Schadeloosstelling te geeven, welke in den boezem van het Ryk zelf zou genomen worden, volgens de schikkingen, die, op deeze gelegde grondslagen, nader zouden bepaald worden (*).

VIII. Zy, aan wien de afgestaane, verkregen of geruilde Landen, by dit Verdrag, komen zouden, hadden zich te belasten met de Schulden, die op den grond der gemelde Landen, gehypotequeerd waren; doch het *Fransche* Gemeenebest zou alleen ten zynen laste neemen de Schulden, herkomstig uit Geldleeningen, uitdruklyk door de Staaten der afgestaane Landen toegestemd, of Uitgaven, voor de werklyke bestemming der gezegde Landen gedaan.

IX. Men

(*) Door deeze nadere Bepaalingen werden verscheidene Bisdommen vernietigd, en tot Vorstendommen gemaakt, en aan die Vorsten gegeeven, welke by dit Verdrag hunne Erflanden verlooren hadden.

IX. Men kwam overeen, dat, terstond naa de uitwisseling der Bekragtigingen van dit Vredesverdrag, in alle dus afgestaane, verkreegene of geruilde Landen aan alle Ingezetenen of Eigenaars, hoe ook genaamd, opheffing verleend zou worden van hunne in beslag genomene Eigendommen, Goederen of Inkomsten, uit hoofde van den plaats gehad hebbenden Oorlog. — Desgelyks verbonden zich de Onderhandelende Partyen, om alles te voldoen, het welk zy zouden mogen schuldig zyn, wegens Gelden aan haar geleend door de gezegde Persoonen, als mede door de openbaare bezitting deezer Landen, en om alle Renten, ten haaren voordeele op elk derzelven gevestigd, te betaalen of terug te geeven.

X. Eensgelyks verbonden zich de Partyen alle in Beslagneemingen te doen opheffen, die ter zaake van den Oorlog zouden mogen gelegd zyn op de Goederen, Regten en Inkomsten der Onderdaanen van zyne Keizerlyke Majesteit, of van het Keizerryk, op het grondgebied der *Fransche Republiek*, en van *Fransche* Burgers in de Staaten van voornoemde Vorsten des *Duitschen Ryks*.

XI. Wel uitdruklyk werd het tegenwoordig Vredesverdrag verklaard *gemeen* te zyn aan de *Bataafsche*, *Helvetische*, *Cis-Alpynsche* en *Ligurische* Gemeenebesten. — Daarenboven was men overeengekomen, om de „ Onafhangelykheid

CXXVI. BOEK. 1801. „ der gemelde Republieken, en het vermogen der Volken, die dezelven bewoonden, om zulk eene Regeeringsvorm aan te neemen, als zy voor zichzelven het geschiktste zouden oordeelen te erkennen en vry te waaren" (*).

XII. Eindelyk stelde men vast, dat de onroerende en persoonlyke, niet vervreemde Goederen, van 's Keizers Broeder, den Aartshertog CAREL, en van de Erfgenaamen van 's Keizers Moeije, de Aartshertoginne CHRISTINA, die in de aan de *Franschen* afgestaane Landen gelegen waren, aan hun terug zouden gegeeven worden; doch onder voorwaarde, dat dezelve, binnen den tyd van drie jaaren, verkogt moesten worden. — Dit zelfde zou plaats grypen omtrent de onroerende en persoonlyke Goederen van 's Keizers Oom, den Aartshertog FERDINAND en diens Gemalinne, op het *Cis-Alpynsche* Grondgebied gelegen.

De Vrede bekragtigd. Hoe veele, hoe aanzienlyke voordeelen verkreeg de overwinnende *Fransche Republiek*, naa dien achtjaarig gevoerden Kryg! Hoe ontzettend groot waren de nadeelen het Huis van *Oostenryk* toegebragt!

(*) Nu wy dit, in den Jaare 1809, schryven is 'er van deeze Republieken slegts één overig, het *Zwitzersch* of het *Helvetisch* Gemeenebest. De *Cis-Alpynsche* en *Ligurische* Republieken zijn in die van *Frankryk*, zints den Jaare 1804 een *Keizerryk*, ingelyfd, en de *Bataafsche Republiek* is, in den Jaare 1806, in een *Koningryk* veranderd.

bragt! Ondertusschen bleeven, vooreerst, de Legers der beide thans bevredigde Overheden, zo in *Duitschland* als in *Italie*, in dezelfde standplaatzen, tot dat dit Vredeverbond van *Luneville* volkomen zou bekragtigd worden. — Naa die bekragtiging ontruimden de zegepraalende *Franschen* het *Duitsche* Grondgebied, om op Vaderlyken Grond het genot des Vredes te smaaken, omschaduwd met de lauwren der Overwinninge. CXXVI. BOEK. 1801.

Vredevol mag het Eerste Jaar deezer Eeuwe heeten, wy stippen met een woord ter herinneringe aan, dat *Frankryk*, in Grasmaand, op zeer voordeelige voorwaarden, zich met den Koning van *Napels* bevredigde; met de Koningin van *Portugal* in Herfstmaand; met de *Ottomannische Porte* en den Keizer van *Rusland* in Wynmaand. Ook de dageraad des Vredes met het door 't Vasteland verlaaten *Engeland* brak aan; doch die langgewenschte Vredezon verscheen eerst in het volgend Jaar, met wel flikkerenden, doch kortstondigen glans. Andere Vredesverdragen ten deezen Jaare.

De volkomene Bekragtiging des Vredesverdrags, te *Luneville* gesllooten, draalde niet. Immers mogt de Voorzitter ter Eerste Kamer SCHEFFER, op den vier en twintigsten van Lentemaand, de Vergadering verblyden met de tyding, dat die Bekragtiging, volgens berigt van den Minister SCHIMMELPENNINCK, te *Parys* openlyk, op den één en twintigsten der gemel- SCHEFFER's woord, by de tyding der Vredesbekragtiging, ter Eerste Kamer.

CXXVI. BOEK. 1801. melde maand, was afgekondigd. Geen wonder dat hy, den Brief, dit gerustſtellend nieuws vermeldende, voorgeleezen hebbende, uit volheid zyns harte, betuigde: — „ Burgers Repreſentanten! Verſcheiden myner Voorgangeren heeft het mogen gebeuren, „ om U, van deeze plaats, luisterryke „ Overwinningen, geſlootene Wapenſtilſtanden, en getekende Vredes-Tractaaten, onder het uitſpreeken van welſpreekende Redenvoeringen, aan te „ kondigen — Ik verheug my, thans in „ de gelegenheid te zyn U de ingekomene en zo aanſtonds voorgeleezene „ Tyding van het uitwisſelen der wederzydſche Bekragtiging van het onlangs „ geſlootene Vredesverdrag, tusſchen de „ *Franſche* Republiek en den Keizer van „ het *Duitſche* Ryk, te kunnen mededeelen. — Hier door wordt de Vrede „ op het Vasteland volkomen gevestigd, „ en de bloedigſte Oorlog, waar van „ misſchien de Geſchiedenis gewag maakt, „ neemt een einde. — Ik zal hier niets „ behoeven, by te voegen, dan alleen „ mynen en uwen allerhartgrondigſten „ wensch, dat deeze Vrede onafgebrooken duurzaam zy, ſpoedig door eenen „ Algemeenen Vrede gevolgd worde, en „ dat het den Opperbeſtuurder der Volken behaage, om denzelven, tot algemeen geluk van het Menschdom, en „ tot bevordering van het heil en den

„ voor-

„ voorspoed van ons lieve Vaderland en „ van de *Fransche* Republiek te doen „ verstrekken!" CXXVI. BOEK 1801.

Breedspraakiger liet de Voorzitter ter Tweede Kamer, de Burger VAN HOOGSTRATEN, zich hooren: „Meermaalen," luidde zyn woord, „ Burgers Represen-„ tanten! werd aan deeze Vergadering „ het aangenaame bericht van Vredevoor-„ stellende Overeenkomsten tusschen de „ Oorlogende Mogendheden medegedeeld „ — Meermaalen werden uwe harten door „ het bekoorlyk tafereel der zegeningen, „ welke dezelve aan geheel *Europa*, en „ byzonder aan ons Vaderland, scheenen „ te belooven, gevoelig getroffen. — „ Dan ook meermaalen werden die gun-„ stige vooruitzigten verydeld, verre ge-„ vorderde Vredesonderhandelingen afge-„ broken, Wapenschortingen opgezegd, „ en die zelfde Vuurmonden, welke de „ streelendste hoop op Vrede hadden aan-„ gekondigd, met verdubbelde woede, „ gebruikt, om nieuwe tooneelen van „ moord en verwoesting aan te richten."

VAN HOOGSTRATEN's Aanspraak ter Tweede Kamer.

„ Thans, echter, dank zy het Albe-„ stuurende Opperweezen! thans mag het „ my gebeuren, Ul. de officieele kennis-„ geeving van de plegtige uitwisseling „ der wederzydsche Bekragtiging van het „ tusschen zyne Majesteit den Keizer en „ Koning van *Hongaryen* en *Bohemen* en „ 't *Duitsche* Ryk met de *Fransche* Re-„ publiek geslooten (en onlangs aan Ul.

 „ be-

CXXVI. BOEK. 1801.

„ bekend gemaakt) Vredes-tractaat aan te „ kondigen, en met het eindigen van „ eenen Kryg, welke in bloedvergieten „ en verwoesting alle voorige Oorlogen „ overtrof, geluk te wenſchen. — Thans „ mogen wy, met alle Vrienden van het „ Menschdom, ons verheugen, wegens „ de Bevestiging van eenen, byzonder „ ook voor ons Gemeenebest, zo be„ langryken Vrede, wiens beſtendigheid „ door het wederzydsch belang der Con„ tracteerende Partyen gewaarborgd, de „ Politieke geſteldheid van *Europa* op „ zodanige duurzaame grondſlagen ſchynt „ te vestigen, den byval der magtigſte „ Hoven zo zeer te verwerven, en alle „ belangen zodanig te vereenigen, dat „ men de gegronde hoop mag koeste„ ren, dat derzelver vereende magt ook „ den Egoïstiſchen *Brit* tot reden bren„ gen, en hem geene andere keuze zal „ overlaaten, dan die van zynen wisſen „ val, of het toetreden tot eenen billy„ ken algemeenen Vrede, welks heilzaa„ me gevolgen alleen kunnen geagt wor„ den in ſtaat te zyn om de geledene „ rampen van het zugtend Menschdom „ volkomen te herſtellen."

„ Mogt inmiddels deeze thans gerati„ ficeerde, en onze Nationaale Onafhang„ lykheid zo volkomen waarborgende, „ Vrede, wiens invloed Ulieden, by de „ mededeeling van deszelfs ſluiting, zo „ treffend werd afgemaald, ook Vrede

„ en

„ en Eensgezindheid (zonder welke geen „ Volksgeluk bestaan kan) in ons Vaderland aanbrengen, en, met uitdooving „ van allen Broedertwist, alle harten en „ handen vereenigen, tot bevestiging van „ deszelfs Vryheid en Onafhanglykheid. „ Mogt onze Nationaale welvaard en „ voorspoed hier door welhaast in volle „ kragt herleeven, over alle deelen der „ Republiek derzelver weldaadige vrugten verspreiden, en deeze, door alle „ *Bataaven*, dankbaar en duurzaam genooten worden!" (*)

CXXVI. BOEK. 1801.

Voorstel om de Misdaaden, uit verschil van Staatkundige begrippen gereezen, te vergeeven, omhelsd.

De langheid of kortheid der Aanspraaken, by treffende gelegenheden, is, op verre na, geen maatstaf van de meerdere of mindere hartlykheid der meeninge by den Woordvoerder; dan de buitengemeene kortheid des Vertoogs van den Voorzitter SCHEFFER, ter Eerste Kamer, ontvlugtte veeler opmerking niet; terwyl niemand eenig het minste bedenken koesterde, of hy was, zo zeer als eenig Lid der Vergaderinge, op het hartlykst doordrongen van het heil, den Vaderlande uit dit Vredesverdrag te wagten.— Misschien hebbe men die kortheid daar aan toe te schryven, dat de Spreeker vol was van een Voorstel, met die blyde tyding in een naauw verband staande. Immers, naa het gewoon besluit, om die hoogst heuchlyke tyding inhoudende Brief

(*) *Dagverh. der Handel. van het Vertegenw. Lichaam* IX. D. bl. 790 en 794.

CXXVI. BOEK. —— 1801. Brief des Uitvoerenden Bewinds ter Secretarie weg te leggen, liet hy onverwyld volgen. — „ Thans blyft ons nog „ overig, waarde Medebroeders! de vreugde „ de van deezen Dag volkomen te maaken. „ ken. Gylieden weet hoe, zedert eeni- „ gen tyd, in een Committé Generaal, „ een Besluit is voorbereid en tot stand „ gekomen, waar by alle misdryven en „ daaden, alleen uit verschillende Staat- „ kundige begrippen en gevoelens voort- „ gesprooten, in eene volkomene ver- „ getelheid werden gesteld, onder zoda- „ nige weinige uitzonderingen echter, „ als de Staatsregeling en het belang van „ den Staat vordert. — Dit Besluit heeft de „ Tweede Kamer in een Committé Gene- „ raal aangenomen te zullen bekragtigen, „ wanneer het by deeze Kamer, in eene „ opene Vergadering, zou zyn voorge- „ draagen. Hier aan voldoe ik, inge- „ volge van Ulieder Besluit, volgaarne, „ en ik hou my verzekerd, dat wy allen „ niets vuuriger verlangen, dan dat hier „ door alle verderflyke Partyschap weg- „ genomen, de onderlinge eensgezind- „ heid bevorderd, en de rust van dit „ Gemeenebest verzekerd worde."

Goedgekeurd. By het Ontwerp deezes Besluits was bepaald, dat de daar by voorgedraagene Amnestie niet zou behoeven openbaar gemaakt te worden, of van eenige uitwerking weezen, dan naa het bekragtigen des geslooten Vredesverdrags. Onver-

verwyld was de toestemming, zonder eenige wederspraak.

Nog meer hadt de Voorzitter SCHEFFER, te deezer gelegenheid, voor te draagen. De Hooge Militaire Vierschaar hadt hem zes Advyzen toegezonden op de verzoeken van Militairen, wegens de misdaad van Desertie, door de Guarnisoens Krygsraaden ter doodstraffe met den kogel veroordeeld. Op zommige deezer Verzoeken bragt de Vierschaar een min of meer gunstig Verslag uit, op eenige luidde het ongunstiger. Dit ging vergezeld van eenen Brieve, houdende, om, uit hoofde van de zo even ingekomene heuchlyke tyding, het voorstel deezer ongelukkigen tot allen uit te strekken. De Leden der Hooge Militaire Vierschaar „ rekenden zich," zo drukken zy zich, by dit schryven, uit, „ geregtigd om de „ blyde Aankondiging des Vredes aan het „ behoud deezer ongelukkigen, wier lot „ in handen der Vergaderinge berustte, „ dienstbaar te maaken. — Ware het „ van ouds, by Eenhoofdige en andere „ Bestuuren, gebruiklyk, om, by dus- „ danige belangryke tydsgewrichten, aan „ misdaadigen het leeven te schenken, — „ wierden daar toe zelfs by Koningen en „ Vorsten hnnne particuliere Verjaarda- „ gen gebezigd — welk een grond is 'er „ dan niet voor Ul. Vergadering, waar „ aan het *Bataafsche* Volk het regt van „ Gratie heeft toegekend, om ook deeze „ be-

CXXVI. BOEK.

1801.

Voordragt van de Hooge Militaire Vierschaar tot Strafontheffing.

CXXVI. BOEK. 1801.

„ belangryke Gebeurtenis, ten faveure
„ deezer Gecondemneerdens, in overwe-
„ ging te neemen. — Hoe veel gegron-
„ der zou deeze Vergiffenis niet by Ulie-
„ den worden verleend, daar 'er geene
„ persooneele beweegredenen eenige aan-
„ leiding toe hadden gegeeven; maar de
„ bevordering van het geluk en der be-
„ langen van het *Bataafsche* Volk zel-
„ ve zulks zouden hebben te wege ge-
„ bragt. — En hoe groot is daarenbo-
„ ven het verschil in de Kwytschelding
„ der Straffen in 't algemeen en der zo-
„ danigen, welke door deeze Reques-
„ tranten zyn geincurreerd, en welker
„ bepaalde executie, even door dit zelf-
„ de evenement, minder gebiedend ge-
„ worden is."

Daar toe besloo- ten.

Hoe zeer de Voorzitter betuigde, daar de Regter zelf zo zeer voor deeze misdaadigers tusschen beiden tradt, geene zwaarigheid te maaken, om, op deezen voor de *Bataafsche* Republiek zo belangryken Dag, der Vergaderinge voortestellen om aan de voorgedraagene Persoonen eene volkomene vergiffenis te schenken van de straffe, hun wegens het verlaaten van den Krygsdienst, opgelegd, ontmoette zulks de bedenking van eenigen, dat, indien de Vergadering iets van dien aart doen wilde, het dan een algemeene maatregel behoorde te weezen. Ligt kon het gebeuren, dat, ten deezen tyde, min schuldigen dan deezen ter dood-

straf-

ſtraffe verweezen, dezelve leeden, 't welk tegen de Regtvaardigheid aanliep. — Een ander betuigde 'er niet tegen te zyn dat, te deezer gelegenheid, eene grootmoedige vergiffenis werd geſchonken aan ongelukkigen; doch dat men ten minſten behoorde te weeten den toedragt der misdaaden, dat, hoe zeer men, wegens deezen heuchlyken Dag, merkelyk gunſtiger zou kunnen denken, men echter het belang der Maatſchappye niet moest uit het oog verliezen, noch 't zelve aan de vreugde opofferen, ten minſten moest men eerst weeten, welke misdaaden die zes Perſoonen begaan, en welke omſtandigheden 'er by plaats gegreepen hadden. — Het gevoelen des Voorzitters werd omhelsd met byvoeging, dat het bericht van de Hooge Vierſchaar zou worden gevorderd, of 'er ook meer zich in het zelfde geval bevonden als de nu vergiffenis verleende Perſoonen. — Zo op de voorgeſtelde Algemeene Amnestie, als op het Kwytſchelden der doodſtraffe aan de zes Soldaaten, volgde onverwyld de goedkeuring der Tweede Kamer (*).

CXXVI. BOEK. 1801.

Deeze Vrede op 't Vasteland gaf aanleiding tot eene allergewigtigſte Staatsgebeurtenis, die van den grond verdient opgehaald en in derzelver voortgang en voltooijing geſchetst te worden. Alles, wat deswegen voorviel, te vermelden, zou

Het voorgevallene omtrent de Staatsregeling.

(*) *Dagverh. der Handel. van het Vertegenw. Lichaam* XI. D. bl. 790—794. 796.

CXXVI. BOEK. — 1801. zou een Boekdeel op zich zelven uitmaaken; dan wy mogen niet nalaaten het voornaamste te boeken. — Geen onzer Leezeren is, behalven de wenken, die wy, nu en dan, gaven, ontvlugt, hoe Partyschap, in eene en andere Kamer, zich op het kennelykst liet hooren, en de eene Party de andere zogt te overdwarssen. Dit hieldt stand, ondanks de veelvuldig maalen herhaalde aanmaaningen tot Eensgezindheid. Deezen schreeven zulks aan het gebrekkige in de Staatsregeling zelve toe; anderen, schoon dit gebrekkige niet voluit ontkennende, hielden het daar voor, dat dezelve, door veelvuldige opkomende of ingeworpene belemmeringen, verhinderd werd, de verwagte gezegende uitwerkingen te baaren. De meerderheid des Uitvoerenden Bewinds stondt zeker aan de zyde des eerstgemelden. Eene pooging, om des verandering te bewerken, was van die zyde alleen te gemoet te zien; schoon de Staatsregeling zelve het doen van zulk eenen stap scheen te verhoeden.

Brief des Uitvoerenden Bewinds, de Herziening der Staatsregeling aanraadende. Onverwagt voor verre de meesten kwam, den vierden van Lentemaand, een Voordragt ter *Vervroegde Herziening der Staatsregeling*, ter Eerste Kamer. Naardemaal dit Stuk ter bronne strekte van de zo gewigtige, daar uit voortvloeijende, Gebeurtenissen, verdient het hier geheel plaats te vinden. Het Uitvoerend Bewind schreef in de volgende bewoordingen.

„ Bur-

„ Burgers Repreſentanten! Het is eene waarheid, welke geen betoog behoeft, dat alle menschlyke verordeningen en inſtellingen, uit derzelver aart, zy mogen met zo veel wysheids en voorzigtigheids, als waar toe het menschlyk verſtand in ſtaat is, daargeſteld worden, altyd voor verbetering vatbaar zyn, en waaromtrent de ondervinding best in ſtaat is, om het nut en de noodzaaklykheid te doen gevoelen. CXXVI. BOEK. 1801.

„ In de eerſte tyden eener Revolutie oordeelde men, by het ontwerpen eener Staatsregeling, naar welkers voorſchriften de aangelegenheden van het *Bataafſche* Volk zouden beſtuurd worden, noodig te zyn te bepaalen, dat, binnen zekeren vastgeſtelden tyd, eene Herziening der Staatsregeling zou plaats hebben; ten einde het Volk daar door gelegenheid zou gegeeven worden, om, de gebreken en nadeelen, die in derzelver uitvoering voorkomen mogten, te verbeteren, en daar door, meer en meer, 's Volks geluk, het groot oogmerk der maatſchappelyke Vereeniging, te bevorderen.

„ De ondervinding, Burgers Vertegenwoordigers! heeft Ul. en ons, geduurende de drie Jaaren, welke bykans, zedert de Aanneeming der Staatsregeling, verſtreeken zijn, meermaalen doen zien, dat onderſcheidene gebreken in de applicatie deezer voorſchriften voorkomen.

CXXVI. BOEK. 1801.

„ Dat 'er veelvuldige moeilykheden, „ die zich in het algemeen daarſtellen „ van alle de deelen der Staatsregeling „ opdoen, aanwezig zyn.

„ Dat 'er tegenkantingen moeten ontſtaan omtrent veele verordeningen, „ welke de aart en geſteldheid der zaaken, de locaale Situatie van ons Vaderland, het onderſcheide Character „ van onze Medeburgeren, derzelver „ zeer onderſcheidene Leevenswyze en „ Zeden, natuurlyk moeten doen gebooren worden, zonder dat zulks aan eenigen geest van tegenwerking tegen de „ algemeen vastgeſtelde beginzelen behoeft te worden toegeſchreeven, en „ welke men veelal als de gevolgen van „ niet diep genoeg doordagte maatregelen, die misſchien, in het afgetrokkene beſchouwd, zeer nuttig; doch in „ de uitvoering ſchadelyk bevonden worden, moet aanzien.

„ Hier by moet gevoegd worden, Burgers Vertegenwoordigers! dat, hoe „ zeer men ook, te goeder trouwe, moge gemeend hebben, de genoegzaame „ Afſcheiding van Magten, by de Staatsregeling, te hebben in agt genomen, zo „ kunnen en moeten 'er echter veele botzingen ontſtaan, en niet dan voor het „ algemeen belang ſchadelyk zyn, en die „ men natuurlyker wyze kan verwagten, „ dat gevonden zullen worden in eene „ Staatsregeling, welke in tyden van bin-

„ nen-

„ nenlandsche oneenigheden, en over- CXXVI.
„ haasting, is ontworpen, en aangeno- BOEK.
„ men geworden.

„ Deeze gebreken hoe eer hoe beter 1801.
„ weg te neemen, en de zaak zelve tot
„ die volkomenheid, waar voor zy vat-
„ baar is, te brengen, is de pligt van
„ het Volk, zo ras zy, aan wien het
„ Volk het Bestuur van zaaken heeft
„ toevertrouwd, hun gelegenheid gee-
„ ven om dit te beoordeelen.

„ Schoon dan nu ook het *Bataafsche*
„ Volk, by de Staatsregeling, gewild
„ heeft, dat deeze Herziening eerst met
„ het *Vyfde Jaar*, naa de Aanneming,
„ zou plaats hebben, zo is het echter
„ zeker, dat hetzelfde Volk, het welk,
„ ten allen tyde, bevoegd is zich eene
„ nieuwe Staatsregeling te geeven, en
„ dus noch zichzelven, noch zyne Naa-
„ komelingschap, onwederroepelyk aan
„ de tegenwoordige kan verbinden, even
„ zeer nu bevoegd is, die Verbeteringen
„ daar te stellen, die deszelfs belang,
„ deszelfs binnen- en buitenlandsche be-
„ trekkingen vorderen en noodzaaklyk
„ maaken.

„ De politieke toestand van den Staat,
„ de politieke toestand van *Europa*, de
„ gezinningen, welke Buitenlandsche Mo-
„ genheden jegens ons Gemeenebest koes-
„ teren, het oogpunt, waar uit zy ons en
„ ons Staatkundig aanweezen beschou-
„ wen, en veele andere beweegredenen,

CXXVI. BOEK. 1801.

„ welke wy voor Ul. doorzigt, Burgers
„ Vertegenwoordigers! niet behoeven
„ open te leggen, daar die in de dage-
„ lyksche gebeurtenisſen, in de blyde
„ vooruitzigten, welke wy omtrent eene
„ verbetering van onzen welſtand, Com-
„ mercie, Zeevaard en andere bronnen
„ van ons beſtaan, mogen koesteren, lig-
„ gen opgeſlooten, raaden ons deeze Her-
„ ziening en Verbetering van ons Staats-
„ geſtel, in dit gelukkig tydſtip tusſchen
„ een continentelen en algemeenen Vrede,
„ gebiedend aan.

„ De wyze van Herziening, by de
„ Staatsregeling voorgeſchreeven, is op
„ dit oogenblik, onzes eragtens, uit hoof-
„ de van het omſlagtige en langduurige
„ van dezelve, niet zeer geſchikt om het
„ heilzaam oogmerk, het geen wy, uit
„ hoofde onzer overtuiging van deszelfs
„ belangrykheid voor het heil des Volks
„ daar in opgeſlooten, bedoelen, te ver-
„ krygen.

„ Dan, hoe zeer wy ook, Burgers
„ Repreſentanten! overtuigd zyn van de
„ billykheid, nuttigheid en noodzaaklyk-
„ heid van deezen ſtap, begrypen wy dat
„ daar toe niet behoort te worden over-
„ gegaan, dan met toeſtemming en goed-
„ keuring van het Volk, hetgeen zich de
„ Staatsregeling heeft gegeeven; deszelfs
„ wil te eerbiedigen is onzer aller pligt.

„ Indien Gyl. nu met ons inſtemt, en
„ wy vleijen ons, dat Gyl., de zaak in

„ haar

„ haar waare daglicht beschouwende, en „ derzelver gewigt overweegende, zulks „ gereedlyk zult doen, dan slaan wy Ul. „ voor, om de Stemgeregtigde Burgers „ der *Bataafsche* Republiek tegen zeke- „ ren te bepaalenen tyd, in hunne Grond- „ vergaderingen, op te roepen, en dezel- „ ven te doen beslissen, of, uit aanmer- „ king, dat de ondervinding heeft doen „ zien, dat 'er verschillende gebreken in „ de Staatsregeling, welke den gang van „ het werk belemmeren of vertraagen, „ en dus voor 's Volks belang nadeelig „ zyn, gevonden worden, en de tegen- „ woordige toestand van zaaken in het „ algemeen, het tydstip eener Herzie- „ ning, welke de Staatsregeling toch „ wil dat geschieden zal, op dit oogen- „ blik, allergeschiktst maakt, die Her- „ ziening der Staatsregeling thans zal „ plaats hebben? — En, zo het *Ba-* „ *taafsche* Volk dit goedkeurt, in de „ tweede plaats, of hetzelve dan goed- „ vindt dat deeze Herziening zal geschie- „ den door eene Commissie van zeven of „ hoogstens negen Persoonen, door het „ Vertegenwoordigend Lichaam, op eenen „ Voordragt van het Uitvoerend Bewind, „ uit een dubbeltal Persoonen, te benoe- „ men, en welke Commissie, zonder „ eenige Instructie, binnen den tyd van „ twee maanden naa derzelver eerste za- „ menkomst, de Staatsregeling, door het

CXXVI. BOEK.

1800.

CXXVI. BOEK. 1801.

„ Volk op den drie en twintigsten April
„ MDCCXCVIII aangenomen, zal her-
„ zien, de verbeteringen, daar in nuttig
„ en noodzaaklyk, ontwerpen en in orde
„ brengen, en de alzo door hun verbe-
„ terde Constitutie aan het Uitvoerend
„ Bewind inzenden, om door hetzelve
„ daadlyk, zonder eenige voorafgaande
„ raadpleegingen, het zy van het Ver-
„ tegenwoordigend Lichaam, het zy van
„ het Uitvoerend Bewind, aan den Vol-
„ ke, ter goed- of afkeuring, te wor-
„ den overgebragt, — of wel, indien
„ dit verkieslyker mogt worden geoor-
„ deeld, dat het Volk, beslist hebbende,
„ dat 'er thans eene Herziening zou
„ plaats hebben, dan vast stelle, en het
„ Uitvoerend Bewind magtige, om, op
„ de meest geschikte en met het belang
„ der *Bataafsche* Natie overeenkomstige
„ wyze, de noodige Verbeteringen in
„ de tegenwoordige Staatsregeling te
„ ontwerpen, en dat Plan eener verbe-
„ terde Staatsregeling insgelyks, binnen
„ eenen bepaalden tyd, den Volke ter
„ goed- of afkeuring voorlegge.

„ Zie daar, Burgers Vertegenwoordi-
„ gers! onze gedagten kortlyk over een
„ allergewigtigst onderwerp, waar van
„ ons Staatkundig bestaan, geluk en
„ voorspoed, de agting en het vertrou-
„ wen onzer Bondgenooten, en van an-
„ dere Mogenheden van *Europa*, mo-

„ ge-

„ gelyk afhangt, onder Ul. oog ge-
„ bragt, en aan uwe ernstige raadplee-
„ gingen onderworpen.

„ Geene andere dryfveer, dan het waar
„ geluk van het *Bataafsche* Volk, heeft
„ ons hier toe bewoogen, en wy zullen
„ eene groote belooning daar in vinden,
„ dat wy, uit pligtmaatige overtuiging
„ van noodwendigheid van deezen maat-
„ regel, zynde werkzaam geweest, on-
„ zen pligt hebben betragt, en zullen
„ dus Ul. beslissing in deezen afwag-
„ ten."

Wat deswegen ter Vergadering voorviel.

Een voordragt van dien aart, van dat verre uitziend aanbelang op het lot des Lands, baarde ter Vergadering niet weinig ontzettings. Onder het voorleezen was op veeler gelaat verontwaardiging en afkeuring te leezen. De Voorzitter C. G. R. VAN MARLE hadt, naa het voorleezen deezes Briefs, niet voorgedraagen om denzelven in handen eeniger Leden te stellen, om de Vergadering des met hunnen raadslag te dienen, of wederspraak liet zich, met kragt, hooren, beweerende, dat de zaak, als lynregt inloopende tegen de duidelyke letter der Staatsregeling, „ dat 'er, tot op het einde van 't „ Jaar *Achttien Honderd Drie*, geenerlei „ verandering in de Staatsregeling kon „ gemaakt worden," niet in beraadslaging behoorde te komen. Een en ander voerde bedenkingen aan om den grond, waar op het Uitvoerend Bewind die Ver-

XXXVI. BOEK. 1801. vroeging deedt rusten, te verzwakken of weg te neemen. Anderen dagten hier over zagter, en kwam men, naa weinig over- en wederspraaks, tot het besluit, om den Brief Commissoriaal te maaken, met verklaaring, dat daar door niet werd te kennen gegeeven, dat de Vergadering denzelven tot een punt van Overweging gesteld hadt.

In handen eeniger Leden gesteld.

De Voorzitter benoemde daar op de Burgers Representanten STEYN PARVÉ, F. VAN LEYDEN, J. H. APPELIUS, D. C. DE LEEUW, VERBEEK, NUHOUT VAN DER VEEN, H. VAN ROYEN, U. J. HUBER, C. SCHEFFER, N. VAN FOREEST, P. VERHOYSEN en POMPE VAN MEERDERVOORT. De afweezige Leden zou men aanschryven om zich, op den Zestienden der loopende maand *Maart*, ter Vergaderinge te vervoegen, en zou aan niemand, dan in gevalle van de hoogste noodzaaklykheid, verlof om afweezig te blyven gegeeven worden (*).

Inhoud des Verslags.

Een zeer breedspraakig Verslag bragten deeze Gelastigden, ten bestemden dage, uit. Hoofdzaaklyk kwam het hier op neder: dat het Volk, by 't welke het Oppergezag berustte omtrent alles wat de gemeenschaplyke Volksbelangen betrof, ook mitsdien, ten allen tyde, bevoegd was zodanige Veranderingen en Verbeteringen in de Grondwetten der Maat-

(*) Bylagen op het XI. D. van het *Dagverh. der Handel. van het Vertegenw. Lichaam* bl. 1—6.

Maatschappy te maaken, als hetzelve, ter bevordering dier belangens, noodig en geschikt oordeelde. — Dat volgens de Staatsregeling dat Oppergezag onvervreemdbaar was; en dat alles, wat overeenkwam met de onvervreemdbaare Regten van den Mensch in de Maatschappy, door geene Wet kon verboden worden, en het *Bataafsche* Volk wel uitdruklyk gewild hadt, dat naar deeze Grondregelen deszelfs Burgerlyke en Staatkundige betrekkingen zouden gewyzigd worden — Dat alzo ook de Artykelen, welke de Herziening der Staatsregeling vóór den aanvang des Jaars *Achttien Honderd Vier* scheenen te verbieden, ingevolge het Generaal Voorschrift en de Hoofdwet der Staatsregeling zelve, naar de bovengemelde Grondregelen moetende gewyzigd worden, mitsdien aan het onvervreemdbaar Regt des Volks niet hinderlyk konden of mogten zyn, en alzo alleen tot eene partieele en reguliere Herziening van zommige Artykelen of gedeeltens der Staatsregeling, op een bepaalden tyd; maar geenzins tot eene Generaale Revisie derzelve, wanneer die noodzaaklyk was, konden of mogten betrekkelyk gemaakt worden — Dat de ondervinding, by het in werking brengen der Staatsregeling, hadt doen zien, dat dezelve voor wezenlyke Verbeteringen vatbaar, en alzo het Voorstel van eene Herziening, daar toe aan den Volke te doen, pligtmaatig was —

CXXVI. BOEK.

1801.

CXXVI. BOEK. — 1801. Eindelyk, dat de omstandigheden, waar in de *Bataafsche* Republiek door de gelukkige daarstelling des Vredes op het Vasteland zich thans bevondt, het tegenwoordig tydstip daar toe alzins geschikt deeden voorkomen, en het belangryk was, uit hoofde van de betrekkingen, waar in deeze Republiek, zo wel met opzigt tot derzelver Bondgenooten als tot andere Mogenheden van *Europa*, zich bevondt, dat het onbetwistbaar blyke welke de Wil der Natie zy.

Op deeze gronden wilden de Gelastigden het Besluit doen rusten, dat aan het *Bataafsche* Volk, op zekeren nader te bepaalenen tyd, zou worden voorgesteld, of hetzelve eene Herziening der Staatsregeling begeerde *Ja*, dan *Neen*; gelyk mede dat daar toe een verbeterd en veranderd Ontwerp van Staatsregeling ter *Goed-* of *Afkeuring*, aan hetzelve zou worden aangeboden. — Dat voorts de Personeele Commissie, door de Vergadering te deezer zaake benoemd, zou gevolmagtigd worden om, hoe eer hoe beter, met het Uitvoerend Bewind, over de wyze en daarstelling van dit een en ander in onderhandeling te treeden, en des de Vergadering van bericht te dienen (*).

In overweeging gesteld. Het Stuk, gedrukt zynde, werd door den Voorzitter APPELIUS, op den daar toe by meerderheid bepaalden Dag, ter over-

(*) *Bylagen op het* XI. D. *van het Dagverhaal*, bl. 6.

overweeginge gesteld, met eenen wensch om een Onderwerp van die tederheid en dat aanbelang, te behandelen met die wysheid, die voorzigtigheid, die bedaardheid, die belangloosheid, welke de Vergadering altoos behoorde te kenmerken.

CXXVI. BOEK. 1801.

De Burger VERBEEK, een der Leden die het Verslag hadt uitgebragt, betuigde wel daar mede in te stemmen; doch, dat 'er by het Concept-besluit éene zaak was voorgedraagen, waaromtrent hy in andere gedagten verkeerde. Het Verslag erkende hy gesteld te zyn in den geest en dat goed vertrouwen, dat de voorgeslaagene Verandering in de Staatsregeling waarlyk eene verbetering zou ten gevolge hebben; doch hy vroeg, waar de waarborg te vinden was, dat de uitkomst aan dit vertrouwen zou beantwoorden, en dat, naa de Staatsregeling in zommige opzigten misschien zou verbeterd weezen, dezelve, in andere opzigten, niet zou verergerd zyn? Het ontbreeken van die waarborgen, en het gevaar daar uit, in het tegenwoordig tydsgewrichte, te duchten, ontwaard hebbende, merkte hy op, dat die zaaken van het uiterste aanbelang alleen zouden afhangen van de Wyze hoe en de Persoonen door welken die Herziening geschieden zou. Was die Wyze goed, dan hadden wy voor geene kwaade Staatsregeling te vreezen; maar was die Wyze kwaad, dan was 'er geene goede Staatsregeling te wagten.

VERBEEK's raadslag.

Zo

CXXVI. BOEK. 1801.

Zo lang men hieromtrent in het onzekere verkeerde, bleef het een raadzel of de Herziening waarlyk nuttig, dan schadelyk, zyn zou; terwyl elk eerlyk Vaderlander toch liever onder eene gebrekkige, dan onder eene slegte Staatsregeling, zou verkiezen te leeven. Hy was van oordeel, dat men het zekere aan het onzekere niet moest opofferen, en dat de Eerste Kamer besluitende tot het tweede gedeelte van het Concept-besluit, het eerste in beraadslaaging zou behooren gehouden te worden tot dat de Commissie, naa gepaste onderhandelingen met het Uitvoerend Bewind, wegens de wyze *hoe*, de Vergadering met haaren raadslag zou gediend hebben.

NUHOUT VAN DER VEEN's verwerpend Besluit.

NUHOUT VAN DER VEEN hadt, volgens de Orde voor de Eerste Kamer, als Lid der Commissie, het Verslag mede ondertekend; doch was verre van het goed te keuren. Breedvoerig zyne gedagten deswegen ontvouwd hebbende, kwamen zyne gevoelen hier op neder. Dat eene Herziening der Staatsregeling, ter bevordering van het geluk des *Bataafschen* Volks altyd wenschlyk was. Dat hy dus daar voor stemmen zou, wanneer hy van derzelver noodzaaklykheid ten vollen overtuigd en voor de zekerheid der Grondbeginzelen genoegzaam gewaarborgd ware. Dan dat ook, daar het Voorstel van het Uitvoerend Bewind geene voldoende redenen of gronden bevatte, waar op de drin-

dringende noodzaaklykheid van zodanig eene Herziening berustte, en de Leden der Vergaderinge, noch zonder volkomen overtuiging van die noodzaaklykheid, noch zonder den duidelyken wil des Volks, deeze zyne eerste Grondwet, by welke de Herziening niet eerder dan in het Jaar MDCCCIV is bepaald, mogen overtreeden; maar aan dezelve, volgens gedaane beloften, moesten getrouw blyven — zodanig een Voorstel, in zulke algemeene en onzekere termen vervat, en van 't welk het geluk of ongeluk des Volks kon afhangen, zeer gewaagd was, en als strydig met den pligt van Volksvertegenwoordigers moest worden aangemerkt, en daarom geen onderwerp van beraadslaaging kon uitmaaken.

Zo spraken ook Ament, Verhoysen en anderen.

Naa dat Ament in 't breede de gronden zyner afkeuring van het Verslag opgegeeven, en voor het buiten beraadslaging houden zyn gevoelen uitgebragt hadt, tradt een derde der Gelastigden, de Volksrepresentant Verhoysen, voor, en was zo uitvoerig in het opgeven zyner redenen, waarom hy het Verslag wraakte, dat de Voorzitter hem verzogt zyn raadslag af te breeken, en zyn besluit ten aanziene van het Stuk in overweeging te geeven. Hy gehoorzaamde en stelde, met veel klems, zyne afkeuring voor, en wilde het Voorstel voorts buiten beraadslaging gehouden hebben. — Hier in was Diert van Melissant, als me-

CXXVI. BOEK. mede VAN DER BRAAK, met hem eenstemmig.

1801. Ris uit zyn gevoelen. Hier ook kwam RIS op neder, naa in 't slot zyns, het Rapport wederspreekenden Vertoogs, aangemerkt te hebben, dat de Ingezetenen der *Bataafsche* Republiek, tot heden toe, het goede van de Staatsregeling nog niet genooten; maar, in tegendeel, den last van de verandering in de Staatsverordening en de rampen en onkosten eens alvernielenden Oorlogs getorscht hadden. — Was 'er, voerde hy verder aan, hier of daar een Artykel in de Staatsregeling voor verbetering vatbaar, of waaromtrent onze Buitenlandsche Betrekkingen eenige verandering vorderden, dan wilde hy, dat zulks aan het Vertegenwoordigend Lichaam ter raadpleeging zou worden voorgedraagen; „ doch laat men," dus luidt ten slotte zyne taal, „ door het verwerpen of door „ het revideeren der Staatsregeling *zich* „ niet blootstellen, aan de verbreeking „ zo van onze plegtig gedaane belofte, „ als van de maatschaplyke overeenkomst, „ om voor het oog van *Europa* beschouwd „ te worden als een Volk, dat zich, in „ geenerlei maniere, aan een gevestigde „ Regeeringsvorm borneert, en dieshalven, als ongeschikt wordt aangezien, „ om tot eenige onderhandelingen over „ de algemeene belangens te worden toegelaaten; vermids men zich op het „ bestendig bestaan haarer Regeeringsvorm niet kan verlaaten."

SCHER-

SCHERMER oordeelde mede, dat noch het Voorstel des Uitvoerenden Bewinds, noch het Verslag der Commissie, een punt van Beraadslaging voor de Vergadering mogt uitmaaken — GULJÉ liet zich, by het uitbrengen van dergelyk een raadslag, meer dan een der Spreekeren, uit in den lof der thans bestaande Staatsregeling. — TEN POL wraakte den Voordragt en het Verslag.

CXXVI. BOEK. 1801. Andere Verwerpers.

STEYN PARVÉ tradt, daar tot dus lange zo veelen een verwerpenden Raadslag hadden uitgebragt, als een Verdeediger van het een en ander op. Hy merkte hoofdzaaklyk aan, dat, zyns oordeels, geen voorige der Spreekeren het punt, waar op het eigenlyk geheel aankwam, hadt aangeroerd. Men raadpleegde hier niet over de vraag, of 'er eene Herziening zyn zou? *Ja*, dan *Neen*, en nog veel minder of men de Staatsregeling, op eigen gezag, veranderen zou? Was dat waar, dan golden alle de bewyzen, welke men tegen de bevoegdheid der Vergadering daar toe, ten opzigte van de gedaane beloften, om de Staatsregeling te handhaven, hadt aangevoerd. — De vraag was alleen deeze, zullen wy voortgaan met gebreken in te voeren, of zullen wy, als Gemagtigden, welke het voordeel van onze Committenten behartigen, aan dezelven voorstellen, of zy deezen last wel ten einde willen hebben uitgevoerd, en of zy niet liever eene verandering en ver-

STEYN PARVÉ treedt als een Verdeediger van het Verslag op.

be-

CXXVI. BOEK. 1801. betering in dien Lastbrief begeeren? — Dit was het éénig waar Gezigtpunt, waar uit men deeze zaak beschouwen moest, en, deedt men dit, dan verdweenen, zyns bedunkens, alle zwaarigheden, de zaak was als dan duidelyk, en het begrip der Commissie dienaangaande ontegenzeggelyk; vooral, wanneer men, zo als vry algemeen het begrip schynt te zyn, als een uitgemaakte zaak aannam, dat het Volk op zich zelven, ten allen tyde, de Staatsregeling veranderen en verbeteren kan; want dan waren die genen, welke met het in werking brengen of de uitvoering derzelve belast waren, ook ten allen tyde verpligt van de voorkomende gebreken, wanneer die het bestaan der Maatschappye kunnen benadeelen, aan 't Volk kennis te geeven en nadere orders te vraagen. — Wel waren nu omtrent drie Jaaren verstreeken, zints het aanneemen der Staatsregeling, en men hadt het *Volk* eerder van die gebreken moeten waarschuwen; maar de omstandigheden gedoogden dit toen nog niet. De Oorlog op het Vasteland, welke ons dan meer dan minder bedreigde, en de onzekerheid van onzen Staat en betrekkingen, raadde dit toen te eenemaal af; maar dit nam niet weg, dat misschien veelen vooraf reeds wenschten eene wezenlyke verbetering in de Staatsregeling, op eene zo veel mogelyk geregelde wyze, te zien ingevoerd; en het tydstip van den Vrede op het

het Vasteland, als daar toe juist geschikt, te gemoet zagen: doch was hier van zyn mogt, was het dan nog beter naa drie Jaaren, dan nog langer, te wagten. — Op deeze gronden oordeelde STEYN PARVÉ, dat het Voorstel daar toe, door het Uitvoerend Bewind gedaan, wel degelyk een punt van overweeging zyn moest, zo dat hy volhardde by het gedaan Verslag.

CXXVI. BOEK. 1801.

Hier in stemde niet alleen ten vollen mede de Representant HUBER; doch drong deeze het nog sterker aan; inzonderheid door een en ander bewys der Tegenspreekeren te wederleggen. — VAN GALEN betoonde zich een zo yverig Voorstander van het Verslag, en zo zeer gesteld op de Herziening, dat hy, daar een en andere Tegenspreeker gevorderd hadt, dat men de gebreken der Staatsregeling, en de botsingen daar uit ontstaande, zou opnoemen, een aanvang maakte met een lyst van nog onvolvoerde, of, zyns oordeels, verkeerd daargestelde stukken, op te haalen. In zynen yver door den Voorzitter in de reden gevallen, en verzogt by het punt, waar over men handelde, te blyven, betuigde, „ 'er wel geheel te willen uitschei„ den: wyl hy reeds genoeg scheen ge„ zegd te hebben."

HUBER en VAN GALEN er voor.

Wanneer, by hoofdlyke stemming, gebleeken was, dat zeven en dertig tegen drie en twintig zich voor het gevoelen ver-

De meerderheid voor het in over-

CXXVI. BOEK. 1801. weeging neemen des Voorflags. — Voorgeftelde bepaaling.

verklaarden, dat de Brief des Uitvoerenden Bewinds een onderwerp van beraadflaging der Vergadering zou uitmaaken, gaf de Voorzitter in bedenking, om, in den geest van den door den Burger Reprefentant VERBEEK uitgebragten raadflag een befluit te neemen. Hy vorderde met deezen, dat men van de bedoelingen des Uitvoerenden Bewinds behoorde onderrigt te weezen, alvoorens men eenig bepaald befluit, ten aanziene van de hoofdzaak, name, en dus het tweede gedeelte van het door de Commisfie voorgefteld befluit, ftrekkende tot eene algemeene volmagt aan de Commisfie, om met het Uitvoerend Bewind te handelen over de *wyze hoe*, des hunne bedenkingen en raad in te brengen, blyvende intusfchen het eerfte gedeelte des Voorftels onbeflist.

Overweeging van dit Voorftel.

Schoon de Burger Reprefentant STEYN PARVÉ liever zou gezien hebben, dat de Vergadering zich omtrent het geheele Befluit, zo als het lag, verklaarde, wilde hy daar op niet aandringen, indien het Voorftel des Voorzitters kon ftrekken om de denkbeelden der Leden meer te vereenigen. — Naar GULJÉ's begrip kon dit voorftel zo min een onderwerp van beraadflaging der Vergaderinge worden, als de voordragt van het Uitvoerend Bewind. Als overeenkomftig met den Lastbrieve der Volksvertegenwoordigeren, en meer beantwoordende aan de waardigheid

des

der Vergaderinge, wilde hy het Uitvoerend Bewind aangeschreeven hebben, om aan dezelve, in geschrifte, op te geeven welke Gebreken in de Staatsregeling waren, die zulk een overhaasten stap vereischten. CXXVI. BOEK. 1801.

De Voorzitter, dit hoorende, betuigde zeer leevendig te gevoelen, hoe de Leden, die gestemd hadden, dat de Brief des Uitvoerenden Bewinds geen stuk van raadpleeging voor de Vergadering kon uitmaaken, zich tegen dit Voorstel zouden moeten verklaaren; dan, dat daar nu de meerderheid der Vergaderinge daaromtrent anders beslist hadt, kon, zyns inziens, niemand hunner afkeuren, dat de Vergadering, alvoorens iets bepaalds te beslissen, nader van de oogmerken des Uitvoerenden Bewinds wilde onderrigt worden, waar toe het Voorstel van den Burger Representant VERBEEK, door hem herhaald, strekte.

Over het tegenwoordig afdoen of uitstellen van de verdere beraadslaagingen op dit stuk, vielen eenige woordwisselingen. Te midden van deeze vroeg de Representant LEWE het woord, strekkende om de geraadenheid aan te toonen, dat men het Eerste Lid in beraadslaging hieldt, en de verzogte volmagt aan de Commissie verleende; alles ten einde de Vergadering, na het nader Verslag gehoord te hebben, mitsgaders het Ontwerp, gelyktydig over deeze onderwer-

 pen

CXXVI. BOEK. 1801.

pen en het bepaalen van eene Herziening der Staatsregeling nader zou kunnen beraadslagen, en besluiten, zo als dezelve in haare wysheid zou bevinden te behooren.

's Voorzitters Voorstel omhelsd.

Eenigen, weigerden, op 's Voorzitters herhaalen des gedaanen Voorstels en het stemmen deswegen, de stem uittebrengen. Onaangenaamheden volgden hier uit en scherpe bejegeningen; dan de Burger APPELIUS handhaafde zyn gezag als Voorzitter, en de meerderheid stemde met zyn herhaald Voorstel in. Een tiental Vertegenwoordigers bleeven by het weigeren van het uitbrengen hunner stemmen volharden (*).

Het Stuk ter Tweede Kamer overwogen.

Het dus verre gebragte ter Eerste Kamer werd, met de daar toe behoorende Stukken, ter Tweede Kamer gezonden. De Voorzitter N. VAN FOREEST stelde voor, dit Besluit voor berichtgeeving aan te neemen. Dan de Burger Vertegenwoordiger CRAMER viel hier tegen in, en wilde geheel andere maatregelen genomen hebben. Hy merkte op, dat de inhoud des Briefs van het Uitvoerend Bewind de onberekenbaarste gevolgen kon naa zich sleepen. — Dat het daar op uitgebragt Verslag, door de daar in voorkomende Sophistische redeneeringen en veronderstellingen, aanleiding geeven kon om den stillen en vreedzaamen Burger tegen het

CRAMER verzet 'er zich tegen.

zo

(*) *Bylagen op het XI. D. van het Dagverhaal*, bl. 7—46.

zo plegtig aangenomen Maatschappelyk Verdrag mistrouwen in te boezemen en voorinteneemen; als mede, dat het genomen besluit niet ondubbelzinnig insloot eene toestemming tot het daarstellen van eene andere Staatsinrichting, zonder dat daar toe eenige bepaalde gronden werden opgegeeven, veel min, dat, van 's Volks zyde, daar toe eenige aanvraage gedaan was. Hy voerde aan, dat de Republiek daar door werd blootgesteld aan eene losmaaking van een pas aangegaan Maatschappelyk Verdrag, de moeder van Revolutie en Regeeringloosheid — dat het strekte tot verbreeking van het vertrouwen, 't geen onze groote Bondgenoot, en zelfs andere Mogenheden, in ons gesteld hadden, en nog stelden — dat de voorgedraagene handelwyze, in deszelfs aart en gevolgen, allergevaarlykst was, als een aanslag insluitende op de Staatsregeling, welke allen ten plegtigsten verklaard hadden, met al hun vermogen, te zullen handhaaven. Hy wilde alle deeze Stukken in handen eener personeele Commissie gesteld hebben, ten einde aan deeze Kamer ten spoedigsten op te geeven de middelen, welke de handhaaving der Staatsregeling en de veiligheid van den Staat in deezen vorderden.

CXXVII. BOEK. 1801.

Niet alleen vereenigde zich de Representant LINTHORST volkomen met dit voorgestelde, hy ging een stap verder, de gedaane Voordragt en het Besluit der

Ook LINTHORST.

CXXVI. BOEK. 1801. Vertegenwoordigers, inzonderheid van VAN DE BRAAK, GULJÉ en AMENT; dan het mangelde desgelyks niet aan Omhelzers en Voorstanders van dat begrip. Onder deezen staken uit POMPE VAN MEERDERVOORT, QUEYSEN, en VAN ROYEN. De eerstgemelden drongen onder anderen aan, dat 'er wel beslooten was, het stuk der Herziening *kán*, doch niet het *zal* een punt van beraadslaaging uitmaaken, en zo dit laatste al plaats greep, dan zou het nog mogelyk zyn, dat by die beraadslaagingen de Vergadering goedvondt het Voorstel van de hand te wyzen, en dan nog zou het ten laatsten aan het Volk staan, in deezen te kiezen. — Dat, wanneer men daar en tegen in overweeging nam, den aandrang van veele Gemeente-Bestuuren, welke nu zedert byna drie Jaaren, die posten, op eene inconstitutioneele wyze, hadden vervuld, reikhalzend het oogenblik te gemoete zagen, om, op eene constitutioneele wyze, door anderen vervangen te worden; en daar by voegde de middelen van dwang, welke tot het doen waarneemen dier posten hadden moeten in 't werk gesteld worden, dan deedt 'er zich grond van vreeze op, dat, door het verlaaten van gemelde posten, door veele der zich ter Vergaderinge vervoegd hebbende Gemeente-Bestuuren, de grootste verwarringen of onbillykheden zouden moeten plaats grypen. — Anderen verzetten zich tegen het herroepen

pen des daaromtrent genomen Besluits. — Het mangelde intusschen GERLSMA aan geene Medestanders, die gemelde zwaarigheden niet vonden, en het geraaden oordeelden, met die zaak niet voort te vaaren, en de opschorting daar te stellen. By hoofdlyke stemming bleek, dat negen en twintig in dit laatste gevoelen stonden, en dus op één en twintig de meerderheid hadden (*).

CXXVI. BOEK. — 1801.

Hoog liepen de woorden over deeze opschorting, ter Tweede Kamer gevoerd, daar men dezelve in 't verband beschouwde met het Voorstel der Herziening van den Staatsregel. Zommigen hielden het bekragtigen voor eene deelneeming in dat Besluit, en eene ingewikkelde instemming tot handelingen, die het Vaderland aan de grootste gevaaren blootstelden. Boven allen lieten zich PLOOS VAN AMSTEL, CRAMER, en LINTHORST daar tegen hooren; dan VITRINGA, SIDERIUS, VAN HALL, en BACOT yverden 'er voor. VAN DE KASTEELE voerde, met zeer veel behoedzaamheids, den grond aan, waar op hy voor de bekragtiging stemde. Immers hy sprak: „ Indien het Besluit der Eerste Kamer, „ daar toe strekte, om aan de voornaame „ gronden, waar op ons Staatsgebouw „ rust, eenige verzwakking toe te bren„ gen, en daaromtrent onzekerheid te ver„ spreiden. — Ja, indien dit Besluit in „ eenig

Wordt ter Tweede Kamer bekragtigd.

(*) *Dagverh. der Handel. van het Vertegenw. Lichaam* XI. D. bl. 805—808.

CLXVI. BOEK. 1801.

„ eenig verband stondt met zodanige Staats„ gronden, zonder welke, naar myn in„ zien, onze Republiek niet kan bewaard „ of tot een staat van bloei en welvaard „ gebragt worden; zou ik myne stem ter „ bekragtiging niet geeven. — Indien „ men, door dit Besluit te bekragtigen, „ zelfs maar erkende, dat 'er waarschyn„ lyk eene Herziening, of Verandering „ der Staatsregeling zou plaats hebben, „ dan zou ik tegen de bekragtiging stem„ men." — Het was thans de zaak niet zich daar over uit te laaten; de grond, waar op het hem voorkwam, dat men tot bekragtiging moest besluiten, was om dat de Eerste Kamer raadpleegde over eene Voordragt, waar van de uitkomst niet kon voorzien worden; doch welke uitkomst inmiddels, door het zamenvoegen of splitzen van tot hier toe afgezonderde of vereenigde Gemeenten, niet behoorde uit haar geheel gebragt te worden. — By hoofdlyke Stemming bleeken één en twintig voor, en zeven tegen het bekragtigen des Voorstels te zyn (*).

Uitgebragt Verslag vergezeld van het Ontwerp eener

Het verlangde Verslag bleef niet lang uit (†). Het ging vergezeld van een *Nieuw Ontwerp van Staatsregeling*. Wydluftig was de Inleiding tot het Stuk zelve. Het behelsde sterke aanmaaningen tot kalmte; drong aan op het afleggen van voor-

(*) *Dagverh. der Handel. van het Vertegenw. Lichaam* XI. D. bl. 836—848.

(†) 't Zelve werd den 19 van Mey ingediend.

vooroordeelen, en van eigenzinnigheid; stelde voor, dat het hier niet te doen was om eene gedeeltelyke Herziening van deeze of geene Artykelen; maar van de Staatsregeling over het geheel. Eene Herziening des te noodzaaklyker door hun gekeurd, en te gelyk te aanneemelyker geoordeeld, om dat de tyden, die wy thans beleefden, geheel verschillende van die, waar in de Staatsregeling was daargesteld, en alzo meer kalmte, minder overdreevenheid, en mitsdien ook meer waarschynlykheid van weezenlyke verbetering scheenen te belooven.

CXXVI. BOEK. —— 1801. Nieuwe Staatsregeling.

Het gezigtpunt, waar uit zy, van den beginne af, en by een voorig Verslag, deeze zaak beschouwd hadden, drong de Commissie thans nader aan; de gronden en beweegredenen opgeevende, welke hun bewoogen hadden om gezamenlyk met het Uitvoerend Bewind een verbeterd Ontwerp van Staatsregeling te vervaardigen; ten einde, onder het welneemen der Vergadering, hetzelve aan het *Bataafsche* Volk zou worden voorgesteld, om deszelfs wil daar op te verstaan.

Veel spraken zy van de opofferingen, welke de meerderheid der zodanigen, die met hun hadden ingestemd, van hunne byzondere begrippen gedaan hadden. Dan één punt was er, in de onderhandelingen met het Uitvoerend Bewind geweest, waaromtrent zy met hetzelve verschil-

XXXVI. BOEK. 1801. schilden, en waar van zy niet te min, pligtshalven en om dat het de grondbeginzels van allen Maatschappelyk Verdrag aantastte, vermeend hadden niet te mogen afgaan. — 't Zelve kwam hier op neder. Kunnen of moeten, in dit geval, de Stemgeregtigde Burgers in de Grondvergaderingen, vooraf beslissen, of 'er eene Herziening der Staatsregeling zyn zal? *Ja* dan *Neen?* zo als het Uitvoerend Bewind vermeent; of hangt dit af van den Wil des geheelen Volks, zo als de Inleveraars van het Verslag oordeelden; of, met andere woorden, berust de Oppermagt, ten deezen aanziene, by de *Stemgeregtigde Burgers*, of by het *geheele Maatschappelyk Lichaam?*

Zy betuigden, de gevoelens van anderen te eerbiedigen; maar konden niet ontveinzen, dat dit begrip des Uitvoerenden Bewinds hunne verwondering naa zich hadt getrokken. „ Of is het," op dat wy ons van hunne eigene woorden bedienen, „ geene eeuwige waarheid, wel-
„ ke noch wentelende eeuwen, noch
„ drang van gebeurtenissen verduwen
„ kunnen, dat het daarstellen van Grond-
„ wetten der Maatschappy, dat de instand-
„ houding, de vernietiging, de verande-
„ ring en de vernieuwing van het *Con-*
„ *tract Sociaal* notoir emaneeren moet
„ van het geheele Volk, dat dit in den
„ volstrektsten zin is eene daad van het
„ Oppergezag, en dat geen Lid, geen ge-
„ deel-

„ deelte van de Maatschappy zich dat „ Oppergezag mag aanmaatigen. — Geen „ wonder dan ook, dat, ten allen tyde, „ zy, die het Bestuur van zaaken in handen hadden, daar van zyn doordrongen „ geweest, en offchoon zy ook zelve „ daar van afweeken, echter niet te min, „ met de daad daar van openlyke belydenis gedaan hebben. — Het kan niet „ anders, dan aan de omstandigheden en „ den staat van zaaken, ten tyde der aanneeming van de Staatsregeling, geweeten „ worden, dat aan deeze beginzelen, welke zo essentieel tot het bestaan van het „ Maatschappyelyke Verdrag behooren, „ niet die hulde gedaan is, welke men anders uit de volmondige erkenning en plaatzing dier Principes aan het hoofd derzelven zou hebben mogen verwagten(*). — „ Dan genoeg hier van, het is thans geen „ tyd om oude wonden op te ryten. — „ Trouwens wat ook hier omtrent, in „ vroegere dagen, moge hebben plaats „ gehad, en offchoon men, in verwarde „ tyden, daar van, voor eenen korten „ tyd, eenigzins moge hebben geglisseerd, „ het Principe, is ook in de tegenwoordige Staatsregeling geconserveerd gebleeven, en geen wonder, hetzelve is „ ook onwrikbaar. — Anders toch herschept men den Burgerstaat in den Staat „ der Natuur, het Oppergezag wordt de „ wil

CXXVI. BOEK. —— 1801.

(*) Het V. en IX. Artykel bereepen zy zich op.

CXXVI. BOEK. 1801.

„ wil der Sterksten, en de zogenaamde „ Wet wordt Overheersching. — Wat „ ook ten tyde van de aanneeming der „ Staatsregeling moge hebben plaats gehad, het beginzel, hetwelk wy belyden, is daar by bevestigd, en dit is, „ ten deezen, genoeg."

Dit stuk wordt breeder uitgewerkt by het onderzoek na de Staatkundige Regten, van welke de Staatsregeling gewaagde, door Stemgeregtigde Burgers alleen in de Grondvergaderingen uit te oefenen. Waar naa de Inleveraars uitroepen. „ Belangryk oogenblik! Naa meer dan twintig jaaren Broedertwist, naa een groot „ gedeelte van onzen leeftyd in onderlinge oneenigheden te hebben doorgebragt; naa zo veele geweldige schokken en opeengevolgde omwendingen, „ is het tydstip dan daar, dat wy, en alle „ Ingezetenen van dit weleer zo gezegend Land, geroepen worden, om nevens het Altaar des Vredes ook dat der „ Eendragt op te richten, en daar toe „ het Verdrag te sluiten: immers en in „ allen gevalle, om, in de algemeene „ werkzaamheden, tot vestiging van het „ Maatschappelyk Geluk, ons onderling „ te vereenigen, en, ter liefde van het „ Vaderland, alle twist en partyschappen, en ach! ware het voor eeuwig! „ aan de vergetelheid toe te wyden!"

Op alle de gemelde gronden rustte de Voordragt eenes Besluits, om het door het

het Uitvoerend Bewind en de Commissie vervaardigde en thans overgelegde Ontwerp van Staatsregeling den *Bataafschen* Volke, ter Aanneeming of Verwerping, aan te bieden. — Om hetzelve, by eene gepaste Proclamatie, tot kennis van den Volke te brengen. Dat elk Burger en Ingezeten deezer Republiek (onder de gewoone uitzondering der zodanigen, die geen Persoon waren) een Stembillet zou worden ter hand gesteld, de vraag inhoudende, of hy het Ontwerp van Staatsregeling, door het Uitvoerend Bewind, ter kennisse van het *Bataafsche* Volk gebragt, aannam of niet? welke vraag een ieder vervolgens met *Ja* of *Neen*, met Naamtekening of Naamsmerk, zou moeten beantwoorden. — Deeze Stembilletten zouden ten bepaalden tyd opgehaald, en daar van door de Gemeente-Besturen lysten gemaakt worden, voor het Departementaal Bestuur, om ze vervolgens het Uitvoerend Bewind te doen toekomen. Intusschen zouden allen, die hunne Billetten oningevuld, of geheel niet hadden terug gegeeven, aangemerkt worden als geen overtuigende reden te hebben gehad, om hunne Toestemming tot de aanneeming van het voorgestelde Plan te weigeren, en alzo, in tegenoverstelling der Weigeragtigen, by de Aanneemers gerekend en gevoegd worden (*).

CXXVI. BOEK.

1801.

Eer

(*) *Dagverh. der Handel. van het Vertegenw. Lichaam* XII. D. bl. 282—288. Het Ontwerp zelve *Ald.* bl. 290. 298. 308 enz.

CXXVI. BOEK

1801.

Pyman tot Lid des Uitvoerenden Bewinds verkozen.

Eer de dag daar was, op welken de belangryke beraadslaagingen op dit Verslag eenen aanvang stonden te neemen, verscheen de tyd, om voor den aftreedenden Directeur A. W. Hoedt, eenen anderen te verkiezen, volgens de wyze ten voorleden Jaare bepaald. By de Stemming hadt G. J. Pyman, voormaals Agent van Oorlog, en thans, voor eenen tusschentyd, voor den Burger Cambier met de papieren van dat Agentschap belast, van de zestig tegenwoordig zynde Leden vyftig stemmen, en dus eene volstrekte meerderheid. Eene volgende stemming bragt op dit getal J. van der Horst, en een derde F. W. von Libeherr. Uit dit Drietal viel, ter Tweede Kamer, de meerderheid der stemmen op Pyman, die als Lid van het Uitvoerend Bewind werd uitgeroepen (*).

Het Verslag en het Plan in overweeging gebragt.

Te voorzien was het, dat de raadslagen, wegens de Herziening der Staatsregeling, een stuk, waar over, by het eerste ter baane brengen, als mede by de volgende behandeling, zo veel was voorgevallen, nu, daar het op de groote zaak aankwam, niet zagtlyk zouden voortgaan. De Voorzitter Verhoysen keurde het noodloos, daar de Stukken voorhanden de belangrykheid van 't zelve uitweezen, des iets te zeggen; dan, zyns oordeels, moest diezelfde belangrykheid ook de Verte-

(*) *Dagverh. der Handel. van het Vertegenw. Lichaam* XII. D. bl. 340. 345. 346 en 429.

tegenwoordigers des *Bataafschen* Volks vervuld hebben met het bezef om met alle mogelyke orde, welvoegelykheid en bedaardheid te werk te gaan; waar toe hy hun aanmaande. — Der vergaderde menigte van Toehoorderen stelde hy voor, dat zy zich van alle inmenging, het zy door toejuichen als anderzins, zouden hebben te onthouden; ten einde hy niet in de onaangename verpligting mogt komen, om de middelen, ter bewaaring van de goede orde, waar mede hy belast was, voorgeschreeven, te moeten aanwenden.

CXXVI. BOEK. —— 1801.

Aanmerkingen deswegen.

Wel hadden de Indieners van het Verslag en het Ontwerp, van hunne betoonde Inschiklykheid en Opoffering van eigene begrippen, gesprooken, en by de aanmerking, dat, te deezer zaake, de toestemming van allen in alles te willen het zelfde was als het onmogelyke te begeeren, 'er by gevoegd, dat ook de Leden der Vergadering, zo zy hoopten, door hun voorbeeld, zouden toonen, dat zy ook opofferingen van byzondere gevoelens zouden weeten te doen. „Immers," op dat wy hunne eigene woorden bezigen, „althans door spitsvindinge of onredelyke redentwist, in de Vergadering „den toon niet aanheffen, welke tot het „provoceeren van Partyschappen aanleiding geeven kon. Dan zouden voorzeker geene schelluidende Discussien „over de byzondere deelen of artykelen

CXXVI. BOEK. 1801.

„ van het Ontwerp, in de onderscheidene orden van de Republiek, den weêrklank geeven, welke kwaadwilligen voor een alarmkreet zouden kunnen doen doorgaan (*)."

Te wel kenden de Vergaderings Leden, die in deezervoege spraken, de geestgesteltenis hunner Medeleden en veeler reeds verklaarde gevoelens op dit stuk in 't byzonder, om de hoope te koesteren, dat en Verslag en Ontwerp aanneemelyk zou weezen; veeleer moesten zy op heftige tegenspraak en wederstandbieding staat maaken: en zulks zelfs verwagten van Medegelastigden ten aanziene van dit stuk zelve.

Verbeek's raadslag.

Zulks bleef niet uit. Verbeek, Lid der Commissie, werd de eerste Spreekbeurt gegeeven. 's Mans gevoelens waren bekend uit het vroeger voorgevallene. Hy hadt het genoegen gesmaakt, dat zyn Voorstel door de meerderheid der Vergadering omhelsd werd (†), 't geen aanleiding gaf tot het thans in overweeging gebragt Verslag, gepaard met een Ontwerp van Staatsregeling; de onzekerheid, waar in hy met de Vergadering verkeerde, was weggenomen. De groote vraag was nu, of dit Ontwerp waarlyk zo veel beter was dan de tegenwoordige Staatsregeling, dat de Leden der Vergaderinge het geluk des Volks

(*) *Dagverh. der Handel. van het Vertegenw. Lichaam* XII. D. bl. 284.

(†) Zie hier boven bl. 171 en 178.

Volks waarlyk meenden te bevorderen, wanneer zy hun 't zelve, als eene betere Staatsregeling, ter goedkeuring aanpreezen? — Voluit verklaarde hy hier *Neen* op; en ontwikkelde de gronden van dit zyn gevoelen met eene rondborstigheid, welke het gewigt der zaake vorderde; doch tevens vry uitvoerig (*). CXXVI. BOEK. 1801.

De Volksvertegenwoordiger VERBEEK hadt zich van eene Herziening der Staatsregeling een geheel ander denkbeeld gevormd, dan de Meerderheid der Personeele Commissie hadt uitgebragt; nimmer gedagt, dat de Herziening, van welke de Staatsregeling sprak, als naa verloop van vyf jaaren zullende plaats grypen, ten oogmerke zou hebben, om de vastgestelde Orde van zaaken in gevaar te brengen, van geheel te worden omgekeerd; maar alleen bedoelde om den grooten vorm der eenmaal aangenomene Staatsregeling te behouden, en ten bestemden tyde, zonder groote Staatsschokken, de kennelyke gebreken, die de ondervinding aanwees, weg te neemen en te verbeteren; ten einde, door dit middel, op eene geschikte wy-

(*) Uitvoerig waren op dit Stuk veeler Raadslagen; en te uitvoerig ter overneeming. Nogthans zullen wy niet voorby kunnen om uit veele iets over te neemen, en dus eene gelykheid te betragten, in onze schryfwyze gehouden by het vermelden van vroegere Gebeurtenissen van soortgelyken aart als die wy tegenwoordig beschryven. 't Is daar door dat wy niet spreeken; doch de Hoofdbedryvers zelve spreekende invoeren.

CXXVI. BOEK. 1801. wyze, tot den hoogstmogelyken trap van volmaaktheid op te klimmen. — Dan het thans door de Commisfie overgelegde Ontwerp bleek geene Herziening der Staatsregeling te zyn, maar bevatte veeleer in zich eene geheele Omkeering van zaaken, waar by het Volk van zyne voorregten beroofd, en de voornaamfte magt in de handen van eenige weinigen werd toevertrouwd. Een bedryf ftrydig met den aangenomen lastbrief.

De hoofdzaaken, tot welke VERBEEK zich bepaalde in het wederfpreeken, waren, dat door het omhelzen van dit Ontwerp de Vryheid des Volks in 't grootfte gevaar zou gebragt worden, en dat men daar in geene waarborgen vondt tegen Overheerfching en de indragt van Magt.

Gloeiende van Vryheidsmin vangt hy aan: „De norfche Ariftocraat moge glimlachen, wanneer men nog eenige waarde blyft hegten aan de Vryheid, wanneer men haar, als het voorwerp van bewondering en hoogagting, nog durft eerbiedigen — De laage Vleijer, die zyn fortuin zoekt by de Grooten, welke haar onderdrukken, moge de mogelykheid van haar aanweezen ontkennen, en den fpot dryven met haar beftaan — Ik zal nimmer ophouden haar te eerbiedigen, als het edelfte gefchenk der Godheid, aan 't welk wy onze hoogfte voortreffelykheid verfchuldigd zyn."

Die

CXXVI. BOEK. 1801.

Die Vryheid, zo zeer door deezen Spreeker geëerbiedigd, bestond in een Evenwigt van Magt, en kon die, zonder dezelve, op den duur geen stand houden. In het thans ontworpen Plan, beweerde hy, dat daarby aan het Uitvoerend Bewind eene veel grooter magt, dan by de tegenwoordige Staatsregeling, werd opgedragen — dat de ondergeschiktheid van alle bewindvoerende Persoonen aan hun, die het Volk vertegenwoordigen, en dus de hoogste Magt uitoefenden, geheel was weggenomen — dat, naar maate men de Magt van het Uitvoerend Bewind vermeerderd hadt, men naar die maate het Gezag van het Vertegenwoordigend Lichaam hadt ingekort, en dus het Evenwigt van Magt, waar voor zelfs by de tegenwoordige Staatsregeling niet genoeg gezorgd was, zodanig hadt weggenomen, dat de balans, altoos, na het Uitvoerend Bewind moest overhellen, terwyl de Vertegenwoordigers des Volks in bloote Machines hervormd waren, en men de vermenging van Magt, waar van men het schadelyke, het nadeelige, in andere gevallen, met zulke sterke kleuren hadt weeten af te maalen, hier op eene Constitutioneele wyze vondt daargesteld.

Dit breeder uitgewerkt hebbende, „ mogt hy," wy bezigen hier 's Spreekers eigene woorden, „ niet ontveinzen, „ dat hem, by het doorbladeren van het „ Ontwerp, op verscheide plaatzen, de ken-

CXXVI. BOEK. 1801.

„ kennelykste bewyzen waren voorgeko-
„ men, dat de eerste Ontwerpers van
„ hetzelve, die zich, misschien op eene
„ looze wyze, nog verborgen hielden,
„ geen minder doel gehad hadden, dan
„ om, onder den schyn van de Vry-
„ heid te handhaven, en de grondbegin-
„ zels van de Staatsomwenteling van
„ MDCCXCV kwanswys te bewaaren,
„ de zogenaamde *Patriciers* de teugels
„ van het Bestuur weder in handen te
„ geeven, en onze vrye halzen te krom-
„ men onder het haatlykst juk der Sla-
„ verny, dat immer kan worden uitge-
„ dagt; naamlyk dat der *Aristocratie*, die
„ het laatste overblyfzel der Vryheid in
„ onze boezems verstikkende, ons even
„ zeer door alle Volken zouden doen
„ veragten, als zy ons te voren bewon-
„ derden!"

Breed staat VERBEEK stil, om aan te toonen, dat 'er, in het Ontwerp, geene Waarborgen gevonden worden tegen de Overheersching en indrang van Magt. Men vondt wel eenige Bepaalingen, waar aan de Leden van het Uitvoerend Bewind of de Staatsraad verbonden waren, en eenige Voorschriften, die zy te volgen hadden in de uitoefening van hunne Magt; doch geen Tegenmagt, wanneer zy die Bepaalingen en Voorschriften eens met voeten traden, en naar lust en welgevallen te werk gingen. Te vinden was die Tegenwigt niet in een Wetgeevend Li-
chaam,

chaam, 't welk flegts tweemaal, in elk Jaar, by elkander kwam, en geen de minste kragten in zich zelven hadt om zich tegen zulk eene Colosfaale Magt, welke het Leger en de Vloot onder haar gebied en de Schatkist van den Staat in handen hadt, te verzetten. Op de Moraliteit der Leden van den Staatsraad te vertrouwen, was te veel gewaagd; en op Eeden ftaat te maaken niet veilig. De ondervinding hadt geleerd, hoe weinig een Eed vermogt, hoe weinig Wetten, by eene Staatsregeling voorgefchreeven, gelden, wanneer eenmaal de zugt om te overheerfchen de harten der menfchen overmeestert.

CXXVI. BOEK. 1891.

Naa dus getoond te hebben, dat in het Ontwerp zelve zich veele zwaarigheden opdeeden voor de Leden der Vergadering om het aan te neemen, en den Volke, ter goedkeuring, voor te leggen, komt VERBEEK tot de drangreden ter Verandering, ontleend uit de aangevoerde verzekering, dat het *Fransche* Gouvernement dezelve begeerde. Aangemerkt hebbende, dat de bewyzen deezer begeerte, welke het *Fransche* Gouvernement zouden onteeren, en den roem van BONAPARTE bezwalken, nimmer aan de Vergadering waren voorgelegd, en men alle reden hadt om te veronderftellen, dat men de Onafhanglykheid der *Bataaffche* Republiek, by het Vredesverdrag van *Luneville* verzekerd, zou blyven eerbiedigen, fprak hy een toon hooger, en liet

 zich

CXXVI. BOEK. 1801.

zich in deezer voege hooren. „ Republikeinen zyn toch zo wel Republikeinen in de *Bataafsche* Republiek als in „ *Frankryk.* — Wanneer het *Fransche* „ Gouvernement ons eene Staatsregeling „ wilde opdringen, die wy voor het „ Volk, voor het Vaderland en de Vryheid, verderflyk oordeelden, dan was „ zyn gansche Legermagt, hoe geducht „ ook voor de Dwingelanden, niet in „ staat om het gemoed van eenen eerlyken Man te schokken. — Men kan „ hem, met geweld, uit de Vergadering „ dringen, zo *Fransche* Soldaten daar toe „ in staat zyn — maar dan zou hy nog „ altyd zyn beste schat, een blank geweeten, uit de Vergadering wegdragen, en den roem met zich voeren, „ van, zo lang mogelyk, voor de Vryheid gestaan te hebben. De Man is „ niet veragtelyk, die, voor overmagt „ bukkende, zyne handen overgeeft om „ gekluisterd te worden; maar hy, die „ de ketenen gewillig op zich neemt, „ verdient de verfoeijing van Tydgenooten en Naakomelingen!"

Aanpryzen zou zich het Ontwerp, wanneer het voor 't overige slegts redelyk ware, indien het, met een Finantieel oog beschouwd, voor 's Lands Schatkist minder nadeelig ware, dan het tegenwoordige; doch durfde VERBEEK verzekeren, dat het verschil over de gansche Republiek geen twee Ton zou uitmaaken, een ge-

gering verschil, in de daad, daar men 's Jaarlyks byna zeventig Millioenen Guldens noodig hadt, om de behoeften van den Staat te bestryden. CXXVI. BOEK. 1801.

Voorts gaat deeze Volksvertegenwoordiger over om de redenen te toetzen, welke by het Verslag worden aangevoerd om 't zelve smaaklyk te maaken; doch is des geheel onvoldaan. Hy noemt ze „ bloote „ Assumptiën, zonder bewyzen, Magt„ spreuken, en schelluidende uitroepen „ van Rust, Orde en Eensgezindheid!” Dan, om te gelooven, dat dit de heuchlyke gevolgen zouden weezen, zou men, merkt hy op, voorzeker een Vreemdeling moeten zyn omtrent alles, wat men heden ten dage hadt zien gebeuren, omtrent den aart der Partyschappen, met nieuwe woede, als 't ware, losgebrooken — „ of men zou,” dit zyn 's Mans eigene woorden, „ die Rust, die Eens„ gezindheid en die Orde moeten bedoe„ len, die weleer in *Venetie* plaats hadt, „ toen de schrik voor het *Aristocratisch* „ geweld den diep vernederden Burger „ het eeuwig stilzwygen opleide, en nie„ mand de geschondene Regten der „ Menschheid durfde wreeken!”

Geheel andere middelen, wyst hy aan, moesten te werk gesteld worden, om waare Eensgezindheid, duurzaame Rust, en Orde daar te stellen; dan moest men de eene Party niet verdrukken om de andere te verheffen; maar die alle veree-

 ni-

CXXVI. BOEK. 1801. nigen; dan moesten de Volksvertegenwoordigers als eerlyke lieden zich vereenigen, om gebreken weg te neemen, niet om gebreken te vermenigvuldigen — 's Volks taai geduld, in het draagen der zwaare en bykans ondraaglyke Lasten, gepreezen hebbende, laat hy 'er op volgen: „En zouden wy hun dan, tot be„looning van dit alles, eene Staatsrege„ling opdringen, (want de voorgestelde „wyze, om de Staatsregeling kwanswys „aan te neemen, kan ik niet anders dan „met den naam van *opdringen* bestempe„len) eene Staatsregeling, die hun waar„lyk van eene erger conditie maaken „zou, dan zy immer te vooren geweest „zyn?"

Hoe zeer VERBEEK, uit hoofde van de Wet, als Lid der Personeele Commissie, verpligt geweest was het Verslag te ondertekenen, bleek uit dit alles, dat zyn gevoelen van dat der Meerderheid zeer aanmerkelyk verschilde, en dat hy, wel verre van de Leden der Vergaderinge aan te raaden, om het ontworpen Plan den Volke ter goedkeuring voor te leggen, in tegendeel van begrip was, dat Eed en Pligt het geheel verwerpen van hetzelve, van de Leden der Vergaderinge vorderden.

Gebeurde dit, dan was VERBEEKS zwaarigheid slegts voor de helft opgeruimd. Ontveinzen kon en wilde hy niet, dat 'er, in de tegenwoordige Staatsregeling, gebreken plaats hadden; gebreken van dien

aart,

aart, dat het Volk niet zo gelukkig was, als het, de omstandigheden van den tyd in aanmerking genomen zynde, weezen kon. Eene en andere byzonderheid riep, schoon misschien niet rechtstreeks voortgevloeid uit eenig gebrek in de Staatsregeling, om verbetering. Dit wilde hy gaarne verbeterd zien. En was hy van gevoelen, dat zulks, zonder groote Staatsschokken, geschieden kon, indien de Leden, als eerlyke lieden, slegts hunne pogingen daar toe vereenigen wilden, en op eenen voet te werk gaan, welke hy bestaanbaar oordeelde met de tydsbepaling, aan de Vergadering in de Staatsregeling voorgeschreeven.

Dit was, zyns bedunkens, om, met verwerping van het Verslag en de Bylaage, eene Personeele Commissie te benoemen, ten einde naa te gaan, of 'er, in het Bestuur van zaaken, ook gebreken plaats hadden, die tot bevordering van het geluk des Volks zouden kunnen en alzo behooren weggenomen te worden — met verzoek aan de Leden der Vergaderinge, om, binnen den tyd van veertien dagen, aan de Commissie schriftlyk op te geeven, of, en, zo ja, welke botzingen of gebreken hun waren voorgekomen te bestaan? met byvoeging van de wyze op welke dezelve, naar hun inzien, zouden worden verbeterd — en eindelyk, met volmagt aan dezelve Commissie, om met het Uitvoerend Bewind, dien

CXXVI. BOEK. — 1801.

dien aangaande te onderhandelen, en de Vergadering vervolgens ten spoedigsten hun raadslag mede te deelen. — Op deeze wyze, en op deeze wyze alleen, oordeelde VERBEEK, kon men de verlooren klem en veerkragt aan de Staatsregeling terug geeven; en aan de Ingezetenen dat vertrouwen weder inboezemen, waar van het gemis, vooral in de tegenwoordige oogenblikken, zulke nadeelige gevolgen zou kunnen te weeg brengen (*).

NIJHOUT VAN DER VEEN'S gevoelen.

Een tweede Lid van de Commissie, NIJHOUT VAN DER VEEN, schoon hy de vervroegde Herziening der Staatsregeling beschouwd hadt, als geen voorwerp van de beraadslagingen der Vergadering kunnende uitmaaken, hadt geene zwarigheid gevonden om, daar de meerderheid het tegendeel gestemd hadt, de Commissie te helpen volmagtigen, en 'er een Lid van uit te maaken, van oordeel zynde, dat het Uitvoerend Bewind duchtige reden tot het voorstel zou hebben, welke nader onderzoek verdienden. In deeze verwagting betuigde hy zich geheel te leur gesteld te zien; daar hem, als Lid der Commissie, tot nog geene schaduw was voorgekomen, veel min op eene volledige wyze gebleeken, dat de bedoelde Revisie der Staatsregeling noodzaaklyk was. Door ziekte de laatste onderhandelingen niet kunnende bywoonen, hadt hy zyne toe-

(*) *Dagverh. der Handel. van het Vertegenw. Lichaam* XII. D. bl. 374—380.

toeſtemming niet gegeeven tot het Verſlag, noch ook aan het daarbygevoegde nieuwe Ontwerp van Staatsregeling van de Commisſie niet gevorderd, en waar toe zy, zyns oordeels, geheel onbevoegd was. Gansch onvoldoende keurde hy de aangevoerde drangredenen ter Herziening. De volkomen beoordeeling van het bygevoegd Ontwerp dagt hy kwam als nu niet te pasſe.

CXXVI. BOEK.

1801.

„ Alleen," op dat wy dit zyn gevoelen hier plaats geeven, „ zou hy ſlegts „ zeggen, dat de geheele nieuwe Inrich- „ ting daar heenen ſtrekte om het gan- „ ſche Beſtuur des Lands te doen beſtaan „ uit ryke en vermogende Lieden, wel- „ ke door even ryke zogenoemde *Natio-* „ *naale Kiezers* gekooren worden, uit „ welkers Collegie die eerwaardige ſtand „ van Burgers geweerd werd, die het „ minst vervreemd waren van deugd, „ braafheid en vaderlandsliefde, alleen „ om dat zy geene ſchatten bezaten."

De redenen, in het Verſlag aangevoerd, om die Verandering daar te ſtellen, als geſchikt om de Eensgezindheid te bewerken en het algemeen belang te bevorderen, onderzogt en gewraakt hebbende, roept hy uit: „ Ja, Burgers Re- „ preſentanten! het is de éénige weg, „ die, met doornen bezaaid aan deszelfs „ einde, den afgrond vertoont, waar in „ de Republikeinſche Wandelaar neder- „ zinkt en zynen dood vindt!"

De

CXXVI. BOEK. 1801. De wyze van stemming wordt hoogst door hem afgekeurd. „ Klaar was het," zegt hy, „ te voorzien, dat veelen van „ hun, die het Vaderland een kwaad hart „ toedroegen, zo lang zy nog eenige „ hoop voeden op de herstelling hunner „ voorige zogenaamde Constitutie, zich „ met de tegenwoordige Orde van zaa- „ ken niet bemoeijen zullen, kunnen dan „ ook deezen gerekend worden *voor* een „ Ontwerp te hebben gestemd, tot welks „ vernieling zy den welgescherpten dolk „ in het verborgen ronddraagen?"

Nuhout van der Veen, met veel klems, de Vergadering herinnerd hebbende, aan de met Eede gestaafde Betuigingen, ten aanziene van het handhaven der tegenwoordige Staatsregeling, in de jongste hachlykste omstandigheden des Vaderlands gedaan, vraagt met veel nadruks: „ En zoudt Gylieden, zou het Uitvoe- „ rend Bewind, in deeze dagen van meer- „ der kalmte, dien Eed kunnen verbree- „ ken? Zouden wy, zou het Uitvoerend „ Bewind dien Eed niet gestand doen? „ Zo dit immer mogelyk, immer doen- „ lyk ware, dat dan alle verbintenissen, „ alle beloften, het steunpunt der Maat- „ schappye, in een eeuwig niet wegzin- „ ken en vergaan! Dat dan alle verzekering, „ alle gewoone Eed, niet meer het ken- „ merk der waarheid, niet meer het on- „ veranderlyk bewys der *Bataafsche* on- „ wankelbaare trouw en standvastigheid,

„ waar

„ waar aan dit Gemeenebest zyne groot- CXXVI. BOEK. 1800.
„ heid, zynen luister verschuldigd is,
„ uitmaake — ja, dat dit Gemeenebest
„ niet meer bestaa!

„ Maar neen! Burgers Representanten! nooit zult Gyl. dulden, dat het groot werk der Revolutie, dat uwe bekende braafheid, dat uwe eerlykheid, tot wankelen gebragt en in ontrouw zou veranderd worden; maar uwe daaden, uw gedrag zullen ook thans het eeuwig kenmerk draagen van dien moed, van die eordaatheid, van die onuitwischbaare standvastigheid en onverzettelyke verkleefdheid aan uw eens welberaaden gegeeven woord, waar door onze Voorvaders het *Spaansche* juk hebben afgeschud, dit klein Gemeenebest over alle zyne Vyanden doen zegevieren, en, het geen alles zegt, Vry en Onafhanglyk gemaakt.

„ En gy, *Bataaven!* die gevoelt wat het is waarlyk vry te zyn, vereenigt U met uwe Vertegenwoordigers en Bewindslieden, die uw geluk, uwe welvaard, tot hun eenig doelwit stellen, die, in de dagen van voorige Overheersching, reeds uwe leidslieden waren; die uwen moed, uwe Vryheidszugt aanvuurden en deeden ontvlammen, en, door alle worstelingen heen, aan hunnen Eed en Pligt getrouw bleeven. — Blyft onveranderlyk aankleevers van uwe Staatsregeling, die doorn in het oog uwer

„ Vy-

CXXVI. BOEK. 1801.

„ Vyanden; werkt eenpaarig tot verbe„ tering van gebreken, die Gyl. duidelyk „ zoudt mogen ontdekken, door het toe„ ſtemmen in welgepaste, weldoordagte, „ en voorzigtige maatregelen, die ten „ bewyze ſtrekten, dat uwe wil regtvaar„ dig en billyk is; dat Gyl. by voortduu„ ring, niet blyft willen iets, waar mede „ uw bederf, uw ondergang zou gepaard „ gaan, en bevestigt niet met woorden, „ maar door ſpreekende daaden, dat gy „ de Staatsregeling niet wilt zien verloo„ ren gaan, zonder met dezelve om te „ komen!"

Van eenen Repreſentant, die zo geſprooken hadt, was het beſluit te wagten tot verwerping van het Verſlag en de Bylage, als mede van het Voorſtel des Uitvoerenden Bewinds, tot eene vervroegde Herziening der Staatsregeling, door hem zo ongepast als ontydig gekeurd, en als geheel tegen de Vryheid van den Staat, tegen alle Republikeinſche Beginzels en tegen de Staatsregeling zelve gedaan (*).

KRAMER's denkbeeld.

De Volksvertegenwoordiger KRAMER, die het Voorſtel des Uitvoerenden Bewinds beaamd en voor eene Commisſie geſtemd hadt, verklaarde in zyne verwagting bedroogen te zyn; en gevoelde thans, dat hy het *Bataafſche* Volk moest behoeden tegen eenen ſlag, welke dat zelfde Volk onherſtelbaar moest bederven, dat hy zichzel-

(*) *Dagverh. der Handel. van het Vertegenw. Lichaam* XII. D. bl. 408—418.

zelven, door daar in toe te ſtemmen, in zyn eigen oogen veragtlyk zou maaken; daar zulks de geheele ruïne van Vaderland en Vryheid naa zich zou ſleepen (*). CXXVI. BOEK. 1801.

By elken ſtap, in deeze zaak gedaan, was de verwondering des Repreſentants DE SONNAVILLE al hooger en hooger geſteegen. Het geheel beloop zyner breed gevoerde reden ſtrekt daar van ten blyke. Daar hy zich eerst bevlytigt om den Brief des Uitvoerenden Bewinds te wederleggen; en voorts beweert de ongepastheid en ongeoorlofdheid des Voorſtels eener vervroegde Herziening; doch, wegens de Bylage, kon hy zyne verbaasdheid niet verbergen, daar de Commisſie, onder dien naam, op eene bedekte wyze, met een geheel nieuw Plan van Staatsregeling voor den dag kwam. Schoon hy verklaart, „in „de Merites van dat zo Antirepublikeins „maakzel niet te zullen treeden," geeft hy 'er een ſchampere trek op. — In het Verſlag zelve hadt hy te vergeefs gezogt na de gronden, ten bewyze van de volſtrekte noodzaaklykheid eener vervroegde Staatsregeling; doch niets gevonden dan woorden en bewyzen, gewoonlyk gebruikt om, zo men zegt, eene kwaade zaak goed te maaken, ten deezen aanziene ſtondt hy volkomen in 't zelfde begrip als VERBEEK. Zodanig eene Herziening der Staatsregeling merkte hy aan als eene

De SONNAVILLES gevoelen.

(*) *Dagverh. der Handel. van het Vertegenw. Lichaam* XII. D. bl. 380.

CXXVI. BOEK. 1801.

eene openbaare schending onzer goede trouw, en als eene verbreeking van den Eed en Pligt, door de Volksvertegenwoordigers, by het aanvaarden hunner Posten, bezwooren. Verslag en Bylage verdienden des verwerping; en voorts, dat in de gedaane Voordragt van het Uitvoerend Bewind, als geheel strydig met de Staatsregeling, niet getreeden zou worden, voor vervallen houdende alles, wat ingevolge van die Voordragt geschied ware (*).

WELSMAN's gevoelen.

Een nog hooger toon, dan een der voorige Spreekeren, liet de Volksvertegenwoordiger WELSMAN hooren; onder andere, ten aanziene van de Bylage, aanmerkende, dat men „een gewrogt van „ Antipatriottische hersſenen der Vergadering in handen hadt weten te krygen," teffens plegtig verklaarende, „ dat hy die Leden van het Uitvoerend „ Bewind en de Leden uit het midden „ der Vergadering, welke de tegenwoordige Staatsregeling zouden willen werkloos houden, die dezelve zouden willen vernietigen, en daarenboven nog „ eene Antirepublikeinsche Constitutie het „ Volk ter goed- of afkeuring voordragen, zou houden voor Overtreeders „ van de Gelofte en van den Eed op de „ tegenwoordige Constitutie, by de aanvaarding van hunnen Post gedaan, en dat „ hun-

(*) *Dagverh. der Handel. van het Vertegenw. Lichaam* XII. D. bl. 381—385.

„ hunne gedragingen, in deezen, een „ Attentaat waren op 's Volks Souverai„ niteit; en zy daar door in een staat „ van Beschuldiging behoorden gesteld „ te worden; dat de Vergadering voorts, „ in allen gevalle, en Brief- en Verslag „ moest houden buiten beraadslaaging, „ en daarenboven het Uitvoerend Bewind „ gelasten, om, op deszelfs verantwoor„ delykheid, oogenbliklyk handen aan 't „ werk te slaan, om de tegenwoordige „ Constitutie, volgens den hun gegeeven „ last, en den door hun gedaanen Eed, „ te doen werken (*).”

CXXVI. BOEK. 1801.

Het denkbeeld van Ris.

Welsman werd vervangen door den Representant Ris, die beweerde, dat de Commissie, uit de Vergadering benoemd om met het Uitvoerend Bewind in onderhandeling te treeden, haaren last niet volbragt hadt; daar zy de Vergadering geheel onkundig liet van het daar voorgevallene, en zich veroorloofde ter Vergaderinge een Verslag voor te leggen ter aanpryzing eener door haar ontworpen Staatsregeling, „ welke niets minder in „ zich bevatte dan om den Invloed des „ Volks geheel te fnuiken en de Aristo„ cratie ten throon te voeren.”— Eene onderneeming door Mannen, die een en andermaal de tegenwoordige Staatsregeling bezwooren, en zich daar by tegen de wederinvoering van het *Federatief Bestuur*

(*) *Dagverh. der Handel. van het Vertegenw. Lichaam* XII. D. bl. 398.

CXXVI. BOEK. *ſtuur* en de begunſtiging der *Ariſtocratie* een en andermaal verklaard hadden (*).

1801. Deeze Repreſentant, het zeer op de *Ariſtocratie* gelaaden hebbende, hangt een tafereel op van den loop der zaaken daar toe leidende. Hy merkt ten dien einde onder anderen op, „dat," om 's Mans eigene woorden te bezigen, „van den Jaare „ MDCCLXXX tot MDCCLXXXVIII, „ veele Ingezetenen werkzaam waren om „ eene verbetering in de toenmaalige Re„ geeringsvorm te bekomen; dat de Ari„ ſtocraaten, oordeelende zich dat tyd„ ſtip ten nutte te moeten maaken, de „ gedaante aannamen van Volksvrienden, „ en alle hunne kragten inſpanden, om „ den toenmaaligen Stadhouder en diens „ Voorſtanders geheel te onder te bren„ gen — ten einde op de puinhoopen „ van dat Geſticht hunnen Zetel te kun„ nen vestigen; doch ziende, dat de Pa„ triotten niet genegen waren dit hun „ ontwerp te helpen daarſtellen; maar „ dat zy alleen het algemeen geluk van „ Land en Volk ten doel hadden, ont„ trokken zy zich van de verdere ver„ eischt wordende werkzaamheden, en „ veroorzaakten vervolgens, dat de waare „ Republikeinen, en met hun het Va„ derland, in een poel van rampen zyn „ ge-

(*) Hij betuigde, daar mede te bedoelen Steyn Parvé, Appelius, van Royen, Scheffer, Pompe van Meerdervoort, van Foreest en de Leeuw.

„ gedompeld geworden. — In den Jaare CXXVI. BOEK. 1801.
„ MDCCXCV, de *Fransche* Legermagt
„ den Vaderlandschen grond bemagtigd
„ en het Stadhouderlyk Bestuur verwy-
„ derd hebbende, begon de hoop, om
„ het geliefkoosde Ontwerp, dat in den
„ Jaare MDCCLXXXVII was mislukt,
„ tot stand te brengen, weder te herlee-
„ ven; doch, om dit oogmerk te berei-
„ ken, oordeelde men zich, ter eerste
„ instantie, noodwendig weder onder de
„ Volksvrienden te moeten schaaren, ge-
„ troostte men zich den naam van *Bur-*
„ *ger* en predikte de *Gelykheid*, tot dat
„ men zich weder in eenige vakken van
„ Bestuur hadt weeten in te dringen; toen
„ werd de tyd gebooren weder handen
„ aan het werk te slaan. — Dan 'er deedt
„ zich eene groote zwaarigheid op: men
„ hadt door ervaarenis geleerd, dat de
„ *Patriotten* of *Voorstanders eener zui-*
„ *vere Democratische* Regeering de *Ari-*
„ *stocratische* Familie-regeering verfoei-
„ den, en by voorkeuze liever eene *Stad-*
„ *houderlyke Regeering* zouden verkiezen,
„ dan om onder de Slaverny der *Aristo-*
„ *cratie* gebukt te gaan. Men hieldt zich
„ dus verzekerd geene medewerkers on-
„ der deezen te zullen bekomen, en oor-
„ deelde mitsdien, ter bereiking van het
„ zich voorgesteld Ontwerp, dienstig te
„ zyn, om de Voorstanders van het voo-
„ rige Bestuur te cajoleeren, en deezen
„ en genen tot het Stemregt te admittee-

 „ ren,

CXXVI. BOEK. 1801. „ ren, eenigen in Posten te doen plaatzen, alzo aan zich te verbinden en dienstbaar te maaken; ten einde zich, ware het mogelyk, van een overwigt tegen de zich in deeze Republiek bevindende *Democrātische* of *Volksgezinde* Party te verzekeren, en hunnen Throon zo wel op den ondergang der *Democratische* als *Stadhouderlyke Regeering* te vestigen."

Deeze toedragt der zaaken, naar zyn inzien, ontvouwd hebbende, vaart Ris voort, „en, Burgers Representanten! kan 'er, om dit doelwit te bereiken, wel een beter Plan worden uitgedagt, dan de door de Commissie by haar Rapport overgelegde Acte van Staatsregeling? Zou, wanneer dezelve in werking werd gebragt, de Volks-invloed geen hersfenschim zyn? De Oppermagt des Volks niet aan eenige weinige Persoonen worden dienstbaar gemaakt? Alle verantwoording worden verbannen, en der Heerschzugt den teugel worden gevierd?" — Van eenen Volksvertegenwoordiger, die op deezen trant sprak, was niets anders te verwagten, dan eene volstrekte verwerping van de ingediende Stukken, en dat de gevolgen, uit den Voordragt van het Uitvoerend Bewind gebooren, toonden, dat dezelve geen punt van verdere beraadslaaging voor de Vergadering kon of behoorde uit te maaken.

Dit

Dit was ook het gevoelen der Representanten VAN VEEN, SCHELTS en SCHERMER. Laatstgemelde merkte, ten opzigte van de voorgeslaagene Stemming, by ter invulling rondgebragte Stembillietten op, „ dat zulks zeer goed was uitgedagt om een „ Plan, al was het voor het *Bataafsche* „ Volk nog slegter te maaken, dan dit, „ te doen goedkeuren. — Alle getrou- „ we Voorstanders van het Huis van „ ORANJE en van het Stadhouderschap, „ die zich, tot dus verre, nergens mede „ bemoeid hadden, noch ergens mede „ wilden bemoeijen, zo lange zulks het „ stelzel van hunnen geliefden Stadhou- „ der niet betrof, tekenen de Stembil- „ lietten niet. — De zogenaamde stillen „ in den Lande, die het niet kan schee- „ len of *Republikeinen*, of *Aristocraaten*, of *Federalisten*, of *Despooten*, „ het Land regeeren, als het hun maar „ welgaat, tekenen de Stembillietten „ niet. — De zogenaamde smalle Ge- „ meente, of de ongelukkige slachtoffers „ der Republiek, die door dagelyksche „ Aalmoessen en milde Gaven hun bestaan „ moeten hebben, die men tegenwoordig „ overal in een groot aantal vindt, en „ die zich volstrekt met geene Politieke „ zaaken bemoeijen, of zich daar toe „ ongeschikt agten, of zich die moeite „ niet willen aandoen, vullen ook hunne „ Stembillietten niet in. — En alle dee- „ ze bovenstaanden zal men dan houden

CXXVI. BOEK.

1801.

Hoe VAN VEEN, SCHELTS en SCHERMER over dit stuk dagten.

CCXXVI. BOEK. 1801.

„ zich met het Plan te conformeeren, en
„ hetzelve goed te keuren. — *Aristo-*
„ *craaten* zullen allen greetig zeker het
„ Plan aanneemen, en het Stembilliet
„ met het woord *Ja* invullen, is dat dan
„ het *Bataafsche* Volk? Hebben wy daar
„ mede een Contract aangegaan? Moe-
„ ten die alleen de tegenwoordige Staats-
„ regeling vernietigen, en eene nieuwe
„ daarstellen. — Het is door de Voor-
„ standers en Bewerkers derzelve zeer
„ goed uitgedagt, om in hun voornee-
„ men te reusseeren; maar het is zeer
„ afschuwelyk, als de deugd quasi ge-
„ bruikt wordt om de ondeugd te plee-
„ gen, en ik beklaag dan het Vaderland,
„ en het met hetzelve welmeenend Volk:
„ waar toe dan de Revolutie bewerkt?
„ waar toe dan zo veel bloeds gestort?
„ waar toe dan zo veele Huisgezinnen
„ ongelukkig gemaakt? waar toe zo vee-
„ le opofferingen gedaan? waar toe zo
„ veel werks van het Stemregt gemaakt,
„ het welk men altoos als het grootste
„ Regt van den *Bataafschen* Burger heeft
„ aangemerkt?" (*)

Gevoelen van VAN DER ZOO.

Meer dan een der Volksvertegenwoordigeren, die tot nog het woord gekreegen en gevoerd hadden, betoonde zich voor de noodzaaklykheid eener verbeterende Herziening der Staatsregeling; meer zelfs dan in het Voorstel des Uitvoerenden Be-

(*) *Dagverh. der Handel. van het Vertegenw. Lichaam* XII. D. bl. 402—405.

Bewinds, of in het daar op uitgebragt Verslag gedaan was, wees de Represen- tant VAN DER ZOO de gebreken der te- genwoordige Staatsregeling en de daar uit ontstaande botzingen aan; hy gaf op dien grond te kennen, dat de Herziening der Staatsregeling zyn wensch en wil ware; doch dat hy even zeer 's Volks welbehaagen wenschte te verstaan, als alleen het vermogen hebbende zich een Regeeringsvorm, naar welgevallen, te kiezen. In dien geest hadt hy voor het daarstellen eener Commissie gestemd.

CXXVI. BOEK.

1801.

Dan vondt hy veel op de volvoering van dien last te zeggen; laaten wy hem, voor een gedeelte, in ons Geschiedblad hooren spreeken. „ Zeker was de last, „ door de Vergadering aan de Commissie „ gegeeven, niet om een geheel nieuw „ Plan, of het Ontwerp eener geheel „ nieuwe Acte van Staatsregeling, te „ vervaardigen en aan de Vergadering „ voor te stellen. Dit denkbeeld was „ zo verre afgelegen van het Voorstel „ des Uitvoerenden Bewinds, dat men „ daar vergeefs zoeken zal na de rede- „ nen, die de Commissie bewoogen heb- „ ben, om deezen haaren last te buiten „ te gaan, en zich te leenen tot een ar- „ beid, waar toe zy niet geroepen was. „ Hadt de Commissie zich onledig ge- „ houden, om een gedetailleerde Voor- „ dragt zamen te stellen van de onder- „ scheidene gebreken, die zich, in de

 „ ap-

CXXVI. BOEK. 1801.

„ applicatie der voorschriften van onze „ Staatsregeling, opdoen; van de moei- „ lykheden, die in het algemeen daarstel- „ len van alle de deelen der Staatsrege- „ ling te voorschyn komen; om de te- „ genkantingen, die ontstaan, omtrent „ veele verordeningen, strydig met den „ aart en de gesteldheid der zaaken, strydig „ met de locale situatie van ons Vaderland, „ met het onderscheiden character van „ deszelfs Inwoonders, derzelver leevens- „ wyze en zeden. Hadt zy zich laaten „ voorlichten over de botzingen, die, „ volgens het Uitvoerend Bewind, door „ geene genoegzaame afscheiding der „ Magten moeten plaats grypen; hadt zy „ zich gespitst, om de middelen aan de „ hand te geeven, door welken, by de „ Herziening der Staatsregeling, deze „ feilen kunnen worden weggenomen; „ zich verklaard over het Voorstel des „ Bewinds, aangaande de wyze, op wel- „ ke deeze Herziening zoude plaats heb- „ ben, dan geloof ik, dat beter aan het „ oogmerk der Vergaderinge zou zyn „ voldaan geweest, en dat men nader „ zou gekomen zyn tot het groote punt, „ daar thans aller oogen op staaren.

„ Maar van dit alles is niets gebeurd! — „ De Commissie verlaat de vrugtbaare „ streeken, die voor haar liggen, om „ in eene afgelegene woestyn rond te „ doolen. Men hadt door de ondervin- „ ding de gebreken onzer tegenwoordige

„ Staats-

„ Staatsregeling leeren kennen, tot de
„ verbetering werd men alzo, langs eenen
„ gebaanden weg, geleid; maar men ver-
„ koos niet deezen te betreeden, en lie-
„ ver eene geheele nieuwe Machine op
„ te bouwen, waar van men de werking
„ niet kan berekenen, en de uitkomst
„ moet afwagten. Eene Machine, waar
„ van ik my verzekerd houde, dat zy,
„ indien men beproeven wilde haar in
„ omloop te brengen, naa verloop van
„ een klein tydperk, in het zelfde graf
„ zou nederdaalen, op welks rand de te-
„ genwoordige Staatsregeling ſtaat te wag-
„ gelen. —

„ Ik heb het Plan, door de Commisſie
„ overgelegd, wel naarſtiglyk onderzogt;
„ en hoe leed is het my te moeten zeg-
„ gen, dat ik, in weêrwil van het goe-
„ de, dat 'er in mag gevonden worden,
„ nog veel meer kwaads 'er in heb mee-
„ nen te ontdekken, 't geen my gebiedt —
„ met onwederſtaanlyke kragt gebiedt, te
„ verklaaren, dat dit geene Staatsrege-
„ ling voor myn Vaderland zyn kan —
„ my gebiedt, om de Commisſie in 't aan-
„ gezigt te zeggen, dat zy de ſchoonſte
„ gelegenheid, om het Vaderland te red-
„ den, heeft laaten voorby gaan.

„ Hoe verkeerd waande de Commis-
„ ſie, dat, door het ſluiten van zulk een
„ Maatſchappylyk Verdrag, nevens het
„ Altaar des Vredes ook dat der Eendragt
„ zou worden opgericht, en alle Party-

„ ſchap-

LXXVI. BOEK. 1801.

„ schappen zouden zyn uitgedoofd. Zou „ dan waarlyk dit heilzaam oogmerk zyn „ bereikt geworden, door het daarstellen „ eener Constitutie, die de veroordeelde „ Regeeringsvormen, welke te vooren „ de bewooners van *Bern*, *Venetien* en „ *Neurenberg* tot slaaven maakten, na„ der komt, dan de Regeeringsvorm van „ een Land, daar schatten, bloed en traa„ nen aan de Vryheid geofferd zyn? — „ Zou dit oogmerk zyn bereikt gewor„ den door het daarstellen eener Consti„ tutie, die 's Volks voorregten den bo„ dem inslaat, door deszelfs Invloed op „ het Bestuur, in eene nietige scha„ duw te herscheppen, en eene Ari„ stocratie in plaats te stellen, duizend„ maal erger, dan waar over men zich, „ onder het voorig Bestuur, beklaagde, „ en welk juk men waande te hebben „ afgeschud? — Zou dan dit by een „ Volk, dat wel door het gewigt zyner „ rampen afgemat, en in den slaap der „ moedloosheid nedergezonken is, maar „ dat toch echter zyne Vryheid bemint, „ maar dat toch echter zyne kluisters met „ wederzin draagt, zou dit, by zulk een „ Volk, Vrede en Eendragt kunnen doen „ gebooren worden? — Zou dan de „ schepping van zeven Staatsraaden aan „ de *Bataafsche* Republiek dit heil aan„ brengen? Zeven Goden om een hand„ breed Lands te regeeren, terwyl de „ grootste der Republieken, die ooit op

„ dee-

„ deeze Dwaalſtar beſtondeu, door een
„ Conſulaat van drie Burgers beſtuurd,
„ en tot den hoogſten trap van luister
„ gevoerd wordt? — Zeven Goden,
„ nog eens, die, onderſteund en ge-
„ ſchraagd door een Nationaal Kies-col-
„ legie, meesters van de Krygsmagt en
„ de Schatkist, het ſteunzel van hun ge-
„ zag en grootheid in zichzelven heb-
„ ben! Die, voor veertien jaaren lang
„ op hunne zetels gevestigd, zich aldaar
„ juist op de hoogte bevinden, van waar
„ zy de Vryheid alle de ſlagen kunnen
„ toebrengen, welke deeze ooit van de
„ eigendunkelykſte Regeeringsvorm hadt
„ te vreezen! — Is 'er dan geen gevaar,
„ dat deeze Zeven Staatsraaden, vroeg
„ of laat, in kleine Tyrannen zullen ont-
„ aarten, in welker oog de Burger niets
„ zal zyn — voor welken hy laager zal
„ moeten kruipen, en zich dieper zal
„ moeten nederbuigen, dan hy ooit voor
„ het Stadhouderlyk Beſtuur heeft moe-
„ ten doen? Heeft men dan niet te vree-
„ zen, dat dit Godendom eerlang in
„ de zogenaamde *Patriciſche* Geſlachten
„ overgebragt, alle andere van de Re-
„ geering zullen worden uitgeſlooten,
„ en de Burgers, die dit klatergoud niet
„ op hunne kleederen draagen, alleen de
„ lof, van ſtil en gehoorzaam te zyn, zal
„ worden overgelaaten? Staat 'er dan niet
„ te wagten, dat deeze Regenten, gelyk
„ weleer, alleen zichzelven zullen zoe-

„ ken

CXXVI. BOEK. 1801.

„ ken te verryken; dat zy de hunnen in
„ alle deelen van het Bestuur zullen in-
„ dringen, hunne slaaven en aanbidders
„ in alle Posten en Bedieningen zullen
„ plaatzen, en dat alzo onze Republiek
„ pericliteert van vry erger natuur te
„ worden, dan zy ooit geweest is? Ja
„ zou dan die hoogstnoodzaaklyke Een-
„ dragt kunnen worden daargesteld, door
„ eene Nieuwe Constitutie, die juist de-
„ zelfde gewigtige gebreken behoudt,
„ welke in de tegenwoordige Staatsrege-
„ ling meest om verbetering roepen?"

Dit breeder ontwikkeld, en een wenk gegeeven hebbende, dat de Hereëniging van de Kerk met den Staat, hoe zeer ook door de Commisfie verbloemd, een blykbaare toeleg was, wyst hy aan, hoe ook hier uit geene Eendragt en Vrede zou gebooren worden. Dit Volksheil moest op andere gronden, door hem aangeweezen, rusten. — De slotsomme van dit alles was verwerping (*).

Van den Braak's gevoelen.

Van den Braak hieldt het Verslag als ongeschikt, en buiten het vermogen der Vergadering om 'er over te handelen, en alle overweging van de Bylage als strydig met den last der Volksvertegenwoordigeren, verklaarende de zodanigen, die de vernietiging der tegenwoordige Staatsregeling wilden, schuldig aan ontrouw (†).

Hoe

(*) *Dagverh. der Handel. van het Vertegenw. Lichaam* XII. D. bl. 406 enz.
(†) *Ald.* bl. 419.

Hoe sterk VAN DEN BRAAK ook sprak, klonk het zagt in vergelyking met het uitvaaren van GUILJE. Wy neemen 'er alleen ten staal dit daar uit over: „ Met yzing „ en verfoeijing heb ik het Rapport en „ het daar by gevoegd Concept-Ontwerp „ der Nieuwe Constitutie geleezen, het- „ welk men tragt, in plaats van de te- „ genwoordige, het *Bataafsche* Volk op „ te dringen. — Zou dit Vryheidmoor- „ dend Monster de wrange vrugt zyn van „ de dierbaarste opofferingen des Volks — „ en van het nog warm vergooten bloed „ van zo veele *Bataafsche* en *Fransche* „ Helden, die in het beschermen onzer „ Vryheid gesneuveld zyn? — Neen! dit „ zal niet gaan — dat bloed zou de wraak „ des regtvaardigen Hemels over ons in- „ roepen. — Weg dus met dat heilloozc „ gedrochtlyk stuk! dat het als zodanig, „ den waaren Republikeinschen Verte- „ genwoordiger onwaardig, verworpen „ worde!" (*)

CXXVI. BOEK. —— 1801. GUILJE's gedagten.

De Representant SCHRYVER stemde met VERBEEK in. Een gunstiger taal, dan men tot nog over dit stuk gehoord hadt, vloeide uit den mond des Volksvertegenwoordigers LEWE; daar hy en het Verslag en het Ontwerp den lof niet onthieldt, welke hy oordeelde daar aan toe te komen. Voor het vervroegen der Herziening hadt hy zich reeds verklaard. Bepaaldlyk uit hy

SCHRYVER's en LEWE's begrippen.

(*) *Dagverh. der Handel. van het Vertegenw. Lichaam* XII. D. bl. 419. 420.

CXXVI. BOEK. 1801. hy zyn gevoelen, over het gezag aan de beide Kamers van het Wetgeevend Lichaam, zo wel als over de groote Magt aan het Staatsbewind, by het Ontwerp aanbevolen; maar vooral by de afscheiding deezer twee Magten. Hy zoekt aan te toonen, hoe de groote Magt, aan het Staatsbewind toevertrouwd, veel te uitgestrekt, en die van het Wetgeevend Lichaam weinig meer dan eene enkele schaduwe van Magt vertoonde, terwyl noch hetzelve, noch het Vaderland, genoegzaam gewaarborgd, en gerust gesteld was tegen gevreesd misbruik, overheersching en indrang van de Uitvoerende Magt. — Of intusschen de botzingen, tegenkantingen en zwaarigheden, die by de tegenwoordig plaats hebbende Staatsregeling plaats hadden, daar aan moesten worden toegeschreeven, was geenzins zyn gevoelen; maar hy vondt zich gedrongen openlyk te verklaaren, dat, wanneer verscheide zaaken met minder overdreevenheids in de toepassing van vaste, doch afgetrokkene, gronden waren gewyzigd en geregeld geworden: waar toe de Staatsregeling genoeg ruimte verleende, veele derzelven, by de daadlyke uitoefening, aan zulke kennelyke botzingen, ongeschiktheden, en onoverkomelyke hinderpaalen niet zouden blootgesteld geweest hebben. — LEWE agtte zich ten eenenmaale onbevoegd, om mede te werken tot alle zulke maatregelen als hem zouden kunnen leiden,

om

om het medegedeelde Ontwerp eener Staatsregeling aan het *Bataafsche* Volk voor te stellen, maar hetzelve van de hand te moeten wyzen, nevens het Reglement betrekkelyk het invoeren van dit Ontwerp (*).

CXXVI. BOEK. 1801.

AUFFMORTH voerde redenen aan, welke ten duidelykften toonden, dat hy zich tegen eene nadere Herziening geenzins verzette; doch dat hy zich; noch met het Verflag, noch met de Bylage, zo als zy voorhanden waren, kon vereenigen (†).

AUFFMORTH's gevoelen.

Schoon de twee Reprefentanten, die wy laatst hoorden, eenen anderen toon voerden dan alle de voorigen, was 'er nog geen opgetreeden, die toeftemming en goedkeuring gaf. — De Volksvertegenwoordiger BANNIER, verklaarde voluit het eens te zyn met de Leden, die begreepen, dat de tegenwoordige Staatsregeling niet alleen voor aanmerkelyke verbeteringen vatbaar was; maar ook, zou zy de rust en het geluk des Volks duurzaam bevestigen, met de daad behoefde. Hy ontveinsde niet, dat hy het bekende Voorftel des Uitvoerenden Bewinds, van die zyde befchouwd, met genoegen hadt zien te voorfchyn komen; dat hy, wel verre van het aan te zien als ontydig en misdaadig, zo als veelen het fcheenen te befchou-

BANNIER's denkbeeld.

(*) *Dagverh. der Handel. van het Vertegenw. Lichaam* XII. D. bl. 422.
(†) *Ald.* bl. 425.

CXXVI. BOEK. 1801. schouwen, het hem altoos pligtmaatig hadt toegescheenen. Op de door hem aangevoerde gronden betuigde hy, ingevalle eene bepaalde stemming over het door de Commissie ingediend Ontwerp komen moest, 'er zich voor te zullen verklaaren, niet om dat hy hetzelve als het beste en meest voldoende moest beschouwen, dit was verre; maar om dat hy met de Commissie volkomen instemde, „dat de toestemming van allen in al„les te willen ter deezer zaake was het „onmogelyk te begeeren," en dat hy, dienvolgens, zyn gevoelen, omtrent sommige gedeeltens, moest gevangen geeven. Voorts, om dat hy met de Commissie het Ontwerp, over het geheel, aanneemelyk vondt, en daar in aanmerkelyke verbeteringen, tegen het tegenwoordig Zamenstel vergeleken, ontdekte, terwyl hy iets nog beters, in den tegenwoordigen stand van zaaken, meer vuuriglyk wenschen dan verwagten durfde. De gemaakte veranderingen keurde hy grootendeels verbeteringen. Schoon het niet moeilyk ware, den uitslag der tegenwoordige beraadslagingen te gissen, verklaarde hy zich voor het Ontwerp (*).

DOELMAN, VAN DIERT VAN MELISSANT. Naa deezen Spreeker klonk de toon der Verwerping uit den mond van DOELMAN, en VAN DIERT VAN MELISSANT. CUYPERS, die voor eene Herziening gestemd en vuurig-

(*) *Dagverh. der Handel. van het Vertegenw. Lichaam* XII. D. bl. 427.

riglyk gewenscht hadt, die in het thans overgeleverde Plan te zullen vinden, was zulks niet gelukt; integendeel, hoe meer hy het geleezen hadt hoe meer hy zich overtuigd vondt, dat het nog veel minder, dan de tegenwoordige Staatsregeling, geschikt was om de Vryheid en Onafhangelykheid der *Bataaven*, en derzelver duurzaam geluk, te bevorderen, of daar te stellen. Met VAN DER ZOO keurde hy verbeteringen noodig. Een voorstel aan het Volk tot Herziening was het geen hy verlangde: dan het scheen hem toe, dat het Ontwerp, thans in beraadslaging, en de wyze, waar op men het Volk over 't zelve zou laaten stemmen, geheel afwykende van die, welke door het Uitvoerend Bewind was voorgesteld, hier toe in 't geheel niet geschikt waren; maar in tegendeel, in plaats van verbeteren, de Regeeringsvorm nog veel slegter zou maaken; weshalven hy zich noch met het Verslag, noch met het Ontwerp, kon vereenigen (*).

CXXVI. BOEK. 1801. en CUYPERS brengen hun begrip uit.

DOMINICUS zag in het Verslag, hoe kunstig het ook mogt zyn zamengesteld, en hoe zeer het in zo verre dan ook als zodanig den kundigen Maaker alle eere aandeedt, omtrent het hoofdzaaklyke niets 't gene hem kon behaagen — niets dat immer in het strydperk het Altaar des Vredes kon of zou worden opgerigt. — Het Stuk

't Gevoelen van DOMINICUS.

(*) *Dagverh. der Handel. van het Vertegenw. Lichaam* XII. D. bl. 427—438.

CXXVI. BOEK. — 1801. Stuk door de Commisſie overgelegd, hoe belangryk, hoe gepast men het ook mogt doen voorkomen, dagt hem, in deszelfs geheelen omvang beſchouwd, *overboodig*; de wyze, op welke het zou worden voorgedraagen, *hoogstgevaarlyk*; en om der gevolgen wille, die uit deezen maatregel konden ontſtaan, *onſtaatkundig* en *ongepast*. Beider verwerping liet hy op die gronden rusten (*).

Van Leyden's begrip. Dus lange hadt geene der Spreekeren, uitgenomen de Repreſentant BANNIER, gunſtig wegens de in overweeging zynde Stukken geſprooken, en het woord *aanneemen* laaten hooren, thans kwam de ſpreekbeurt aan VAN LEYDEN, Lid der Commisſie, die, op eenen zeer beſcheiden toon, de Voorſpraak en Verdeediging aanving. Ten grond zyner bedenkingen leggende, dat geene Staatsregeling een Volk gelukkig kon maaken, wanneer zy niet als Nationaal wierd aangemerkt. Als mede, dat het een vereischte in eene Staatsregeling was, dat dezelve ingericht moest weezen, naar de begrippen van de meerderheid der Ingezetenen. In het menſchelyk character en de tydsomſtandigheden vondt hy den grond der omhelzinge van de ingevoerde Staatsregeling. Hy betuigde die aangenomen te hebben, niet alleen om dat eene bepaalde Regeeringsvorm een vereischte was

(*) *Dagverh. der Handel. van het Vertegenw. Lichaam* XII. D. bl. 44.

was voor 's Volks welzyn; maar ook om dat hy, in die Staatsregeling, veele schoone zaaken aantrof. Dan, zo zeer hy nooit een blinde toejuicher van dezelve geweest was, zo min zou hy die thans beneden haare waarde tragten te verlaagen. Vroeg hy zichzelven, of die Staatsregeling wezenlyke gebreken hadt? Onderzogt hy, of zy aan het Volk, voor 't welk dezelve geschikt was, aangenaam ware? dan moest hy de eerste vraag met *Ja*, de tweede met *Neen* beantwoorden. Dit alles verder uitgewerkt hebbende, geeft hy de redenen op, waarom hy het tegenwoordig oogenblik als gunstig beschouwde tot het daarstellen eener waarlyk Nationaale Staatsregeling.

„ Hoe men," laat hy zich onder anderen hooren, „ook over den staat van zaa„ken denken mogt, zou ieder gereedlyk „ toestemmen, dat waare Eendragt tus„schen de gezamenlyke Inwoonders des „ Lands, het eenigste middel was om „ ons diep gezonken Vaderland, uit des„zelfs vervallen staat, op te beuren. Het „ waren alleen de vereende en welmee„nende poogingen van allen, die hun „ Vaderland beminden, die aan eene „ Staatsregeling deeze waare vastheid „ konden geeven. Het was alleen daar„door, dat wy ons eene wezenlyke On„afhanglykheid zouden bezorgen. — Het „ is myne zaak niet, U op te geeven wel„ke de bedoelingen zyn, welk het ver-

 „ lan-

CXXVI. BOEK. 1801.

„ langen is van den Held, die thans
„ *Frankryk* bestuurt. Maar dit durf ik
„ gerustlyk zeggen, dat het hem aange-
„ naam zyn zal, dat wy zyn voorbeeld
„ volgen, door de Partyèn, die ons Va-
„ derland verscheuren, te vereenen. Hoe
„ schrander het krygskundig beleid van
„ BONAPARTE ook zyn moge, hoe dap-
„ per de *Fransche* Helden, die zo me-
„ nigwerf, door hem geleid, hebben
„ gezegepraald, zo hy niet evenveel
„ Staatkunde hadt aan den dag gelegd,
„ door de *Franschen* onderling te ver-
„ eenen, nimmer ware MOREAU tot in
„ het hart der *Oostenrykſche* Erflanden
„ doorgedrongen, nimmer ware de roem-
„ rykste Vrede door den Eersten Consul
„ ondertekend — Ik heb, in onder-
„ scheidene betrekkingen, steeds getragt
„ de Onafhankelykheid van myn Vader-
„ land te bewaaren; maar ik agt het niet
„ als beledigend voor de *Onafhanglyk-*
„ *heid*, dat wy, op dit oogenblik, vol-
„ doen aan het verlangen van onzen
„ grooten Bondgenoot, door waare Een-
„ dragt tusschen alle de Partyen daar te
„ stellen; dat wy den wenk volgen, die
„ ons gegeeven is door de twee magtig-
„ ste Mogenheden van het Vasteland,
„ door ons eene Nationaale Staatsrege-
„ ling te geeven."

Zulks hadt VAN LEYDEN bewoogen om mede te werken tot het daarstellen van zodanig eene Staatsregeling, die door het

Volk

Volk aangenomen, den Lande eene waarlyk Nationaaale Constitutie bezorgde. Opoffering van eigen denkbeelden hadt zulks hem gekost. Dat veelen dit Ontwerp berispten was natuurlyk; „doch," laat hy 'er op volgen, „my staat het vry te gelooven, dat het *Bataafsche* Volk met hetzelve gelukkig zyn kan. Ik zie de Burgerlyke Vryheid door de inrichting en de onafhanglykheid der Regterlyke Magt bewaard; aan het Bestuur een genoegzaamen klem gegeeven, zonder alle Burgers te noodzaaken met hunne verzoeken by het Algemeen Bestuur te komen. — Het Staatsbewind heeft de beschikking over de Land- en Zeemagt, en ik geloof niet, dat by iemand het denkbeeld zal opkomen, daaromtrent andere bepaalingen te maaken. — Maar het is juist, om dat daar door aan de Uitvoerende Magt een groot gezag wordt toevertrouwd, dat ik, hoe zeer my zulks in het afgetrokkene minder bevalt, my verbeelde, dat een grooter getal aangenaamer zal zyn aan het *Bataafsche* Volk."

CXXVI. BOEK. 1801.

Der Burgeren Vryheid werd, door de in het Plan gemaakte schikkingen, zyns oordeels, niet meer ontnomen, dan by de tegenwoordige Staatsregeling. Ook hieldt hy het daar voor, dat de Volkskeuze geenzins tot een onbeduidend niets werd gebragt, noch ook dat de Patriottische Party zou worden onderdrukt. Om alle deeze redenen stemde hy voor het Verslag.

CXXVI. BOEK. 1801.

Het denkbeeld van DE LEEUW.

DE LEEUW, Medelid der Commissie, stelde in 't breede zyne gedagte voor, over zyne verpligting uit hoofde van de door hem afgelegde Verklaaring op de Staatsregeling — over 't geen het heil des Volks vereischte — en eindelyk zyn gevoelen over het Rapport door de Commissie uitgebragt. — Voor eene Staatsregeling yverende, die, door de Ombelzing des geheelen Volks, den naam van *Nationaal* mogt draagen, spreekt hy openlyker, dan anderen tot nog gedaan hadden, over *Frankryks* inzigten ten aanziene der Staatsregeling des *Bataafschen* Volks, als hy zegt: „ Omtrent de gezindheid der *Fransche* Republiek over het behoud onzer Staatsregeling behoeft men geene gissing te maaken. Het is zeker, dat zy onze Onafhanglykheid wil en eerbiedigt. Haar voorneemen is niet over ons te gebieden; maar wy moeten haare raadgeeving ons ten nutte maaken, en de Tolk van het *Fransche* Gouvernement by deze Republiek verklaart, aan wie ook zich de moeite wil geeven om hem te spreeken, dat de tyd voor het *Bataafsche* Volk aanweezig is, om zyne Staatsregeling te herzien; dezelve, overeenkomstig de grondbeginzelen, te verbeteren en op nieuw door de meerderheid des *Bataafschen* Volks te doen aanneemen of verwerpen, als mede dat deeze raadgeeving van hem Minister der *Fransche* Republiek alhier,

„ juist

„ juist dezelfde is als de Eerste Consul „ aan den Burger SCHIMMELPENNINCK, „ onzen Ambassadeur te *Parys*, zeer om- „ standig hadt gegeeven." (*)

CXXVI. BOEK. 1801.

Door deeze en andere beweegredenen gedreeven, verkoos hy het voorgesteld Ontwerp van Constitutie boven de Staatsregeling in MDCCXCVIII aangenomen: om dat 'er, in het Ontwerp, meer zamenhang was, minder botzingen konden ontstaan, de Burgerlyke Vryheid meer werd in agt genomen, spoediger en zekerder afdoening van zaaken ten gevolge hadt, en om dat het geheele Volk dezelve zou goed- of afkeuren. Zyn besluit was dus overeenkomstig het Verslag, zonder echter gehouden te willen worden voor den Man, die het voorgestelde Ontwerp van Staatsregeling beschouwde als het best mogelyke, 't welk men zou kunnen uitdenken; doch de mogelykheid, om hetzelve te verbeteren, kwam hem even onwaarschynlyk voor als eene verandering in hetzelve hem gevaarlyk toescheen.

Hoe APPELIUS zich uitte.

APPELIUS, mede een Lid der Commissie, gaf te verstaan, hoe hy, in den Voorslag van VERBEEK, van geheelen harte gestemd, en zich lang gevleid hadt, dat hun werk, en dat des Uitvoerenden Bewinds, met goedgunstigheid, by alle Leden der Vergadering, zou zyn ontvangen geworden; dan dat de loop der raadpleegingen hem

(*) *Dagverh. der Handel. van het Vertegenw. Lichaam* XII. D. bl. 444 enz.

CXXVI. BOEK. 1801.

hem bitterlyk uit dien zoeten droom hadt doen ontwaaken. Hy liet zich ten deezen aanziene, op deezen gevoeligen trant, hooren: „ Dat veelen, met de Commis„ sie van begrip zouden verschillen, stel„ de ik my steeds als zeer mogelyk voor; „ dat zommigen haar werk zouden be„ schryven als met hunne eigene denk„ beelden van Eed en Pligt strydig, kon „ ik van hunne bevoorens aan den dag „ gelegde gevoelens verwagten; maar „ nimmer kon ik my voorstellen, dat „ men zou kunnen en durven zeggen, „ dat de Commissie de paalen van den „ aan haar gegeevenen last was te bui„ ten gegaan; dat zy zich aan ontrouw „ en meineed hadt schuldig gemaakt; dat „ zy, zo als zommigen willen, zoude „ verdienen, benevens de Leden van het „ Uitvoerend Bewind, in staat van be„ schuldiging te worden gesteld. Denkt „ echter niet, dat ik het gedrag der Com„ missie zal regtvaardigen: deeze regt„ vaardiging ligt in haaren lastbrief — „ Verwagt nog veel minder, dat ik my „ zal vernederen, om my te verdeedigen „ tegen die rechtstreeksche beschuldigin„ gen, die ook my gelden. Laster en „ beschimping zyn even veragtlyk in den „ mond van den man, die door 's Volks „ vertrouwen in de aanzienlykste Posten „ geplaatst is, als in de vergiftigde pen „ van den laaghartigen Broodschryver. „ Ik vind de beste verdeediging myner

„ be-

„ bedoelingen in het getuigenis van myn eigen hart, in het oordeel van al wat verstand en onpartydigheid bezit. En voor zo verre dit, voor het tegenwoordige, onvoldoende zyn moge, laat ik het verder aan den tyd over, die ook in deezen alle nevelen zal doen opklaaren, en misschien spoedig de styfzinnigheid van zommigen, de denkbeelden van anderen, de bedoelingen van allen, in het helderste daglicht stellen zal. Zelfs zouden deeze beschuldigingen my welligt tot het besluit gebragt hebben, om geheel over deeze zaak te zwygen, byaldien ik my, door het belangryke van dezelve, niet verpligt rekende myne gedagten kortlyk, hoe zeer op eene eenigzins meer bepaalde wyze, te ontwikkelen, over de noodzaaklykheid eener vervroegde Herziening der Staatsregeling — over de verkieslykheid van het aangeboden Ontwerp — over de volkomene bestaanbaarheid van de voorgedraagene wyze, waar op hetzelve den Volke zal worden aangeboden."

CXXVI. BOEK. 1801.

De noodzaaklykheid der Herziening laat hy rusten op de gronden, door VAN LEYDEN aangevoerd, met aanwyzing van de Gebreken, die in de tegenwoordige Staatsregeling om Herziening riepen. — Gebreken, zyns oordeels, in het tegenwoordig ingeleverd Plan verbeterd; 't geen hy wel niet als volmaakt beschouwde;

CXXVI. BOEK. 1801.

de; doch juist door deszelfs onvolmaaktheid daar aan grenzende — wegens de wyze van invoering beriep hy zich op het Verslag zelve, en 't geen zo VAN LEYDEN als DE LEEUW des aangemerkt hadden. Ten vollen eenstemmig met het Verslag was zyn raadslag. (*)

Gerlsma's begrip.

GERLSMA, een Voorstander der Herziening, vondt in 't voorgestelde door VAN DER ZOO en van APPELIUS veel genoegen: doch zwarigheid om met het Verslag in alles toeteftemmen. Bedenkelyk was het hem voorgekomen om een verbeterd Plan het geheele *Bataafsche* Volk ter goed- of afkeuring aantebieden vóór dat de Stemgeregtigde Burgers, in eene vervroegde Herziening, hadden toegestemd. En het Plan zelve was hem voorgekomen dat het in eenige opzigten te veel, in andere te weinig bepaalde. Op den duur geloofde hy niet, dat de invoering van dat Plan de gewenschte gevolgen kon hebben, welke ieder regtgeaart Volksvertegenwoordiger verlangde, en men toch niet zeer dikwyls van Staatsregel veranderen kon: weshalven hy 'er voor als nog tegenstemde, gelyk tegen het Verslag zo als het lag. (†)

Ament's denkbeeld.

De stem der sterkste afkeuring liet zich uit den mond van AMENT hooren. Hy voer tegen het Ontwerp uit, als een stuk waar

(*) *Dagverh. der Handel. van het Vertegenw. Lichaam* XII. D. bl. 451 enz.
(†) *Ald.* bl. 473.

waar in 's Volks Vryheid en Invloed de doodsteek werd toegebragt, waar in de Afgod aller deugnieten, het Geld, ten throon werd gevoerd; waar in het Wetgeevend Lichaam door een Kies-Collegie, en wederkeerig dat zelfde Kies-Collegie door het Wetgeevend Lichaam werd gekoozen. Het voorig Stadhouderlyk Bestuur keurde hy verkieslyk boven dit zamenweeffel van Federalisme en Aristocratie. Kon zyn wensch geschieden, dan zou dat werk aan de gedagtenis onzer Nakomelingschap onttrokken worden; doch, daar zulks onmogelyk ware, was hy van oordeel, dat men niet spoedig genoeg aan het *Bataafsche* Volk de gerustheid zou weder geven, door te verklaaren, dat het Voorstel van het Uitvoerend Bewind en de uitvloeizels van hetzelve, geen verder punt der beraadslaagingen van de Eerste Kamer zou uitmaaken. (*)

CXXVI. BOEK. 1801.

WERNER behandelde het Onderwerp in een zagter trant. Schoon tot verwerping van het Verslag besluitende, was hy verre van zich te vereenigen met veele der gronden, op welke het, door verscheide zyner Medeleden, was afgekeurd: dewyl, zyns agtens, eene menigte der daar tegen ingebragte bedenkingen van overdreevenheid niet vry te pleiten waren. Hy wilde in geenen deele, schoon veele daar in voorkomende punten beschouwende als stry-

WERNER'S gevoelen.

(*) *Dagverh. der Handel. van het Vertegenw. Lichaam* XII. D. bl. 474.

CXXVI. BOEK. 1801. ftrydig met de aangenomene gronden van Vryheid en Gelykheid, zulks niet als een ftrafbaar oogmerk by de Stellers erkennen. — Dan, in den loop der onderhandelingen, hadt hy, met verwondering, opgemerkt, dat eenige der voorige Spreekeren, naa volmondig erkend te hebben, dat het Ontwerp der Commisfie nog weezenlyke gebreken hadt, des niettegenftaande een befluit overeenkomftig met het Verflag hadden uitgebragt; deels uit vreeze, dat, byaldien het zelve werd verworpen, ons dan welligt een nog gebrekkiger Staatsregeling zou worden opgedrongen; deels om dat het aan Buitenlandfche Mogenheden of derzelver Ministers aangenaam zou weezen, dat het voorgedraagen Ontwerp wierd aangenomen.

Laaten wy den Burger Werner hier zelf doen fpreeken. Hy voert zyne Amptgenooten te gemoete. „ *Zouden* „ wy, als Vertegenwoordigers des *Bataaffchen* Volks en met deszelfs vertrouwen vereerd, zodanig onzen pligt „ uit het oog verliezen, dat wy, of „ door ydele vrees bevangen, of door „ invloed van buiten beftuurd, daar „ door zouden bewoogen worden om aan „ onze Committenten een Ontwerp ter „ goed- of afkeuring voor te leggen, „ het welk wy erkennen, in veele op„ zigten, gebrekkig te zyn? — Dat „ zy verre, wy moeten het *Bataaffche*

Volk

„ Volk geheel geene of eene zodanige „ Staatsregeling aanbieden, van welke wy „ ten vollen overtuigd zyn, dat zy van alle „ gebreken, zo naby mogelyk, radicaal „ is gezuiverd, en van welker deugd- „ zaamheid wy ons, in alle opzigten, „ verzekerd houden. — Geene vrees, „ geen invloed van buiten mag in deezen „ onze raadplegingen besturen; maar „ de vraag is hier, wat is waarlyk het „ beste voor ons Vaderland, in deszelfs „ tegenwoordige omstandigheden? Deze „ vraag alleen kan en mag op de beslui- „ ten deezer Vergadering invloed heb- „ ben. En nimmer zal ik my, om wel- „ ke beweegredenen het dan ook zyn „ moge, laaten overhaalen myne stem uit „ te brengen voor een Ontwerp van Staats- „ regeling dat ik beschouw als, in alle „ deelen niet bestaanbaar, met eene Ge- „ meenebest Regeering by Vertegen- „ woordiging, en ook niet geschikt om „ het geluk en den welvaard van myn „ Vaderland op genoegzaam solide gron- „ den te kunnen vestigen."

CXXVI. BOEK.

1801.

Dan WERNER, hoe zeer overtuigd, dat de gebreken onzer tegenwoordige Staatsregeling, hoe eerder, zo beter, behoorden uit den weg geruimd te worden, besloot tot de verwerping van het Verslag en de Bylagen voorhanden. — Wyders voorstellende, dat de Vergadering het Uitvoerend Bewind zou aanschryven, om een nadere Voordragt te doen, wegens

de

CXXVI. BOEK. — 1801.

de beste en heilzaamste middelen, om de botzingen en gebreken, dewelke in de tegenwoordige Staatsregeling mogten gevonden worden, ten spoedigsten uit den weg te ruimen, en de 'er hoognoodige verbeteringen daar te stellen. — Terwyl, hangende de raadpleegingen deswegen, alles zou blyven op den ouden voet, zonder dat, ten aanzien van zodanige Artykelen der Staatsregeling, welke nog geheel, of gedeeltelyk, in werking zouden moeten worden gebragt, eenige nadere bepalingen gemaakt; maar de verdere beraadslaagingen deswegen, voor eerst, opgeschort zouden worden. (*)

ONDORP's meening.

Zeer sterk hadt ONDORP zich tegen den Voorslag der Herziening verklaard; doch de meerderheid deezen in handen gesteld hebbende, brandde hy van verlangen, om te verneemen, niet of 'er botzingen in de tegenwoordige Staatsregeling bestonden, dit hadt het Uitvoerend Bewind reeds stellig gezegd; maar of en welke Artykelen, men vermeende, dat die botzingen veroorzaakten, en door welke middelen dezelve behoorden verbeterd te worden. Desgelyks hadt hy gedagt nu te zullen ontwaaren, welke Mogenheden op eene Verandering of Herziening der Staatsregeling aandrongen; doch hy betuigde, in zyne verwagting, deerlyk te leur gesteld te zyn: daar hy niets van dit alles, zelfs, niet

(*) *Dagverhaal der Handel. van het Vertegenw. Ligchaam* XII. D. bl. 477.

niet schynbaar, beweezen vondt. — Wat der buitenlandsche Mogenheden verlangen betrof, alles wat des was bygebragt kon hy voor niets anders dan blooté gezegden houden „gebezigd," gelyk hy zich uitdrukte, „ om, indien 'er eenige zwakke Broeders onder ons zyn mogten, „ daar door, ware het mogelyk, schrik „ aan te jaagen, en, zo doende, het by „ hen geliefkoosde, doch in myn oog „ afschuwelyk wanschepzel, aangenaam „ te maaken. — Zo veel is ten minsten „ zeker, dat van alle die redeneringen, „ nimmer iets, op eene legaale wyze, ter „ kennisse van deeze Vergadering is ge„ bragt; men verge dus van my niet dat „ ik een bloote volger van onderstelde „ of waarschynlyke waarheden zal wor„ den. — Ik begeer uit eigen oogen te „ zien. — Ik zal allen onder de Re„ presentanten, die op my als uit den „ hooge nederzien, en van my eene blin„ de of slaafsche onderwerping vorde„ ren, niet vreezen; maar veragten: nim„ mer zullen zy my, en hier op mogen „ zy veilig rekenen, door bedreigingen „ of door schynbaare, doch onbewee„ zen daadzaaken, aan hunne oogmer„ ken dienstbaar maaken. Een Repu„ blikein kent niets boven zich dan de „ Wet, en niets beneden zich dan de „ misdaad."

CXXVI. BOEK. 1801.

Over de bedenkingen door zommige Spreekers voor het Plan, uitgeweid heb-

CXXVI. BOEK. 1801.

bende, ter omverwerping van welke hy zyne redenen aanvoert, hooren wy hem ten slotte betuigen. — „ Neen! Burgers Representanten! de gronden tot „ 's menschen heil, by de Revolutie gelegd, en by het dierbaar pand, onze „ Staatsregeling, zo zorgvuldig bewaard, „ zyn te heilig, en om die te behouden, „ en om dat het *Bataafsche* Volk 'er ten „ eenigen tyde de vrugten van zou genieten, is 'er te veel bloeds, zo door „ *Bataafsche* als *Fransche* Legerbenden, „ ook op onzen *Bataafschen* Grond, met „ zo veel roems, vergooten — den Ingezetenen te veel schatten afgeperst, „ dan dat wy nu — nu de Vrede ons „ van verre aanlonkt, nu wy door alle „ Mogenheden, uitgenomen het trotsche „ *Albion*, erkend, en onze Onafhangelykheid nog onlangs door den grooten BONAPARTE verzekerd is (*), dat „ wy nu, uit eigen beweeging, en zonder „ dat 'er, van de zyde van het Volk, „ eenige aanzoek tot verandering der „ Staatsregeling is gedaan, of zonder dat „ de noodzaaklykheid door het Uitvoerend „ Bewind, noch door de Commissie, met „ eenigen schyn van redenen, is beweezen; zonder dat ons, in onze betrekking,

(*) Het was eene algemeen bekende zaak, dat BONAPARTE verklaard hadt, geenen invloed te begeeren op de Constitutien, welke men in de *Bataafsche* en *Zwitsersche* Republieken wilde invoeren; ten zij zulks gevraagd wierd.

„ king ooit iets van dit alles is kenbaar CXXVII.
„ geworden, nu zouden wy, op ydele BOEK.
„ voorgeevens; (en ach! ware het niet
„ reeds zo verre gekomen!) de funda- 1801.
„ menten van den Vryheids-Tempel on-
„ dermynen, en aan 't waggelen bren-
„ gen. — Neen! Burgers Representan-
„ ten! dit was Ulieden, den eerlyken
„ Volksvertegenwoordiger, onwaardig. —
„ Ik voor my zal, zo lange ik van den
„ last, my door het *Bataafsche* Volk
„ opgelegd, en van de belofte, op de
„ getrouwe nakoming der Staatsregeling
„ afgelegd, niet ben ontslaagen, nimmer
„ helpen concurreeren, tot eenige ver-
„ andering in de Staatsregeling zelve,
„ anders dan op den tyd en wyze by de-
„ zelve vastgesteld: wyl ik, het tegen-
„ deel doende, my zelve als meineedig,
„ dus strafschuldig, en de veragting van
„ ieder eerlyk Vaderlander verdienende,
„ zou beschouwen. — Ik eindig dus,
„ Burgers Representanten! met te ver-
„ klaaren, dat ik de door het Uitvoerend
„ Bewind gedaanen Voorslag en het Rap-
„ port van de Commissie, strekkende tot
„ eene vervroegde Herziening der Staats-
„ regeling, houde voor onnoodzaaklyk,
„ onstaatkundig, strydig met des Volks
„ duurzaam welzyn, en aanloopende te-
„ gen de door ons afgelegde belofte."

Niet alleen liet ONDORP het by deeze sterke verwerping berusten; maar wilde het in deezen te neemen Besluit aan het

CXXVI. BOEK. 1801.

Uitvoerend Bewind gezonden hebben; met eene ernstige aanschryving, dat de Vergadering verwagtte, dat hetzelve zich voortaan zou onthouden soortgelyke inconstitutioneele Voordragten te deezer Vergadering in te zenden (*).

Hooft's gevoelen.

Kortlyk gaf de Vertegenwoordiger Hooft te verstaan, dat hy, naa eene bedaarde overweeging en uit volle overtuiging, ter verwerping van de beide ingediende Stukken, besloot, met betuiging, dat, zo lang het *Bataafsche* Volk zich daaromtrent niet hadt verklaard, hy niet zou stemmen tot eene vroegere Herziening, en ook op geenen anderen voet en wyze, dan by dezelve was bepaald (†).

Hoe 'er van Foreest over dagt.

Van Foreest, een der Gelastigden, betoonde zich een volyverig Voorstander van het Verslag en het Plan. Alleen was hem eene zwaarigheid overgebleeven; naamlyk, dat de Volksvertegenwoordigers, uit hoofde van de betrekking, in welke zy met de Stemgeregtigde Burgers stonden, dit Ontwerp niet ter kennisse van het geheele Volk konden brengen, vóór en aleer zy van de Stemgeregtigden de verzekering bekomen hadden, dat zy de Herziening der Staatsregeling wilden, en dat het nieuw Ontwerp aan het geheele Volk ter aanneming of verwerping werd aangeboden. — Dit woog by hem zo zwaar,

(*) *Dagverh. der Handel. van het Vertegenw. Lichaam* XII. D. bl. 477 enz.
(†) *Ald.* bl. 481.

zwaar, dat hy, by het voor 't Verslag stemmen, gelyk hy zou doen, aan zich voorbehieldt, om, wanneer het Besluit zou zyn vastgesteld, zodanig een byvoegzel by hetzelve voor te draagen, als hy, tot wegneeming van deeze zyne zwaarigheid, zou vermeenen te behooren. CXXVI. BOEK. —— 1801.

Voorts hieldt hy het Stuk als voor het *Bataafsche* Volk allerwenschlykst en allervoordeeligst, en op dien grond gordde hy zich aan, om de Tegenstanders, in de voornaamste aangevoerde zwaarigheden, te wederspreeken, en de tegenwerpingen te ontkragten. *Zeker* waren 'er, in den loop der handelingen, sterke en harde gezegdens geuit, waar op hy vat meende te hebben, en waar tegen hy ook niet naliet zich heftig aan te kanten. Te wydloopig zouden wy worden met dit alles op te haalen. In 't algemeen zegt VAN FOREEST 'er dit van. — „ Het zyn geene afdoende bewyzen, maar alleen „ schelluidende klanken, door veelen, „ echter ter goeder trouwe, en zonder „ eenig opzettelyk boos oogmerk, slegts „ nagebaauwd, welke men gebezigd heeft „ om het niet doordenkend gedeelte van „ het Volk zand in de oogen te werpen, „ en tot zyne zyde over te haalen, en „ welke met weinig moeite zyn op te „ stellen, om dat men, daar zy, zonder „ doordagt te worden, op het eerste ge„ hoor veelal worden aangenomen, zich „ niet behoeft te bekommeren, of men

CXXVI. BOEK. 1801.

„ ze met bewyzen staaven kan. — Ik
„ zou, by voorbeeld, even als men te-
„ gen de *Anglomaansche Aristocraaten*
„ gedeclameerd heeft, de woorden Ei-
„ genbelangzoekende en Ampthongeren,
„ de *Anarchisten* in den mond kunnen
„ neemen. Ik zou kunnen zeggen, dat
„ deezen dan eens hadden stilgezeten, en
„ op zien komen gespeeld; dat zy dan
„ eens meer of min openbaare poogin-
„ gen hadden aangewend, om het Ryk
„ van Verwarring en Willekeur in ons
„ Vaderland weder op te richten; dan
„ dat zy nu, naa het laatstgebeurde in
„ de *Fransche* Republiek, ziende, dat
„ hunne misdaadige hoop geheel ver-
„ dweenen is, eene laatste pooging doen
„ om een Plan van Staatsregeling, waar
„ by paal en perk aan hunne baatzugtige
„ intrigues gesteld zou worden, met alle
„ magt tegen te werken, en by het
„ Volk, onder het schoonschynend voor-
„ geeven, als of deszelfs Vryheid en
„ Regten daar by vertreeden werden, en
„ gevaar zouden loopen van geheel ver-
„ looren te zullen gaan, haatlyk te maa-
„ ken. — Dan ik wil my, in dit op-
„ zigt, met hun niet gelyk stellen!" (*).

Het begrip van Reynders.

Reynders, de oudste van Jaaren in de Vergadering, die na rust verlangde, en noch voor zich zelven, noch voor eenige van zyne Familie eenige Posten van Be-die-

(*) *Dagverh. der Handel. van het Vertegenw. Lichaam* XII. D. bl. 482.

dieaing verlangde, uitte zyn gevoelen met alle bedaardheid. Hy was, volgens de beginzelen van PAINE, en van de Patriotten des Jaars MDCCLXXXVII, van begrip, dat de Oppermagt by het geheele Volk berustte, en dat gevolglyk het geheele Volk over eene Staatsregeling moest stemmen. Op die gronden hadt hy niet tegen de Herziening kunnen weezen, en kon hy voor eene geheele Verandering der Staatsregeling weezen, indien dezelve strekte tot bevordering van Volksgeluk. Het Volk, by 't welk de Oppermagt berustte, kon die Oppermagt nimmer, op eene redelyke wyze, en tot haar eigen heil, uitoefenen, dan door zyne belangen toe te vertrouwen aan Mannen, het vertrouwen waardig, en op behoorlyke Instructie. Het kwam slegts op de beste middelen aan, om zodanige Mannen te bekomen. — In het nieuwe Ontwerp, uit dit oogpunt bezien, vondt hy veel goeds. Hy beschouwde het Nationaal Kies-collegie als het ware Palladium voor 's Volks Vryheid; daar het, zyns oordeels, den Intriguanten, de Verleiders des Volks, de magt benam om, door hunnen invloed, noch zichzelven, noch hunne slegte makkers, in het Wetgeevend Lichaam in te dringen; en, indien het Volk niet zelve zyne belangen geheel verwaarloosde, dan kon het Kiescollegie onmogelyk anders worden zamengesteld, dan uit deugdzaame en kun-

CXXVI. BOEK.

1801.

CXXVI. BOEK. 1801. dige Mannen, aan welke het Volk gerustlyk zyne hoogste belangen kon toevertrouwen. — Veel goeds trof hy in het nieuw Ontwerp aan, 't geen in het tegenwoordige niet werd gevonden. Dan ook had hy zyne zwaarigheden tegen het Verslag, en tegen zommige Artykelen in de Acte van Staatsregeling; doch hy *hoopte*, dat deeze uit den weg zouden geruimd worden, ook waren zy by hem niet overmagtig om deswegen den Voorslag te verwerpen. Hy wenschte, het Verslag en de Acte nader te overweegen in derzelver byzonderheden, en de gebreken, daar in voorkomende, te verbeteren, en dan dezelve ter goed- of afkeuring den Volke aan te bieden (*).

Wat Deriks voordroeg. Een toon dus lang gezweegen hebbende, liet zich weder hooren, by monde van den Volksvertegenwoordiger Deriks, die, op gronden door anderen reeds aangevoerd, voor eene geheele verwerping zynen raadslag uitbragt. Doch hy kon niet nalaaten aan te merken, wel verwagt te hebben, dat de Commissie haar werk zou verdeedigen, dan nimmer hadt hy verwagt, dat men zulks zou gedaan hebben op grond, dat het *Fransche* Gouvernement zyn verlangen zou te kennen hebben gegeeven, dat 'er verandering in onze Staatsregeling zou gemaakt worden. „In„ dien dat al eens zo was," dus uit hy zich

(*) *Dagverh. der Handel. van het Vertegenw. Lichaam* XII. D. bl. 487.

zich ten deezen opzigte, „ het geen ik
„ echter als nog met even veel fiducie
„ durf negeeren, als zulks by gelegen-
„ heid der defensie van het Rapport en
„ de Bylage is geavanceerd, dan, Bur-
„ gers Representanten! vraag ik (en
„ hier toe vermeen ik gegronde reden
„ te hebben), waarom de bewyzen niet
„ overgelegd? Ik, Burgers Represen-
„ tanten! houde my van het tegendeel
„ ten vollen overtuigd, en men zal het
„ my dus ook wel ten goede houden,
„ (indien het nieuwe Ontwerp, over 't
„ geheel genomen, al eens aanneeme-
„ lyk was,) dat ik my, door bloote as-
„ sertien, tot dien Vryheid vernietigen-
„ den stap (als ik het eens zo noemen
„ mag), waar toe men deeze Vergade-
„ ring tragt te permoveeren, niet zo ligt
„ laat medesleepen. En, wanneer asser-
„ tien voor bewyzen zouden doorgaan,
„ dan geloof ik, dat men even zo ge-
„ maklyk kan beweeren, dat het nieuw
„ Ontwerp voor eene Constitutie, het
„ Troetelkind van een gedeelte der Com-
„ missie, den Eersten Consul der *Fran-
„ sche* Republiek niet aangenaam is, en
„ ook niet aangenaam zyn kan, al was
„ het dan ook maar om dat daar in, zo als
„ in het LXVIII Artykel der algemeene
„ gronden van de tegenwoordige Staats-
„ regeling, geene melding wordt gemaakt
„ van onze verbintenissen met de *Fran-
„ sche* Republiek. Dan, Burgers Repre-

CXXVI. BOEK. 1801.

„ ſentanten! geſteld BONAPARTE wilde „ zodanig eene Conſtitutie, als het Ont- „ werp der Commisſie is, alhier hebben „ ingevoerd, zo zoude dan nog ik, die „ beloofd heb de tegenwoordige Conſti- „ tutie te zullen handhaven, my door „ geene directe of indirecte dreigemen- „ ten laaten intimideeren; maar my, zo „ veel mogelyk, daar tegen blyven ver- „ zetten, en myne beloften zoeken ge- „ ſtand te doen." (*)

Hoe VAN GALEN zyne meening uit.

Hadt, by eene vroegere behandeling, aanleidelyk tot de tegenwoordige, de Volksvertegenwoordiger VAN GALEN zich door den Voorzitter APPELIUS, zyns ondanks, geſtuit gezien in zyn voordragt, en toen gezweegen: dewyl hy in 't Rapport hadt gezien, hoe de Commisſie oordeelde, dat de Staatkunde niet gedoogde, dat de gebreken, zo openlyk, werden aan den dag gelegd; hy verklaarde nu dat hy niet van dit gevoelen zynde, en ontwarende, dat die Staatkunde thans niet meer beſtondt, dewyl de toenmaalige Voorzitter nu zelfs, in zyn Advys, als Lid van de Vergadering, de voornaamſte gebreken hadt opgeteld, hy ook dagt, dat het niet langer noodig was deeze toegevenheid te gebruiken; maar vervolgen zou met die gebreken verder op te tellen, in vertrouwen, dat men hem het zelfde regt, als den destydigen Voorzitter, zou toekennen.

Naa

(*) *Dagverhaal der Handel. van het Vertegenw. Lichaam* XII. D. bl. 489.

Naa deeze herinnering voer hy ongestuit voort, met de gebreken in de thans bestaande Staatsregeling op te sommen. Deeze waren, zyns inziens, veelvuldig. Geen gedeelte, om zo te spreeken, bleef vry van opspraake; en deeze luidde niet zelden op een schamperen toon. Eene geheele Herziening keurde hy noodzaaklyk, en eene vroegere, dan op de Tydsbepaaling, in die Staatsregeling vermeld, beweerde hy daar mede, bestaanbaar, en agtte het veel misdaadiger een Voorstel, tot heil van den Lande strekkende, van de hand te wyzen, dan met het Bewind mede te werken tot het hoogst mogelyk geluk des Volks, dat, in alle Regeeringsvormen, de eerste en de opperste Wet moest uitmaaken. — Het zou 'er dus alleen op aankomen, of het overgelegd Ontwerp aan dat oogmerk beantwoordde. Zeer veele en zeer groote gebreken, door hem in de thans bestaande Staatsregeling aangeweezen, vondt hy verbeterd; doch dit hadt niet omtrent alles plaats: ook waren 'er hem nieuwe gebreken in voorgekomen, die dit Ontwerp, even min, als de tegenwoordige Staatsregeling, over het geheel genomen, voor het *Bataafsche* Volk aanneemelyk maakten, en 't zelve het grootst mogelyk geluk, op den duur, konden aanbrengen. Eene lyst van zwaarigheden opgehaald hebbende, vondt hy, uit dien hoofde, dit Ontwerp onvoldoende, hoezeer

CXXVI. BOEK. 1801. zeer hy ook wenschte een verbeterd Ontwerp te zien daargesteld, en des zou hy een nader Voorstel van het Bewind inwagten. (*)

Huber's gevoelen. Huber, desgelyks een Lid der Commissie, tradt voor. Veel hadt hy aan te merken, zo op 't geen Bestryders van het ingediende gezegd, als op den toon, waar in zy gesprooken hadden. Hy, voor zich zelven, en niet naamens de Commissie, het woord voerende, onderzoekt, of de Voordragt tot het Herzien der Staatsregeling, derzelver noodzaaklykheid verondersteld zynde, voor de Leden der Vergadering geoorlofd ware. Niet alleen oordeelde hy het geoorlofd; maar pligt den Volke een Voorstel tot wegneeming der Gebreken te doen. — Verder beantwoordt hy de vraag, of 'er Gebreken in de Staatsregeling waren, en zo ja, of ze als van dien aart konden en moesten beschouwd worden, dat ze een Herziening behoefden? Beide deeze vraagen beantwoordt hy met *Ja*, en voert 'er zyne redenen, met klem, voor aan. Verre was het van hem, dat hy de Staatsregeling beschouwde als of 'er niets goeds in ware; veel goeds werd 'er in gevonden, veel dat tot geluk en bloei der Maatschappye kon strekken; doch 'er waren verscheide gebreken in — gebreken, die, zyns inziens, eenen rechtstreekschen invloed hadden

(*) *Dagverh. der Handel. van het Vertegenw. Lichaam* XII. D. bl. 490 enz.

den op het welzyn van den Staat; daar onder telde hy, als een hoofdgebrek, dat zy eene ſtrekking hadt om de eendragt uit den Lande te weeren, en de tweeſpalt, met deszelfs rampzalige gevolgen, te verlengen. — Wyders beſchouwde hy, als een Hoofdgebrek, de wyze van daarſtelling dier Staatsregeling; waar door zulk eene mengte was uitgeſlooten geworden van het regt, om het Maatſchappelyk Verdrag mede aan te gaan. Eene menigte van andere gebreken hadt VAN DER ZOO aangeweezen. Uit deeze gebreken rees het groot zeer algemeen ongenoegen in den Lande; een ongenoegen, 't welk het zelve op den rand des verderfs bragt.

CXXVI. BOEK. 1801.

De zaak uit dat oogpunt beſchouwende, keurde HUBER het verbeteren der Staatsregeling voor hoogstnoodzaaklyk, als mede, dat het niet genoeg ware den Volke te vraagen, of het eene Herziening wilde, zonder hetzelve teffens in ſtaat te ſtellen, om te oordeelen over het gevolg dier keuze. Hierom oordeelde hy het openhartiger en beter, vooraf de verbeteringen te ontwerpen, en hadt aan het voorgedraagene Plan mede gearbeid. Dit Plan hieldt hy niet voor volmaakt, 'er waren zaaken in, die hem niet behaagden, en, zyns agtens, beter konden weezen: dan met dit alles hadt hy 't zelve als aanneemelyk beſchouwd, en geſchikt om het geluk des *Bataaſſchen* Volks zeer aanmerkelyk te bevorderen. Ten deezen

aan-

CXXVI. BOEK. 1801. aanziene beriep hy zich op 't geen APPELIUS des ingebragt hadt — en, ten opzigte van de geschiktheid des tyds, tot dit werk op het geen VAN LEYDEN en DE LEEUW daar over gezegd hadden. In zo verre was hy het met de meerderheid der Commissie volkomen eens; dan over de wyze van aanbieding hadt hy, van den beginne af, met zyne Medeleden verschild, en was, tot heden, van zyne dwaling niet overtuigd. Hy was van oordeel, dat de Volksvertegenwoordigers gehouden waren de Staatsregeling, daar ze niets strydigs, tegen de Grondbeginzelen, stellig bevat, te agtervolgen en zelve daar in geene verandering te mogen maken; nu was het, zyns bedunkens, met de letter en den geest der Staatsregeling, zo in haare bepaalingen als grondstellingen, overeenkomstig, dat geene andere Leden der Maatschappye, dan Stemgeregtigde Burgers, over de vraag: of 'er eene Herziening zou zyn? mogten raadplegen: zynde deezen de eenigen, welke Staatkundige Regten werden toegekend. Ten opzigte van dit stuk met de meerderheid der Commissie zich niet hebbende kunnen vereenigen, verklaarde hy, verpligt te zyn, om tegen het Verslag, om deeze reden, en om die reden alleen, te stemmen. (*)

POT-

(*) *Dagverh. der Handel. van het Vertegenw. Lichaam* XII. D. bl. 503 enz.

CXXVI. BOEK. 1801.

Pompe van Meerdervoort's gevoelen.

Pompe van Meerdervoort, desgelyks een medeuitbrenger des Verslags, moest, hoe schoon hy ook de Verdeediging des Ontwerps, door Appelius aangevoerd, hieldt, echter bekennen, met hem in allen opzigte niet overeen te stemmen. Behalven dat hy gaarne minder omslags in de bestuuring van 's Lands zaaken gezien hadt, dan by 't zelve daargesteld was, waren nog verscheide andere bezwaaren, van gewigt, tegen het Ontwerp by hem opgekomen. Kortlyk geeft hy de redenen op, waarom hy, des ondanks, voor 't zelve zou stemmen.

Steyn Parvé's gedagten.

Steyn Parvé, vooruitziende wat het lot zou worden van den arbeid der thans ingediende Stukken, waar aan hy medegearbeid hadt, vangt op den toon des misnoegens zyn reden aan, verdeedigt het gehoudene gedrag der Commissie. Waar was het, dat noch het Uitvoerend Bewind, noch de Gecommitteerden, door het Volk uitdruklyk gelast waren, om voor 't zelve een Nieuw Ontwerp van Staatsregeling te vervaardigen. De Vergadering was geene Constitueerende Vergadering, en daarom moest de zaak den Volke voorgedraagen worden. Het ontwerpen van verbeteringen was geene daad van Oppermagt; maar alle verbetering in het Maatschappelyk Verdrag af te slaan, was, zyns inziens, eene uitoefening dier Oppermagt, waar toe aan de Leden der Vergaderinge de volmagt niet gegeeven

was

CXXVI. BOEK. 1801.

was in verkorting van 's Volks wil zelve. Dit vloeide uit den aart des ſtelzels van Volksregeering by Vertegenwoordiging, als van zelve, voort. " Een gedeelte der Geconſtitueerde Magten ſtelde verbeteringen voor; een gedeelte der andere Geconſtitueerde Magt voegde zich daar by; doch een ander gedeelte was 'er tegen; „ wie," vraagt hy, „ moest nu beſlisſen, de meerderheid van een dier gedelugueerde Magten, of die Magt, „ waar van alles emaneerde?" Dit laatſte was by hem eene uitſpraak van Gezonde Rede.

In deezen geest hadt STEYN PARVÉ zyne gedagten op het papier geſteld, voorneemens om hier en daar de Tegenwerpingen, tegen het Plan zelve gemaakt, op te neemen, in zo verre dit met zyne eigene begrippen ſtrookte, de weezenlyke verbeteringen, in het overgelegd Plan voorkomende, aan te ſtippen, en met de tegenwoordige Staatsregeling te vergelyken. Doch het beloop van de behandeling deezer zaake hadt hem daar van doen afzien; en ook kon hy, des betreffende, in de opgegeevene bedenkingen van eenige zyner Medeleden in de Commisſie berusten; dan boven al hadt hy dien arbeid geſtaakt, dewyl hy zich volſtrekt overtuigd hieldt, dat hy vrugtloos werk zou aanvangen.

Thans zette hy zich tot het bybrengen van eenige bedenkingen op het geen, in zom-

zommiger raadslagen hier en daar ver- CXXVI. BOEK.
spreid was. Ruime stoffe om uit te wei-
den trof hy aan. Te wydloopig is zyn
Voordragt om hier medegedeeld te wor- 1801.
den. Voorbygaan kunnen wy echter niet, wat hy, ten opzigte van de duiding als of dit het werk der *Aristocraaten* was, in 't midden brengt. — „ Daar schuilt, „ zegt men, een adder in 't gras, het „ zyn de *Patriciers*, het zyn de felste „ *Aristocraaten*, die hun zetel op de „ puinhoopen van het Stadhouderlyk Be- „ stuur, reeds in MDCCLXXXVII, wil- „ den vestigen, welke hunne verheffing, „ door dit Plan zoeken, en het Uitvoe- „ rend Bewind, zo wel als de Commis- „ sie, zyn hun daar in behulpzaam, zyn „ medestanders. — Wat in ons Land „ *Patriciers* zyn, immers in den bedoel- „ den zin, en welke de *Aristocraaten*, „ die zich verheffen wilden op de puin- „ hoopen van het Stadhouderlyk Gezag, „ weet ik niet: immers met betrekking „ tot dit Ontwerp, zo verre my kenne- „ lyk is, was geen der Leden van de „ Commissie, op dien tyd, in het ge- „ val, dat dit op hem toepasselyk is of „ zyn kan. — Het is niettemin eblouis- „ sant, zo wel voor het Volk in 't al- „ gemeen, als voor die genen, die de „ *Oranje* Party zyn toegedaan, in 't by- „ zonder; dit is dus uitmuntend gevon- „ den, vooral om dat het *een geheim* is, „ en waarschynlyk *blyven zal*; maar ge-

CXXVI. BOEK. — 1801.

„ lukkig, de tyden, dat die dubbelzinnige, of veelbeduidende magtspreuken, gangbaar waren, zyn voorby."

„ Zyn 'er ondertusschen, en des niet te min, nog lieden (ja men mag hun wel de ergste *Aristocraaten* noemen), welke op de puinhoopen van het Stadhouderlyk, of eenig ander voorig Bewind, hun zetel voor altoos vestigen willen. — Het zyn de zodanigen, welke zich exclusief het gebied aanmaatigen, een exclusief regt pretendeeren, en daarom ook alleen maar zommigen tot het aanneemen van Posten admitteeren willen. — Het zyn dezulken, die, met hunnen Aanhang, zich uitsluitende voorregten aanmaatigen, die geen Constitutie begeeren, welke hun van de Regeering zou kunnen doen uitvallen, die het Volk niet kennen willen, ten zy zy vooraf zeker zyn, dat het roer van Regeering hun daar door niet ontglippen zal. — Het zyn dezulken, die de Partyschappen willen leevendig houden, het Voorstel tot Vereeniging of overdreeven, of ongefaisoeneerd oordeelen, en de zaak zelve uitstellen, om, wanneer het water troebel worden mogt, de Partyen tegen elkander in 't harnas te jaagen. — Maar dit is de weg van het Ontwerp niet. Integendeel, het Reglement van Introductie, daar by gevoegd, beneemt alle kansrekening dienaangaande."

Dit

Dit wyder uitgebreid, en de wyze van Stemming, in het Plan voorgesteld, verdeedigd hebbende, stuurt hy zyn breed Vertoog in deezer voege ten einde. — „Wilde ik, op het voetspoor van anderen, tot het Volk spreeken, dan zou „ik kunnen zeggen: *Bataaven!* Landgenooten! voegt u by hun, die persoonlyke opofferingen deeden; voegt „u by hun, die, door alle worstelingen „heen, dezelfde waren; dat is, die nimmer de opgaande Zon aanbaden; maar „ook nimmer dezelve vervloekten, wanneer zy aan 't daalen was: die nimmer „vervolgden; maar ook nimmer om genade smeekten; die thans dezelfde taal „spreeken, welke zy openlyk spraaken, „by de Revolutie van MDCCXCV, „dat is die der Eendragt en der Verdraagzaamheid. — Maar, neen; dan „zeide ik liever — *Bataaven!* Landgenooten! onderschraagt, zonder onderscheid van Persoonen of gevoelens, „hun, die het Schip van Staat in eene „veilige haven stuuren moeten: ons aller belang is daar in gemeen — strandt, „vergaat hetzelve, wy allen moeten insgelyks vergaan!" Het slot van deeze Voordragt was, dat STEYN PARVÉ verklaarde by het Verslag te volharden. (*)

CXXVI. BOEK. — 1801.

Schoon de Leden der Commissie, die wy

VAN ROYENS begrip.

(*) *Dagverh. der Handel. van het Vertegenw. Lichaam* XII. D. bl. 44.

XXXVI. BOEK. — 1801. wy agtereenvolgend hoorden, de uitkomst der overweegingen niet meer twyfelagtig hielden, en de zaak als genoegzaam beslist aanmerkten, eer nog het Verslag was uitgebragt, wilde echter het Medelid, de Volksvertegenwoordiger VAN ROYEN, het niet by een bloot *Ja* of *Neen*, ter hoofdlyke stemming, laaten berusten; maar rondelyk voor zyn gevoelen uitkomende, in dit geval voldoen aan den wensch van een der Spreekeren, by den aanvang deezer onderhandelingen, „ dat het elk Vertegenwoordiger, in zulke omstandigheden, als 't ware, *voor het hoofd moest geschreeven staan*, hoe hy dagt, en „ omtrent zyn Vaderland gezind was!"

In dien geest uit VAN ROYEN zyn gevoelen over de weezenlyke en in 't oog loopende gebreken der thans bestaande Staatsregeling — over de geschiktheid, ja het gebiedende, van dit tydstip, om die Herziening daadlyk te onderneemen; met verwerping van de gevraagde nadere ophelderingen, die tot de Staatkunde betrekking hadden. — De zwaarigheden en bedenkingen, tegen het Plan aangevoerd, opsommende, beroept hy zich op de wederleggingen, reeds door een ander zyner Medeleden in de Commissie opgegeeven. Dan hy laat het daar by niet berusten. Hy voert meer byzonder aan, hoe het, van alle tyden, gebleeken is, dat niets voor gevaarlyker te houden zy, dan, in het Bestuur van Landen en

Vol-

Volken, af te gaan op bloote bespiege- CXXVI.
lingen, en voor beweezen aan te neemen BOEK.
zodanige stellingen, welker deugdzaam-
heid en bestaanbaarheid alleen door de 1801.
proef geleerd, en door de ondervinding gestaafd worden. Als zodanig meent hy de onbepaalde Eenheid, by de tegenwoordige Staatsregeling daargesteld, te mogen en te moeten beschouwen.

Dat men niet ligtlyk een Maatschappelyk Verdrag moet veranderen, stemt VAN ROYEN ten vollen toe; doch die stelling sluit alle verandering niet buiten. — Was de wyze, waar op het *Bataafsche* Volk, wanneer de raadslag der Commissie gevolgd werd, om de Stem over het aan te bieden Ontwerp uittebrengen, door verscheide Leden der Vergaderinge, in een zeer ongunstig daglicht voorgedraagen, en als geheel onbestaanbaar veroordeeld, bestempeld met den naam van opdringen, en als een listig uitgedagt middel beschouwd, om de Natie tot een bloot werktuig te maaken, en een stuk door te dryven, dat anders zeer zeker door het Volk zou verworpen worden; hier tegen verzet hy zich ten sterksten.

Met zyne Medegenooten en Inleveraars des nieuwen Plans, die 't zelve verdeedigd hadden, erkent hy, dat 'er hier en daar gewigtige bedenkingen tegen in te brengen waren; doch deeze keurde hy niet voldoende, om het goede, 't welk 'er, zyns inziens, in gevonden werd, op

CXXVI. BOEK. 1801. te weegen. — Voorts verdeedigt hy het Plan tegen de Spreekers, die 't zelve hadden doen voorkomen als eene strekking hebbende, tot vernietiging van allen *Volksinvloed*, van het beginzel der *Vertegenwoordiging*, en daar en tegen aanleidelyk tot het invoeren eener Regeering van *Patriciers*, van *Oligarchie*, *Aristocratie* en *Despotismus*, dat 'er geen waarborg in gevonden werd tegen het *Stadhouderschap*, dat de *Uitvoerende Magt* tot een Colossaal gevaarte verheeven, en de *Wetgeevende* tot de diepste laagte vernederd was. De Magt, aan de *Zeven Leden* des Uitvoerenden Bewinds gegeeven, hadt een der Leden met den naam van het *Zeven Godendom* bestempeld.

Naa dit vry breed, ter wederlegging, uitgewerkt te hebben, voegt hy 'er een woord by over de oogmerken der Commissie — oogmerken, door zommige Vergaderingsleden in een zeer ongunstig daglicht beschouwd. — „ Medevertegen„ woordigers!" dus uitte hy zich, „heb„ ben de bedoelingen hunner Amptge„ nooten, op eene min broederlyke wy„ ze miskend: anderen hebben hun zelfs „ in een staat van beschuldiging willen „ gesteld hebben. — Wat gaf U genoeg„ zaamen grond, Burgers Representan„ ten! om uwe Medeleden dusdanig te „ verdenken? Was die grond gelegen in „ hun voorig gedrag, door hun, in Ulie„ lieder midden, gehouden? Is dezelve

„ te

„ te vinden in het uitgebragt Rapport,
„ en de gevoelens daar by gemanifesteerd?
„ Of eindelyk in het overgelegd Ont-
„ werp? — Ik ſpreek hier niet voor my
„ zelven; maar voor het gewigt onzer
„ Zending als Vertegenwoordigers, en
„ voor de waardigheid onzer roeping —
„ en dan betuig ik, in die betrekking,
„ plegtiglyk, dat ik, als Lid van de Sub-
„ Commisſie, welke met de Leden van
„ het Uitvoerend Bewind de eerſte hand
„ in het Ontwerp gehad heeft, geenen
„ zydelingſchen of verborgen invloed be-
„ ſpeurd, geene heerschzugtige of be-
„ drieglyke oogmerken by iemand onzer, of
„ by de Leden des Bewinds, te hebben aan-
„ getroffen; dat ieder openlyk voor zyn
„ gevoelen is uitgekomen, geſprooken
„ en geadviſeerd heeft, zo als hy meen-
„ de, dat, in de gegeevene omſtandig-
„ heden, met het belang van den Lande
„ meest overeenkomſtig was; dat wy el-
„ kander beurtelings, en by herhaaling, in
„ de behandeling der meest gewigtige ge-
„ deeltens van onzen taak, ſteeds hebben
„ afgevraagd: welke is de geest en het
„ verlangen onzer Natie? Welke wyzi-
„ ging zou het meest met hunne denk-
„ wyze, ten aanziene van die en die pun-
„ ten, ſtrooken? — Dat wy over en we-
„ der toegeevend geweest zyn, en ſteeds
„ tot oogmerk gehad hebben verſchillen-
„ de opinien, die wy konden nagaan, dat
„ by het Volk in 't algemeen plaats had-

 „ den,

CXXVI. BOEK. 1801. „ den, zodanig te vereenigen, dat niet „ aan één gedeelte; maar behoudens de „ groote hoofdzaak, Volksregeering by „ Vertegenwoordiging, aan allen, zo veel „ mogelyk, genoegen wierd gegeeven. — „ Ziet daar ons oogmerk — ziet daar „ de bedoelingen, die door *alle* de Le„ den, welke zich voor het Rapport en „ het Ontwerp verklaard hebben, zyn aan „ den dag gelegd. — Dat hun werk Ulie„ den niet welgevallig zy — dat zy in de „ zaak zelve hebben misgetast — dat het „ Ontwerp alle die gebreken in zich be„ vatte, welke men gemeend heeft aan „ hetzelve te moeten toeschryven. — „ Alleenlyk legt hun geenen blaam op, „ waar voor Gy geene bewyzen hebt, „ en geeft daar door geene aanleiding om „ uwe eigene bedoelingen te doen mis„ trouwen!" — Wie dus veel tot verdeediging sprak kon niet afzyn van by het Verslag te volharden. (*)

Hoe TEN POLL en COUPERUS gevoelen. Op zo veel voorspraaks en verdeedigings agter den anderen hoorde de Vergadering, uit den mond des Representants TEN POLL, de taal der verwerpinge. (†) — Dan COUPERUS hervatte grootendeels den toon der verdeediging. Althans, naa de geoorlofdheid der Herziening beweerd, en het zyne, wegens het geen hem goed en 't geen hem verwerplyk

(*) *Dagverh. der Handel. van het Vertegenw. Lichaam* XII. D. bl. 524—530.
(†) *Ald.* bl. 530.

lyk in het nieuw aangeboden Plan scheen, voorgedraagen te hebben, vergezeld met veele aanmaaningen tot eensgezindheid, was zyn besluit, dat het thans de tyd ware, om de gebreken der tegenwoordige Staatsregeling, door eene vervroegde Herziening, te verbeteren: ten deezen einde wilde hy, dat het Verslag met de Bylaage, voor als nog, in beraadslaaging zou worden gehouden, en het Uitvoerend Bewind verzogt een nadere Voordragt te doen, tot het daarstellen van zodanig eene Herziening, als best geschikt zou bevonden worden, om den in- en uitwendigen Voorspoed, Vryheid en Onafhanglykheid van het *Bataafsch* Gemeenebest te bevorderen en duurzaam te verzekeren. (*)

Verhoysen brengt zyn gevoelen uit.

De tegenwoordige Voorzitter Verhoysen, die, by vroegere behandelingen, dit zelfde Onderwerp betreffende, door den toenmaaligen Voorzitter, in zyne reden gestuit, en tot het kortlyk voordraagen van zyn gevoelen aangemaand was (†), liet elk der Spreekeren ongestoord geheel voordraagen wat zy, tot verdeediging of verwerping, meenden te moeten zeggen. Allen, die het woord gevraagd hadden, voerden 't zelve op dien trant als wy vermeld hebben, door de opgave der voornaamste trekken van wederzyden, thans nam Verhoysen het woord. Ook hy was

(*) *Dagverh. der Handel. van het Vertegenw. Lichaam* XII. D. bl. 531—534.
(*) Zie boven bl. 173.

CXXVI. BOEK. 1801. was Lid van de Commisſie geweest; doch betuigde, nimmer medegewerkt te hebben tot iets van dat alles, wat door de Commisſie mogt verrigt of zamengeſteld zyn. „ Hy hieldt het daar voor," zo drukte hy zich uit, „ dat een Lid van
„ het Vertegenwoordigend Lichaam des
„ *Bataafſchen* Volks niet vermogt mede
„ te werken, om die Staatsregeling, wel-
„ ke, ten aanziene van haare werking,
„ *in* en *op* de Maatſchappy, ſlechts in haa-
„ re geboorte ſtondt, en vooral niet, uit
„ hoofde van eene zo onbeduidende en
„ ſchriele opgave van niet eens aangevoer-
„ de *botzingen*, te helpen vernietigen."

Het Voorſtel ter Herziening kon by hem geen punt van nadere raadpleging uitmaaken. Deeze duldde de Staatswet niet, dan op dien tyd en de wyze daar in beſchreven. De aanleg tot eene vervroegde Herziening, noemde hy te eenemaale onwettig. Nergens bleek hoedanige en welke botzingen 'er plaats greepen. Veele der gebreken, waar over men ſprak, waren veel eer aan het niet invoeren der Staatsregeling, en aan de oude nog voortduurende inrichtingen, dan wel aan het nieuwe Staatsverbond, toe te ſchryven, zo al niet aan zommige der eigene inrichtingen van de Vergadering. Geene teonvredenheid van eenigen; geene Staatkundige Betrekkingen, wettigden zodanig eene Herziening. — Hier by roept hy voor den geest der Vergaderinge op, hoe

de thans plaats hebbende Staatsregeling, ten tyde des *Engelsch-Russischen* aanvals, kragtdaadig gewerkt en haar vermogen duchtig betoond hadt. — Intusschen merkt hy op: „wilden wy, Burgers Represen-„tanten! die gebreken, die dwaalingen, „welke wy, in de toepassing der Staats-„regeling, hebben begaan, herstellen en „terughaalen, dit ware wat anders; maar „onze eigene fouten op rekening der „Staatswet te stellen — onze eigene, „en dan nog dikwerf eigenbaatige, opi-„nien en oogmerken voor grondbegin-„zelen te doen doorgaan; ja, wat meer „is, om de laatste naar de eerste te re-„gelen, dit te doen zou ons beroep ont-„luisteren."

Voorts zette zich VERHOYSEN, om eenige gronden en middelen van het Verslag te wederleggen, en te spreeken over de wyze van daarstelling der voorgenomene Herziening; als mede aan te voeren eenige weinige der byzondere afwykingen, en strydigheden met eene Volksregeering by Vertegenwoordiging, en zyn gevoelen ten vollen te openbaaren tegen de voorgedraagene Verkiezingswyze, de nietige magt der Vertegenwoordiging, de reusagtige magt van het Staatsbewind, en het verderflyke van het inweefzel der Kerk in den Staat. — In dit alles was de Voorzitter breedspraakig, en niet zelden zeer sterk. De toon der Verwerping luidde met den volsten nadruk.

Nie-

CXXVI. BOEK. 1801. Uitslag der Stemming tot Verwerping.

Niemand verder begeerde het woord. Waar op de Voorzitter het Verslag en de Bylage, zo als dezelve voorhanden waren, in omvraage bragt. Uit de reeds vermelde raadslagen valt gereedlyk op te maaken, welke de Uitslag der Stemminge zou weezen. Dan schoon veelen gesprooken, en wydluftig hunne begrippen aan den dag gelegd hadden, waren 'er, die het enkel op de hoofdlyke Stemming lieten aankomen. — Voor verklaarden zich de Burgers BANNIER, VAN LEYDEN, STEYN PARVÉ, DE LEEUW, REYNDERS, VAN ROYEN, APPELIUS, CARSTEN, VAN FOREEST, COSTERUS, MEYNERS en POMPE VAN MEERDERVOORT. — Geheel en gedeeltlyk tegen luidden de stemmen van DE SONNAVILLE, VERHOYSEN, AMENT, KRAMER, GERLSMA, QUEYSEN, WERNER, LEEMANS, VAN VREDENBURGH, SCHRYVER, VERBEEK, BRAAKSMA, NINABER, VAN MARLE, PANNEBAKKER, VAN DER BORCHT, SCHELTS, FLOREN, DIERT VAN MELISSANT, RIS, VERHEES, ONDORP, VAN DER ZOO, COUPERUS, AUFFMORTH, DOMINICUS, VAN DEN BRAAK, ALBERDA, DOELMAN, VAN VEEN, BAESTEN, WILDRIK, DERIKS, HUBER, HETTEMA, GUILJÉ, KNIPHORST, VAN GALEN, DE JONCKHEERE, GIEBE, LEWE, WELSMAN, TEN POLL, SCHERMER, HOOFT, DE WITT, VAN HAERSOLTE, NUHOUT VAN DER VEEN en CUYPERS. — Twaalf stemmen *voor* en vyftig *tegen* besliste de Verwerping van de beide Stukken, zo als zy daar lagen.

Ge-

Gedeeltlyk was dus het Stuk afgedaan: dan 'er bleef nog eene groote vraag over, ten opzigte van den Brief des Uitvoerenden Bewinds; naamlyk of de Vergadering nog iets naders, ten aanziene van den daar by gedaanen Voordragt stondt te doen, dan of dezelve voor geheel vervallen moest gehouden worden?

CXXVI. BOEK.

1801.

De meerderheid keurt de zaak niet afgedaan.

Tegen de geheele ter zyde stelling der zaake verklaarden zich DE SONNAVILLE, VAN LEYDEN, VERHOYSEN, AMENT, DE LEEUW, KRAMER, PANNEBAKKER, VAN DER BORCHT, SCHELTS, FLOREN, DIERT VAN MELISSANT, RIS, VERHEES, ONDORP, VAN DEN BRAAK, DOELMAN, VAN VEEN, MEYNERS, WILDRIK, DERIKS, HETTEMA, GUILJÉ, KNIPHORST, GIEBE, WELSMAN, TEN POLL, SCHERMER, DE WITT en NUHOUT VAN DER VEEN — Daar voor stemden GERLSMA, BANNIER, QUEYSEN, WERNER, STEYN PARVÉ, LEEMANS, VAN VREDENBURGH, SCHRYVER, VERBEEK, BRAAKSMA, NINABER, VAN MARLE, REYNDERS, VAN ROYEN, APPELIUS, CARSTEN, SCHEFFER, VAN FOREEST, COSTERUS, VAN DER ZOO, COUPERUS, AUFFMORTH, DOMINICUS, ALBERDA, BAESTEN, HUBER, VAN GALEN, DE JONCKHEERE, LEWE, HOOFT, VAN HAERSOLTE, POMPE VAN MEERDERVOORT en CUYPERS. Dus stondt de meerderheid van drie en dertig, tegen negen en twintig.

De vorige Commis-

De Voordragt des Uitvoerenden Bewinds kon derhalven verder een stuk van be-

CXXVI. BOEK. beraadslaging uitmaaken. Het Voorstel, om het nader en wel in handen te stellen derzelfde Leden, ontmoette wederstand.

1801. Een en ander Lid der voorige Gelastigden oordeelde, dat eene Commissie, waar tegen zo veele beschuldigingen waren ingebragt, en wier arbeid zo *gehekeld* was geworden, niet langer met het vertrouwen der Vergaderinge behoorde vereerd maar ontslaagen te worden van den last om verder, omtrent deeze belangryke zaak, werkzaam te zyn.

sie onttrekt zich.

Aanschryven aan het Uitvoerend Bewind.

Op de Omvraage, of de Voordragt des Uitvoerenden Bewinds, zo als dezelve lag, in aanmerking kon komen, was de Verwerping algemeen. Naa verscheide bedenkingen, hoe zulks aan het Uitvoerend Bewind bekend te maaken, viel eenvoudig het besluit, 't zelve te verstendigen, dat de Eerste Kamer de Voordragt, zo als dezelve was liggende, verworpen had. (*)

(*) *Dagverh. der Handel. van het Vertegenw. Lichaam* XII. D. bl. 548—559.

VA-

VADERLANDSCHE

HISTORIE.

HONDERD ZEVEN EN TWINTIGSTE BOEK.

INHOUD.

Het verder voorgevallene betrekkelyk de Staatsregeling. Aantal van Verzoekschriften tegen de vervroegde Herziening der Staatsregeling. Voorstel om ze buiten beraadslaaging te houden, en wat 'er des te doen viel. PLOOS VAN AMSTEL, *Voorstander dier Verzoekschriften.* VAN GALEN *en* NINABER *yveren 'er tegen. Gevoelen van* APPELIUS *en* VAN FOREEST. *Wat* SCHERMER, VAN DEN BRAAK *en* VISSER *des oordeelden.* VAN GALEN *komt 'er weder tegen op, als mede* VAN FOREEST. *Wat* VAN ROYEN *des inbragt, en opgemaakt besluit. Eenige Verkoozenen bedanken en verliezen hun stemregt. De Voorslag, om de Amptenaars te dwingen, onafgedaan gebleeven. Wat van het Herzien der Staatsregeling vervolgens voorviel. Zydelingsche gewag-* CXXVII. BOEK.

maa-

CXXVII. BOEK. *maaking van de verandering der Staats-regeling in de Aanspraak van* STEYN PARVÉ. BACOT *spreekt, ter Tweede Kamer, des duidelyker. Nadere Voordragt des Uitvoerenden Bewinds over de Staatsregeling. Proclamatie aan den Volke door 't zelve voorgesteld. Hoofdtrekken des voorgestelden Plans van Staatsregeling.* VAN SWINDEN'S *Tegenverklaaring. Handelingen, wegens het nieuw voorgesteld Plan van Staatsregeling, en de Proclamatie ter Eerste Kamer. Veelvuldige tegenspraak van* VAN DEN BRAAK *en* SCHEFFER. *Voorstanders* APPELIUS *en* NIJNABER. *Nieuwe sterke tegenstand van* VERHOYSEN, NUHOUT VAN DER VEEN, AMENT, VAN VEEN, *en* GUILJÉ. QUEYSEN, *een Voorstander, laat zich hooren. Veele Tegenstanders, als* TEN POLL, HETTEMA, SCHERMER, PERTAT *en* DIERT VAN MELISSANT, *verheffen hunne stem. Voordragt van* VAN GALEN. RIS *wederspreekt hem.* WELSMANS *gevoelen.* VAN ROYENS *inzien op dit stuk.* DERIKS, FINKS, POTHOFS, STEYN PARVÉ'S *gevoelen.* PLOOS VAN AMSTEL'S *sterke tegenspraak.* VITRINGA'S *begrip. Het voor Berichtgeeving aanneemen met meerderheid van stemmen verworpen. De stukken in handen eener Commissie. Brief van den Directeur* ERMERINS. *Geschil over het al of niet voorleezen zyner Aantekening. Inhoud van dezelve. Handelingen deswegen, en zo de Tegenverklaaring*

ring van ERMERINS, *als die van* VAN SWINDEN, *buiten beraadslaaging gehouden. Uitgebragt Verslag, ten opzigte van de handelwyze des Uitvoerenden Bewinds.* VAN DEN BRAAK *tegen dit Verslag. Zo ook* VISSER, VERHOYSEN, NUHOUT VAN DER VEEN. *Voorstanders en Tegenspreekers laaten zich beurtlings hooren. Bedenkingen van* APPELIUS. *Een aantal Tegenspreekers en Voorstanders.* VISSERS *byzondere aanmerking.* STEYN PARVÉS *gevoelen. Besluit tot Opschorting. De beide Kamers door het Uitvoerend Bewind gesloten. Bekendmaaking hier van aan den Volke. Wyd verschillend oordeel over deeze handelingen. De tegenverklaaring van* ERMERINS.

CXXVIII. BOEK.

Een Onderwerp van een zo groot en algemeen aanbelang, als waar van wy, in 't laatst des voorgaanden Boeks, gewaagden, openbaar, by herhaalde Zittingen der Vergaderinge, behandeld, kon niet nalaaten, in 't gansche Land, veel gespreks te veroorzaaken, en verschillende oordeelvellingen ter baane te brengen; terwyl men niet afliet des, in gedrukte schriften, ruiterlyk te gewaagen, en daar over zyn oordeel aan den dag te leggen.

1801. Het verder voorgevallene betrekkelyk de Staatsregeling.

De Vergadering bleef des niet ongemoeid. Een aantal Verzoekschriften, door drie honderd twee en dertig Stemgeregtigde Burgers ondertekend, kwamen

Een aantal Verzoekschriften tegen de

CXXVII. BOEK. — 1801. Vervroegde Herziening der Staatsregeling.

men, ten gelyken tyde, ter tafel, verzoekende, tot voorkoming van een nieuw gevaar, 't welk de Vergadering, hun zelve, het geheele Volk en de gevestigde Burgerlyke Staatkundige Vryheid, by eene herhaalde poging bedreigen mogt, by wyze van verklaaring en bekragtiging van het CCCIV *Art.* der Acte van Staatsregeling, te betuigen, en by openbaare afkondiging het *Bataaffche* Volk te verzekeren, „dat 'er, tot op het „ einde van het Jaar MDCCCIII der „ gemeene Tydrekening, geenerlei ver„ andering, hoe ook genaamd, in de „ Staatsregeling kon gemaakt worden;" en dat dus alle Perfoonen, in welk eene betrekking ook, die het zy door hunne gefprekken, gefchriften, of nog meer door hunne daadlyke voorftellen of daadlyke handelingen, eene poging aan den dag lagen, om de Staatswet of Staatsorde, in dien tusfchentyd, te veranderen, zouden worden aangemerkt als inbreuk te maaken op de veiligheid van den Staat, en alzo onderhevig aan de ftraffen, welke de Wet reeds gefteld hadt, of nog verder ftellen zou, op de misdaad van *Gekwetfte Majefteit des Volks.*

Voorftel om ze buiten beraadflaaging te houden.

De Voorzitter, VAN DER ZOO, ftelde voor deeze Verzoekfchriften, uit hoofde van derzelver bedenkelyken inhoud en de uitdrukkingen, daar in gebezigd, buiten beraadflaaging te houden. — By dit voorftel herinnerde men zich aan een Verzoek-

fchrif-

schrift vroeger door Stemgeregtigde Burgers ingediend, inhoudende een Voordragt, dat 'er gepaste middelen van Wetgeeving mogten worden daargesteld; ten einde te zorgen, dat 'er, in 't vervolg, het zy regtstreeks, of van ter zyde, geene Voordragten tot verandering der Staatsregeling, vóór den bepaalden tyd der Herziening, meer mogten gedaan worden. Dit Verzoekschrift was, uit hoofde dat ieder Vertegenwoordiger zyn pligt behoorde te kennen, en 'er reeds maatregelen genomen waren tot het verder in werking brengen der Staatsregeling, buiten byzondere beschikking daar op gehouden (*). Deeze veel gemaatigder uitspraake, beweerde Steyn Parvé, ten dien tyde Voorzitter, was daar op gegrond geweest, dat het zelve van eenen geheel anderen aart ware, dan deeze, dat 'er

(*) *Dagverh. der Hand. van het Verteg. Lichaam* XIII. D. bl. 213. Ten tyde dat het gunstig Verslag der Commissie op het Voorstel des Uitvoerenden Bewinds wierdt uitgebragt hadt de Commissie van zes en dertig Leden, waarneemende de belangen van het *Roomsch Catholyk* Kerkgenootschap der Stad *Amsterdam*, ten aantal van 43,195 zielen vertegenwoordigende, te verstaan gegeeven de grievende smerte, met welke zy het gunstig Verslag vernomen hadden op de Voordragt des Uitvoerenden Bewinds, tot eene tusschentydsche Herziening der Staatsregeling: daar op het effect der Staatsregeling inroepende. — Dit Verzoekschrift was, op grond van het zeventiende Artykel der Algemeene Beginzelen van Staatsregeling, buiten beraadslaaging gehouden. *Dagverh. der Handel.* XI. D. bl. 776.

CXXVII. BOEK. 1801. Ploos van Amstel Voorstander der Verzoekschriften.

'er geen hoonende uitdrukkingen, geene voorbehoudingen, of bedreigingen, in voorkwamen.

De thans ingediende Verzoekschriften vonden een Voorspraak in Ploos van Amstel, die betuigde *dezelve* uit een veel gunstiger oogpunt te *beschouwen*, dan de Voorzitter, dat hy 'er de *duidelykste* trekken in ontwaarde van de verknogtheid der Ondertekenaaren aan de Staatsregeling; dat zy het gedrag van die Leden der Vergadering en van de meerderheid derzelve, welke zich tegen de voorgestelde Herziening, volgens het nieuw Plan van eene *Aristocratische* Staatsregeling, verzet hadden, preezen en goedkeurden. Dat hy hetzelve, als een stuk van aankleeving en hulde aan het Besluit der Verwerping der nieuwe Staatsregeling aanmerkte. Niet wel kon ontkend worden, dat de vrye taal, een Republikein waardig, niet zeer aangenaam klonk voor de minderheid der Vergaderinge; dat hy zich dus niet verwonderde, dat zodanige harde waarheden niet gemaklyk konden worden verduwd; dan dat hy echter vermeende, dat de minderheid zich dusdanig eene vrye taal moest getroosten; daar het toch niet wel, ter goeder trouwe, kon worden ontkend, dat hun gedrag weinig met de Staatsregeling strookte, of liever rechtdraads met dezelve strydig was. Verkoos de Vergadering, van die Verzoekschriften geen

los-

loflyk gewag te maaken: dat men ze althans op den voet der foortgelyke behandelde.

1801. VAN GALEN en NINABER yveren 'er tegen.

Dusdanig eene taal wekte VAN GALENS reeds gaande geworden ongenoegen verder op. Hy hieldt den inhoud hoogstbeledigend, en van dien aart, dat 'er (fchoon hy wel wist, dat de geest der Vergadering aan die zyde niet zou overhellen) beflooten moest worden, om des een Regterlyk onderzoek te doen, het Hof van Juftitie daar op te hooren de Bewerkers, door den Procureur Generaal, te doen vervolgen. Eene Vergadering, die de hoogfte Magt in handen hadt, en het geheele Volk vertegenwoordigde, moest zich niet ongeftraft laaten beledigen. Het was ten minften noodig, dat het Uitvoerend Bewind, aan 't welke de rust en veiligheid van den Staat, zo na binnen als na buiten, was toebetrouwd en aanbevolen, van dit Stuk en de Tekenaars onderrigting bekwamen.— NINABER onderfchraagde dit gevoelen.

Gevoelen van APPELIUS en VAN FOREEST.

APPELIUS vondt een zeer groot onderfcheid tusfchen deeze en de voorige Verzoekfchriften, dit Stuk betreffende, zo hoonend voor de Eerfte Kamer, en beledigend voor het Uitvoerend Bewind, dat 'er het zelfde befluit niet op vallen kon; maar 't zelve buiten beraadflaaging moest gehouden worden. — Hier in ftemde VAN FOREEST; doch wilde 'er bygevoegd hebben, dat een Affchrift van die

CXXVII. BOEK. — 1801.

Stukken, met de Naamen der Ondertekenaaren, aan het Uitvoerend Bewind zou gezonden worden; begrypende, dat het van een zeer groot belang voor den Lande was, dat dit Bewind kennis kreege aan Persoonen, die een Stuk, van zo bedenklyk eenen aart, getekend hadden.

Schermers, van den Braaks en Vissers gevoelen.

Schermer hadt betuigd, niet te kunnen zien waarom, op deeze Verzoekschriften, het zelfde besluit niet zou kunnen genomen worden als op de voorige van dien aart; daar hy althans op de vergelyking van een en ander aandrong, eer het Voorstel des Voorzitters deswegen omhelsd werd. — Van den Braak verzette zich bepaald tegen den Voorslag van van Foreest, als geenzins geschikt om de Harmonie, zo by de Natie, als onder de Leden der Vergaderinge, te bevorderen; maar dat hy zulks, en alle Besluiten van dien stempel, aanmerkte als zeer geschikt om den Volke schrik in te boezemen, en, ware het mogelyk, te verhinderen, dat men zich vrymoedig, by Verzoekschrifte, aan het Vertegenwoordigend Lichaam vervoegde; een regt, een iegelyk by de Staatsregeling toegekend. — Schoon Visser met Appelius instemde, was hy zeer tegen het voorgestelde byvoegzel des Burgers van Foreest. Het kwam hem voor te stryden met de waare Wysheid, welke vorderde, dat men omtrent alle zodanige Verzoekschriften, met de hoogst mogelyke koelbloedigheid, moest te werk gaan.

Zulk

Zulk eene voordragt van gematigdheid zette VAN GALEN, op nieuw, in vlam. „ Als Burger van de Maatſchappy," dus liet hy zich hooren, „ſtaat het my vry, „ (des verkiezende) toegeeflyk te wee„ zen, en my ongeſtraft te laaten bele„ digen; maar als Wetgeever, als Verte„ genwoordiger des geheelen *Bataaf*„ *ſchen* Volks, vordert Eed en Pligt van „ my haare waardigheid op te houden, „ mag ik haar niet ongeſtraft doen hoo„ nen, en by Vriend en Nabuuren ver„ agtlyk doen worden. Het vertrouwen, „ dat het *Bataafſche* Volk in ons geſteld „ heeft, moeten wy niet misbruiken: de „ bloei, welvaard, en het behoud der „ Maatſchappy wordt door zulk eene toe„ geevenheid in de waagſchaal geſteld, „ en hier door zouden wy zelfs misdaa„ dig worden. Wy zyn ten minſten ver„ pligt het Uitvoerend Bewind, aan 't „ welk de Politie en de Veiligheid van „ den Staat is aanbetrouwd, van deeze „ handelingen te onderrigten."

CXXVII. BOEK. —— 1801.

VAN GALEN komt 'er weder tegen op.

VAN FOREEST yverde op nieuw tegen de Tekenaars van het Verzoekſchrift. Hy hieldt het daar voor, dat men op hun, door middel van Harmonie, niet veel zou winnen; dat zy door de Wet tot hunnen pligt moesten gehouden worden. Meer dan éénmaal hadt men dit middel gebezigd. Zy lieten zich dit, zo lang zy den kans niet ſchoon zagen, welgevallen; maar, zo dra zy eenig uitzigt hadden, om

Ook VAN FOREEST.

CXXVII. BOEK. 1801. zich te doen gelden, toonden zy ten duidlykften, welk eene Harmonie zy bedoelden. Hunne wraakzugtige gevoelens ftraalden door in het Verzoekfchrift zelve. De Wet, de Wet alleen, was in ftaat deeze Burgers binnen zodanige paalen te houden, dat zy niet gevaarlyk voor de Maatfchappy wierden.

Wat VAN ROYEN des ingebragt, en opgemaakt befluit.) De Voorzitter herhaalde, 't geen hy reeds by den aanvange hadt voorgedraagen. VAN ROYEN vatte daar op het woord, de Vergadering herinnerende aan de beginzelen van Gematigdheid, fteeds door hem omhelsd en gevolgd. Dan, met dit alles oordeelde hy, dat het gewoon befluit op deeze Verzoekfchriften niet kon vallen; maar, van wegen de uitdrukkingen en aangeduidde gevoelens der Indieneren, buiten beraadflaaging moesten gehouden worden. Zy gaven niet bloot hun gevoelen over de Herziening der Staatsregeling te kennen; maar bragten eene ftellige befchuldiging te berde tegen die Leden der Geconftitueerde Magten, tegen die Stemgeregtigde Burgers, welke, ten deezen, in gevoelen, met hun verfchilden, en dus, by gevolge, tegen de geheele Eerfte Kamer, die zy fcheenen te pryzen over het befluit by dezelve genomen; doch welk befluit ten duidlykften uitwees, dat de Kamer in een tegenovergefteld gevoelen met hun ftondt. Dan zy deeden nog een ftap voorwaards; aan zich voorbehoudende zodanige maatrege-

len tegen hun, die zich voor eene vervroegde Herziening hadden verklaard, als de tydsomstandigheden zouden gedoogen, en hier in was, zyns inziens, eene voldoende reden te vinden, om de Verzoekschriften aan het Uitvoerend Bewind tot onderricht te zenden. — Vondt men dit te streng, hy zou het zich laaten welgevallen, met andere Leden, tot een gemaatigder besluit mede te stemmen. „ Maar dien onverminderd," dus eindigde hy zyn raadslag, „komt het my voor, „ dat de waardigheid deezer Vergadering „ vordert, dat zy den Requestranten „ doen gevoelen, waarom deeze Requesten „ gehouden worden buiten deliberatie. — Ik zal, noch de Requestranten, noch iemand myner Medeburgeren, de vryheid van Voordragten te „ doen, veel min de vryheid van spreeken, betwisten; maar die vryheid heeft „ toch, in eenen vryen Staat, haare „ grenzen; de toon, die in deeze Requesten gevoerd wordt, voegt niet in „ deeze Vergadering; de waardigheid „ der geheele Natie, welke door dezelve vertegenwoordigd wordt, vordert „ eene behoorelyke decentie in woorden „ en uitdrukkingen. — Wy worden hier „ niet in ons particulier aangesprooken; „ dan was het onze eigene zaak, en een „ ieder onzer moest dan weeten, wat „ hy al of niet te antwoorden hadt; maar „ wy worden aangesprooken allen geza-

CXXVII. BOEK.

1801.

CXXVII. BOEK. 1801.

„ menlyk in onze betrekking, en deeze
„ geeft ons regt, om eenen anderen toon
„ te wagten en te vorderen. — Ik ver-
„ trouw, dat de Ondertekenaars, by na-
„ der inzien, zelve dit zullen gevoelen,
„ en alsdan hun Verzoek en Voordragt,
„ waar toe niemand hun, met eenig
„ regt, de vryheid kan betwisten, op
„ eene meer geschikte en gemaatigde wy-
„ ze zullen motiveeren en inrichten." —
De Voorzitter herhaalde hier op zyn eerste Voorstel, en bekragtigde 't zelve met den hamerslag (*).

De Verwisseling der Staatsleden.

Gelyk, te midden van alle deeze handelingen over de vervroegde Herziening der Staatsregeling, schoon daar door somtyds, voor eene lange wyle, afgebrooken, de gewoone zaaken voortgingen, zo greep ook het aftreeden der Leden, die hun tyd uitgediend hadden, en het optreeden der nieuwe, volgens de Staatsregeling, plaats, en ging zulks toe met die omstandigheden, welke wy, by voorige verwisselingen, te meermaalen vermeld hebben, en noodloos keuren hier te herhaalen (†).

Eenige Verkoozenen bedanken en verliezen hun Stemregt.

Wy merken alleen op, hoe het geen gunstig aanzien gaf, dat vier op nieuw verkoozene Leden, met naame DAENDELS, LULOFS, VAN HALL en VAN LENNEP, van de aanneeming dier Posten begeerden ontslaagen te worden, met min en meer dui-

(*) *Dagverh. der Handel. van het Vertegenw. Lichaam* XIII. D. bl. 322—325.
(†) *Ald.* bl. 186.

duidelyk opgegeevene reden van zommiger misnoegen over het Landsbeheer. De Commissie tot de Geloofsbrieven poogde de aangevoerde redenen te wederleggen. Verschillend waren de gevoelens ter Vergaderinge over de voldoenend- of niet voldoenendheid der redenen, door deeze Mannen ingebragt; doch zy werden, als onvoldoende, door de meerderheid van de hand geweezen. Het blyven weigeren hadt de ontneeming van het Stemregt, met het geen daar aan verknogt was, ten gewissen gevolge. Dit was ook het lot der weigerende verkoozen Burgers F. VAN LEYDEN en P. KOPS *Goedschalks*. (*) CXXVII. BOEK. 1801.

De Voorslag, om de Amptenaaren te dwingen, onafgedaan gebleeven.

Meer dan immer betoonden zich sommige Amptenaaren weigeragtig, om deeze of geene Ampten of Posten aan te neemen, en eenige Geconstitueerde Magten, nalaatig in het uitvoeren van de bevelen der Hoogstgeconstitueerde Magten. By herhaald schryven was het Uitvoerend Bewind de Vergadering aan, om daar tegen de noodige maatregelen vast te stellen. — Van wegen de Vergadering werd aan het Uitvoerend Bewind verzogt om de maatregelen, welke het zelve 't geschiktst, in dit geval, oordeelde, op te geeven. — Dit stelde voor ten maatregel van dwang eene Geldboete, ten behoeve van

(*) *Dagverhaal der Handel. van het Vertegenw. Lichaam* XIII. D. bl. 76—80. 118. 291. 326. 327.

CXXVII. BOEK. 1801. van den Lande, af te vorderen van zodanige Collegien of Persoonen, welke zich weigeragtig betoonden om de aan hun toegezondene bevelen van Hoogere Magten na te komen en uit te voeren; als mede van de zodanigen, die hunne Posten nederlagen, en onaangezien den last ter hervatting, weigerden weder te aanvaarden. Een hier op uitgebragt Verslag wilde het Uitvoerend Bewind volmagtigen ter afvordering eener Geldboete, zo veel mogelyk, geëvenredigd aan de betrekkelyke vermogens der dus gedwongenen, en wel by parate executie. Met byvoeging nogthans, dat dit stand zou grypen, tot zo lang by het Vertegenwoordigend Lichaam nadere, of andere middelen, zouden zyn vastgesteld. Zo veel viel hier op aan te merken, dat de Vergadering een nader Verslag verlangde. Het kwam ter tafel; doch werd even onvoldoende gekeurd, en het besluit viel om, daar de Vergadering zwaarigheid maakte in de Voordragt van het Uitvoerend Bewind, zo als dezelve lag, 't zelve aan te schryven, om, dit geschikt oordeelende, een nader Voorstel te doen. (*)

Schoon

(*) *Dagverh. der Handel. van het Vertegenw. Lichaam* XIII. D. bl. 101. 292, 305. 309. 365. 367. 373. Wanneer wy hier aantekenen, dat dit laatste op den 19 van Oogstmaand geschiedde, spreekt het van zelve, dat de Verandering in het Landsbestuur, ter volgende maand, alle verdere handelingen deswegen staakte.

Schoon de Voordragt, tot het herzien der Staatsregeling, met eene zeer groote en aan eenpaarigheid grenzende meerderheid, uit zeer onderscheiden hoofden, verworpen was, kon geen Staatkundig oog nalaaten de schemeringen van eene vernieuwde pooging, ten einde de mislukte, stand te doen grypen, te ontwaaren. De keuze der nieuwe Leden was zodanig uitgevallen, dat zy, die oordeelden met de verwerping een volkomen zegepraal behaald te hebben, zich een steeds toeneemenden invloed durfden belooven.

CXXVII. BOEK. —— 1801.

Wat van het herzien der Staatsregeling vervolgens voorviel.

De Burger DIERT VAN MELISSANT, die de Algemeene Vergadering opende, gewaagde des niets (*). — STEYN PARVÉ, tot Voorzitter der Eerste Kamer verkoozen, het woord voerende, doelde 'er zydlings op, als hy, onder anderen, zyne Medevolksvertegenwoordigers dit woord toevoegt: „ Laat ons onderling elkander, „ zo veel mogelyk, den last ligt, en de „ uitoefening onzer verpligting aangenaam maaken. — Is het, ondertusschen, dat wy onze poogingen, of verrigtingen, of niet algemeen goedgekeurd, of door zommigen, wier agting „ ons niet onverschillig is, gelaakt zien, „ ook dit moet ons niet ontmoedigen. „ Zo lang wy menschen zyn, zullen onze denkbeelden verschillen, en 't geen „ de een goed noemt, zal ligt een ander „ kwaad

STEYN PARVÉS Aanspraak gewaagt van de Verandering der Staatsregeling zydelings.

(*) *Dagverh. der Handel. van het Vertegenw. Lichaam* XIII. D. bl. 199.

CXXVII. BOEK. 1801.

„ kwaad keuren. — In allen geval, wy
„ hebben voor ons zelven een proef;
„ waar aan wy onze daaden toetzen kun-
„ nen, en die niet feilen kan. Ik meen
„ onze zelfbewustheid, en daar uit voort-
„ komende overtuiging. — Indien uw
„ hart u zegt: gy hebt welgedaan, dan
„ ondervindt gy die zelfvoldoening, wel-
„ ke, tot geluk van het menschdom,
„ een ieder by zichzelven omdraagt, wan-
„ neer hy zyn pligt betragt, en het ge-
„ mis der goedkeuring van uwe Mede-
„ burgeren blyft U daarom dan nog maar
„ alleen onaangenaam, om dat het voor
„ uw gevoelig hart verdrietig valt, dat
„ gy de liefde en agting uwer Landge-
„ nooten, voor wier welzyn gy meendet
„ gewaakt te hebben, en dat uw eenig
„ doel was, U niet kunt toeëigenen.
„ Maar ook dit onaangenaam duister doet
„ de tyd veelal opklaaren. Of, zo al
„ het tegenwoordig Geslacht, het ergst
„ liefst geloovende, uwe poogingen,
„ op den duur, miskennen mogt, zo zal
„ nogthans de Naakomelingschap aan de
„ naagedagtenis van hem, die ten dienste
„ van het Lnd, een lastig Ampt bekleed-
„ de, niettegenstaande alle zyne nyver-
„ heid, zorgen en zwoegen, zich in de
„ hoop op de agting des Volks bedroo-
„ gen zag, evenwel eens die hulde doen,
„ welke deugd en zuivere Vaderlands-
„ liefde ontegenzeggelyk verdienen" (*).

De

(*) *Dagverh. der Handel. van het Vertegenw. Lichaam* XIII. D. bl. 188.

De Volksvertegenwoordiger BACOT liet zich, ter Tweede Kamer, over dit onderwerp breeder uit, in deeze bewoordingen. „ In het tydsbestek des afgeloopen Jaars zal ons schaars iets zo merkwaardigs voorkomen, als de Voordragt, voor eenigen tyd, door het Uitvoerend Bewind, ter vervroegde Herziening onzer Staatsregeling gedaan, en het nieuw Ontwerp van deeze, door de agtenswaardige Gelastigden der Eerste Kamer, by dezelve ingeleverd.

CXXVII. BOEK. 1801. BACOT spreekt des duidelyker.

„ Het tydpunt tusschen den geslootenen Landsvrede, en dat, waar in een *Britsch* Gezant alhier de onmiddelyke kragt zyner gevaarlyke invloeden zou kunnen beproeven, scheen niet alleen de gunstigste en meest gepaste gelegenheid hier toe aan te bieden; maar ook de zwarigheden, ter daadlyke invoering van dat gene, wat ter bewerkstelling van zommige voornaame hoofddeelen der Staatsregeling, was vastgesteld, en waar tegen zich zo veele onvoorziene klagten en hinderpaalen opdeeden, gevoegd by eenige met de algemeene billykheid, en voortreflyke beginzels van de Grondwet zelve, te weinig strookend geagte en in dezelve ingesloopene bepaalingen — deeze en meer andere, uit den aart en tegenwoordigen staat van ons zo uitgeput Gemeenebest, ontleende drang-

„ re-

CXXVII. BOEK. 1801.

„ redenen, waren het, die by niet wei-
„ nigen geoordeeld werden genoegzaam
„ voor eene vervroegde Verbetering te
„ pleiten, en derzelver noodzaaklykheid
„ aan te dringen.

„ Daar echter deeze Kamer wel ken-
„ nis van de eerstgemelde Voordragt ver-
„ kreegen heeft; maar het daar op ge-
„ volgd Ontwerp, het noodlot der Ver-
„ werpinge, by de Eerste Kamer, onder-
„ gaan hebbende, in gevolge van het on-
„ derling en onbeperkt vastgestelde aan-
„ gaande alle afwyzende besluiten, geen
„ voorwerp voor de overweegingen van
„ deeze Kamer geworden is, zo kunnen
„ wy ons ook alleenlyk by dien wensch
„ hier bepaalen; dat, ter ontwyking of
„ overwinning van alle waarlyk te duch-
„ tene hindernissen, zodanige beter slaa-
„ gende maatregelen, en voor ons gepas-
„ tere behoedmiddelen, wyslyk uitge-
„ dagt en vastgesteld mogen worden, die
„ tevens mede, overeenkomstig de prys-
„ lyke oogmerken en verhevene grond-
„ beginzelen onzer Vryheidlievende Ge-
„ meenebestgezindheid, de onderlinge
„ Eendragt, zedelyke Volmaaking, en
„ waare Verlichting des Volks, en de
„ algemeene Orde, Rust, Welvaard, en
„ Vergenoegdheid bevorderen, en in al-
„ les, door hunnen heilzaamen aart en
„ strekking zelve, hunne innerlyke aanpry-
„ zenswaardigheid, en het zegel hunner
„ geduurzaamheid bevatten mogen!" —

De

De Burger Reprefentant BUSCH, tot Voorzitter by de veranderde Tweede Kamer verkoozen, liet over dit ftuk geen enkel woord hooren (*).

Nadere Voordragt des Uitvoerenden Bewinds over de Staatsregeling.

Wel te wagten was het, dat het Uitvoerend Bewind, althans de meerderheid van 't *zelve*, niet ftil zou zitten, ten aanziene eens nieuwen Plans van Staatsregeling, naa het mislukken van de eerfte zo veel gerugts maakende pooging. De Voorzitter ter Eerfte Kamer, SCHRYVER, gaf, te midden van Herfstmaand, de Vergadering te verftaan, uit handen des Uitvoerenden Bewinds eenen Brief van zeer gewigtigen inhoud ontvangen te hebben, vermeldende, dat hetzelve befloten hadt een Ontwerp van Staatsregeling, ter goed- of afkeuring, aan den Volke voor te draagen; ten einde den wil van de geheele *Bataaffche* Natie omtrent hetzelve te verneemen, en zulks by eene Proclamatie, waar van het Bewind, zo wel als van het Ontwerp, de Stukken inzondt. Teffens het vertrouwen te verftaan geevende, dat het Vertegenwoordigend Lichaam deszelfs goedkeuring, over dien gedaanen ftap, aan 't zelve wel zou willen doen kennen, door den Brief, als ook de daar mede gepaard gaande Stukken, voor Berichtgeeving aan te neemen.

De

(*) *Dagverh. der Handel. van het Vertegenw. Lichaam* XIII. D. bl. 189—191.

CXXVII. BOEK. — 1801. Procla- matie door 't zelve voorge- steld.

De belangrykheid der Proclamatie zelve, en hetgeen daar omtrent te doen viel, als mede de groote Omwenteling in 't Landsbestuur, welke daar van het gevolg was, maaken het noodzaaklyk, dezelve geheel over te neemen. Het Uitvoerend Bewind der *Bataafsche* Republiek wilde het Volk op deeze wyze toegesprooken hebben.

„ Was 'er immer een tydstip, waar in „ byzonder belang ter zyde gesteld, „ vooroordeel bestreeden — drift be- „ koeld — partyschap gesmoord — en „ waar in alleen geluisterd moet worden „ na de stemme der waarheid, na 't geen „ pligt, Vaderlandsliefde en ondervinding „ U uit éénen monde toeroepen; het is „ het tegenwoordig tydstip, Medebur- „ gers! waar in wy U rekenschap zullen „ geeven van bedoelingen en beraadslaa- „ gingen, welke, tot uwe tederste be- „ langen betrekkelyk, zints eenen gerui- „ men tyd, onze hoofden en harten ver- „ vulden, en welke niets minder ten oog- „ merke hadden, dan om eene Orde van „ Zaaken in ons Vaderland gevestigd te „ zien, waar door het voorledene, in den „ stroom van gebeurtenissen en uitkom- „ sten verzwolgen, een aangenaam ver- „ schiet voor de toekomst geopend, en „ eene vereeniging van werkzaamheid en „ uitzigten zou kunnen daargesteld wor- „ den; en welke tevens de uitgedrukte „ wil van allen zou zyn.

De

CXXVII. BOEK. 1801.

„ De inwendige ſtaat en de Staatkun-
„ dige betrekkingen van ons Vaderland,
„ de politieke geſteldheid van *Europa*,
„ en de gezindheid van buitenlandſche
„ Mogenheden jegens ons Gemeenebest,
„ ſcheenen om ſtryd onze bekommering
„ tot zich te trekken, onzen yver aan
„ te vuuren, onzen arbeid te onderſteu-
„ nen, en onze poogingen, reeds by
„ voorraad, met den besten uitſlag te
„ bekroonen.

„ En wie is 'er, welke in ſtilte, en
„ met de bedaardheid van eenen *Neder-*
„ *lander*, den gang der zaaken heeft ga-
„ degeſlaagen, en niet overal, waar hy
„ zyne oogen wendde, de ſpooren heeft
„ aangetroffen van verdeeldheid, onte-
„ vredenheid, en zugt na verandering:
„ en dat by een Volk, uit deszelfs aart
„ zo gehegt aan het oude, zo afkeerig
„ van nieuwigheid, en het welk zich,
„ daarom alleen, door andere Volken,
„ in zommige opzigten, heeft kunnen
„ laaten voorby ſtreeven, om dat het
„ nimmer aan eene betere toekomst, hoe
„ hoog dan ook geroemd, boven 't te-
„ genwoordig gebrekkige, de voorkeus
„ kon geeven. — Maar zal deeze geest-
„ geſteldheid, hoe oneigen anders aan de
„ *Bataafſche* Natie, ons wel behoeven
„ te verwonderen, wanneer wy, van de
„ uitwerkzelen tot de oorzaaken opklim-
„ mende, voor een oogenblik, in onze
„ gedagten terug roepen al het geen aan

CXXVII. BOEK. 1801.

„ het *Bataaffche* Volk, geduurende de „ laatfte zes Jaaren, overgekomen, door „ 't zelve geleden, gedaan en beftreeden „ is? — Of heeft het *Bataaffche* Volk, „ door inwendige verdeeldheden ver„ fcheurd, bedreigd en aangevallen, door „ alle de gevaaren en gevolgen, daar uit „ ontfprooten, niet nog boven dien zyne „ Geldmiddelen, door eenen kostbaaren „ Oorlog, zien verflinden, zynen Han„ del vernield, de bronnen van zyn be„ ftaan en welvaard opgedroogd, het mee„ rendeel zyner buitenlandfche Bezittin„ gen weggenomen, zyne togten en on„ derneemingen ter Zee mislukt, zyne „ kostbaare kielen ten prooi des Vyands „ geworden? En heeft desniettegenftaan„ de dat zelfde Volk de Zamelpennin„ gen, welke de algemeene nood hun „ heeft afgeperst, uit het diepst der „ beurze, niet geduldig opgebragt? Heeft „ niet dat Volk, tot verbaazing van ge„ heel *Europa*, dat alles doorgeworfteld, „ en zulks in het vooruitzigt, om, van „ het juk van eenen enkelen of zommi„ gen ontflagen, eenmaal weder eene „ plaats te bekleeden onder de Volken „ van *Europa*, en, als voorheen, door „ liefde tot vryheid, orde en naauwge„ zetheid, het voorbeeld zo wel als het „ voorwerp van nayver voor anderen te „ kunnen zyn?

„ Wel verre, echter, dat de uitkomst „ aan de verwagting hebbe beantwoord,

„ wel

„ wel verre, dat wy aan het einde van
„ den ftryd, met zo veel ftandvastigheids
„ en taai gedulds doorgeftreeden, eene
„ Staatsregeling hebben zien daarftellen
„ en invoeren, welke met den aart en
„ gefteldheid der zaaken, de plaatslyke
„ ligging onzes Vaderlands, de onder-
„ fcheidene behoeftens, en de verfchil-
„ lende zeden onzer Medeburgeren over-
„ eenkomftig, — rust, eensgezindheid
„ en het geluk van allen bevorderen kan,
„ zagen wy, in tegendeel, den Vaderland-
„ fchen grond het tooneel worden, waar
„ op menschlyke hartstogten en bedoe-
„ lingen de onzaligfte rollen hebben ge-
„ fpeeld; — wy zagen Burgers tegen
„ Burgers opgehitst, over hunne inner-
„ lyke waarde en oogmerken onderling
„ de meest gewaagde oordeelen vellen,
„ haat en nyd de plaats van voorlichting
„ en onderwys vervangen; en, over het
„ geen, tot heil des Vaderlands, voor
„ waarheid moest worden gehouden, op-
„ permagtig beflisfen; de raadpleegingen
„ van de hoogfte Vergaderingen des
„ Lands, over de meest aangelegene be-
„ langen van den Staat, in plaats van
„ tot een geregeld en beflisfend einde te
„ geraaken, zagen wy dezelve nieuwe en
„ ryke bronnen worden, van wederom
„ nieuwe twisten en oneenigheden, tot
„ dat eindelyk eene Nationaale Vergade-
„ ring daargefteld, die naa twee Jaaren
„ beraadflaagd, zonder beflooten te heb-

CXXVII. BOEK. 1801.

„ ben, werd uit den anderen gedreeven „ op dezelfde onregelmaatige wyze, als „ dezelve was zamengekomen, en plaats „ heeft gemaakt voor dat Bestuur, voor „ 't welk de gelegenheid bewaard scheen, „ om door regtvaardigheid, billykheid „ en onzydigheid alle Vrienden des Va„ derlands, onder de vaanen van het Al„ gemeen Belang, te vereenigen, en eene „ Orde van zaaken daar te stellen, welke „ het Vaderland, tegen alle nieuwe schok„ ken, zou hebben kunnen behoeden; „ doch welke gelegenheid, te jammerlyk „ zynde misbruikt, de daarstelling en in„ voering eener Staatsregeling heeft ten „ gevolge gehad, welke in derzelver ge„ boorte, en uitwerkzelen, de kenteke„ nen met zich voerde van de drift en „ overhaasting, waar mede dezelve in „ de wereld was gebragt.

„ Wy vraagen U, Medeburgers! die, „ in beslissende omstandigheden, getoond „ hebt, dat de belangen van het Land „ uwer Inwooninge U nog aan het hart „ lagen; wy vraagen het U, ook thans, „ in gewigtige oogenblikken, is deeze „ Staatsregeling de Wet, welke den ver„ klaarden wil des Volks bevat? is de„ zelve naar uwen aart, naar uwe be„ hoefte afgemeeten? kunnen uwe be„ langen, door middel van dezelve, naar „ behooren, worden behartigd? — Of is „ dezelve slegts het gewrogt van eene „ Party, welke, door alle spitsvindighe-

„ den

„ den van eene bedrieglyke Staatkunde, „ getragt heeft het bestuur van 's Lands „ zaaken onder een zekere kring van „ menschen te bepaalen? — Onttrekt U „ deeze Staatsregeling niet de kennis en „ beoordeeling van uwe eigene zaaken, „ zo strydig met uwe gewoonte en geaart„ heid? Ontneemt dezelve U niet dat „ zelfbestuur, het welk alleen blyvende „ drangredenen tot naauwgezetheid en „ spaarzaamheid opleveren kan? Worden „ niet alle, zelfs uwe Plaatslyke en Huis„ lyke belangen en behoeften, verre van „ U behandeld? en hebt gy U niet op „ eenmaal in de noodzaaklykheid ge„ bragt gezien, verre te zoeken, dat „ elk gewoon was by en omtrent zich te „ vinden? Is het algemeen Bestuur, „ 't welk door deeze Staatsregeling is „ daargesteld, in staat, om, behalven „ de groote en algemeene betrekkingen „ des Lands, ook nog uwe byzondere „ belangen, naar behooren, gade te „ slaan? — Zyn zy, waar door dat Be„ stuur moet worden onderricht en geraa„ den, in de mogelykheid, om de zaa„ ken met hunne eigene oogen te zien? „ of hebben zich de ontelbaare punten „ van onderzoek en beraadslaaging tot „ zulk eene vervaarlyke hoogte opeen„ gestapeld, dat zelfs den kloekften man „ de moed ontzinkt, om deezen steilen „ berg van verre te naderen, veel min „ om tegen deeze ontzaglyke hoogte op

XXXVII. BOEK. 1801.

„ te zien, of dien rotzigen klip te be-
„ ſtygen? — Moeten dus niet de eerſte
„ Bedienaars van den Staat, in eene me-
„ nigte van kostbaare Amptenaaren, het
„ middel vinden, om zich tegen eene
„ geheele overrompeling te beveiligen,
„ en om ten minſten *nog zo veel* te
„ doen, dat eene volkomen *ſtilſtand* van
„ 's Lands zaaken worde voorgekomen?
„ en kan het dan wel anders, wanneer
„ men den gang der menschlyke zaaken
„ met onzydigheid nagaat, dan dat on-
„ verantwoordelyke Perſoonen, op de be-
„ handeling der publieke zaaken, eenen
„ ſchadelyken invloed uitoefenen; en
„ dat de eerſte Staatsdienaaren, hunnes
„ ondanks, langzaamerhand en ongevoe-
„ lig de werktuigen kunnen worden,
„ waar van de eerloosheid en de kwaade
„ trouw hunner ondergeſchikten, ter
„ bereiking van byzondere oogmerken,
„ zich kunnen bedienen, en die, naar
„ dezelfde maate, als zy zich op eenigen
„ afſtand bevinden, voor het misbruik
„ van het in hun geſteld vertrouwen, en
„ de bejaaging van misdaadige oogmer-
„ ken, eenen dekmantel kunnen vinden
„ in orders en aanſchryvingen, welke
„ men, op eene onvolkomene aangifte
„ van gedeeltlyk waaragtige daadzaaken,
„ heeft weeten magtig te worden?

„ Dit tafereel, Medeburgers! hoe
„ ontmoedigend hetzelve ook ſchynen
„ moge, is niet overdreeven, maar de
„ vrugt

„ vrugt van eene droevige ondervinding CXXVII.
„ in het vak van Bestuur, meer bepaald BOEK.
„ aan onze zorge toevertrouwd; en wy
„ zouden onze zugt ter behartiging van 1801.
„ uwe belangen verdenken, wy zouden
„ de opgenoemde schadelyke uitwerkze-
„ len, welke wy dagelyks en overal ont-
„ moeten, voor hersfenschimmen hou-
„ den, en voor het gewrogt eener over-
„ spannen verbeelding, indien wy ook
„ niet in de beraadslagingen en besluiten
„ van het Vertegenwoordigend Lichaam
„ gelyksoortige wanstaltigheden waarna-
„ men, welke wy in de onze zo zeer
„ betreuren.

„ Hoe veele Wetten zyn 'er, naa drie
„ Jaaren arbeids, nog wel aanwezig,
„ welke als algemeene Voorschriften van
„ gedrag kunnen aangemerkt worden?
„ Zyn het niet even zo veele byzonde-
„ re bepaalingen, in byzondere gevallen,
„ welker getal, met de behoeften en
„ bezwaaren der Ingezetenen, dagelyks
„ toeneemt, en welke, de Uitvoerende
„ Magt in deszelfs werking verlammen-
„ de, bovendien iedereen met duizeling
„ en verwarring bedreigen, welke zich,
„ Ampts- of pligtshalve, in de nabyheid
„ van deezen draaikolk waagen moet?

„ Het zy verre van ons, dat wy onze
„ Medeburgers, in het Wetgeevend Li-
„ chaam geplaatst, daarom, van kwaade
„ trouw of agteloosheid zouden willen
„ verdenken; het is, naar ons gevoelen,

XXVII. BOEK. 1801.

„ in den aart der zaake gelegen; en, om
„ hier van ook anderen te overtuigen,
„ zullen wy ook daar den gang van het
„ werk, met onzydigheid, nagaan.

„ Wy behoeven Ul., ten dien einde,
„ slechts voor den geest te brengen de
„ verschillende opinien, *omtrent* ver-
„ scheide hoofdzaaken, welke tot het in
„ werking brengen der Staatsregeling
„ hebben behoord — de verschillende
„ denkbeelden, welke, dien aangaande,
„ zo in de beide Kamers, als tusschen
„ dezelve, onderling hebben plaats ge-
„ had — de menigvuldige Rapporten en
„ Advisen, welke, in een en dezelfde
„ zaak, om die maar tot zekere hoogte
„ te brengen, hebben moeten bewerkt
„ en uitgedagt worden; of U te herin-
„ neren aan het werk van het Armen-
„ bestuur, de Gemeentebestuuren, en
„ Burgerlyke Regtbanken, waaromtrent
„ zo veel gearbeid, en nog *niets daarge-*
„ *steld* is — en eindelyk uw oog te ves-
„ tigen op den omslagtigen en langduu-
„ rigen loop, welke de *Staatsregeling*,
„ ook in zaaken van het *minste* gewigt,
„ heeft voorgeschreeven. — En wy dur-
„ ven met gerustheid vraagen, of uit
„ dit een en ander het besluit niet zal
„ moeten opgemaakt worden, dat *ook*
„ de Wetgeevende Vergadering, uit haa-
„ ren eigen aart en inrichting, tot geene
„ betere behartiging van 's Lands en Uwer
„ byzondere belangen geschikt is, en dat,

„ in

„ in één woord, de tegenwoordige behandeling van zaaken, tot eene voorbeeldelooze langwyligheid, of tot eene verderflyke ligtvaardigheid lydende, in beide gevallen, op den ondergang van den Staat, en de verwaarloozing van der Burgeren belang, uitloopen moet?

„ Dit alles, Medeburgers! hadt zedert lang onze aandagt tot zich getrokken; wy waren, uit den aart onzer betrekkingen, in staat om deeze gebreken op te merken, en konden wy, by de ontdekking daar van, anders dan de verpligting gevoelen, om middelen tot verbetering te beraamen? — Maar het was niet genoeg de kwaalen te kennen, en middelen ter geneezing uit te denken, wy moesten ook, aan een voorzigtig Geneesheer gelyk, de omstandigheden des kranken in aanmerking neemen, en niet waagen, dat hy, door het ontydig toedienen van geneesmiddelen, onder de handen des Heelmeesters, op eenmaal bezweek.

„ Te veel was 'er in ons Vaderland gebeurd, dan dat wy, vooreerst en vooral, de grondbeginzelen der Staatkundige en Burgerlyke Vryheid niet zouden in veiligheid brengen, dan dat wy dat zamenstel, de vrugt onzer Omwenteling, aan deszelfs noodlot zouden overlaaten, of aan den drang der omstandigheden prys geeven. — Wy konden niet dulden, dat de schyn zelfs van

„ ver-

CXXVII. BOEK. — 1801. „ vermoeden kon veld winnen, als of 'er „ immer weder aan het herstel der Stadhouderlyke Waardigheid gedagt, en „ aan het Kabinet van *St. James*, in de „ wederoprichting van dien omgeworpen „ zetel, dat werktuig en dien invloed te „ rug bezorgd zou kunnen worden, waar „ door hetzelve dit eertyds zo gelukkig „ Land zo menigmaal ondermynd heeft „ en belaagd.

„ Zo lang, derhalven, de loop der „ zaaken in *Europa*, aan de Aanhangers „ en Voorstanders van het Huis van *Oranje*, de minste hoop kon doen koesteren, om eenmaal hunne verjaarde wenschen vervuld te zien, konden wy geenen gunstigen uitslag onzer poogingen, „ en geenen algemeenen byval verwagten; doch thans, daar dit gewigtig „ vraagstuk voor altyd is opgelost, en „ het voor uitgemaakt kan gehouden „ worden, dat het Herstel van het Stadhouderschap niet meer tot de Staatkunde van eenig *Europisch* Kabinet „ behoort — thans hebben wy gemeend „ eenen stap niet langer te mogen vertraagen, waar van het uitstel even zeer „ onze bedoelingen zou doen mislukken, „ als hetzelve, voor de algemeene belangen, schadelyk zou kunnen zyn — „ thans agten wy ons gelukkig, niet meer „ tot eene enkele Party; maar tot het „ geheele Volk van *Nederland* te kunnen „ spreeken, en, onder 't zelve, ook de-

„ zul-

„ zulke te tellen, die, door blinden yver CXXVII. BOEK.
„ gedreeven, of door vooroordeel mis-
„ leid, tot nu toe, het Vaderland bui-
„ ten het Vaderland hebben gezien; doch 1801.
„ welke, desniettegenstaande, in dit Va-
„ derland, in hunne Persoonen en Ei-
„ gendommen, veiligheid en bescherming
„ hebben gevonden.

„ De Vrede op het Vasteland is ge-
„ slooten; het Huis van *Oostenryk* heeft
„ daar by onze Onafhangelykheid er-
„ kend, onze Staatkundige betrekkingen
„ met het *Rusfisch* Hof zyn vernieuwd;
„ weldra zullen wy deszelfs Afgezant on-
„ der de Gezanten van zo veele andere
„ Geallieerde en vriendnabuurlyke Vol-
„ ken tellen; en het *Fransche* Gouver-
„ nement kon geen grooter hulde aan
„ onzen staat van Onafhangelykheid be-
„ wyzen, dan door met den Staat het
„ jongst geslootene Verdrag aan te gaan,
„ het welk eene zeer aanzienlyke vermin-
„ dering van Uitgaven daar stellende, te-
„ vens voor altyd aan den laster het voor-
„ wendzel ontneemt, waar van zy zich
„ meer dan ééns heeft tragten te zuive-
„ ren, om uit de betrekking, in welke
„ de *Fransche* Krygsmagt, tot nu toe,
„ hier te Lande gestaan heeft, gevolgen
„ te wettigen, even beledigend voor de
„ *Fransche Natie*, als vernederend voor
„ de *Bataassche* Republiek. — En zou-
„ den wy, onder zulke gunstige omstan-
„ digheden, het voor Ulieden, onze

„ Me-

CXXVII. BOEK. 1801. „ Medeburgers! voor onszelven, hebben „ kunnen verantwoorden, wanneer, by „ de daarstelling van eenen Algemeenen „ Vrede, de *Bataafsche* Republiek eenen „ minderen rang wierde aangeweezen, „ dan waar op haare opofferingen haar „ aanspraak geeven; alleen daarom, dat „ men huiverig zou zyn in onderhande- „ ling te treeden met een Gouverne- „ ment, hetgeen, binnen het tydsverloop „ van één en een half Jaar, by de Her- „ ziening, welke de Saaatsregeling voor- „ schryft, uit deszelfs standplaats ver- „ wrikt, plaats zou kunnen maaken voor „ een staat van onzekerheid, waar van „ wy den schadelyken invloed en de „ rampzalige uitwerkzelen, helaas! maar „ al te zeer van naby hebben gezien.

„ Gy weet het, Medeburgers! wy „ hebben, nu zes maanden geleden, aan „ het Vertegenwoordigend Lichaam een „ Voordragt gedaan, welke eene verbe- „ tering der Grondwetten van den Staat „ ten oogmerke hadt; — maar gy hebt „ ook, uit den loop en den uitslag der „ Deliberatien, deswegen de bevestiging „ gezien, van 't geen de raadpleegingen „ ten deezen opzigte van de Nationaale „ Vergadering, ons reeds hadden ge- „ leerd, dat naamlyk zulk eene talryke „ Vergadering, door menschlyke bere- „ keningen en vooruitzigten geslingerd, „ uit haaren aart, ongeschikt is, om eene „ welingerichte Staatsregeling ten voor-

„ schyn

„ schyn te brengen, en dat zy, welke, CXXVII. BOEK. 1801.
„ tot waarneeming van de belangen des
„ Volks geroepen, ter goeder trouwe
„ zichzelven bewust zyn, het heil van
„ dit Volk en Vaderland te willen, de
„ middelen tot redding aan geenen onze-
„ keren uitslag vermogen bloot te gee-
„ ven.

„ Doordrongen van deeze waarheid,
„ en sterk door de bewustheid, dat wy
„ niets anders dan uw geluk en uwen
„ luister beoogen, hebben wy niet al-
„ leen een Plan van Staatsregeling ont-
„ worpen, bestaanbaar en uitvoerelyk in
„ zichzelven, den middenweg houdende
„ tusschen de verschillende gevoelens,
„ welke 's Lands Ingezetenen, tot nu
„ toe, op dit stuk hebben verdeeld, en
„ waaromtrent wy de verzekering heb-
„ ben, dat hetzelve, in zyne hoofd-
„ trekken, by onzen nabuurlyken Bond-
„ genoot, welgevallig is; — maar wy
„ hebben ook niet geaarzeld een stap
„ verder te doen, en dit Plan aan de
„ goed- of afkeuring van het *Bataafsche*
„ Volk aan te bieden, van welk Besluit
„ wy tevens aan de beide Kamers van
„ het Vertegenwoordigend Lichaam ken-
„ nis geeven."

Naa de schikkingen beraamd, om die Oproeping des Volks, op den Eersten van naastkomende Wynmaand, te doen stand grypen, vermeld en opgegeeven te hebben, hoe alle Stemgeregtigde Burgers zou-

CXXVII. BOEK. 1801.

zouden worden opgeroepen, om met *Ja* of *Neen* op het Ontwerp hun ſtem uit te brengen; terwyl zodanige Stemgeregtigde Burgers, die hunne ſtem niet hadden uitgebragt, geagt zouden worden de Staatsregeling te hebben aangenomen, voegen zy dit ſlot aan de Proclamatie toe — „ Ziet daar, Medeburgers! de uitkomst „ van onze rype, van onze moeilyke „ raadpleegingen. Het is nu uwe zaak „ ons werk te toetzen aan uw waaragtig „ belang, aan de beginzelen, waar op „ eene Staatsregeling, welke algemeen „ Volksheil bedoelt, moet gebouwd „ worden. Dat dan wys beraad uw oor- „ deel beſtuure, dat ongeſtuime driften „ beteugeld, en alleen liefde voor het „ Vaderland, het Land uwer Inwooning, „ in deeze uwe handelingen beſpeurd „ worde! Wy, voor ons, zullen den „ uitſlag uwer beraadſlaagingen met ge- „ laatenheid inwagten; en, welke ook „ de gevolgen van den ſtap mogen zyn, „ waar toe wy ons, om des Vaderlands „ wille, hebben gedrongen gezien — „ wy zullen, overtuigd van het goede ge- „ wild te hebben, Ulieder uitſpraak en „ die van geheel *Europa*, met vertrou- „ wen, verbeiden (*).”

Hoofdtrekken des nieuwen Plans

Het nieuwe Ontwerp van Staatsregeling voor het *Bataafſche* Volk, nevens deeze Proclamatie, ter Vergaderinge inge-

(*) *Dagverh. der Handel. van het Vertegenw. Lichaam* XIII. D. bl. 596 enz.

gezonden; was zeer breedvoerig. — Voldoende voor onze Geschiedenis, en overeenkomstig met den voet, ten aanziene van de toen nog stand hebbende Staatswet gehouden, zal het weezen, de hoofdtrekken des onderscheids op te geeven.

Van Staatsregeling.

De volstrekte Eenheid, op den twee en twintigsten van Louwmaand des Jaars MDCCXCVIII vastgesteld, en door de Staatsregeling bevestigd, kreeg in veele byzonderheden, wyzigingen gansch afwykende van het Plan der volstrekte *Unitarissen:* want, hoe zeer de algemeene Wetgeeving aan het Wetgeevend Lichaam, op Voordragt van het Staatsbewind, bleef aanbevolen, en de Departementaale Bestuuren dat op zichzelven bestaan bleeven missen, het welk een noodwendig vereischte is in een Bondgenootschaplyk Regeeringstelzel, hadt men aan deeze Gewestlyke Beheeren, niet alleen eene nagenoeg onbepaalde beschikking gelaaten omtrent alles, wat het huishoudelyke en inwendige van elk Departement betrof; maar bovendien hadden de Ingezetenen van ieder Departement, behoudens de zamenvoeging van *Overyssel* en *Drenthe*, het regt verkreegen, om de vorm van hun eigen Bestuur, naar goedvinden, te regelen, en zo als zulks met de byzondere belangen van elk Departement het meest strookte.

Hoe zeer de Ineensmelting en Ver-

CXXVII. BOEK. 1801.

wisseling der Staatsschulden stand bleef houden, en de gelegenheid niet was weggenomen, om zommige Belastingen algemeen en gelyk te maaken, zou zulks niet op éénmaal geschieden; maar de oude Lasten daarentegen blyven voortduuren, en zommige deezer, naar maate van de behoeften der onderscheide Departementen, en derzelver huishoudelyke Lasten, worden afgestaan.

De Uitvoerende Magt, thans aan Vyf Leden toevertrouwd, werd aan Twaalf Persoonen aanbevolen, en aan deezen tevens de Voordragt van alle Wetten en maatregelen van Wetgeeving opgedraagen, om vervolgens, door een Wetgeevend Lichaam, uit vyf en dertig Persoonen bestaande, en niet altyd vergaderd, of gaaf te worden goed- of afgekeurd, met inzending van de daar op gemaakte bedenkingen. Dit weezenlyk aandeel aan het Staatsbewind in het wetgeevende toegekend, maakte zeker de magt van de Wetgeevende Vergadering veel kleiner, dan die van het Vertegenwoordigend Lichaam. Dan, men oordeelde, dat hier door, in de maatregelen van de eigenlyk gezegde Wetgeeving, eene meerdere gelykvormigheid zou plaats hebben, en men door het Wetgeevend Lichaam niet het tegenovergestelde zou zien bepaalen van het geen het Bewind gewenscht hadt en aangeraaden.

Een Raad, bestaande uit drie Persoo-

nen en een algemeen Thesaurier, zou het hoogstbelangryk vak van 's Lands Geldmiddelen vervullen. Daar benevens gaf dit Plan van Staatsregeling aanleiding, om te denken, dat de Zaaken van Marine, Oorlog, en Binnenlandsche Zaaken, aan Raaden zouden worden, of ten minsten kunnen worden, toevertrouwd, en dus het Ministerieel Bestuur zou wegvallen.

In stede eener afgevorderde Verklaaring van Staatkundige begrippen, en het weeren uit het Stemregister, en gevolglyk ook uit alle Ampten en Bedieningen, van allen, die de groote beginzels der Staatsomwenteling van den Jaare MDCCXCV niet waren toegedaan, een volstrekte eisch der nu bestaande Staatsregeling, vorderde de thans voorgestelde alleen Onderwerping aan de Wet.

De bepaalingen des tegenwoordigen Bestuurs, ingevolge van de Algemeene Grondregelen voor de Staatsregeling geplaatst, verkreegen, by het thans voorgedraagene Plan, eene groote ruimte; daar bykans alles, wat tot de invoering van hetzelve betrekkelyk was, en althans alle andere maatregelen van Wetgeeving, behoudens eenige volstrekt onlochenbaare Grondbeginzelen, door de Wet moesten worden bepaald. — Daar toe behoorde onder anderen de wyze, waar op de Keuzen, en wel bepaaldlyk, die der Leden voor het Vertegenwoordigend Lichaam, zouden moeten worden ingericht: waar-

LXXVII. BOEK. 1801. omtrent slegts in 't algemeen werd vastgesteld, dat het Bestuur van dit Gemeenebest een Volksregeering was by Vertegenwoordiging. — Daar toe behoorde alles, wat tot de uitoefening der Heerlyke Regten betrekkelyk was, waar by alleen in aanmerking komen moest, *dat de aart der tegenwoordige* Staatsgesteldheid *niet* toeliet, eenigen invloed aan enkele Persoonen toe te kennen, in de keuze der plaatslyke Bestuurderen. — Hier toe mogt men desgelyks brengen den aart der Finantieele Verantwoordelykheid; en eindelyk de geheele inrichting van het Bestuur in de Departementen, welke, door de Ingezetenen van ieder Departement, moesten aangenomen; maar echter vooraf door het Staatsbewind behoorde goedgekeurd te weezen (*).

VAN SWINDENS tegenverklaring.

Voorlang was bekend geweest, dat alle de Leden van het Uitvoerend Bewind, ten opzigte van de vervroegde *Herziening der Staatswet*, niet eenstemmig dagten; dat de aangevangene, voortgezette en hervatte werkzaamheden, *dit belangryk stuk* betreffende, het *werk* der Meerderheid waren. Wanneer deezen het werk tot die hoogte hadt opgevoerd, dat daar uit de Proclamatie aan den Volke, met de overgifte van een geheel nieuw Ontwerp gebooren werd, kwam de Minderheid te voorschyn treeden. Gelyktydig met de ge-

(*) *Dagverh. der Handel. van het Vertegenw. Lichaam* XIII. D. bl. 600 enz.

gemelde Stukken der Meerderheid verscheen ter Vergaderinge, en werd daar voorgeleezen, een Brief van den Burger J. H. VAN SWINDEN, dien wy te meermaalen, in den loop onzer Geschiedenissen, aantroffen als een Man, die, wanneer hy in een verschillend begrip met andere Landbestuurderen stondt, des openlyk en rustig uitkwam. Deeze Brief behelsde niets minder, dan dat hy, toen de Meerderheid het doen der Proclamatie ter Oproeping van het *Bataafsche* Volk, om de stem vóór of tegen het daar bygevoegde nieuwe Plan van Staatsregeling uit te brengen, was vastgesteld, zich daar tegen hadt verklaard; deeze Proclamatie houdende voor Anticonstitutioneel, onwettig, strydende met de Magt, door de Staatsregeling aan het Vertegenwoordigend Lichaam des *Bataafschen* Volks toegekend, en gevolglyk van geen de minste of geringste verbindende kragt, voor de Ingezetenen der Republiek, of voor de Geconstitueerde Magten, in die Proclamatie betrokken.

Dit zyn gevoelen grondde VAN SWINDEN daar op, dat de Tegenwoordige Staatsregeling haare kragt behieldt, en tot een rigtsnoer der bedryven moest strekken, zo lang het Volk, daar toe wettig opgeroepen, dezelve niet hadt afgeschaft. Alle stappen, derhalven, vierkant strydig met hetgeen de Staatsregeling voorschreef, hieldt hy voor Anticonstitu-

CXXVII. BOEK. 1801.

tioneel. — De Staatsregeling nu geboodt, dat de Burgers hunne Staatkundige Regten zouden uitoefenen. Alle Oproepingen der Burgeren, om die Regten uit te oefenen buiten de Grondvergaderingen, waren gevolglyk Inconſtitutioneel, en de Magt, om zulks te *doen*, *was* nimmer aan het Bewind toegekend. — De Grondvergaderingen mogten, buiten de gevallen door de Staatsregeling zelve bepaald, niet worden opgeroepen of zamenkomen, dan door eene byzondere Wet van het Vertegenwoordigend Lichaam. Het Uitvoerend Bewind mogt, derhalven, zonder een voorafgaand Beſluit van het Vertegenwoordigend Lichaam, niets doen. — Dusdanig eene Oproeping, door het Bewind alleen, was geheel wederregtlyk en vernietigde de Magt der Vergaderinge toegekend. Wyslyk hadt de Staatsregeling gewild, dat eene zo gewigtige zaak niet zou mogen geſchieden, dan met *te zamenwerking* der beide Hoogstgeconſtitueerde Magten; dewyl de gevolgen, die het tegendeel zouden hebben, *of immers* kunnen hebben, in 't oog vielen.

Daar VAN SWINDEN nu, als een Perſoon op zichzelven, geen ander middel bezat, om de Staatsregeling, naar zyn vermogen, en volgens Eed en Pligt, te handhaaven, dan zyn Stem in de Vergadering uit te brengen, Aantekening te doen tegen Beſluiten, tot welke hy oordeelde, pligts- of eedshalven, niet te mogen mede-

de-

destemmen; daar, echter, dergelyke Aantekeningen niets konden baaten, om Inconstitutioneele Besluiten tegen te gaan, wanneer 'er zulke, gelyk in het geval voorhanden, door de meerderheid genomen werden, oordeelde hy, als zynde een Integreerend Lid van eene der Hoogstgeconstitueerde Magten, zyne klagten, tegen zulke Inconstitutioneele handelingen der Meerderheid, in den schoot der Vergaderinge te moeten storten. Aan derzelver wysheid overlaatende welke maatregelen in deezen, ten nutte van den Lande, zouden kunnen of moeten genomen worden.

In 't slot deezes Briefs luidt VAN SWINDENS woord: „Met een bekrompen hart „ zie ik den schok te gemoet, die, kan „ zy door Ul. wysheid niet gekeerd wor„ den, staat te geschieden. Bezef van „ pligt, liefde voor myn Vaderland, „ gezetheid om den eenmaal bezwooren „ Eed gestand te doen, zo lang het *Ba*„ *taafsche* Volk my daar van niet zal „ hebben ontslaagen, met te verklaaren, „ dat het thans eene verbeterde Consti„ tutie begeert, en de te ontwerpene „ Verbetering aan het Bewind overlaat, „ zyn de eenige dryfveeren van myn ge„ drag in deezen. Gelyk bezef van pligt, „ gelyke liefde voor het Vaderland zyn — „ hier aan zal; hier aan kan niemand twy„ felen, — de dryfveeren van de gedraa„ gingen myner Amptgenooten. Ge-

 „ luk-

CXXVII. BOEK. 1801.

„ lukkig zou het voor den Lande zyn, „ indien alle de Leden van het Bewind „ te zamen, in deezen, met alle Leden „ ven Ul. Vergadering, in eene zo be- „ langryke zaak als de onderhavige, eene „ lyn konden trekken. — Dat alle uwe „ Besluiten, zich door *wysheid* en be- „ daardheid kenmerkende, een *noodlot-* „ *tige* scheuring tusschen de Geconsti- „ tueerde Magten, of derzelver Leden, „ mogen voorkomen, en, het waare nut „ in het Land bevorderende, hetzelve „ van alle onheilen, schokken, of on- „ eenigheden, mogen bevryden, is myne „ hartlyke wensch, en hier toe *gebiede* „ de Allerhoogste zynen zegen!"

Handelingen wegens de Staatsregeling en Proclamatie ter Eerste Kamer.

Een Brief eens Lids van het Uitvoerend Bewind, van zulk eenen inhoud, stelde eene strydigheid daar, op der Leden aangezigten kennelyk te leezen. De tegenstanders van den stap, door de Meerderheid diens Bewinds gedaan, ontvingen 'er moed en kreegen 'er sterkte uit; terwyl de Voorstanders meestal des een diep stilzwygen bewaarden. — De Voorzitter, SCHRYVER, bragt in omvraage, of de Vergadering, overeenkomstig het voorgestelde des Uitvoerenden Bewinds, kon goedvinden, om den Brief en Bylagen voor berichtgeeving aan te neemen?

Tegenspraak.

De Volksvertegenwoordiger VAN DEN BRAAK, die eerst aan 't woord was, oordeelde, dat de Brief van VAN SWINDEN op zulke goede gronden steunde, dat hy niet

niet schroomde denzelven voor de zyne over te neemen; dat hij zich tegen het voorstel des Voorzitters verklaarde. Met dit te volgen meende hy, dat de Vergadering zich aan de hoogste misdaad zou schuldig maaken, en even strafwaardig als het Bewind worden, en dat het Vertegenwoordigend Lichaam, zo het al niet overging om de Proclamatie daadlyk in te trekken en te vernietigen, dezelve op te schorten. — VISSER verzette zich by herhaling tegen den Voorslag des Voorzitters. — SCHEFFER kon 'er zich niet mede vereenigen. Hy gaf in bedenking, hoe het Vertegenwoordigend Lichaam des *Bataafschen* Volks, 't welk de Hoogste Magt bekleedde en uitoefende, zonder volledige kennis van zaaken, aan eene andere en mindere Magt, en die althans op geene meerdere wettigheid, dan het Vertegenwoordigend Lichaam, aanspraak kon maaken, zou kunnen toelaaten, om eene nieuwe Staatsregeling, buiten deszelfs voorkennis ontworpen, zonder deszelfs medewerking, den Volke ter goed- of afkeuring kon geeven? Dit streedt, zyns oordeels, tegen alle beginzelen van Orde. Eene dergelyke daad kon alleen, door 't gezag, 't geen het Uitvoerend Bewind in handen hadt, gewettigd worden. Hy wilde dat Bewind het regt niet betwisten, om een Voordragt tot verandering in de Staatsregeling te doen, indien de omstandigheden zulks gebiedend

 vor-

CXXVII. BOEK. 1801. vorderden. Eene vervroegde Herziening hadt hy, om veele redenen, noodig gekeurd; dan even zeer hieldt hy zich overtuigd, dat het Uitvoerend Bewind *alleen* geene de minste bevoegdheid hadt tot zodanig een stap, als waarvan het de Vergadering verstendigde. De ondervinding hadt, ja, wel overtuigend doen *zien*, dat groote Vergaderingen, waar in zo veel verscheidenheids van gevoelens heerschte, niet geschikt waren om over zulk een onderwerp te raadpleegen en te beslissen; dan 'er waren zeker wel andere middelen uit te denken, op welke de Staatsregeling, door eenige zeer *weinige* kundige, eerlyke en gemaatigde Persoonen, door de Hoogste Magt, en dus op eene wettige wyze, daar toe benoemd, kon worden herzien, om vervolgens, zonder voorafgaande goedkeuring van het Plan, door het Vertegenwoordigend Lichaam, aan het *geheele Bataafsche Volk* ter goed- of afkeuring te worden aangeboden. — Zo als de zaak nu echter was aangelegd, behoorde, naar *zyne* gedagten, het Uitvoerend Bewind eene volmagt van het Vertegenwoordigend Lichaam te hebben, om het ontworpen Plan den Volke voor te stellen. — In het ontworpen en ingediend Plan, hadt *hy*, met een opslag van het oog, gezien, dat het geheel en al afweek van de in en naa MDCCXCV aangenomene Beginzelen van Gelykheid; dat het een verward zamen-

stel

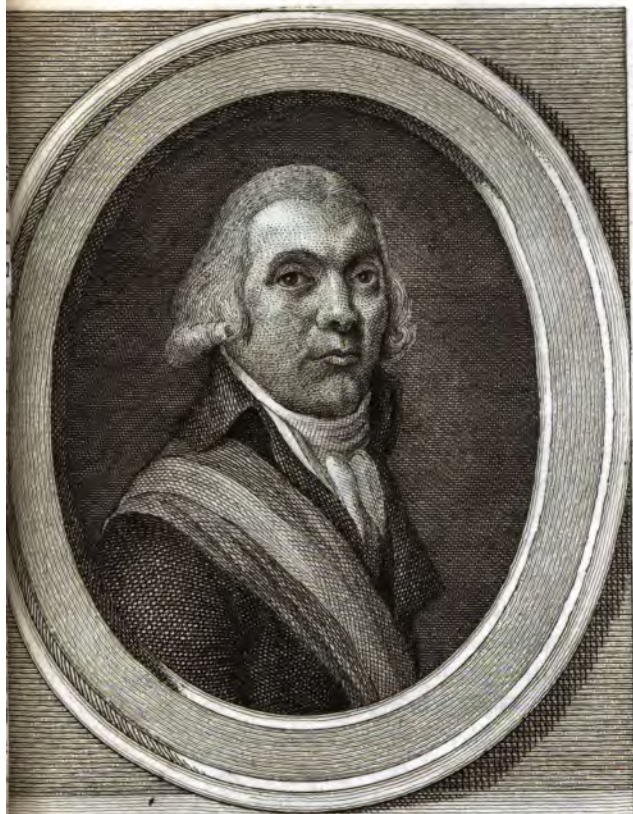
ſtel was van Eenheid en Federalisme, en tot het laatſte, in veele opzigten, eene aanmerkelyke en al te groote ſtrekking hadt, en dus wederom tot een ander uiterſte, dan de tegenwoordige Staatsregeling, overſloeg; dat het niet min kostbaar, dan het thans beſtaande, zou weezen, en dat het Gouvernement, daar by voorgeſlaagen, weinig kragts na buiten kon hebben. — Beſchouwde hy het Plan eens als *Hollander*, met een Federatief oog, in welk ſtelzel ongetwyfeld vermogen of aandeel in het draagen der Algemeene Lasten in aanmerking behoorde te komen, ook dan bevondt hy het daar aan geheel niet voldoende; daar het aan *Holland*, en andere vermogende Departementen, een zeer gering deel in het Gouvernement gaf, terwyl dezelve met de drukkende, thans beſtaande, Lasten, zo der algemeene als huishoudelyke zaaken bezwaard bleeven, waar van zy niet gemaklyk konden ontlast worden, en door het wegneemen of ſtremmen van de belemmeringen, nu of in 't vervolg, welke in het voormaalig Federatief Beſtuur op den in- uit- en doorvoer beſtonden, of daar op, naar omſtandigheden, konden gelegd worden, eindelyk, een aantal Fabrieken, Trafieken, Neeringen en Ambagten, uit deeze na andere ſtreeken zou moeten doen verplaatzen.

CXXVII. BOEK, 1801.

Schoon de laatſte Spreeker dus het voorſtel des Voorzitters niet beaamde, deedt het APPELIUS, die zich, door eene drie- jaa-

Voorſtanders.

CXXVII. BOEK. 1801. jaarige ondervinding, overtuigd hieldt, dat de tegenwoordige Staatsregeling ongeschikt was, om het geluk des *Bataafschen* Volks te verzekeren en te bevorderen, en dat de wyze, waar op, in den Jaare MDCCXCVIII, gestemd was; alleen, in den toenmaaligen loop der zaaken, haare verontschuldiging kon vinden, op eene gebiedende wyze, vorderde, dat het geheele Volk in staat wierde gesteld, om zich, wegens de inrichting van deszelfs Maatschappelyk Verdrag, te verklaaren. — De daad, welke het Uitvoerend Bewind heden ter kennisse van de Vergadering bragt, hadt het tweeledig oogmerk, om het *Bataafsche* Volk een meer geschikt Ontwerp van Staatsregeling aan te bieden, en hetzelve aan de beoordeeling der geheele Maatschappy te onderwerpen. — Hartlyk wenschte hy, dat het eerste deezer oogmerken eenmaal mogt worden bereikt, hoe zeer hy geenzins wilde ontveinzen, dat het toegezondene Ontwerp deswegen nog vry wat bedenkingen overliet. De voornaamste vondt hy in de Finantieele inrichtingen, als mede, dat men in het Bestuur eene meerdere bezuiniging zou kunnen verlangen, meer overeenkomstig met den tegenwoordigen staat van ons Gemeenebest. Dan, ondanks die zwaarigheden, woog by hem de beslissing, aan het geheele Volk overgelaaten, zo zwaar, dat hy geene vryheid vondt, om de Oproeping zyner Committen-

Mr. J. NUHOUT VAN DER VEEN.

R. Vinkeles, sculp.

ſtenten tegen te houden, mits dezelve geſchiedde, zo als thans het voorneemen was, veeleer rekende hy zich verpligt in de daad van het Uitvoerend Bewind te berusten. — NINABER kwam, zonder zwaarigheden aan te voeren, tot het zelfde beſluit.

Verdere ſterke tegenſtand.

Grootlyks van deezen verſchilde VERHOYSEN, die het voor den eerſten en heiligſten pligt van een Volksvertegenwoordiger hieldt, het vertrouwen van zyne Zenderen, door een gedrag, vry van alle byoogmerken, of van hoope op perſooneele voordeelen, te beantwoorden; als mede, en wel byzonder, de grondſlagen en voorſchriften eener aangenomene, en door hem ter naaleevinge eener met Eede bezwoorene Conſtitutie, zyn Lastbrief niet alleen niet te helpen vernietigen; maar dezelve, ter goeder trouwe, naar zyne overtuiging, met al zyn vermogen, in werking te helpen brengen. — Iets anders te onderneemen, te onderſteunen, en goed te keuren, ſtondt weleer en ſteeds nog, naar zyn inzien, met eene miskenning van pligt, te eenemaal gelyk; en deeze miskenning ſtrekte zich uit tot alle Magten, welke de handhaaving eener Staatsregeling op zich hadden genomen. Op deeze gronden verklaarde hy zich tegen het Voorſtel des Voorzitters.

Ook dit werd verworpen door NIJHOUT VAN DER VEEN, hy kon zich even min

daar

CXXVII. BOEK. —— 1801. daar mede vereenigen, als zyne verwondering verbergen, over den revolutionairen stap van het Uitvoerend Bewind, „ waar by 't zelve," gelyk hy zich uitdrukte, „ usurpeerende de Magt aan hetzelve competeerende, de eerste Grondwet van den Staat, en daar door den grondzuil van zyn bestaan, omverwierp, zich boven het Gezag en de Souverainiteit des Volks verhief, door het invoeren eener nieuwe Staatswet, op eigen gezag en willekeur ontworpen. — Zo immer dusdanig een stuk, by de Vertegenwoordigende Vergadering, tot een punt van beraadslaaging kon aangenomen worden, dan bekende hy, niet meer te weeten, wat plegtig gezwooren Eed en Trouw betekenden, het was dan met alle heilige verbintenissen gedaan, en 's Volks Oppermagt dan een hersenschim." Voorts stemde hy geheel met VAN SWINDENS Brief in.

Aan HOOFT kwam het voor, dat door het Wetgeevend Lichaam, als de eenige representative Magt, aan welke het *Bataafsche* Volk, by uitsluiting, het maaken van Wetten hadt opgedraagen, de Proclamatie, die zonder voorkennis, veel min op een wettig genomen besluit, door het Uitvoerend Bewind was daargesteld, behoorde te worden vernietigd, en het Uitvoerend Bewind gelast, om die op eene onwettige wyze daargestelde Proclamatie, zonder verwyl, in te trekken. —

Hier

Hier op kwam ook VAN VEENS en GUILJÉS raadslag neder. — AMENT, geheel de regtmaatigheid der Tegenverklaring, door VAN SWINDEN ingeleverd, erkennende, hieldt het „voor een der heiligste „ pligten des Vertegenwoordigenden Li- „ chaams, om van alle de magt, door „ het *Bataafsche* Volk in deszelfs han- „ den gesteld, gebruik te maaken; ten „ einde de Meerderheid van het Uitvoe- „ rend Bewind de middelen werden be- „ nomen, zodanige Anticonstitutioneele, „ onwettige en met de magt, by de Staats- „ regeling aan de Vergadering opgedraa- „ gen, strydige daaden, ten uitvoer te „ brengen."

CXXVIII BOEK. 1801.

Wyd verschillende gevoelens.

Hadden veelen zich op VAN SWINDEN beroepen, en met hem ingestemd, en geen der Voorstanderen der ingediende Stukken van het Uitvoerend Bewind des gewaagd, de Volksvertegenwoordiger QUEYSEN, die naa AMENT aan 't woord was, liet 'er zich tegen uit, zeggende, „ dat de Directeur VAN SWINDEN, welke „ zich zo zeer voor het handhaaven der „ Constitutie verklaarde, een Protest te- „ gen een Besluit van het Uitvoerend „ Bewind ter Vergadering inzendende, „ dus zelve daadlyk tegen de Constitu- „ tie handelde, en dat hy, daar deeze „ daad Anticonstitutioneel was, 'er te- „ gen was, dat dit Protest voor Notifi- „ catie werd aangenomen; maar oordeel- „ de, dat hetzelve, als ter Vergaderinge „ niet

XXVII. BOEK. 1801. „ niet behoorende, moest worden terug „ gezonden." Met den Voorflag des Voorzitters kon hy wel inftemmen, daar de ftap des Uitvoerenden Bewinds niet ftreedt met de Conftitutie: want dat 'er onderfcheid plaats hadt *tusfchen* iets dat niet voorgefchreeven, en iets *dat* volftrekt verboden was.

Kort, maar fterk, waren de verwerpende raadflagen uit den mond van TEN POLL, en van HETTEMA; breeder liet zich SCHERMER daar tegen hooren. PERTAT wilde onverwyld de overgelegde, en reeds aan de Departementen toegezondene Proclamatie en Plan van Conftitutie doen opfchorten, met voorbehoud van de Vergadering, om zodanige maatregels te neemen, als zy zou vermeenen, tot behoud en handhaaving van 's Volks oppermagtigen wil, te behooren. — DIERT VAN MELISSANT kantte zich in 't breede aan tegen 's Voorzitters gevoelen.

Naa zulk een vloed van tegenfpraake tradt VAN GALEN op, met den zonderlingen raadflag, „ dat hy, door den Brief „ en Bylage des Bewinds voor Berichtgeeving aan te neemen, geenzins wilde verftaan worden het gedrag van het „ Uitvoerend Bewind te homologeeren; „ dit liet hy voor rekening van het Bewind; doch, daar hy het voor volftrekt „ onmogelyk befchouwde, om de Herziening op eene Conftitutioneele wyze, zelf op den tyd daar toe bepaald, „ daar

„ daar te ſtellen, hy dezelve nogthans,
„ voor het behoud des dierbaaren Vader-
„ lands, voor volſtrekt noodzaaklyk keur-
„ de, en de ondervinding hem daarenbo-
„ ven geleerd hadt, dat 'er niets goeds
„ van dien aart uit deeze Vergadering te
„ wagten was, zo wilde hy, om iets
„ meer te doen, het *Bataafſche* Volk
„ niet buiten de gelegenheid ſtellen, om,
„ in eigener perſoon, over hunne dier-
„ baarſte belangen te beſliſſen, en zich
„ juist daar door buiten alle verantwoor-
„ ding houden."

RIS oordeelde, dat het bygebragte door VAN GALEN geheel niet te paſſe kwam, daar men niet over de Herziening der Staatsregeling handelde, maar over den Brief en de toegezondene Stukken van de Meerderheid des Uitvoerenden Bewinds; voorts inſtemmende met VAN SWINDENS, zyns oordeels, voldingend betoog. — WELSMAN wilde het Uitvoerend Bewind aangeſchreeven hebben, om dit ſtuk geheel in te trekken.

Een ander inzien hadt VAN ROYEN op dit ſtuk. Het was, betuigde hy, niet te ontkennen, dat de ſtap, door het Uitvoerend Bewind gedaan, noch ordenlyk noch regelmaatig was. Het zou 's Bewinds zaak zyn, dien ſtap in den drang der omſtandigheden, die 'er 't zelve toe bewoogen hadden, by den Volke te wettigen. De taak der Vergaderinge was, welk beſluit 'er op deeze kennisgeeving

CXXVII. BOEK. 1801.

moest genomen worden. — Van twee zaaken stondt te kiezen — of den voorloopigen Raadslag des Voorzitters te omhelzen, — of het daarstellen van een stremmenden en belettenden Maatregel. — 'Er was een tyd geweest, in welken hy genoegzaamen grond *meende* te hebben, om zich te vleijen, dat eene *eenstemmige* zamenwerking van de twee Hoogst Geconstitueerde Magten, de Leden der Vergadering in staat zou hebben kunnen stellen, om, met onderlinge goedkeuring, een Plan van vervroegde en verbeterde Staatsregeling aan het geheele *Bataafsche* Volk te kunnen aanbieden; dan de loop der voorige raadpleegingen, en de gesteldheid zelven der Vergadering, hadden geleerd, dat dezelve tot zodanig een werk ongeschikt, en de hoop, om dat oogmerk te bereiken, ydel was. — By de kennisgeeving van 't geen door het Uitvoerend Bewind, ten aanziene van dit gewigtig stuk, was daargesteld, moest de Vergadering een der gemelde, tegen elkander overstaande, stellingen *omhelzen* — het voor Berichtgeeving aanneemen — of dit aangevangen werk stremmen. — Van het laatste waren, zyns *oordeels*, de gevolgen niet te berekenen — het was niet door te zien, hoe *noodlottig* dit voor het Land kon worden, en tot welke uiterften hetzelve aanleiding zou kunnen geeven; waarom hy het eerste verkoos, en dit te geruster en met meer

vry-

vrymoedigheid deedt, daar de Natie zelve, het geheele *Bataafsche* Volk, als de hoogste Regter, zou beoordeelen en beslissen. — Wat het Plan zelve betrof, hier over liet hy zich weinig uit, alleen gaf hy te kennen, 'er zeer weezenlyke en zo veele bedenkingen tegen te hebben, dat hy, voor als nog, zwaarigheid zou vinden, als *Bataafsch* Burger, 't zelve aan te neemen. — Van den Braak vatte hier op het woord, beweerende, dat de vrees voor *gevolgen* ons niet moest verhinderen onzen pligt te doen.

Deriks en Fink, zich tegen 's Voorzitters gevoelen verklaard hebbende, wilde Pothoff het Volk gaarne laaten oordeelen, en omhelsde dus het gevoelen des Voorzitters, waar mede Couperus en Steyn Parvé instemden. — Uit Ploos van Amstels mond stroomde een vloed van Tegenspraak. Hy verwonderde zich ten hoogsten over het gedrag van een aantal Leden deezer Kamer, die zich uitlieten over de thans nog daar zynde Staatsregeling, als strydig met het belang des *Bataafschen* Volks, en op dien grond het gevoelen des Voorzitters omhelsden. Dit gedrag van zommige Spreekers beschouwde hy aanloopende tegen den verklaarden wil des Vertegenwoordigenden Lichaams; ter staavinge hier van beriep hy zich op de Proclamatie van het Uitvoerend Bewind, gedaan ter gelegenheid van de Landing der *Anglo-Russische* Armée, op

LXXVII. BOEK. 1801.

last van het Vertegenwoordigend Lichaam uitgegeeven, en aan het *Bataafsche* Volk voorgedraagen — op den afgelegden Eed, — en tragt verder zyne verpligting te betoogen, tot voorkoming van alles, dat tegen de thans bestaande Staatsregeling aandruischte, en eene *strekking* hadt, om dezelve omverre te werpen, waar toe de Brief en de Bylage des Uitvoerenden Bewinds aanleiding gaven. — Hy voegde 'er by, zonder den uitgedrukten wil zyner Lastgeeveren, van den Lastbrief niet te zullen afgaan, dan door geweld genoodzaakt, en dat, daar hy niets vreesde dan het Opperweezen en de Wet, geene zydelingsche bedreigingen, van welk eenen aart ook, hem van zynen pligt zouden doen wyken. — Hy wilde het Uitvoerend Bewind gelast hebben, de Proclamatie op te schorten.

Vitringa voelde zich tot spreeken opgewekt, en byzonder om het gevoelen tegen te gaan der Leden, die openlyk verklaard hadden, dat men, door in het Voorstel des Voorzitters te treeden, zyn pligt overtradt, en de plegtig afgelegde Belofte, ter handhaaving van de Staatsregeling, schondt. — Dat, merkte hy op, zou het geval weezen, indien het Uitvoerend Bewind eigendunkelyk eene Staatsregeling wilde invoeren, zonder dezelve den Volke, ter goed- of afkeuring, te hebben aangeboden. „ Dan zou," betuigde hy, „ de vrees voor eenig geweld

„ hem

„ hem, even weinig als voorige Spree-
„ kers, wederhouden van de medewer-
„ king tot al zulke maatregelen, als de
„ Vergadering, by mogelykheid, zou
„ kunnen in 't werk stellen, om zich
„ daar tegen te verzetten. — Het Ont-
„ werp, thans ter kennisse van de Ver-
„ gadering gekomen, werd door het Uit-
„ voerend Bewind gebragt ter beoordee-
„ ling en beslissing des *Bataafschen*
„ Volks, welks Oppermagt de hoofd-
„ grond was der jongste Omwending,
„ zo wel als van de tegenwoordige
„ Staatsregeling. 's Volks uitspraak zou
„ dus, op eene onwederlegbaare wyze, aan
„ den dag leggen, of onze Medeburgers
„ eene verandering van deeze Staatsrege-
„ ling begeerden, en byzonder, of zy
„ die verlangden op den voet by het
„ aangeboden Ontwerp bepaald Indien
„ dit by de uitkomst zodanig mogt be-
„ vonden worden, dan zouden de Leden
„ der Vergaderinge althans niet misdoen
„ met den wil des Volks, in dat op-
„ zigt, vervolgens te eerbiedigen."

De stap van het Uitvoerend Bewind, erkende hy, bleef met dat alles Inconstitutioneel, en kon hy, dit in aanmerking neemende, der Vergaderinge niet aanraaden denzelven goed te keuren, offschoon, zyns inziens, (al hadt zy daar toe genoegzaame middelen) het voor het heil van den Lande, in het tegenwoordig oogenblik, niet dienstig en ook niet pligtmaatig

CXXVII. BOEK. —— 1801. ware, dat zy van haare zyde, daar tegen eenige werkende maatregelen in 't werk stelde; te minder nog, daar de Staatsregeling door de Vergadering niet werd verbroken, als de Leden gedoogden, dat het Volk zich omtrent de Voortduuring of Verandering van dezelve verklaarde. Met VAN GALEN instemmende aan het aanneemen des Briefs van het Uitvoerend Bewind voor kennisgeeving, het denkbeeld van goedkeuring niet te hegten, maakte hy geene zwaarigheid daar toe mede te besluiten.

Het voor Berichtgeeving aanneemen met meerderheid van stemmen verworpen.

Schoon het, blykens dit *vermelde*, aan geene Spreekers, te deezer belangryke gelegenheid, ontbrak, zweegen veelen, en openbaarden zich alleen by de hoofdlyke Stemming, door welke de voorloopige Raadslag des Voorzitters, met acht en twintig tegen zes en twintig stemmen, de verwerping onderging. Vóór stemden W. Q. QUEYSEN, C. G. R. VAN MARLE, J. BANNIER, J. VAN GALEN, N. VAN FOREEST, J. H. APPELIUS, J. J. SCHRYVER, W. A. NINABER, S. BRAAKSMA, J. K. VAN DER MEULEN, H. VAN ROYEN, J. ALBERDA, J. J. DE JONCKHEERE, P. J. CUYPERS, E. LEWE, D. WERNER, D. C. DE LEEUW, G. VAN DER ZOO, J. L. HUBER, D. J. STEYN PARVÉ, A. POMPE VAN MEERDERVOORT, PCz. POTHOFF, J. LULOFS, J. W. S. VAN HAERSOLTE, L. J. VITRINGA, en J. COUPERUS. — De tegenstemmende Leden

wa-

waren H. F. AMENT, P. VAN VEEN, C. VISSER *Caspz.*, J. F. BAESTEN, H. VERHEES, L. E. DIERT VAN MELISSANT, P. VERHOYSEN, G. FLOREN, C. SCHEFFER, A. PLOOS VAN AMSTEL, J. B. DERIKS, H. HETTEMA, J. NUHOUT VAN DER VEEN, P. M. PERTAT, A. R. FINK, B. TEN POLL, W. RIS, S. SCHERMER, H. J. GIEBE, L. VAN DEN BRAAK, F. ABERINK, F. VAN DER BORCHT, J. HOOFT, J. G. WELSMAN, J. DE WITT, J. PANNEBAKKER, F. GUILJÉ, en J. J. ONDORP. De vyf afweezige Leden waren G. REYNDERS, J. F. LEEMANS, T. F. SCHELTS, J. DOMINICUS, en C. E. CARSTEN *Jr.* — Byaldien deezen tegenwoordig geweest waren, zouden misschien de stemmen gestooken, of de daar voor stemmenden de meerderheid uitgemaakt hebben.

De Stukken in handen eener Commissie.

Wanneer de Voorzitter daar op de Stukken in handen eeniger Leden wilde gesteld hebben, ontmoette zulks tegenspraak, daar zommigen tot de Opschorting onmiddelyk wilden overgaan; dan het besluit viel om eene Commissie te benoemen, en werd zulks aan de Leden VITRINGA, VAN GALEN, VISSER, VAN DEN BRAAK, WERNER, HUBER en LEWE aanbevolen (*).

Brief van ERMERINS.

's Daags naa deeze benoeming, ontving de Voorzitter eenen Brief van ERMERINS, Lid van het Uitvoerend Bewind, niets min-

(*) *Dagverh. der Handel. van het Vertegenw. Lichaam* XIII. D. bl. 610—623.

CXXVII. BOEK. 1801. minder behelzende, dan dat hy, hoe zeer zich overtuigd houdende, dat de tegenwoordige Staatsregeling aan groote gebreken onderhevig was, zo dat eene spoedige Verandering in dezelve, voor het belang des Vaderlands, hoe langs hoe meer noodzaaklyk wäre, *het* nogthans van zynen pligt agtte het *nieuw* Ontwerp van Staatsregeling by het Uitvoerend Bewind, door drie zyner Amptgenooten omhelsd, en in naam van hetzelve der Vergaderinge toegezonden, niet goed te keuren; vermids hy hetzelve beschouwde als hoogst nadeelig voor de Republiek. — Dat hy daarom zyne Aantekening tegen 't zelve hadt doen plaatzen in het Register der Besluiten des Uitvoerenden Bewinds. Een Afschrift hier van zondt hy aan het Wetgeevend Lichaam toe; ten einde hetzelve mogt overweegen, of zyne bedenkingen gegrond waren, en of de belangen van het *Volk*, door de invoering van dit Ontwerp, aan gevaar zouden worden blootgesteld. Betuigende, zich gaarne te *zullen gedraagen* naar het geen, op eene *gepaste wyze*, mogt kunnen blyken de waare wil van de Meerderheid des Volks te weezen.

Geschillen over het al of niet voorleezen. Inhoud van Op de vraage des Voorzitters, of de Vergaderinge de ingezondene Tegenverklaaring wilde voorgeleezen hebben, hoorde men deszelfs weigering van zommigen, terwyl anderen daar op aandrongen. Laatstgemelden bleeken, by meerderheid

van

van ftemmen, de overhand te hebben. — Het ftuk van den Directeur ERMERINS behelsde geene opnoeming van alle de zwaarigheden, die hy tegen het voorgeftelde nieuwe Plan van van Staatsregeling vondt; dan het was hem, zo uit het leezen des Ontwerps zelve, als uit de gefprekken daar over, gebleeken, dat de bepaling der Grensfcheiding van de Departementen voornaamlyk, zo niet alleen, daarom volgens de Limiten der voormaalige Gewesten was genomen, en waar op al verder gegrond was de ongelyke Vertegenwoordiging, om dat men het oude ongelyk drukkende, en daarom fchadelyk en onregtvaardig, Systhema van Belasting der voorige Provintien hadt willen behouden.

CXXVII. BOEK. — 1801. 's Mans Aanteekening.

Des eenigzins uitgeweid en de nadeelen van dat ftelzel aangetoond hebbende, merkte ERMERINS op, dat de verwarringen en ongelegenheden, daar uit voortfpruitende, tot zulk eene hoogte geklommen waren, dat, naa het inrukken der *Franfche* Krygsbenden in dit Gemeenebest, de zaaken, op den voet der Quotas, niet meer konden worden gaande gehouden, waar op men goed vond de Eenheid, fchoon, zyns oordeels, op eene zeer onregtmaatige wyze, in te voeren; welke men hadt doen opvolgen van eene Conftitutie, die by overhaasting was zamengefteld. Het was, derhalven, geen wonder, dat 'er in hetzelve groote ge-

XXXVII. BOEK. — 1801. breken werden gevonden, — gebreken, die spoedig behoorden te worden hersteld, indien men 's Volks geluk zogt te behartigen.

Dan, onverminderd die gebreken, was by die Staatsregeling, ter voldoening aan den wensch van *het grootste gedeelte* des Volks, een nieuw Stelzel van Algemeene Belasting toegezegd; de Natie hoopte daar op; maar zou, by het doordringen van dit Plan, eensklaps worden te leur gesteld. — 'Er was wel bepaald, dat, wanneer de tegenwoordig bestaande Belastingen, voor zo verre die, volgens de Wet, in de Algemeene Kas van het Land zouden worden gestort, niet toereikende mogten weezen, als dan door algemeene, en over de geheele Republiek gelykwerkende, middelen in dat te kort komende zou worden voorzien; dan hier door was de drukkende hardheid van het thans bestaande schadelyk *Systhema* niet weggenomen; het werd, in tegendeel, in deszelfs gevolgen, meer nadeelig voor de daar toe benoemde *Departementen*, dan te vooren: *om* dat men geenerlei belemmering, impositien of verbod van in- en uitvoer, ten opzigte van Waaren uit andere Departementen herkomstig, en aldaar voor minderen prys te bekomen, zou mogen daarstellen, welke maatregelen ook waarlyk, in 't afgetrokkene beschouwd, voor de algemeene welvaard en de industrie nadeelig,

maar

maar in verband beschouwd met het oud Systhema van Belasting, in ieder Provintie noodzaaklyk waren geworden. — Wel was waar, dat, volgens dit Plan, die Impositien zouden kunnen worden vernietigd, of immers veranderd, en door andere Belastingen zouden kunnen worden vervangen; dan het was, aan den anderen kant, ook zeker, dat de behoeften van den Staat, tot zulk eene verbaazende hoogte waren gestegen, dat 'er op vermindering van zulke Lasten niet zou kunnen gedagt worden, en dat, als men den grondslag van evenredige gelykheid in Lasten wegnam, en het oude Systhema ten grondslag legde, 'er dan ook ter goeder trouwe geene zodanige verligting te vinden was, waar door de belemmerende en bezwaarende Middelen op de Waaren van nabuurige Departementen zouden onnoodig worden.

CXXVII. BOEK. 1801.

Zulks werkt de Burger Directeur breeder uit, en leverde dit een droevig uitzigt op by de invoering van een Plan, „ dat," gelyk hy zich uitdrukte," zo „ veel aanleidings tot onbillykheid, tot „ onregtmaatigheid, tot onderdrukking, „ tot intrigues en twist, in zich bevatte, „ zonder dat het een middel daarstelde, „ om de nadeelige gevolgen van dit alles „ af te wenden. — Sloeg men het oog „ op de wyze van voorziening in de De„ partementaale behoeften, en nam men „ in aanschouw, dat alles, ten deezen

„ op-

CXXVII. BOEK. 1801. „ opzigte, afhing van de bepaaling eener „ ongelyke Representatie, dan verdubbelden de zwaarigheden, die tegen de „ executie van dit Systhema zich opdeeden. 'Er kon geen representatief Bestuur bestaan, waar door 's Volks geluk, dat is algemeene *veiligheid*, werdt „ bevorderd, ten zy de representeerende „ deelen, zo naby mogelyk, gelyk waren, en een gelyk aandeel hadden in „ de representatie."

Behalven deeze bedenkingen, deeden zich, by den Burger ERMERINS, niet weinige op tegen het groot getal der Leden van het Staatsbewind. Hy keurde het zeer bezwaarlyk, een doorgaand Politiek Systhema te houden in eene Vergadering van veele Persoonen, als mede, dat de buitenlandsche invloed, zo gevaarlyk voor de veiligheid en onafhanglykheid van het Gemeenebest, naauwlyks kon geweerd worden uit eene Vergadering van zo veele menschen; als mede, dat de Intrigues, waar toe dit Plan zo veel stoffe opleverde, in deeze Vergadering *bykans* niet te vermyden waren; *achterdogt* moest dan de plaats van vertrouwlyken ommegang vervangen, en, zonder persooneele oogmerken, dan doorgaans de bedoelingen van algemeen welzyn verdringen.

Meer andere zwaarigheden zou hy tegen dit Plan kunnen opperen; dan hy rekende deeze genoeg afdoende, om den grondslag, waar op het gevestigd was, te

te doen waggelen, en zyn gedrag te regtvaardigen in het niet omhelzen van 't zelve. — Hy onthieldt zich van een uitgewerkt Vertoog tegen de weinig delicate manier van het verkiezen der Leden voor het Staatsbewind en Wetgeevend Lichaam voor de eerste maal (*). — Hy agtte het ook onnoodig zich uit te laaten over de wyze, waar op dat Ontwerp den Volke zou worden voorgedraagen, met betuiging nogthans, dat hy verre af was hetzelve goed te keuren. — Ten slot verklaarde hy zyne Amptgenooten, die tot deeze Stukken hadden ingestemd, niet te verdenken, zich overtuigd houdende, dat zy, ter goeder trouwe, vermeend hadden het welzyn der Republiek daar door te zullen bevorderen.

CXXVII. BOEK. 1801.

Vóór het leezen deezer Tegenverklaaring was door den Voorzitter in 't midden gebragt, dat, daar de Kamer beslooten hadt, een stuk van gelyken aart, wat de weigering, om deel te neemen aan het verrigtte ten deezen opzigte van de meerderheid, betrof, door den Directeur VAN SWINDEN ingediend (†), in beraadslaaging te houden, tot dat de Burgers VITRINGA en verdere Leden, benoemd tot het onder-

Handelingen desweegen; en zo de Tegenverklaaring van VAN SWINDEN als deeze buiten beraadslaaging gehouden.

(*) Naamlyk, voor de eerste maal, zouden zeven Leden van het Staatsbewind, door het tegenwoordig Uitvoerend Bewind, benoemd worden, en die zeven benoemden voor de eerste maal de vyf overigen verkiezen.

(†) Zie boven bl. 308.

CXXVII. BOEK. — 1801.

derzoek des Briefs en der Bylagen van het Uitvoerend Bewind, Verslag zouden hebben ingediend. Naa de leezing stelde hy voor het buiten beraadslaaging te houden. — PLOOS VAN AMSTEL was van oordeel, dat dit stuk niet alleen een onderwerp van beraadslaaging behoorde uit te maaken; maar dat het gewigt des inhouds, niets minder behelzende, dan eene aanklagte tegen de Meerderheid des Uitvoerenden Bewinds, gebiedend vorderde het benoemen eeniger Leden, om een raadslag uit te brengen, en welke middelen van voorziening in deezen zouden behooren daargesteld te worden. — Geen steun, maar tegenspraak, ontmoette deeze Voorslag. — Op het verzoek eeniger Leden werd de Tegenverklaaring des Burger Directeurs VAN SWINDEN het eerst in overweeging gebragt. De meerderheid der stemmen wilde dezelve buiten beraadslaaging houden; en was dit ook het lot van het stuk door diens Amptgenoot ingediend (*).

Uitgebragt Verslag, ten opzigte van de handelwyze met het Uitvoerend Bewind.

De Burger Representanten, aan welken het spoedig inbrengen van een Verslag was opgedraagen, beantwoordden aan dien opgelegden last. VITRINGA bragt dien uit. Het diende ter beantwoordinge van de Vraag, of het Vertegenwoordigend Lichaam, by een onverwyld Besluit, behoorde op te schorten de daarstelling van al-

(*) *Dagverh. der Handel. van het Vertegenw. Lichaam* XIII. D. bl. 657. 659. 662.

alzulke maatregelen, als by de Proclamatie door het Uitvoerend Bewind waren bepaald, ten einde het *Bataafsche* Volk zich, op de aldaar voorgestelde wyze, nopens het aangebodene Ontwerp, eene Staatsregeling zou kunnen verkiezen?

Voluit erkende men, dat, indien het, alleenlyk, in het afgetrokkene, daar op aankwam, of de Wetgeevende Vergadering, volgens den letter der tegenwoordige Staatsregeling, *al* of *niet* het regt en de bevoegdheid zou hebben, om eene Oproeping des Volks, ten gemelden einde gedaan, zonder daar toe door het Vertegenwoordigend Lichaam gemagtigd te zyn, als inconstitutioneel en onregelmaatig te schorsfen, het aan geene gronden zou ontbreeken, om die Vraag toestemmend te beantwoorden. — Dan de Gelastigden hielden het voor eene onwederspreeklyke waarheid, dat het zomwylen niet alleen geoorlofd, maar zelfs pligtmaatig was, om van het regt, hetwelk men in zynen boezem hadt, geen gebruik te maaken. Zodanig eene handelwyze was, blykens de Geschiedenis der Volken, en byzonder in de Jaarboeken deezer Gewesten, te meermaalen het geval geweest. — Wanneer men uit dat oogpunt de zaak voor handen beschouwde, wanneer men nadagt de gevolgen, uit zodanig eene schortzing te duchten, dan scheen het der Commissie toe, dat daaromtrent die uitzondering op den algemeenen

CXXVII. BOEK. 1801. nen regel plaats hadt, en dat zy deswegen eene voorziening van dien aart, als zommigen haarer Medeleden oirbaar en gepast vonden, der Vergaderinge niet zouden durven aanraaden.

Alle Staatkundige bedenkingen in 't midden laatende, *wilden de Gelastigden* de aandagt der Vergaderinge alleen *daar* op vestigen, dat het niet genoeg was een besluit te neemen; maar, dat men tevens vooraf behoorde te berekenen — Of de uitvoering mogelyk ware — en — *zo ja*, of dezelve voor het algemeen belang des Vaderlands dienstig en raadzaam zou weezen?

Wat het *eerste* betrof, was het naauwlyks noodig te herinneren, dat eene Vergadering, als die des Vertegenwoordigenden Lichaams, welke, volgens haare inrichting, en den letter der Staatswet, haare Besluiten, door middel van het Bewind alleen, kon en mogt ten uitvoer leggen, wanneer zy juist van die zyde tegenkantingen zou ontmoeten, welke men, naa het gebeurde, niet onwaarschynlyk kon stellen, aan de kragten en vermogens tot derzelver richtige uitoefening weldra zou mangelen.

Belangende het *tweede*, oordeelden de Gelastigden het onnoodig, eene schets op te hangen van de onberekenbaare rampen, welke uit eene openlyke verwydering tusschen de twee Hoogstgeconstitueerde Magten in den Staat noodwendig zou-

zouden gebooren worden, vooral in ons Gemeenebest, waar de Ingezetenen in hunne denkwyze, ten opzigte van het Staatkundige, zo zeer verschilden. De noodlottige twisten, daar uit gebooren, stonden voorzeker uit te loopen, op de grootste wanorde, ja zelfs op eene rampzalige Regeeringloosheid, welke de eindelyke slooping van deezen reeds zo dikwerf geschokten Staat ten gevolge zou moeten hebben.

CXXVII. BOEK. —— 1801.

Het was, erkenden de Gelastigden, eene waarheid, dat men tegen het bygebragte zou kunnen aanvoeren, dat de Leden der Vergaderinge, aan de tegenwoordige Staatsregeling trouw gezwooren, en derzelver handhaaving plegtig beloofd hebbende, in allen gevalle, aan hunne bestemming en dierbaarste verpligting zouden beantwoorden, wanneer zy van die Magt, welke de Staatsregeling in hunne handen gesteld hadt, een gepast, en, naar den aart der zaake, geëvenredigd gebruik maakten, om dusdanige onderneemingen te keer te gaan. — Dan hoe zeer het aan geene de minste twyfeling kon onderhevig zyn, dat alle de Leden des Vertegenwoordigenden Lichaams, tot het nakomen van de tegenwoordige Staatsregeling, zo lang dezelve bestondt, verbonden waren, zo kon, naar hun inzien, daar uit echter niet afgeleid worden eene ongehoudenheid tot het neemen van maatregelen, waar tegen de gemelde gewigtige be-

CXXVII. BOEK. 1801.

bedenkingen konden worden aangevoerd. — Bedenkingen, by de onderhandelingen over eene vervroegde Herziening der Staatsregeling, reeds in 't midden gebragt en overwogen; onnoodig hier in 't breede op te haalen.

Onopgemerkt *wilden de Gelastigden* het niet laaten, hoe het hun, by *de beraadslaagingen* over den Brieve des Uitvoerenden Bewinds, was voorgekomen, dat zelfs onder de zodanigen, die tot eene schortzing der maatregelen, by 's Uitvoerenden Bewinds Proclamatie bepaald, scheenen over te hellen, dezulken waren, die openhartig de *noodzaaklykheid* eener spoedige verandering der tegenwoordige Staatswet niet ontveinsd, maar openhartig beleden hadden.

Dan hy, die het einde verlangt, begeert ook de middelen, welke derwaards leiden. Niet te min was de wyze, om daar toe te geraaken, steeds het *groote* verschilpunt. Gereedlyk erkenden zy, dat door de tusschenkomst van hun, die het geheele Volk verte*genwoordigden*, hetzelve in staat zou be*hooren* gesteld te worden, om zich eene verbeterde Staatsregeling te geeven. Doch de ondervinding hadt geleerd, dat in eene zo talryke Vergadering, welker Leden *zo zeer* uiteen*loopende* gevoelens koesterden, noch een wel ingericht Ontwerp van Staatsregeling kon zamengesteld, noch tot stand gebragt worden, en dat zelfs een vrugtbaar be-

sluit,

fluit, wegens de wyze, waar op men 's Volks wil, over de aanneeming van een ander Ontwerp, zou raadpleegen, daar zo verschillend werd ingezien, dat het tot één brengen der zo zeer uiteenloopende gevoelens der onderscheiden Leden, niet waarschynlyk was.

CXXVII. BOEK.

1801.

Hier by kwam, dat het meergemeld Ontwerp den *Bataafschen* Volke ter *goed-* of *afkeuring*, op zodanig eene wyze zou worden voorgedraagen, dat een ieder in de gelegenheid zou gesteld worden, om zich deswegen te verklaaren. Greep het laatste plaats, dan verviel het van zelve, en in het eerste geval, werd dat Ontwerp de verklaarde Wil des Volks, welks Oppermagt de Vergadering eerbiedigde, en ten hoofdzuil strekte van eenen *representativen* Regeeringsvorm. — Naar het inzien der Gelastigden kon, over zulks, de Wetgeevende Vergadering niet geagt worden haaren pligt te overtreeden, wanneer zy geene maatregelen nam, om te beletten, dat de Volksstem der geheele *Bataafsche* Natie zich deedt hooren over eene zaak, welke tot de dierbaarste belangen onzer Mede-ingezetenen eene zo naauwe betrekking hadt, en of zy al of niet, met ter zydestelling der nog bestaande Staatsregeling, liever wilden bestuurd worden naar zodanig eene, als het Uitvoerend Bewind aanboodt.

Ten aanziene van het Besluit, 't welk

CXXVII. BOEK. 1801.

op den Brief des Bewinds behoorde genomen te worden, merkte de Commissie aan, dat het by de Kamer besloten was, dat zy de maatregelen van het Uitvoerend Bewind, welke zy als inconstitutioneel beschouwd, zelfs op geene ingewikkelde wyze wilde goedkeuren, en veel minder zich in eenigerhande manieren verantwoordelyk stellen — maar ook met eene verklaaring, die deeze hunne gevoelens aan den dag legt, kon zy, naar het gevoelen der Commissie, volstaan, byaldien de aanmerkingen, welke zy ter afraading van de door zommige Leden voorgestelde voorziening hier boven hadt voorgedraagen, by de Vergadering genoegzaam werden geoordeeld, zonder dat immer iemand hunner Medeburgeren haar met grond zou kunnen beschuldigen, dat zy ongetrouw geweest waren aan hunnen pligt, of niet zo gedaan hadden, als, naar aanleiding der omstandigheden, voor de gemeene zaak des Vaderlands, dienstig en raadzaam was.

In dien geest luidde de Raadslag der Gelastigden, „ dat, zonder eenige Surcheance daar te stellen, de Eerste Kamer zou behooren te verklaaren, en aan het Uitvoerend Bewind te kennen te geeven, dat zy den stap, by meergedagte Missive vermeld, met alle deszelfs gevolgen, liet ter verantwoording van het voornoemd Bewind."

VAN DEN De Gelastigden, in wier naam de Verslag-

CXXVIII BOEK — 1801. BRAAK tegen dit Verslag.

slagdoener sprak, waren genomen uit verschillend denkende Leden der Vergaderinge, en allen hadden zy, ingevolge van het Reglement, 't zelve ondertekend; doch dat dit geene omhelzing der gronden, noch vereeniging met het besluit, medebragt, bleek uit de taal des eersten Spreekers, op 's Voorzitters Vraage, of de Vergadering met dit Verslag kon instemmen? — Een der Gelastigden, VAN DEN BRAAK, nam het woord met eene dusdanige betuiging, en gaf des zyne redenen op. Hy beweerde, de verpligting van allen, om te zorgen, dat de Constitutioneele Orde van zaaken door niemand wierde geschonden, dat het niet genoeg was eenen inconstitutioneelen stap te zien verrigten, en zich dien niet aan te trekken; maar denzelven en de gevolgen te laaten voor rekening van die denzelven begingen; dat het de pligt was van ieder Geconstitueerde Magt aan de Ingezetenen een voorbeeld te geeven, dat de stipte naleeving der Wetten een der heiligste pligten was; dat de Hoogste Magt haare waarde gevoelde, wanneer een der Geconstitueerde Magten het durfde waagen, die Wet en derzelver verpligting te schenden; in zulke omstandigheden werd pligt, den Volke te doen zien, dat geene Persoonen, geen kwaliteiten; maar zaaken, in aanmerking kwamen. Daar men nu allen overtuigd was, dat het Uitvoerend Bewind, of wel drie Leden van 't

XXXVII. BOEK. —— 1801.

zelve, eenen Inconſtitutioneelen ſtap hadden verrigt met eene Oproeping des Volks te doen, zonder daar toe regt of magt te hebben, moest de Vergadering dien ſtap tegengaan, de Proclamatie daadlyk en zonder verwyl intrekken, en buiten werking ſtellen.

Zo ook Visser.

Een tweede Lid der Commisſie, Visser, die, in deeze zaak, te meermaalen met veel nadruks ſprak, oordeelde zich verpligt, andermaal het woord te voeren. Hy erkende, zich overtuigd te houden, dat de maatregel des Bewinds was voortgeſprooten uit de zuiverſte inzigten, om het Vaderland te brengen tot die Eensgezindheid, welke deszelfs voornaamſte behoefte uitmaakte, en om 't zelve eene Staatsinrichting te bezorgen, welke, naar hun begrip, de geſchiktſte was om het algemeen belang, op de beste wyze, te bevorderen. — Dan dit kon of mogt niet beletten, dat hy, als Lid der Vergadering, die plegtig op zich genomen hadt, de Staatsregeling te zullen handhaaven, niet lydelyk kon of mogt aanzien, dat de Staatsregeling verbrooken werd door hun, die op 't naauwst verpligt waren dezelve ongeſchonden te bewaren. Hy agtte zich, uit dien hoofde, verpligt, met al zyn vermogen, te keer te gaan eene daad, waar van men zeker de gevolgen niet genoegzaam hadt berekend, en welke doorgaande alle onze volgende maatſchaplyke Verdragen op

los-

losse schroeven stelde, en oorzaak moest zyn, dat het Credit van den Staat, en der handeldryvende Ingezetenen buiten 's Lands, een onherstelbaare krak zou worden toegebragt, welke onze rampen, in de gevolgen, gewis voltooijen moest.

CXXVII. BOEK. 1801.

Het bezef van duuren pligt noodzaakte hem een raadslag in te dienen tegen het Verslag, en om de Oproeping in deezen, door het Uitvoerend Bewind gedaan, op te schorten, als strydig met Eed en Pligt der geenen, die dezelve hadden gedaan; en dat de Hoogstvertegenwoordigende Magt, (wilde dezelve aan haare verpligting beantwoorden,) zulks moest beletten en tegengaan; dewyl, zulks toegelaaten wordende, niets minder werd toegegeeven, dan het daarstellen van een voorbeeld, waardoor — ontzenuwd werden alle banden der Maatschappy — en de gronden der Moraliteit vernietigd. Dit zogt de Spreeker overtuigend te doen blyken, door beschouwing der gronden, waar op het Verslag gebouwd was. Hy herinnerde, dat de Commissie, zo opzettelyk als volmondig, erkende, dat de gedaane Oproeping onwettig was en strydig met de Staatsregeling, en zulks ook door veele Leden, in de voorige behandeling deezes onderwerps, ten vollen erkend was. Van hier, dat de Commissie haar gegeeven raadslag alleen grondde op de zaak in haaren zamenhang met het geen daar mede in

CXXVII. BOEK. —— 1801.

in verband zou ſtaan. Waar op hy eene breede opgave doet van de aangevoerde gronden, en van ſtuk tot ſtuk dezelve tragt te wederleggen.

Andere Tegenſtanders.

VERHOYSEN taste het Stuk van eenen anderen kant aan, en vergeleek het ſchryven des Uitvoerenden *Bewinds*, van den vierden van Lentemaand, met den *laatst* ingezonden Brieve, aanwyzende het hemelsbreed verſchil tusſchen het voorige en het tegenwoordige gedrag diens Bewinds. In den eerſten werd de toeſtemming der Vertegenwoordigende Magt uitdruklyk ingeroepen en mitsdien voor noodzaaklyk erkend — de *Grondvergaderingen*, als zodanig geëerbiedigd, en het welmeenen van het *Bataafſche* Volk, en derzelver Grondvergaderingen, ten aanziene van het al of niet vervroegen der Herziening van de tegenwoordige Staatsregeling, zo kennelyk ingeroepen. — In den tweeden ontbraaken juist alle *drie de* voormaals door het Bewind noodzaaklyk gehoudene vereischten. Het Bewind hadt dus, door het eerſte ſchryven, *het inconſtitutioneele* van den *tegenwoordigen* ſtap ten vollen erkend en bevestigd. — Het kwam hem niet genoeg voor, dat de Vergadering, gelyk het Verſlag aan de hand gaf, zich 'er niet mede bemoeide, maar alleen voor rekening des Bewinds wilde laaten. Hy hieldt de Vergadering, ten minſten als Lid van dezelve, verpligt, om dit gedrag openlyk af te keuren, en het

het Bewind de Opschorting der Proclamatie te doen toekomen. CXXVII. BOEK.

Schoon NIJHOUT VAN DER VEEN ten vollen instemde met VISSERS uitgewerkte tegenspraake, kon hy niet nalaaten 'er iets aan toe te voegen, en, onder anderen, te zeggen, „dat, indien de gronden, by het Verslag gelegd, en de bewyzen daar uit getrokken, doorgingen, dan hier het regt van den sterksten goldt, dan louter geweld heerschte, dan geen ordelyke Maatschappy meer bestondt. Door dusdanige drogredenen laat ik my niet bevreesd maaken, en al moet ik dan voor geweld bukken, zal myn vry en onschuldig hart my zeggen: *Gy hebt uwen pligt volbragt! Gy hebt welgedaan!* — Ik zal niet breedvoerig zyn in mynen raadslag tegen den ontzettenden stap, welken drie Leden van het Uitvoerend Bewind, zo zeer tegen de Staatsregeling inloopende, en alle banden der Maatschappye losrukkende, hebben durven waagen, weetende, dat zy daar door eenen aanslag maakten op de veiligheid van den Staat, en hun geheel bestaan omverre wierpen, het welk te gelyk met de door hun vertrapte Staatsregeling, als de eenige bron hunner Magt, moet vervallen, en een staat van Anarchie in de Uitvoerende Magt doen gebooren worden; of, laat ik meer zeggen, reeds nu daadlyk aan- 1801.

CXXVII. BOEK. 1801.

„ weezig maakt. — Hoe dikwyls klaagde
„ niet het Uitvoerend Bewind aan deeze
„ Vergadering, dat, in de Staatsrege-
„ ling, geene genoegzaame afscheiding
„ van Magten was daargesteld, dat dit
„ geweldige botzingen en schokken te
„ wege bragt, en nu *zien wy Drie Le-*
„ *den* van dat zelfde Bewind, van dat
„ zelfde moreele Lichaam, ja die zelfde
„ Persoonen, de Wetgeevende en Uit-
„ voerende Magt willekeurig en over-
„ heerschende in handen neemen, hun-
„ nen Eed en Pligt trouwloos verzaa-
„ ken, en zich boven 's Volks uitge-
„ drukten wil verheffende, dien, *op eene*
„ schandelyke wyze, met voeten treden!"

Voor- en Tegenstanders.

Op eenen anderen trant liet zich DE LEEUW, en geheel overeenkomstig het Verslag, hooren. — AMENT stemde met VISSER in, daar by opmerkende, dat de drie Leden des Uitvoerenden Bewinds, het voor Berichtgeeving aanneemen door de meerderheid hoorende afslaan, de Commissie 'er een tusschenmiddeltje op hadt uitgevonden, 't welk, zyns inziens, noch voldeedt aan de meerderheid des Uitvoerenden Bewinds, noch aan den te kennen gegeeven wil der Vergadering, en dus van wederzyde onvoldoende.

Voorstanders en Tegenspreekers scheenen thans elkanderen af te wisselen. VAN FOREEST sprak verdeedigend over het Ontwerp van Staatsregeling en de voorgestelde wyze van Volksstemming, met

ver-

veragting van de Volksftemming in de Grondvergaderingen. — Hy trof een Wederfpreeker in GUILJÉ aan, die tegen het Verflag ftemde, en voor de Opfchorting der Proclamatie, met alles wat daar toe betrekking hadt. — De yver, met welken VAN FOREEST voor het Verflag gefprooken, en te kennen gegeeven hadt, dat de Voorftanders der Stemming in de Grondvergaderingen zulks deeden, om hunne Posten te blyven behouden, kaatfte hy terugge, beweerende, dat diens Reprefentants doel was, om hier Zittinge te houden; hem verdenkende, als hadt hy, door de belofte van hun, die zo kunftig zich van de magt hadden weeten te verzekeren, deswegen gerustftelling zou bekomen hebben. CXXVII. BOEK. 1801.

Van PLOOS VAN AMSTEL hadt men eene uitvoerige wederfpraak te gemoete gezien; dan fchoon hy zich des hadt gereed gemaakt, berustte hy in VISSERS wederleggingen, door niemand der anders denkenden, zyns agtens, ontzenuwd. — VAN GALEN verdeedigde het Verflag, en beweerde, dat, wanneer niet overeenkomftig daar mede het Befluit viel, Regeeringloosheid te duchten ftondt. Dit wekte VAN DEN BRAAK op ter tegenfpraake, beweerende, dat men, 'er mede inftemmende, Regeeringloosheid daarftelde.

Bedenkingen van APPELIUS.

Hoe zeer APPELIUS allergewigtigfte bedenkingen hadt tegen het medegedeelde Ontwerp van Staatsregeling, en echter voor

CXXVII. BOEK. 1801. voor het aanneemen als Berichtgeeving gestemd hadt; hoewel hy thans geheel verschilde van de meening der Verslagdoeneren, zou hy zich vereenigen met het Besluit, by 't zelve opgemaakt. Hy ontvouwde de gronden van dit zyn, in den eersten opslage, *zonderling* gedrag. Het scheen hem toe, dat de waardigheid der Vergaderinge niet toeliet eene geheel lydelyke rol te speelen, wanneer het Uitvoerend Bewind aan 't zelve het voorneemen mededeelde, om het Volk ter stemming over een Ontwerp van Staatsregeling op te roepen. Eigenaartiger zou deeze Oproeping gefchieden op last van het Vertegenwoordigend Lichaam; dan dat dit niet ligt zou gebeuren, daar van hieldt hy zich, uit het vroeger voorgevallene, ten vollen overtuigd. — Zo dra, derhalven, eene andere Geconstitueerde Magt deeze Oproeping vermeende te mogen of te moeten doen, behoorde het Vertegenwoordigend Lichaam deeze maatregel goed- of af te keuren; noch het een noch het ander doende, gaf hetzelve eene onzekerheid te kennen, die op het *Bataafsche* Volk zelve eene zeer ongunstige uitwerking zou kunnen hebben; naardien het Volk 'er het hoogste belang in stellen moest, te weeten, hoe deszelfs Vertegenwoordigers dagten. Om deeze reden stemde het Besluit des Verslags, dat hem een halve maatregel toescheen, geenzins overeen met zyne begrippen; en daar hy eene Oproeping verlang-

langde, behoudens zyn gevoelen over het gevormd Ontwerp, zou hy liefst nog meer gedaan hebben, dan het aanneemen voor Berichtgeeving, en eene volledige volmagt ter Oproeping verleend hebben. Dan de meerderheid der Vergaderinge hadt getoond minder dan eene *Notificatie* te willen. — Met tegen het Verslag te stemmen, oordeelde hy aanleiding te zullen kunnen geeven, dat men de Oproeping niet wilde laaten doorgaan: dit mogt hy niet. — Hier op de Vergadering herinnerd hebbende aan het gebeurde, op den twee en twintigsten van Louwmaand des Jaars MDCCXCVIII en van den twaalfden van Zomermaand, met de gevolgen daar van, pleitte hy voor de kennisneeming van 's Volks wil, en dat de Vergadering des onderricht kreeg, en kwam hem zulks te heilryk en dit doel zo pligtmaatig voor, dan dat hy, hoe veele bedenkingen ook hebbende tegen niet weinige van de beweeggronden der Verslagdoeneren, en hoe zeer voor zichzelven eene stellige verklaaring van de Vergadering verlangende, met het Besluit instemde.

CXXVII. BOEK.

1801.

Hooft rangschikte zich mede by de Omhelzers van Vissers gevoelen; oordeelende, dat het Uitvoerend Bewind, volgens de tegenwoordige Staatsregeling, niet by magte was om, zonder voorkennis, en veel min zonder toestemming, van het Vertegenwoordigend Lichaam, het

Ba-

CXXVII. BOEK. 1801. *Bataafsche* Volk op te roepen, om zich in een nieuw Stemregister te laaten inschryven, en als dan met *Ja* of *Neen*, voor een nieuw Ontwerp van Staatsregeling, te beslisfen: waarom hy aandrong op het vernietigen en intrekken eener Proclamatie, *op eene willekeurige wyze* daargesteld. — PERTAT wilde 's*Bewinds* Anti-constitutioneelen stap in deezen opgeschort hebben. — QUEYSEN oordeelde uit het gebeurde en het te wagtene, als mede uit overweeging van het gevaar, waar in het Vaderland zou kunnen geraaken, zich verpligt toe te stemmen in een maatregel, dien hy op zich zelfs afkeurde.

RIS voegde zich by VISSER; doch kon niet nalaaten tegen APPELIUS scherpe aanmerkingen te maaken. — POMPE VAN MEERDERVOORT kon voor zichzelven wel genoegen neemen met 's Uitvoerenden Bewinds voordragt; vermids de door hetzelve gedaane stap strekte om het *geheele*, en niet een gedeelte, van het Volk, zo als tot dus verre plaats gegreepen hadt, op te roepen, en te doen *beslisfen*, of het de Staatsregeling al of *niet* begeerde, op welke wyze men van den wil der meerderheid des Volks kon verzekerd worden. — FINK bragt daar op in, dat het aangevoerde des laatsten Spreekers eenige kragt zou hebben, indien men het geheele Volk opriep, om te verklaaren, welke Staatsregeling het begeerde, en dat dan de keus niet ongemakkelyk te raaden zou vallen.

VI-

CXXVII. BOEK. 1801.

Vitringa, die het woord, ter verdeediging van het Verslag, hadt gevraagd, kwam 'er voor uit, dat hy 'er gerustlyk van kon afzien, en zich eenvoudig gedraagen aan de aanmerkingen, door verscheide Spreekers, en inzonderheid door de Burgers van Galen, Queysen en de Leeuw in 't midden gebragt, vooral tot nadere staaving, van één der voornaamste gronden, waar op het Besluit des Verslags rustte, dat, naamlyk, de Vergadering niet geagt kon worden haaren pligt te overtreeden, wanneer zy geene maatregelen nam, om te beletten, dat het geheele *Bataafsche* Volk zich omtrent het aangeboden Ontwerp verklaarde.

Vissers byzondere aanmerking.

Visser, die zo veel byvals gevonden hadt, en die oordeelde, dat zyne gronden door niemand der Medeleden rechtstreeks wederlegd waren, vondt zich in derzelver gegrondheid versterkt. — Alleen kon hy niet voorby nogmaals het woord te neemen, ten opzigte van het aangevoerde door sommige Spreekers, als of het Vaderland in gevaar zou worden gebragt, en de algemeene belangen nadeel zouden lyden, door in deezen een belemmerenden maatregel te neemen. — Doch hy moest betuigen, dat gevaar niet te zien, noch te kunnen bevroeden, en dat hy, op eene zodanige bloote verzekering, zich niet liet omzetten in zyne gevoelens; dan hy riep zodanige Leden der Vergadering op, welke kennis mogten

draa-

CXXVII. BOEK. 1801.

draagen van die byzondere gegeevene omstandigheden, waar door het Vaderland in gevaar zou kunnen worden gebragt, en die by deeze raadpleegingen in aanmerking behoorden te komen; doch welke misschien, in eene opene Vergadering, niet wel opengelegd konden worden, om, volgens het regt, welk, volgens het Reglement, zodanige Leden hadden, om een Committé Generaal te verzoeken, daar van gebruik te maaken, om aan de Vergadering, en daar door aan alle de Leden, die van zodanige omstandigheden onbewust en geheel onkundig waren, open te leggen, waar *in die* voorgegeevene omstandigheden en dat gevaar des Vaderlands bestonden, en alzo de Vergadering van de weezenlykheid van zodanige hachlyke omstandigheden overtuigden. — By deezen verklaarende, dat hy, van het aanweezen dier omstandigheden overtuigd wordende, ja als 'er slegts eenigen schyn van gegrondheid van gevaar van het Vaderland kon worden bygebragt, daadlyk met het Verslag zou instemmen; doch als men zulks niet deedt, of zodanig eene opening niet gaf, hieldt hy het daar voor, dat zodanig een gevaar niet bestondt.

STEYN PARVÉS gevoelen.

Niemand bragt hier op eenige aanmerking in 't midden. Alleen de volgende en laatste Spreeker, STEYN PARVÉ, uitte zich, op eenen ongunstigen trant, over de wyze van voordragt, als ingericht, om

om door hooge of brommende woorden anderen te overtuigen en over te haalen. Zyne verdere voordragt liep over de Vraage, die hy zichzelven voorstelde, wat hy doen moest, in het tegenwoordig geval, *als het Volk vertegenwoordigende?* Hy vroeg zichzelven, of hy alle Voorstellen tot heil en meerder bevordering van 's Volks geluk, het zy dan ten regte, het zy dan ten onregte gedaan, maar moest van de wal schuiven; het oordeel des Volks naar het zyne afmeeten, daar van laaten afhangen, en dus 's Volks wil aan den band leggen? Hy oordeelde juist het tegendeel te moeten doen; en hieldt het Volk voor ongelukkig, 't geen op die wyze aan den band lag. „Neen," op dat wy 's Mans eigene woorden gebruiken; „wy vertegenwoordigen het „Volk maar alleen, voor zo verre onze „Volmagt strekt; wy vertegenwoordi„gen het Volk, om deszelfs wil uit te „voeren; maar niet om denzelven paal „en perk te zetten; wy mogen niet „oppermagtig beslissen, wat deszelfs „geluk volmaaken moet, wanneer het „Volk zelfs daar over oordeelen kan, „en de gelegenheid zich daar toe aan„biede. — En willen wy ons geen „kwaliteit, geen magt adscribeeren, die „ons, als Zaakgelastigde, niet toekomt, „dan mogen wy ook niet zeggen, om „dat de zaak door onze handen niet ge„gaan is, daarom mag het Volk over

CXXVII. BOEK. 1801.

CXXVII. BOEK. — 1801.

„ dezelve niet oordeelen: zo doende ver„ heffen wy ons boven onze bestem„ ming. — Of kan een Gelastigde, ter „ goeder trouw, en in ernst, voorwen„ den, dat zyn Principaal, zyn Lastgee„ ver, niet oordeelen mag over een voor„ stel ter verandering van dien last, ten „ zy hy Zaakgelastigde zulks goedvindt? „ Neen, Burgers Vertegenwoordigers! „ die vryheid zal men aan geen byzonder „ Lid der Maatschappy betwisten, en „ zal men dit doen aan het geheele Volk „ zelve? — En evenwel dit is de spil, „ waar op alles draait; dit is de Vraag, „ waar op het alleen aankomt.

„ Maar nu, Burgers Vertegenwoordi„ gers! zullen wy dan beletten, dat het „ Volk deszelfs oordeel velle over een „ Ontwerp, het geen het Uitvoerend „ Bewind meent dat tot geluk van 't zel„ ve dienen kan? Zou het Volk U niet „ met grond kunnen reprocheeren, al „ oordeelde gy uwen tegenwoordigen „ Last beter, al meende gy dat dit voor„ gestelde niet heilzaam ware, waarom „ toch ons zelfs daar over niet laaten „ oordeelen, waarom de kennisneeming „ daar van aan ons onttrokken, en zulks „ door de magt, die gy slegts van ons „ alleen ontleend hebt?

„ Wat anders ware het, indien gy dit „ stuk voor uwe rekening naamt, en door „ uwe goedkeuring het Volk als uitnoo„ digde, om het aan te neemen; maar

„ dit

„ dit kunt gy thans voorkomen, en zelfs „ den schyn daar van wegneemen. CXXVII. BOEK.

„ Ik zeg dit alleen, om dat ik my onverantwoordelyk houden wil aan het *Bataafsche* Volk, om dat ik my vooraf zuiveren wil, indien deeze zaak, in „ de gevolgen, voor het geteisterd en „ afgemat Vaderland, verderflyk en doodlyk worde, zo dat hetzelve eindelyk, „ door onze inwendige twisten en verdeeldheden, in het niet verzinke, of „ een prooi van Vreemden worde!" 1801.

Besluit ter Opschorting.

Geen der Leden meer begeerde het woord, naa zoo veel en zo onderscheidens, en strydigs, uit den mond der Spreekeren gehoord te hebben, niet altoos met de heusche bescheidenheid en bedaarde kalmte, welke, in eene Vergadering van zo staatlyken aanleg, behooren te heerschen; schoon niet opbruischende tot die hoogte, welke te meermaalen het aanstootelyk geval was. De Voorzitter stelde de hoofdlyke Stemming over het Verslag in. Uit de geheele toedragt der zaake, en de taal der Spreekeren, was te voorzien, dat die Stemming van gelyken aart zou weezen als de voorgaande, dit bleek by den uitslag. De Stemming was dezelfde als men, wegens den Brief des Uitvoerenden Bewinds, kortling gehoord had (*); echter met dit onderscheid, dat van de eene zyde de Burger

(*) Zie boven bl. 268.

CXXVII. BOEK. — 1801. ger VAN DER ZOO, en van de andere de Burger BAESTEN, afweezig zynde, de meerderheid thans *zeven en twintig* tegen *vyf en twintig* was; het getal der Afweezigen beliep zeven. Die Meerderheid besloot, dat de door het Uitvoerend Bewind gedaane stap zou worden opgeschort. De Secretaris maakte, op aandrang van eenige Leden, staande de Vergadering, dit goedgekeurd besluit. „Over het Rapport in deezen gedelibereerd zynde, „ heeft de Vergadering, zich niet conformeerende met het Rapport en de „ daar by voorgestelde Conclusie; doch „ in aanmerking neemende, dat het belang des *Bataafschen* Volks, ten dien „ aanzien, eene spoedige, en wel de „ spoedigst mogelyke, Dispositie vordert, verklaart, dat 'er bestaat onverwylde noodzaaklykheid. — Voorts „ overweegende, dat de *Bataafsche* Burgers niet kunnen worden opgeroepen, „ dan op tyden en wyzen by de Staatsregeling bepaald, of agtervolgens een „ Decreet, door het Vertegenwoordigend Lichaam *præalabel* genomen, „ daadlyk besloten, het Uitvoerend Bewind aan te schryven en te gelasten, „ gelyk geschiedt by deezen, om onmiddelyk, en onverwyld, het effect te „ surcheeren van bovengemelde Proclamatie." (*)

De

(*) *Dagverh. der Handel. van het Vertegenw. Lichaam* XIII. D. bl. 665—683.

De meerderheid des Uitvoerenden Bewinds, en de Leden der Vergaderinge, die met dezelve in gelyke begrippen ſtonden, of althans dezelfde zaak, de vervroegde Verandering der Staatsregeling wilden doen ſtand grypen, en ten deezen einde het laatst ontworpen Plan den Volke ter goed- of afkeuring, op de wyze door het Bewind voorgeſteld, den Volke voordraagen, hadden, uit de geheele toedragt der zaake, by de eerſte pooging en het hervatten om dit ſtuk tot ſtand te brengen, duidelyk begreepen, dat uit de verdeeldheid, die ter Eerſte Kamer heerschte, het behaalen van de zegepraal op de tegenſtreevende Party, hachlyk ſtondt; en zich gevleid, het misſchien met eene zo geringe meerderheid van ſtemmen te zullen winnen, als het thans bleek dat zy het onderſpit delfden.

CXXVII. BOEK. 1801.

Het gemelde beſluit der Eerſte Kamer bewoog de meerderheid des Uitvoerenden Bewinds niet om af te zien van het doorzetten des gemaakten Plans. Het deedt onverwyld een ſchreede verder, en, om allen tegenſtand te voorkomen, beſloot dezelve, de Vergaderplaatzen der beide Kameren van het Vertegenwoordigend Lichaam, met de daar toe behoorende Vertrekken, door de Policie te doen verzegelen, en dezelve Kamers alzo in haare werkzaamheden te ſchorten, tot dat aan het Bewind 's Volks wil, over het nieuw Ontwerp van Staatsregeling, zou gebleeken zyn.

De beide Kamers door het Uitvoerend Bewind geſlooten.

CXXVII. BOEK. 1801.

Bekendmaking hier van aan den Volke.

Dit besluit hadt ten gevolge eene Proclamatie van het Uitvoerend Bewind des *Bataafschen* Volks, den achttienden van Herfstmaand deezes Jaars vastgesteld, opzigtlyk de onbelemmerde werking van deszelfs laatst voorige Proclamatie, van den veertienden *dier maand*. In dezelve sprak het Uitvoerend Bewind den *Volke* dus toe:

„ *Bataaven!* Heden is, by de Eerste „ Kamer van het Wetgeevend Lichaam, „ met eene meerderheid van slegts twee „ stemmen, de schortzing doorgedrongen „ van onze Proclamatie van den veertien„ den deezer, waar by het Volk is op„ geroepen ter goed- of afkeuring van „ het Ontwerp van Staatsregeling, daar „ by voorgedraagen. (*)

„ Dit Besluit heeft geene mindere „ strekking, dan (onder voortduuring „ van eene Orde van Zaaken, welke de „ verwarring ten toppunt doet stygen, „ en alleen geschikt is, ten voordeele „ van eenige weinigen, terwyl het ge„ heel ten ondergang gaat,) het Volk „ te beletten zyne vrye *stem uit* te bren„ gen omtrent een der meest aangelegene „ onderwerpen, en daar door den Bur„ gerkryg uit te lokken.

„ Wy gevoelen onze verpligting, *om* „ voor te komen, dat die onberaaden stap „ werd doorgezet, en om, in tegendeel, „ des-

(*) Zie hier boven bl. 290.

CXXVII. BOEK. 1801.

„ deszelfs rampzalige gevolgen kragtdaa-
„ dig te beletten; en wy hebben dus
„ maatregelen daargesteld, waar door het
„ Wetgeevend Lichaam verhinderd wordt
„ by een te komen, tot dat zal geblee-
„ ken zyn, wat door 's Volks Oppermagt
„ is beslist.

„ *Bataafsche* Medeburgers! wy beoor-
„ deelen ongaarne de gedraagingen onzer
„ Medemenschen; maar wy kunnen en
„ mogen niet gedoogen, dat de Stem
„ eener geheele Natie gesmoord wor-
„ de, dat eenige weinigen zich het regt
„ aanmaatigen, om, zonder voorafgaand
„ onderzoek, stoutlyk vast te stellen,
„ wat het Volk niet, en wat het al
„ wil.

„ Wy hebben geen ander oogmerk,
„ dan om, van Uw gevoelen overtuigd
„ en onderrigt te zyn, wat uwe Souve-
„ raine Wil medebrengt; in allen geval
„ sterk door het gevoel van Uw heil
„ beoogd te hebben.

„ Overweegt dus, in bedaarden en
„ koelen bloede, en zonder eenig voor-
„ oordeel, het aangeboden Ontwerp,
„ beoordeel het zelve, naar eigen gevoel
„ en overtuiging, zonder gehoor te gee-
„ ven aan de inblaazingen van anderen;
„ naardien het hier aankomt op uwe
„ dierbaarste belangen, en die uwer Naa-
„ komelingschap, en kiest dat geen, wat
„ U het raadzaamst voorkomt.

„ Stelt U gerust op de maatregelen,

CXXVII. BOEK. 1801.

„ tot Uwe veiligheid genomen, en weest „ verzekerd, dat wy gereed en in staat „ zyn, den moedwil te beteugelen van „ een iegelyk, die zich met de schande „ zou willen overlaaden, om uwe vrye „ keuze aan banden te leggen." (*)

Wyd verschillend oordeel over die handelwyze.

De daad, *in deeze Proclamatie* vermeld, kon niet nalaaten een zeer verschillend oordeel te ondergaan in ons Vaderland, waar, zo wel als ter beide Kameren van het Landsbestuur, zeer wydverschillende begrippen, wegens de Staatsregeling, die tot nog bestondt, en de nieuw voorgestelde, plaats vondt. — *Zommigen* vloekten dit bedryf als eene volslaagene Overheersching, en gepleegd Geweld. Anderen hemelden het op, als een betoon van Vaderlandsliefde en Moed. Weinigen bleeven onverschillig by dien stap. Allen liep het in 't ooge, dat de Proclamatie niet door den toenmaaligen Voorzitter des Uitvoerenden Bewinds, den *Directeur* Ermerins; doch, in diens plaats, door zynen Mede-directeur Besier getekend was. Wel liet het zich *begrypen*, hoe de aankondiging van *een* bedryf, 't geen rechtdraads *inliep* tegen het Protest, door deezen ingediend, niet voegelyk door hem kon getekend worden. Veelvuldige gissingen liepen 'er deswegen, als mede over 't geen ter Vergaderinge der Directeuren was voorgevallen.

Eer-

(*) *Dagverh. der Handel. van het Vertegenw. Lichaam* XIII. D. bl. 696.

Eerlang, naa dat de tyd des Voorzitterschaps van ERMERINS voleindigd was, diende by zyne Aantekeningen in tegen de Besluiten, naa de gewoone Vergadering van het Uitvoerend Bewind, van den achttienden September deezes Jaars, genomen (*). Het voornaamste hier uit te plaatzen, zal ons de toedragt der zaake by het Uitvoerend Bewind schetzen. CXXVII. BOEK. 1801. Tegenverklaaring van ERMERINS.

De Burger Directeur ERMERINS vangt aan met op te merken, dat, niettegenstaande 'er, zedert de gewoone Vergadering van jongstleden achttienden September, geene wettige Besluiten by het Uitvoerend Bewind hadden kunnen genomen worden, 'er nogthans ten zelfden dage, en daar naa, bevelen door dat Bewind waren uitgevaardigd, en dagelyks besluiten genomen, die niet als zodanig konden worden erkend. — Tot dus lange hadt het hem aan gelegenheid ontbrooken om, in de Vergadering van het Uitvoerend Bewind, zyne bezwaaren tegen de onregtmaatige en geweldaadige stappen van de

(*) De Burger ERMERINS leverde dit Stuk over op den 17 October, met verzoek, dat het geen hy, ter zyner decharge, in 't zelve noodig geagt hadt ter neder te stellen, door den Griffier, by afweezigheid van den algemeenen Secretaris, op de voegzaamste wyze, in de Registers der Besluiten van 't Bewind, zou worden ingevoegd. Het werd aan hem te rug gezonden, om redenen dat de Notulen reeds geslooten waren, en het een Protest behelsde, dat met de Staatsregeling van 1798 niet compatibel was.

CXXVII. BOEK. 1801. de Meerderheid zyner Amptgenooten in te brengen, en daar die gelegenheid wellig zich niet meer zou opdoen (*), meende hy niet langer het gebruik maken van zyn regt, tot het doen van Aantekening, volgens de Staatsregeling, te moeten verschuiven.

Alvoorens ERMERINS iets aanvoert tegen de zins de bovenvermelde gewoone Vergadering genomene Besluiten, ontvouwt hy eenige denkbeelden, welke hy zich, overeenkomstig met den aart der zaake, van eenen Voorzitter ter dier Vergaderinge, als mede van zyne Regten en Pligten, in betrekking tot zyne Amptgenooten, vormde, ten einde het tegenwoordig en het volgend Geslacht mogt oordeelen, of zyne verrigtingen op goede gronden steunden, en of zy pligtsverzaking dan wel pligtsbetragting, behelsden.

Nimmer hadt hy aan den Voorzitter eener Vergadering, en vooral niet aan den Voorzitter der Hooge Vergadering van het Uitvoerend Bewind, het regt toegekend om een meesteragtig gezag in de Vergadering over zyne Amptgenooten te mogen uitoefenen. Hy beschouwde hem, in tegendeel, niet anders dan *als den Eersten onder zyns Gelyken.*

De aart der zaake vorderde ondertusschen, dat volgens een zeker richtsnoer, behalven het houden van gewoone Vergaderingen

(*) Het was de laatste dag der Zitting van het Uitvoerend Bewind.

gaderingen, de Voorzitter, indien het noodig ware, ook buitengewoone Vergaderingen byeen mogt roepen. Dat 'er op eene geregelde wyze een aanvang werd gemaakt met het behandelen van zaaken, dat de voorwerpen van overweeging, geschiktlyk voorgedraagen, overwoogen, dat de stemmen opgenomen wierden, om daar uit een wettig Besluit op te maaken; dit alles was het werk eens Voorzitters, en daar voor was hy verantwoordelyk. — De Orde in de Vergadering te handhaaven, ongeschikte, en ongeoorlofde raadpleegingen te weeren, was 's Voorzitters pligt. — De Vergadering te scheiden kwam hem alleen toe; ten ware eenige byzondere Wet, of Reglement, andere bepaalingen hadde gemaakt; maar hy was daar voor ook, zonder zulke bepaalingen, alleen aansprakelyk.

Alle deeze stellingen kon men wel met schoone klanken tegenspreeken; doch allen, die geregelde Vergaderingen van ongeregelde Byeenkomsten wisten te onderscheiden, zouden, zyns oordeels, de gepastheid dier stellingen niet ontkennen. Dit alles breeder ontwikkeld, en byzonder op de vastgestelde wyze van Vergadering houden, by de Staatsregeling van Directeuren bepaald, toegepast hebbende; inzonderheid wat het tekenen van Bevelen en Besluiten betrof, en de tydsbepaaling aan het Voorzitterschap voorgeschreeven, toetst hy aan dit alles het

voor-

XXVII. BOEK. voorgevallene op de Buitengewoone Vergadering, ten gedenkwaardigen Dage van den achttienden van Herfstmaand.

1801. Op verzoek van den Directeur PYMAN was de Vergadering byeen geroepen. De voorzittende Directeur ERMERINS bragt hem de *onvoegzaamheid* onder het ooge, om van den Voorzitter het beleggen der Vergadering by een Briefje, te verzoeken, zonder hem tevens de reden op te geeven, waarom de Vergadering buitengewoon behoorde te worden zamengeroepen, en gaf daar op dien Directeur gelegenheid, om die reden der Vergadering mede *te deelen*, en zodanig voorstel te doen als hy meende noodig te weezen.

De Directeur PYMAN meende, dat de Vergadering in ernstige overweeging moest neemen het Besluit ter Eerste Kamer gevallen, om de Proclamatie des Uitvoerenden Bewinds te schortzen, en teffens te beraadslaagen, wat tegen dit Besluit behoorde gedaan te worden; ten einde voor te komen, dat het niet ter Bekragtiging van de Tweede Kamer *wierd* gebragt, en die bekwam.— De Voorzitter ERMERINS merkte hier op aan, dat Directeuren niets wettigs van dit Besluit kennelyk was; dat daarenboven het aan deeze Vergadering niet toekwam *zich* in dier voege te mengen in de Raadpleegingen van het Vertegenwoordigend Lichaam; dat het Uitvoerend Bewind geen

magt

mågt hadt, om de werkzaamheden van het Uitvoerend Bewind te ſtuiten, dat zulks ſtreedt met de Staatsregeling, en zy geene andere authoriteit bezaten, dan die de Staatsregeling hun toekende, dat het gedaane Voorſtel dus geen punt van beraadſlaaging kon uitmaaken, en de Leden van het Bewind niet bevoegd waren daar over te handelen. CXXVIII. BOEK. 1801.

Deeze aanmerkingen, noch by den Burger PYMAN, noch by de Burgers VAN HAERSOLTE en BESIER ingang vindende, zag de Voorzitter zich in de noodzaaklykheid gebragt, om te weigeren het Voorſtel van den Burger PYMAN in omvraage te brengen, en de Vergadering te ſcheiden. — Hier tegen verzetteden zich de drie genoemde Leden. De Directeur BESIER verklaarde, als *Vice President*, de Vergadering te doen voortduuren. — Mondeling verklaarde ERMERINS zich hier tegen, en gelastte den Griffier de Vergadering te verlaaten. — De Directeur VAN SWINDEN, met hem inſtemmende, gaf aan den Griffier zyne aantekening op. — De drie Leden zetten, desniettegenſtaande, hunne raadpleegingen voort, en beſlooten het Wetgeevend Lichaam te ſurcheeren, en aan het Agentſchap van Policie te gelasten, de Vergaderzaalen der beide Kameren te verzegelen.

Dit vermeld hebbende, bepaalt zich de Burger ERMERINS, om te toonen, dat

CXXVII. BOEK. 1801. hy, als Voorzitter, moest weigeren het Voorstel van den Burger PYMAN in overweeging te brengen, dat hy bevoegd was de Vergadering te scheiden, dat de drie Leden, waar onder de *Vice President*, onbevoegd waren de beraadslaagingen voort te zetten, *en dat zy geen regt* hadden, om eenige, veel min zodanige, Besluiten te neemen, als by de onwettige voortduuring waren vastgesteld.

Ten deezen einde merkt hy aan, (op dat wy weer verkort den loop zyner redengeevingen vermelden,) dat het Voorstel van het Medelid PYMAN waarlyk strekte, om het Wetgeevend Lichaam in deszelfs werkzaamheden te stooren. Te willen beletten, dat het Besluit der Eerste Kamer de bekragtiging ter Tweede kreege, was niets minder, dan de Hoogstgeconstitueerde Magt des Lands te stooren in haare werkzaamheid, strydig met de grond en der Staatsregeling, strydig met allen denkbeeld van goede orde, strydig met den eed, door allen op de Staatsregeling gedaan.

Men wilde het Besluit der Eerste Kamer doen voorkomen, als eene onwettige werkzaamheid van het Wetgeevend Lichaam, als een maatregel, waar door de vrye stem des Volks zou worden gesmoord. Maar al eens toegestaan, doch niet erkend zynde, dat zulk eene daad van Wetgeeving die berisping verdiende, dan kon het Uitvoerend Bewind, op zyn hoogst

hoogst genomen, de uitvoering daar van weigeren; maar was niet bevoegd eenige hindernis aan de vrye raadgeevingen van het Wetgeevend Lichaam toe te brengen. Die te verhinderen was eene in zichzelve ongeoorloofde daad; en des te meer, wanneer men overwoog, dat het Wetgeevend Lichaam raadpleegde over eene zaak, die wel deegelyk tot hetzelve behoorde. Nog sterker sprong dit in het ooge, wanneer men in agt nam, dat by de *Proclamatie*, welke de Eerste Kamer gemeend heeft dat geschorst moest worden, een meer dan Wetgeevend Gezag geoefend werd over de Volksstem. Niet alleen werd 'er de wyze van stemmen bepaald; maar men beschikte eigendunkelyk over de stemmen van de niet opkomenden, over de stemmen van afweezigen, van zieken, van dezulken, die wettige verhinderingen hadden, ja van zulken, die niet wilden opkomen, om dat zy de zaak afkeurden; en desniettegenstaande zouden alle die stemmen gehouden worden, als zich voor het Plan te hebben verklaard. Zulks streedt met rede en gezond verstand; het kon, by vrienden van waarheid en regtvaardigheid, geen smooren van de stem des vryen Volks heeten, wanneer zy, die als Wetgeevers verpligt waren voor 's Volks regten te waaken, zulk eene willekeurige beschikking over 's Volks stem poogden te stuiten.

Uit dit alles vermeende de Directeur

ER-

CXXVII. BOEK. 1801. ERMERINS veilig te mogen opmaaken, dat het Besluit der Eerste Kamer niet onwettig was; dat men het voor eene in zichzelven ongeoorlofde zaak moest houden, het Wetgeevend Lichaam het verder raadpleegen over die zaak te beletten; dat de Leden van *het Bewind niet vermogten* te beraadslaagen tot het daarstellen van verhinderingen van dien aart, en dat de Voorzitter verpligt was het Voorstel, daar toe strekkende, buiten beraadslaaging te houden, ja door alle gepaste middelen te weeren, en de Vergadering te doen scheiden.

De meerderheid, wel is *waar*, begreep het anders; doch daar die meerderheid ongeoorlofde zaaken wilde doen; oordeelde hy, als Voorzitter, zich niet verpligt hun Medestander te worden; maar gehouden de Vergadering voor alle ongeoorlofde stappen te bewaaren; en dewyl 'er geene geoorlofde dingen te behandelen *stonden*, en het éénig punt, waarom de Vergadering was zamengeroepen, zodanig ongeoorlofd was, dat men 'er niet *over* mogt raadpleegen, *stondt hem, als* Voorzitter, niet anders te *doen*, dan de Vergadering te scheiden. — Deswegen erkende ERMERINS was hy verantwoordelyk; doch hy zou het strengste onderzoek van den daar toe bevoegden Regter met blydschap te gemoet zien.

Voorts zet zich de Burger ERMERINS, om de onbevoegdheid der Meerderheid, tot

tot het doen voortduuren der Vergadering, aan te toonen. De goede Orde vorderde, dat de Vergadering alleen door den Voorzitter kon worden gescheiden; en door geen ander voortgezet. — Zonder wettige Voorzitter was 'er geen Vergadering. Hy bekleedde de post, volgens de Staatsregeling, niemand mogt, naa de tegenverklaaring des wettigen Voorzitters, in diens plaats treeden, en de onderhandelingen voortzetten. — Alle Besluiten, ingevolge van wettige raadpleegingen genomen, moesten ook na buiten werken; maar de Besluiten, naa de scheiding daargesteld, derfden dit noodig vereischte. Nu hadt men, naa het wettig scheiden der Vergadering, goed gevonden, het byeenkomen van het Wetgeevend Lichaam met geweld te beletten, om dat men vreesde, dat dit Lichaam een Besluit zou bekragtigen, waar by eene Proclamatie zou worden geschorst, die, onder anderen, willekeuriglyk over de Volksstem beschikte. — Deeze maatregel beschreef hy, als een Aanslag op de Regeering des Lands; als eene willekeurige aanmaatiging van gezag, nimmer aan het Bewind opgedraagen, en daarom in zichzelven onwettig. Daarom hadt hy zulks tegen gegaan.

CXXVII. BOEK. 1801.

Van de onwettigheid dier Besluiten hadt de Directeur Voorzitter kennis doen hebben den Burger Exrik, by afweezigheid van den Agent van Policie de zaaken

CXXVII. BOEK. 1801. van dat Agentschap waarneemende; den Burger SPOORS, als waarneemende de zaaken van het Agentschap van Oorlog; de by hem zich bevindende Agenten van Finantie en Nationaale Oeconomie, den Generaal en Chef AUGERAU, den Commandant in den *Haag* DU ROY. Ieder deezer, in hunne hoedanigheid, verboden soortgelyke Besluiten te gehoorzaamen of uit te voeren, en, in zo verre reeds bevelen mogten zyn gegeeven, die in te trekken, en hun stellig gelast, geene andere Besluiten van het Bewind, geduurende zyn Voorzitterschap, te gehoorzaamen, dan door hem getekend. — Als Voorzitter hadt hy verder van die Orders by Brieven kennis gegeeven aan de beide Kamers van het Wetgeevend Lichaam en derzelver Voorzitters. — Aan de Supposten der Secretary, die nog tegenwoordig waren, werd gelast, geene verzendingen te doen van Besluiten, die geduurende zyn Voorzitterschap niet door hem zouden zyn getekend; en eindelyk aan de Bodes gelast, tot den zeventienden van Wynmaand, niemand, dan hem, als President te erkennen; aan hem alle de papieren voor het Bewind te bezorgen, en geene Vergaderingen van 't zelve te bedienen, dan die hy als Voorzitter zou bywoonen, en door hem worden belegd.

Zo veel was 'er op dien dag gebeurd, en verdiende, zyns oordeels, de wille-

keurige handelingen van de meerderheid der Bewinds Leden, den volgenden dag, niet minder als onwettig en geweldaadig te worden aangetekend. Hy geeft dit Verslag van het toen voorgevallene. — ERMERINS, op het gewoone uur ter Vergaderzaal verschynende, zag den Voorzitterlyken Stoel ingenomen door den Burger BESIER; de Directeurs VAN HAERSOLTE en PYMAN hadden mede reeds plaats genomen. Wanneer het Medelid VAN SWINDEN was ingetreeden, vroeg de Directeur BESIER zyn Amptgenoot ERMERINS, of hy de Besluiten, 'savonds te vooren, door de Meerderheid der Leden van het Uitvoerend Bewind genomen, voor wettige Besluiten van het Bewind hieldt? en zo ja, dat hy als dan den Presidiaalen Stoel zou inruimen.

CXXVII. BOEK. 1801.

Tot deeze vraag oordeelde ERMERINS den Burger BESIER onbevoegd, zo lang door hem als Voorzitter de Zitting niet was geopend, en dat hy, in allen gevalle, vóór dien tyd, zich niet verpligt vondt daar op te antwoorden. — Op zyne herhaalde weigering besloot de meerderheid, ondanks de tegenverklaaringen, zo van ERMERINS als van VAN SWINDEN, het Voorzitterschap aan den Directeur VAN HAERSOLTE op te draagen. Dan, daar dit Besluit, zonder wettiglyk in overweeging gelegd en zonder wettiglyk daargesteld te zyn, genomen wierd en daarenboven aanliep tegen de verordening der Staatsregeling, oor-

CXXVII. BOEK. 1801. oordeelde ERMERINS hetzelve niet als verbindend te mogen beschouwen: en; daarentegen, zich verpligt den eisch der Vergadering en zyn wettig gezag te handhaaven. — Hy kon niet toelaaten, dat de Voorzitterlyke *Stoel* door een ander Lid *bezet bleef, en hy stelde zich* daarom, by het opstaan van BESIER, in 't *bezit* van dien Stoel. — Verder zag hy zich, in zyne hoedanigheid als Voorzitter, aangerand, door den Directeur VAN HAERSOLTE, daar hy den Voorzitterlyken Hamer van voor ERMERINS wegnam, onder het zeggen: „Ik ben President!" — Die ontweldiging kon hy niet gedoogen. Hy ontnam VAN HAERSOLTE den Voorzitterlyken Hamer: ten gelyken tyde overviel hem de Directeur BESIER, die hem den Hamer zogt te ontweldigen; doch te vergeefsch. Door zyne lichaamssterkte handhaafde hy zich in het bezit van Stoel en Hamer, de kenmerken der Voorzitterlyke waardigheid. — Hier op ontstondt een geroep van Geweld! onder de drie Leden, die de Vergaderzaal verlieten. — De Staatsregeling niet *toelaatende*, dat men, met minder dan drie Leden vergaderd, wettige Besluiten name, bleef VAN SWINDEN en ERMERINS niets anders over, dan de Vergaderzaal te verlaaten.

De Directeur VAN HAERSOLTE liet, tegen den middag, de Vergadering op nieuw beleggen. — De Oproeping kon door die beide Directeuren niet als wettig wor-

den aangemerkt, en werd door hun met een Protest aan de drie Leden, tegen de onwettigheid der door hun gedaane ftappen, beantwoord.

Naa dit bedryf fchoot den, uit zyn post verwyderden, Voorzitter niets meer over, daar de door hem onwettig gekeurde Befluiten ten uitvoer gebragt werden, dan een ftil aanfchouwer te blyven van 't geen 'er zou gebeuren, tot dat men hem het Voorzitterfchap zou laaten bekleeden, of tot dat, naa het eindigen van den tyd, welke hem tot het bekleeden van dien post geregtigde, een ander in zyne plaats zou zyn opgetreeden; wiens beurt, door het lot bepaald, hem, volgens de Staatsregeling, daar toe bevoegd maakte.

De meerderheid vondt intusfchen, op den twintigften van Herfstmaand, goed, by hervatting, te raadpleegen over het Protest der wegblyvende Leden, en den Griffier, by afweezigheid van den Secretaris, te volmagtigen, om zich by hem te vervoegen, met verklaaring aan den Directeur ERMERINS, dat de toen vergaderde Meerderheid des Bewinds hem wederom, als Voorzitter, zou laaten plaats neemen en handelen; doch onder geene andere voorwaarden, dan dat hy Executie gave aan de Befluiten van het Bewind, by wettige Meerderheid genomen, of nog te neemen; mitsgaders beiden af te vraagen, of zy voorneemens waren de Vergadering van

CXXVII. BOEK. 1801. het Bewind by te woonen. In geval zy daar in weigeragtig mogten zyn, hun verder te verklaaren, dat het Bewind het daar voor zou houden, dat zy zich aan de Vergadering onttrokken; en des niettemin, de Meerderheid van het Bewind zou voortgaan *met derzelver* Functien waar te neemen, en byzonder dat *geen* te bewerkstelligen, 't welk dienstig zou zyn, om het Volk vrylyk zyne stem te doen uitbrengen over de aangebodene Staatsregeling.

Van dit Besluit verzogt Ermerins een Afschrift, en bekwam het. Dan hy meende, daar op geen antwoord *te* moeten geeven; om dat hy het niet kon houden voor een wettig Besluit; om dat hy, over het al of niet waarneemen van zyn post als Voorzitter, geen bedingen kon maaken, of zich voorwaarden laaten voorschryven; daar hy, volgens de Staatsregeling, moest erkend worden, en eindelyk, om dat de voorwaarden, naar de meening der Meerderheid, uit het gebeurde afgeleid, schandelyk waren, en geen antwoord waardig.

Ermerins ontvouwt dit alles breeder. Ingevolge hier van vondt hy zich, zyns ondanks, gedwongen een stil aanschouwer te blyven van 't geen 'er zou gebeuren, en wagtte den tyd af, dat zyn Voorzitterschap zou geëindigd weezen. — Ten dien stonde verscheen hy in de gewoone Vergaderzaal, en gaf aan den Directeur

VAN

VAN HAERSOLTE, die, naar de vastgestelde beurtwisseling, het Voorzitterschap moest bekleeden, als Bewaarder van het groot Nationaal Zegel, den sleutel over van het Kastje, waar in dat Zegel berustte. — ERMERINS vernam, dat men het Voorzitterschap hadt doen overgaan op den Directeur PYMAN, die ook het Voorzitterlyk Gestoelte bekleedde. Hier op gaf hy te verstaan, geene Vergaderingen van het Bewind te kunnen bywoonen, dan waar in een wettig Voorzitter, volgens de Staatsregeling, dien post bekleedde, en verliet, onder mondelinge verklaaring tegen het houden van zodanige Vergaderingen. de zaal.

Uit deeze kortlyk opgegeeven toedragt der zaake, met de daar bygevoegde redenen van handelwyze, des weggaanden Directeurs ERMERINS, maakt hy het gevolg op, 't geen wy, met 's Mans eigene woorden, hier nederschryven. „ Naa dit „ alles te hebben gepremitteerd, kan ik „ niet anders dan onwettig beschouwen „ alle de Besluiten, die naa de gewoone „ Vergadering des Bewinds, van den „ Achttienden September tot heden, zyn „ genomen. Ik moet vooral die, door „ welke het Wetgeevend Lichaam is ge„ turbeerd in deszelfs werkzaamheid, hou„ den voor een Attentaat tegen de Vry„ heid, voor eene schending van de Re„ presentatie des Volks, en voor eene „ verkragting der Grondwetten van Staat.

XXVII. BOEK. 1801.

„ Ik laat dan ook alle de daar op gevolg„ de Besluiten voor rekening van hun, die „ dezelve hebben genomen.

„ Ik mag, in deeze geschillen, tegen „ my hebben de meerderheid van *Drie* „ tegen *Twee*; de disobedientie van den „ Generaal en Chef AUGEREAU, de dis„ obedientie van den Agent SPOORS, als „ gechargeerd met de zaaken van het „ Agentschap van Oorlog; de disobe„ dientie van den Secretaris EXRIK, als „ by absentie van den Agent LA PIERRE, „ waargenomen hebbende de zaaken van „ 't Agentschap van Politie, en de dis„ obedientie van eenige Suppoosten van „ het Bewind. — maar *ik* heb voor my „ het Regt, de Wet, myn Eed, myn „ Pligt en myn Geweeten!"

De gansch nieuwe gedaante van zaaken, welke zich, naa het sluiten der beide Kameren, in 't Landbestuur opdeedt, met derzelver gevolgen, maaken een Tydperk in 's Lands Geschiedenisse uit, zo zeer verschillende van de voorige, dat het der Geschiedpenne eene rustplaats verleent.

BLAD-

BLADWYZER

DER

VOORNAAMSTE ZAAKEN.

A.

B.

C.

D.

E.

stand

Hoe

W.

BERICHT VOOR DEN BINDER.

De Plaaten moeten tegen over de volgende Bladzyden ingevoegd worden.

Het Pourtrait van Augereau tegen over bl. 16.
—— —— — Bloys van Treslong . 40.
—— —— — Nuhout van der Veen 316.

